

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**GECEKONDU TASFİYESİNE DAYALI KONUT ÜRETİM SÜRECİNİN
YAŞAM KALİTESİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNE YÖNELİK BİR
ÇÖZÜMLEME: İBB ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ

Alper BODUR

Mimarlık Anabilim Dalı

Yapı Bilimleri Programı

ŞUBAT 2017

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**GECEKONDU TASFİYESİNE DAYALI KONUT ÜRETİM SÜRECİNİN
YAŞAM KALİTESİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNE YÖNELİK BİR
ÇÖZÜMLEME: İBB ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ

**Alper BODUR
(502082014)**

Mimarlık Anabilim Dalı

Yapı Bilimleri Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yurdanur Dülgeroğlu YÜKSEL

ŞUBAT 2017

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502082014 numaralı Doktora Öğrencisi Alper BODUR, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “GECEKONDU TASFİYESİNE DAYALI KONUT ÜRETİM SÜRECİNİN YAŞAM KALİTESİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNE YÖNELİK BİR ÇÖZÜMLEME: İBB ÖRNEĞİ” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Yurdanur Dülgeroğlu YÜKSEL**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Prof. Dr. Fatma Ahsen ÖZSOY**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Çiğdem POLATOĞLU
Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Emrah ACAR
İstanbul Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Pelin Pınar ÖZDEN
İstanbul Üniversitesi

Teslim Tarihi : **04 Ocak 2017**
Savunma Tarihi : **15 Şubat 2017**

Pek sevgili eşime ve değerli çocuklarıma,

ÖNSÖZ

Eğer daha uzağı görebiliyorsam bu, benden önceki devlerin omuzlarında durduğum içindir.

Isaac Newton, 1676

Bu çalışma, sayın hocam Prof. Dr. Şule ÖZÜEKREN olmasaydı başlayamazdı. Hocama en derin saygılarımı sunarım. Uzun bir süre sonucunda ortaya çıkan bu emeğe katkısı olan, değerli zamanından bana ayıran, çalışmaya nihai halini veren hocam ve danışmanım pek kıymetli Prof. Dr. Yurdanur DÜLGEROĞLU YÜKSEL hanımefendiye, jüri üyeleri olmaları haricinde bir danışman emeğiyle bu çalışmaya katkısı olan sayın Doç. Dr. Emrah ACAR ile Doç. Dr. Pelin Pınar ÖZDEN hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Tez süresince kendilerine ayıramadığım zaman için bana içtenlikle sabır gösteren biricik eşime, maddi ve manevi güç aldığım gözümün nuru çocuklarıma en içten sevgi ve şükranlarımı sunarım.

Bu çalışmanın sosyal konut ve yaşam kalitesi ile ilgili planlamalara katkısını görmek büyük mutluluk olacaktır. Ayrıca bu konuda araştırma yapmak isteyenler içinde yardımcı olacağını düşünmekteyim ve temenni ederim.

Şubat 2017

Alper Bodur
(Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
SEMBOLLER	xiii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xv
ŞEKİL LİSTESİ.....	xvii
ÖZET.....	xix
SUMMARY... ..	xxiii
1. GİRİŞ	1
1.1 Çalışmanın Amacı ve Varsayımlar	4
1.2 Çalışmanın Önemi.....	7
1.3 Çalışmanın Sınırlılıkları	7
1.4 Çalışmanın Yöntemi ve Adımları	8
2. YAŞAM KALİTESİ KAVRAMI VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	13
2.1 Yaşam Kalitesi Tanımı.....	13
2.2 Teori ve Modeller.....	18
2.3 Yaşam Kalitesi Ölçümü	25
2.4 Yaşam Kalitesi Çalışmaları.....	32
2.4.1 Uluslararası kuruluşlarca yapılmış çalışmalar	32
2.4.2 Bazı ülke ve kentlerde yapılmış çalışmalar.....	40
2.4.3 Türkiye’de yapılan çalışmalar.....	46
3. GECEKONDU TASFİYESİ VE YAŞAM KALİTESİ BAĞLAMINDA	
 SOSYAL KONUT ÜRETİMİ	61
3.1 Sosyal Konut Kavramı	61
3.2 Gelişmiş Ülkelerde Yapılan Çalışmalar	67
3.3 Gelişmekte Olan Ülkelerde Yapılan Çalışmalar	76
3.4 Türkiye’de Yapılan Çalışmalar	78
3.5 İBB Mesken Müdürlüğü Tarafından Yapılan Çalışmalar	84
4. ALAN ÇALIŞMASI VE BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	97
4.1 Araştırma Yöntemi	97
4.2 Araştırma Evreni ve Örneklem Alanının Belirlenmesi	98
4.3 Pilot Çalışma ve Anketin Uygulanması	101
4.4 Katılımcıların Özellikleri	111
4.5 Analizler... ..	134
4.6 Tartışma ve Değerlendirme... ..	151
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	161
KAYNAKLAR	171
EKLER.....	181
ÖZGEÇMİŞ.....	201

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BM	: Birleşmiş Milletler
DB	: Dünya Bankası
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EUROFOUND	: Avrupa Yaşam ve Çalışma Koşullarını Geliştirme Kurumu
EUROSTAT	: Avrupa İstatistik Ofisi
HOPE	: Herkes İçin Konut İmkanları
IMF	: Uluslararası Para Fonu
ISO	: Uluslararası Standartlar Teşkilatı
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
KMO	: Kaiser-Mayer-Olkin
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
SHF	: Sosyal Konut Fonu
SHSE	: Destekleyici Bir Ortamda Sosyal Konut
SMAS	: Standart Büyükşehir İstatistik Alanları
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistiksel Paket
SYGM	: Sosyal Yardımlaşma Genel Müdürlüğü
SZB	: Selangor Zekat Kurulu
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi
TÜBA	: Türkiye Bilimler Akademisi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Enstitüsü
UÇEP	: Ulusal Çevre Stratejisi Eylem Planı
UNC	: Kuzey Carolina Üniversitesi
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

SEMBOLLER

Cra : Güvenirlik katsayısı

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 1.1 : Tez çalışma planı.	9
Çizelge 2.1 : DSÖ Sağlıklı Kentler Projesi ana başlık ve göstergeleri.	33
Çizelge 2.2 : BM Kentsel Göstergeler Programı küme ve göstergeleri.	34
Çizelge 2.3 : Euromodule yaşam kalitesi göstergeleri.	36
Çizelge 2.4 : Eurofound temel yaşam alanları göstergeleri.	37
Çizelge 2.5 : Bazı kuruluşların gösterge çalışmaları.	39
Çizelge 2.6 : Charlotte ve yakın çevresi yaşam kalitesi çalışması.	42
Çizelge 2.7 : Jacksonville yaşam kalitesi ilerleme raporları.	42
Çizelge 2.8 : Bazı ülkelerin gösterge çalışmaları.	48
Çizelge 2.9 : Türkiye’de bazı gösterge çalışmaları.	53
Çizelge 2.10 : Bazı araştırmalarda gösterge çalışmaları.	60
Çizelge 3.1 : Bazı ülkelerde refah rejimleri ve sosyal konut sistemleri.	68
Çizelge 3.2 : Bazı ülkelerde sosyal konut sayısı.	69
Çizelge 3.3 : Bazı ülkelerde sosyal konut stoğu ve inşaatı.	70
Çizelge 3.4 : TOKİ konut uygulamaları dağılımı.	82
Çizelge 3.5 : 1988-2013 arası İBB Mesken Müdürlüğü faaliyetleri.	89
Çizelge 3.6 : 1988-2013 arası Mesken Müdürlüğü’nce üretilen sosyal konutlar. ...	91
Çizelge 3.7 : 1987-2008 arasında üretilen kat karşılığı konutlar.	94
Çizelge 3.8 : 1995-2013 arasında üretilen sosyal donatı proje bilgileri.	96
Çizelge 4.1 : Araştırma yöntemi.	97
Çizelge 4.2 : Örneklem hacmi.	100
Çizelge 4.3 : Çalışmada Kullanılan Temel Kategori ve Gösterge Sayıları.	104
Çizelge 4.4 : Faktörler ve göstergeler.	105
Çizelge 4.5 : $\alpha= 0.05$ için örneklem büyüklükleri.	109
Çizelge 4.6 : Anket kriterleri.	110
Çizelge 4.7 : Ankette kullanılan ölçeğin güvenilirlik testi.	111
Çizelge 4.8 : Yaş dağılımı.	111
Çizelge 4.9 : Memleket dağılımı.	112
Çizelge 4.10 : Cinsiyet dağılımı.	113
Çizelge 4.11 : Eğitim dağılımı.	113
Çizelge 4.12 : Medeni durum dağılımı.	114
Çizelge 4.13 : Meslek dağılımı.	115
Çizelge 4.14 : Hanehalkı çalışan kişi sayısı.	116
Çizelge 4.15 : Sosyal güvenlik durumu.	116
Çizelge 4.16 : Gelir durumu dağılımı.	117
Çizelge 4.17 : Hanehalkı kişi sayısı.	118
Çizelge 4.18 : Sahip olunan eşyalar.	120
Çizelge 4.19 : Kaliteli yaşam anlayışı.	121
Çizelge 4.20 : Gecekonduda oturan ilçe.	122

Çizelge 4.21 : İkamet süresi.	123
Çizelge 4.22 : Gecekondu büyüklüğü.	124
Çizelge 4.23 : Sosyal konut büyüklüğü.	125
Çizelge 4.24 : İdeal konut anlayışı.	126
Çizelge 4.25 : İdeal konutun yeri.	127
Çizelge 4.26 : Taşınma isteği.	128
Çizelge 4.27 : Taşınma isteğinin sebebi.	129
Çizelge 4.28 : Sosyal konut genel memnuniyeti.	130
Çizelge 4.29 : Belediye hizmetleri memnuniyeti.	130
Çizelge 4.30 : Ekonomik memnuniyet.	131
Çizelge 4.31 : Eksikliği duyulan şeyler.	132
Çizelge 4.32 : Sosyal konutun olumlu tarafları.	133
Çizelge 4.33 : Bulguların özeti.	152

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : Gereksinimler hiyerarşisi perspektifinden yaşam kalitesi.	20
Şekil 2.2 : Rogerson'a göre yaşam kalitesinin kavramlaştırılması.	21
Şekil 2.3 : Felce ve Perry'e göre yaşam kalitesinin oluşumu.	22
Şekil 2.4 : Hagerty'ye göre yaşam kalitesinin oluşumu.	23
Şekil 2.5 : Campbell ve diğ. göre yaşam memnuniyetinin oluşumu.	24
Şekil 2.6 : Stimson'a göre kentsel metabolizma modeli.	27
Şekil 2.7 : Seik tarafından geliştirilen kavramsal bir çatı.	28
Şekil 2.8 : Marans modeli.	29
Şekil 2.9 : Van kamp ve diğ. göre yaşam kalitesinin bileşenleri.	30
Şekil 2.10 : Yaşam kalitesi modeli.	56
Şekil 2.11 : Nitelik belirleyici parametrelerin etkileşim matrisi.	58
Şekil 3.1 : Sosyal konut modelleri.	67
Şekil 3.2 : İstanbul'da gecekondu'da yaşayan nüfus yoğunluk haritası.	87
Şekil 3.3 : 1988-2013 yılları arası gerçekleştirilen tasfiye alanları yoğunluk haritası.	89
Şekil 3.4 : Mesken müdürlüğü gecekondu tasfiye süreci.	90
Şekil 3.5 : Gecekondu tasfiyesi ve tasfiye sonrası taşınma.	90
Şekil 3.6 : Enkaz bedeli verilen ve sosyal konut verilen gecekondu alanları.	91
Şekil 3.7 : 1988-2013 yılları arası üretilen sosyal konut alanları.	92
Şekil 3.8 : Satılan ve tahsis edilen sosyal konut alanları.	92
Şekil 3.9: Kağıthane ve Pendik ilçeleri sosyal konut projesi genel görünümü.	93
Şekil 3.10 : Sosyal konut projeleri daire içi fotoğrafları.	93
Şekil 3.11 : 1987-2008 yılları arasında üretilen kat karşılığı konutlar.	94
Şekil 3.12 : Başakşehir ilçesinde yapılan kat karşılığı konutlar.	95
Şekil 3.13 : 1995-2013 arasındaki sosyal donatı projeleri yoğunluk haritası.	95
Şekil 3.14 : Kartal yaşam kalitesini yükseltme merkezi ve Eyüp yönetim merkezi.	96
Şekil 4.1 : Eyüp ve Kartal ilçeleri taşınma.	99
Şekil 4.2 : Örneklem hacmi.	100
Şekil 4.3 : Yaş dağılımı.	112
Şekil 4.4 : Memleket dağılımı.	112
Şekil 4.5 : Cinsiyet dağılımı.	113
Şekil 4.6 : Eğitim dağılımı.	114
Şekil 4.7 : Medeni durum dağılımı.	114
Şekil 4.8 : Meslek dağılımı.	115
Şekil 4.9 : Hanehalkı çalışan kişi sayısı.	116
Şekil 4.10 : Sosyal güvenlik durumu.	117
Şekil 4.11 : Gelir durumu dağılımı.	118
Şekil 4.12 : Hanehalkı kişi sayısı.	119
Şekil 4.13 : Sahip olunan eşyalar.	120

Şekil 4.14 : Kaliteli yaşam anlayışı.	121
Şekil 4.15 : Gecekonmada oturan ilçe.	123
Şekil 4.16 : İkamet süresi.	124
Şekil 4.17 : Gecekondu büyüklüğü.	125
Şekil 4.18 : Sosyal konut büyüklüğü.	126
Şekil 4.19 : İdeal konut anlayışı.	127
Şekil 4.20 : İdeal konutun yeri.	128
Şekil 4.21 : Taşınma isteğı.	128
Şekil 4.22 : Taşınma isteğinin sebebi.	129
Şekil 4.23 : Sosyal konut genel memnuniyeti.	130
Şekil 4.24 : Belediye hizmetleri memnuniyeti.	131
Şekil 4.25 : Ekonomik memnuniyet.	132
Şekil 4.26 : Eksikliği duyulan şeyler.	133
Şekil 4.27 : Sosyal konutun olumlu tarafları.	134
Şekil 4.28 : Yaş ve faktörler.	135
Şekil 4.29 : Eğitim ve faktörler.	135
Şekil 4.30 : Meslek ve faktörler.	136
Şekil 4.31 : Cinsiyet ve faktörler.	136
Şekil 4.32 : Medeni durum ve faktörler.	136
Şekil 4.33 : Gelir ve faktörler.	137
Şekil 4.34 : Gecekonmada yaşanan süre ve faktörler.	139
Şekil 4.35 : Sosyal konutta yaşanan süre ve faktörler.	140
Şekil 4.36 : Gecekondu büyüklüğü ve faktörler.	141
Şekil 4.37 : Sosyal konut büyüklüğü ve faktörler.	142
Şekil 4.38 : Genel memnuniyet ve faktörler.	144
Şekil 4.39 : Fiziksel faktörlere göre konut tercihleri.	145
Şekil 4.40 : Çevresel faktörlere göre konut tercihleri.	146
Şekil 4.41 : Sosyal faktörlere göre konut tercihleri.	147
Şekil 4.42 : Hizmet faktörlerine göre konut tercihleri.	148
Şekil 4.43 : Ekonomik faktörlere göre konut tercihleri.	149
Şekil 4.44 : Göstergelerin ayrıntılı analizinden çıkan bütüncül memnuniyet değerlendirmesi.	150
Şekil A.1 : Eyüp ilçesi sosyal konut planı örneğı.	182
Şekil A.2 : Pendik ilçesi sosyal konut planı örneğı.	182
Şekil A.3 : Gaziosmanpaşa ilçesi sosyal konut planı örneğı.	183
Şekil A.4 : Şişli ilçesi sosyal konut planı örneğı.	183
Şekil A.5 : Şişli ilçesi sosyal konut planı örneğı.	184
Şekil A.6 : Kağıthane ilçesi sosyal konut planı örneğı.	184
Şekil C.1 : Yaş ve faktörlerin genel ilişkileri.	191
Şekil C.2 : Eğitim ve faktörlerin genel ilişkileri.	192
Şekil C.3 : Meslek ve faktörlerin genel ilişkileri.	193
Şekil C.4 : Cinsiyet ve faktörlerin genel ilişkileri.	194
Şekil C.5 : Medeni durum ve faktörlerin genel ilişkileri.	195
Şekil C.6 : Gelir durumu ve faktörlerin genel ilişkileri.	196
Şekil C.7 : Gecekonmada yaşanan süre ve faktörlerin genel ilişkileri.	197
Şekil C.8 : Sosyal konutta yaşanan süre ve faktörlerin genel ilişkileri.	198
Şekil C.9 : Gecekondu büyüklüğü ve faktörlerin genel ilişkileri.	199
Şekil C.10 : Sosyal konut büyüklüğü ve faktörlerin genel ilişkileri.	200

GECEKONDU TASFİYESİNE DAYALI KONUT ÜRETİM SÜRECİNİN YAŞAM KALİTESİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNE YÖNELİK BİR ÇÖZÜMLEME: İBB ÖRNEĞİ

ÖZET

İster kırsalda ister kentte olsun bütün temel gereksinimlerin başında insan onuruna yakışır bir yaşama hakkının olması gelmektedir. Şehir içerisindeki hareketlilik ekonomik koşulların uygunluğuna bağlıdır. Ancak geçmişten günümüze geline süreçte ekonomik koşullara bağlı olarak yaşama hakkının nesilden nesile değiştiği, yoğunluğun artmasına ters bir şekilde kentlerde yaşamının daha da zorlaşmakta olduğu ve yaşam kalitesinin azaldığı görülmektedir.

Literatürde, yaşam kalitesi ile ilgili birçok çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalarda ortak yanlar bulunmasıyla beraber farklı içeriklerin de olduğu görülmektedir. Yaşam kalitesi, bireyin kendisi ile ilgili olduğu kadar, içinde yaşadığı sosyal, ekonomik ve fiziksel çevre ve toplumlarda ilişkilidir. Şehir hayatında, sosyal, ekonomik ve fiziksel çevrenin etkileşimi ile belirlenen yaşam kalitesi, merkezi ve yerel karar vericilerin uyguladığı ve aldığı kararlarla doğrudan ilgilidir.

Yaşam kalitesi ile ilgili olarak kentli nüfusa hizmet götüren belediyelerin önemli görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Kentlerdeki hizmetlerin karşılanması sorumluluğunda bulunan belediyeler, sosyal, ekonomik ve fiziksel açıdan yaşam kalitesinin geliştirilmesine yönelik altyapı, güvenlik, çevre, barınma, ekonomik faaliyetler, eğitim, sağlık gibi pek çok konuda sorumluluk ve görev sahibidirler. Belediyelerin bu sorumluluklarını yerine getirirken yetersiz kaldıkları da ortadadır. Gecekondulaşmanın ortaya çıkması ve devamında altyapısız ve sağlıklı olmayan bir yapının oluşması buna bir örnektir.

Gecekondulaşmanın yoğun olarak yapıldığı alanlar henüz kentleşme düzeyine ulaşamamıştır. Bu sebeple merkezi yönetim başta olmak üzere kamu ve özel sektörün yoğun gündemini meşgul eden dönüşüm projelerinin baş aktörlerinden biri durumuna gelmiştir. Modern bir şehircilik görüntüsü vermediği düşünülen bu alanlar muhtelif dönüşüm projelerinin hedefi konumundadır.

Böylelikle konut, gecekondulaşma süreciyle beraber, en önemli hizmet sunumlarından biri olmakla birlikte hizmetin yeterince verilememesinden ötürü çözümlenmesi neredeyse olanaksız bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Yaşam kalitesi, çözülmesi oldukça zor sorunlar yumağında arka planda kalmış, ekonomik ve sosyal sebeplerden ötürü neredeyse hafızalardan silinmiş, ancak şimdilerde kentsel dönüşüm projeleriyle beraber belediyelerin ve diğer kurumların hedeflerinden biri haline gelmiştir.

Ülkemizde, insanların kırdan ayrılarak kente doğru yapmış oldukları göçle kentlerdeki aşırı nüfus artmasıyla beraber çarpık kentleşme ve gecekondu ortaya çıkmıştır. Ciddiye alınması gereken bir olgu olan gecekondulaşma süreci, gündemdeki kentsel dönüşüm projelerine de temel teşkil etmektedir.

Bunun sonucunda günümüzde devlet ve belediyeler aracılığıyla dar gelirlilerin konut sorununa çözüm bulmak ve gecekondulaşmayı önlemek ve kentin yaşam kalitesini artırmak amacıyla sosyal konutlar üretilmektedir.

Çalışma ile, gecekondu tasfiyesine dayalı konut üretiminin, diğer bir deyişle sosyal konut üretiminin, gecekondu sahiplerinin yaşam kalitesi üzerindeki etkilerinin ortaya koyulması amaçlanmaktadır.

Bu çalışmada kullanılacak gösterge setinin oluşturulmasında, literatürde farklı bakış açıları ve farklı yaklaşımlara göre pek çok tanımlı yapılan yaşam kalitesi kavramı ile ilgili yapılan çalışmalar incelenerek bir sistem geliştirilmiştir. Yapılan çalışmalarda, yaşam kalitesinin oluşturulmasında, kavramın birden fazla boyutlu olması, oldukça geniş bir alanı kapsaması, farklı amaçlarla ortaya çıkması, bu amaç ve hedeflere bağlı olarak farklı göstergeler ve farklı değişkenler sistemi içerisinde açıklanmaya çalışıldığı anlaşılmıştır.

Gecekondu tasfiyesine dayalı konut üretiminin hane halklarının yaşam kalitesine etkilerini anlamaya yönelik yapılan çalışmada (1) yaşam durumu, (2) fiziksel faktörler, (3) çevresel faktörler, (4) sosyal ilişkilere yönelik karşılaştırmalar, (5) hizmetlere erişim, (6) ekonomik faktörler, (7) genele yönelik memnuniyet başlıklarından oluşan 7 temel kategori ve bu kategoriler altında yer alan toplam 80 gösterge belirlenmiştir.

Çalışmada İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin imal ettiği konutlarda oturan hane halklarının uygulama öncesi ve sonrasındaki yaşam kalitelerinin nasıl etkilendiği irdelendiğinden çalışmanın kapsamını İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mesken Müdürlüğü tarafından üretilen gecekondu tasfiyesine dayalı konut uygulamaları oluşturmaktadır. Bu sebeple, çalışmanın kapsamı ile ilgili İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mesken Müdürlüğü'nden veriler elde edilmiştir.

Araştırmacının daha önceden aynı birimde görev yapıyor olmasının getirdiği avantaj ile verilerin elde edilmesinde genel olarak bir zorluk yaşanmamış ancak, süreç içerisinde verilerin doğruluğu ve güvenilirliği test edilmiştir. Ayrıca, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mesken Müdürlüğü konut üretimi süreci, tasfiye çalışmalarından başlamak üzere hane halklarına olan tahsis tarihine kadar süreçle ilgili bilgi edinilmiştir.

Tez kapsamında, yaşam kalitesi ile ilgili göstergeler bağlamında İstanbul İli sınırları içerisinde alan çalışması yapılmıştır. Araştırma modelinin oluşturulmasıyla birlikte anket soruları oluşturulmuş, pilot anket çalışması yapılarak sorular nihai haline getirilmiş ve İ.T.Ü. Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından sağlanan proje desteği ile bir firma ile anlaşılmış ve toplam 506 adet hane halkı ile görüşme yapılmıştır.

Yüzyüze görüşülerek gerçekleştirilen uygulamada; yanıtlayıcıların başkalarının etkisinde kalmamalarına özen gösterilmiş, anlaşılmasında zorluk çekilen noktalarda gerekli açıklamalar yapılmış, ankette yer alan soruların tamamının eksiksiz yanıtlanması sağlanarak anketlerin geri dönüşü sürecinde yaşanabilecek riskler ortadan kaldırılmıştır.

Saha çalışmasıyla beraber demografik özelliklere göre yaşam tercihlerinin nasıl değiştiği analiz edilmiştir. Yapılan çalışmalar, önceden belirlenen varsayımlarla karşılaştırılmış ve sonuçlar değerlendirilmiştir.

Bu çalışma, yukarıda bahsedilen konularla ilgili atılacak adımların daha ayrıntılı düşünülmesini sağlamak ve gecekondü tasfiyesine dayalı konut üretiminin etki ve verimliliğini artırmaya yönelik bir yönetim veya model yaklaşımına gereksinim olduğunu göstermek için önem arz etmektedir.

Türkiye’de, yukarıda açıklanan tüm bu çalışmaların nasıl bir yöntemle yapıldığı ile ilgili elde mevcut ve güncel bir bilimsel çalışma bulunmamaktadır. Çalışmanın gerçekleştirilmesi sonucunda ortaya çıkacak öneriler ve sorunlara yönelik çözümler, en önemlisi uygulamayı yapan birimler açısından bilimsel bir altlık oluşturacaktır. Bu çalışma sonucu, uygulamaların bilimsel bir temele oturtularak yapılması hem uygulayıcılar açısından hem de gecekondü sakinleri açısından daha birleştirici olacak ve karşılıklı iletişimi güçlendirecektir.

**AN ANALYSIS OF LIFE QUALITIES IN HOUSE
PRODUCTION BASED ON SQUATTER HOUSING DEMOLITION : THE
EXAMPLE OF ISTANBUL METROPOLITAN MUNICIPALITY**

SUMMARY

Whether you are in town or in the countryside, it has come to have a right to live in dignity at the beginning of all the basic requirements. However, from the past up to the present day in this process, the right to life that changes from generation to generation, in an inverse manner to the increase of density are becoming more difficult to live in cities and it is observed that the quality of life is reduced.

In the literature, commonly it is evidence that there are shared properties of life quality, as well as differentiated ones based on its context. Quality of life is associated with social, economic and physical environments as well as individual and the public. In the city life, quality of life is determined by the interaction of social, economic and physical environment, and is directly related to the decision and implementation of the central and local decision-makers.

Municipalities that serves the urban population has important duties and responsibilities related to quality of life. Municipalities providing service in the cities, for the improvement of quality of life, have responsibility and accountability for many issues such as education and health. Municipalities in fulfilling these responsibilities, obviously it is clear that they remain insufficient. The emergence of slums and the formation of an infra-structure and unhealthy environment is an example.

Slum areas where the heavily made has not yet reached the level of urbanization. For this reason, which occupy the agenda of the central government, including the public and private sector actors has become one of the chief of intensive transformation project. These areas, which are thought to give a modern image is the target of various urban renewal projects.

Thus, housing, along with squatters process, although one of the most important service delivery, due to the inability to adequately has emerged as an almost impossible problem to be resolved. Quality of life, have remained in the background of very difficult problems to be solved, deleted from memory due to the economic and social problems, has become one of the objectives of the municipalities and other institutions with urban renewal projects.

In our country, people are leaving rural areas with increasing overpopulation in the cities they have made towards immigration has emerged unplanned urbanization and urban slums. Which is a phenomenon to be taken seriously squatting process, it is fundamental to urban renewal projects on the agenda.

As a result, today, through the state and municipalities to find solutions to the housing problems of low income and to prevent squatters and to improve the city's quality of life is produced social housing.

This study is the result of a research which sought to evaluate how the resettled residents had adapted to their new houses in Istanbul. The objective of this study is to examine the impact that social housing productions based on squatter housing demolition in Istanbul have had on their residents' quality of life. These social houses are produced by Istanbul Metropolitan Municipality.

Removal of the squatter dwellers and their relocation to the social housing affects their life quality after the removal. In the study, based on the liquidation of slum housing production, the production of social housing in other words, intended to put forward their impact on quality of life of slum owners.

The creation of a set of indicators to be used in this study, a system has been developed by analyzing different perspectives on literature, studies about the concept of quality of life and different approaches. In the studies, in the creation of quality of life, there are more than a one-dimensional concept, a very large area to cover, come up with different objectives, different indicators, different variables depending on the goals and objectives are understood to be explained in the system.

Analyses of interview and questionnaire data identified seven areas which are (1) living conditions, (2) physical factors, (3) environmental factors, (4) comparisons for social relationships, (5) access to services, (6) economic factors, (7) general satisfaction. At the end of the research, the users seem to be satisfied more of the physical factors than the social factors after demolition.

The determination of the sampling area and survey following the completion of a research study, a field study has been started. Field work was carried out with a pilot questionnaire survey and field studies on the spatial properties of a sample have been completed. According to the results obtained after the pilot study survey questions, the questionnaire study of the implementation of the preparatory phase has been completed and updated and the goal is considered to be within the scope of the information that is detailed, scale questions and open ended questions due to the presence of face-to-face meeting is foreseen. The survey is supported by university and 506 units in total households were interviewed.

To assess the quality of life of residents, interviews were conducted with the help of a questionnaire. A total of 506 interviews was completed in Eyup, Kartal and Sisli districts. The results of this research provide unique information from which improvements in future social housing projects could be made.

The practice carried out face to face, has been sought them being under the influence of respondents in shot point difficulty in understanding made the necessary explanations, ensuring replied complete all fields in the survey questions that may arise in the process of return of questionnaires risks are eliminated.

With the field work, according to demographic characteristics, how preferences have changed their lives is analyzed. Studies have compared with predetermined assumptions and hypotheses, and the results were evaluated.

This study is important to ensure that the thought of letting in more detail the steps to be taken regarding the above mentioned issues and a method or model requirements aimed at increasing the effectiveness and efficiency of housing production based on the liquidation.

In Turkey, a role model to other municipalities and also in a leading role, the Istanbul Metropolitan Municipality's the mission, which is related to the production of

housing is “fulfilling our historical responsibility to Istanbul, the meeting point of civilizations against the requirement of improving the quality of life of the city by contributing to reinforce the original identity of becoming a world city on behalf of and respected; local services, equitable, quality, open for development, provides management with an understanding of efficient and effective” and the vision is “Turkey's public embrace and face the window to the world which is Istanbul's unique heritage and high quality of life a sustainable world that makes the pioneering and leading municipal city”. Especially since it has been described as the process after moving into social housing and change the place of slum dwellers in the city, which is one of the main purposes in the thesis, especially social housing residents, the issue of how to increase the quality of life is becoming a key issue.

In this study, the movement of slum dwellers and displaced persons, and social relations of the production of social housing households that have an impact on the success factors and the effects on quality of life are described. In the study, sitting in the housing produced by the Housing Department of the Istanbul Metropolitan Municipality, is affected before and after the application of how householders's life quality is examined. Thus, a clear analysis of the relationship between quality of life and spatial change policies in order to improve the quality of life to be able to produce indicators and measures that determine quality of life are identified and recommendations are made.

The most important limitation of the study, made by the Housing Department of the Istanbul Metropolitan Municipality housing and housing for residents in the services offered based on application. Research, Eyup, Kartal and in the Sisli district that has made to cover social housing and services is planned.

In our country, obtained present a method of how to work with all these above mentioned there isn't a scientific study, and up to date. The realization of the study suggestions and solutions to problems that will arise as a result of, most importantly, will create a scientific base of the practice in terms of units. As a result of this study, applications of the scientific basis of an arrangement to be made by slum residents and practitioners, both in terms of unifying and opening the paths of communication in terms of communication will provide more closed in.

This study is important to ensure that some methods or model requirements are essential to increase the effectiveness and efficiency of social housing produced by Istanbul Metropolitan Municipality. The study may enable relevant stakeholders to identify ways of improving the quality of life for social housing residents and also the sustainability of new social housing developments.

1. GİRİŞ

İnsan için en önemli önceliklerden bir tanesi insan onuruna yakışır bir hayat yaşamasıdır. Dünyanın varoluşundan bu yana, geçmişten günümüze yaşama şeklinin nesilden nesile değiştiği, ancak yaşam koşullarının sürekli iyileşmesi yönünde bir gayret olduğu da aşîkardır. Muhakkak, yaşam koşullarının sürekli iyileşmesi ile ilgili gayret olsa da, gelişen ve büyüyen nüfusa paralel olarak yaşam koşullarının aynı oranda gelişemediği de açıktır. Hatta, yoğunluğun artmasına paralel olarak hem şehirlerde hem kırsal alanlarda yaşamın daha da zorlaşmakta olduğu görölmektedir.

XVIII. yüzyılda Endüstri Devrimi ile başlayan süreçte Avrupa’da giderek genişleyen işgücü istihdam hacmi ilk olarak gecekondü (shanty) konut tipini ve buna bağılı olarak gelişen gecekondü mahallelerini (shanty town, squatter settlement, slum) ortaya çıkarmıştır (Kocaman ve diğ., 2008).

Dünyada özellikle gelişmiş ölkelerde endüstri devrimi ve savaş sonrası ekonomik kriz; bunların sonucu ortaya çıkan ve toplu üretime yönelik konut uygulamalarında, 1970’li yılların sonuna doğru konut çevrelerinin insanlar üzerinde huzursuzluk, tatminsizlik yaratan bir ortam oluştuğı gözlenmektedir (Dölgeroğlu-Yüksel ve diğ., 1996). Konutun çok yönlü özellikleri nedeniyle bu tür sorunlar ancak ve yalnız, kullanıcı grubunun ihtiyaçlarının belirlenebilmesi veya kararlara katılabilmesi, programlama aşamasında görüşlerine başvurulması ve kullanım sonrası değerlendirme çalışmaları aracılığı ile konut çevrelerinin çeşitli yönlerine ilişkin kapsamlı ve güvenilir veri sağlanması ile çözümlenebilir (Özsoy ve diğ., 1995).

Günümüzde değişen yaşam koşulları, beraberinde insanların yaşamdan beklentilerini ve önceliklerini değiştirmiştir. Artık insanlar daha iyiyi istemekte, yaşam kalitesini artıracak çözümler aramaktadır. Konutun insan için önemi göz önüne alındığında, kaliteli yaşamın odağında konut bulunmaktadır. Konut ve yakın çevresi, bireyin ve ailesinin fiziksel ve psiko-sosyal gereksinimlerini karşılayabildiğı, kullanıcıyı tatmin edebildiğı ölçüde kalitelidir. Bunun için de kullanıcının gereksinimlerinin iyi bilinmesi gerekmektedir (Erol, 2011). 2000 yılında dünya liderleri tarafından seçilen

hedeflerden birisi, gecekonduya yaşayan en az 100 milyon insanın yaşamını geliştirmektir (Jha ve Tripathi, 2014).

Yirminci yüzyıldan itibaren kentlerin hızlı ve çarpık bir şekilde gelişmesi ve büyümesi sonucunda kentte yaşayan bireylerin yaşam kalitesinde azalmalar meydana gelmiş, kentte yaşayan bireylerin kente olan aidiyet ve bağlılık duygularında azalmalar ortaya çıkmıştır.

Böylelikle konut, en önemli hizmet sunumlarından biri olmakla birlikte hizmetin yeterince verilememesinden ötürü çözümlenmesi neredeyse olanaksız bir sorun olarak ortaya çıkmıştır.

Gecekonduya, gizli ve yasadışı girişim gözü ile bakmanın dolaysız sonucu olarak pek çok ülke bunları yıkmayı, başlangıçta ilke olarak benimsemiş (Akdemir, 1998) ancak yık-yap modeline dayalı olan bu anlayış pek çok sebepten dolayı eleştirilere maruz kalmıştır.

Bilindiği gibi, gecekondulaşmanın yoğun olarak yapıldığı alanlar henüz kentleşme düzeyine ulaşamamıştır. Bu sebeple merkezi yönetim başta olmak üzere kamu ve özel sektörün yoğun gündemini meşgul eden dönüşüm projelerinin baş aktörlerinden biri durumuna gelmiştir. Modern bir şehircilik görüntüsü vermediği düşünülen bu alanlar muhtelif dönüşüm projelerinin hedefi konumundadır.

Dünyada yaşam standartlarının yükselmesi, insanların paylaşılan ortak sosyal mekânlarda yaşama isteği, kaliteli mekân eğilimlerini ve beklentilerini arttırmıştır. Önceleri kullanıcıların mekansal seçim olanaklarından, mekânsal memnuniyetinden, mekânda esneklik, modülerlik kavramlarından söz edilirken, günümüzde, sosyal bütünleşme sağlayabilmek için farklı nüfus gruplarının gereksinimlerinden söz edilmektedir (Özsoy, 1995).

Birinci ve İkinci Dünya Savaşları tarihte eşine aza rastlanır büyük yıkımlara neden olmuş, bu savaşlar nedeniyle konut ihtiyacı önemli bir mesele halini alarak devletlerin gündemine girmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra devletler ekonomik, sosyal ve toplumsal kalkınmayı sağlamak amacıyla konut sorunuyla ilgili çeşitli çözüm yolları aramışlardır.

Türkiye'de ise bu mesele çok açık olarak ifade edilmemekle birlikte yaklaşık olarak Avrupa'dan 200-250 yıl sonra 1966 yılında yürürlüğe giren ve halen uygulanmakta

olan 775 sayılı “Gecekondu Yasası” ile teşhis edilebilmiştir (Doğanay, 1988; Keleş, 2004; Kocaman ve diğ, 2008; Ören ve Yüksel, 2013).

Türkiye’de barınma ihtiyacı uzun süre kamu arazileri üzerinde yapılan kaçak yapılaşma ve gecekondu ile giderilmeye çalışılmıştır. Bazı durumlarda, devlet dar gelirliye yönelik yapılan bu yapılaşmaya bazen yasal düzenlemeler sağlayarak konutları yasal hale getirmiş, bazen ise kredi desteği vererek ekonomik yönden iyileştirme sağlamaya çalışmıştır.

Bunun sonucunda günümüzde devlet ve belediyeler aracılığıyla dar gelirliye konut sorununa çözüm bulmak ve gecekondulaşmayı önlemek ve kentin yaşam kalitesini artırmak amacıyla sosyal konutlar üretilmeye başlanmıştır.

Anayasamızın 57.nci maddesi, “Devlet, şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözeten bir planlama çerçevesinde konut ihtiyacını karşılayacak tedbirleri alır, ayrıca toplu konut teşebbüslerini destekler” hükmü ile konut ve şehir planlamasına yönelik devlete görevler yüklenmiştir. Konutun ve gecekondulaşmanın ülkenin önemli bir gündem maddesi ve temel sorunlarından biri olduğu kabul edilebilir.

Son yıllarda alınan tedbirlerle azalma eğilimine girmiş olsa da ülkemizdeki kent nüfusunun yaklaşık % 25’i hâlâ gecekonduya yaşamaktadır. Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük kentlerimizde kaçak yerleşimlerde yaşayan nüfusun oranı % 50’leri bulmaktadır (Kocaman ve diğ, 2008).

1950’lerde sadece Ankara, İstanbul, İzmir gibi birkaç büyük kentimizin sorunu olan gecekondu yerleşimleri, günümüzde tüm kentlerimizin önemli bir sorunu olarak görülmektedir. Ülkemizin doğusunda, batısında, kuzeyinde ve güneyinde bu sorundan etkilenmeyen yöremiz kalmamıştır (Çakır, 2011).

Kentsel yaşam kalitesi aktörleri arasında en önemli etkiye sahip olan kurum belediyelerdir. İlgili yasalar gereği, kentsel hizmetlerin büyük bir bölümünün belediyelere bırakılması ile birlikte, belediyeler kentsel yaşamın düzenlenmesinden birinci derecede sorumlu birim hâline gelmiştir (Üçer, 2009).

Varlık nedeni yerel nitelikteki hizmetlerin karşılanması olan belediyelerin kentlerde yaşayan nüfusa hizmetlerinde önemli sorumluluklar bulunmaktadır. Kentlerdeki hizmetlerin karşılanması sorumluluğunda bulunan belediyeler, sosyal, ekonomik ve fiziksel vb. açılardan yaşam kalitesinin geliştirilmesine yönelik altyapı, güvenlik, çevre, barınma, ekonomik faaliyetler, eğitim, sağlık gibi pek çok konuda sorumluluk

ve görev sahibidirler. Belediyelerin bu sorumluluklarını yerine getirirken yetersiz kaldıkları da ortadadır. Gecekondulaşma, altyapısız ve sağlıklı olmayan bir yapının oluşması buna bir örnektir.

Belediyeler gerçekleştirdikleri geleneksel uygulamalar nedeniyle, etkin ve verimli politikaların belirlenmesi ve uygulanması ile yeterli kaynak, personel ve ekipmanın sağlanması gibi konularda sorunlarla karşılaşmaktadır. Kent hizmetlerinin çeşitlenmesi ve taleplerin artmasına karşılık yukarıda belirtilen nedenlerle hizmetlerin etkin ve verimli olarak sunulamaması kentsel yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir (Üçer, 2009; Karasu, 2005).

1.1 Çalışmanın Amacı ve Varsayımlar

Bu çalışma, gecekondu tasfiyesine dayalı konut üretiminin hane halklarının yaşam kalitesine olan etkilerini tanımlayarak sürecin nasıl daha verimli işleyebileceği üzerine karar vericiler ve bu alanda çalışma yapacak olan araştırmacılar için yol göstermek ve konu ile ilgili öneriler getirmek için planlanmıştır.

Gecekondu alanlarında yapılan çalışmalar, daha iyi işleyen bir sisteme sahip sosyal konut üretmek amacı taşımaktadır (Kintrea, 2007). Hiç şüphesiz, yeni alanlarla ilgili bilgi deneyimi olmayan hane halkları, ya yaşadıkları eski komşuluk alanlarında kalmak istemekte, ya da sosyal ve kültürel olarak bu yeni yerleşmelerden daha iyi ortamda yaşamak istemektedirler (Bolt ve van Kempen, 2009).

Bu çalışmada, gecekondu sakini olup yerinden edilmiş olan hanehalklarının yaşamı ve sosyal ilişkileri üzerinde etkileri olan gecekondu tasfiyesine dayalı konut üretiminin başarı faktörlerini ve bu üretimden etkilenen hanehalklarının yaşam kalitesi üzerinde hangi etkilere ve hangi tür değişime neden olduğu incelenmektedir. Bu aşamadan itibaren tezin ilerleyen bölümlerinde *"gecekondu tasfiyesine dayalı konut üretimi"* kavramı, *"sosyal konut üretimi"* şeklinde ifade edilecektir.

Merkezi ve yerel yöneticiler için kentsel yaşam kalitesi, gelişme ve karar verme açısından büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple, yaşam kalitesi çalışmaları oldukça önemlidir (Seik, 2000).

Bu noktada yaşam kalitesinin belirleyicilerinin tespiti büyük önem taşımaktadır. Hangi göstergelerin yaşam kalitesini etkilediğini belirlemek çalışmanın temel altyapısını oluşturmak açısından önemli bir adımdır.

Uluslararası literatürde uzun zamandır incelenen bir alan olmasına karşın, yaşam kalitesi Türkiye açısından yeni sayılabilecek bir araştırma alanıdır. Yapılan uluslararası çalışmalarda yaşam kalitesinin bir takım endeksler aracılığıyla ortaya konulduğu, yaşam kalitesiyle ilgili kabul edilen çeşitli istatistiki bilgilerin derlenerek ölçümlemenin yapıldığı gözlenmektedir (Şeker, 2011).

“Kentın sağlıksız alanlarının yeniden kente kazandırılması, gecekonduların ve sağlıksız binaların TOKİ tarafından sosyal donanımlı binalara dönüştürülmesi ve halkımıza sağlıklı yaşayabilecekleri modern mekânlar sunmak” (Url-1) olarak ifade edilen kentsel dönüşüm süreci hedefleri, gecekonduların tasfiye süreciyle beraber hayata geçirilecek bir anlayışın da temelini oluşturmaktadır.

Belediye hizmetlerinde başı çeken ve diğer belediyelere rol model olan İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin misyonu *“Medeniyetlerin buluşma noktası İstanbul’a karşı tarihi sorumluluğumuzun gereğini yerine getirerek şehrin yaşam kalitesini artırma, özgün kimliğini pekiştirme ve saygın bir dünya şehri haline gelmesine katkı sağlama adına; yerel hizmetleri adaletli, kaliteli, gelişime açık, verimli ve etkili bir yönetim anlayışı ile sunmak”* ve vizyonu *“Türkiye’nin görünen yüzü ve dünyaya açılan penceresi olan İstanbul’un eşsiz mirasına sahip çıkarak, yaşam kalitesi yüksek, sürdürülebilir bir dünya şehri yapan öncü ve önder belediye”* (Mesken, 2013) olarak tarif edildiğinden özellikle gecekonduların yer değiştirip sosyal konutlara yerleştikten sonraki süreçte, tezin temel amaçlarından biri olan sosyal konut sakinlerinin yaşam kalitesinin nasıl artırılacağı konusu önemli bir sorun haline almaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul’u bir bütün olarak ele almakta ve halkın hizmetlerini yerine getirmektedir. Bu noktada, İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından ortaya koyulan hedeflerin ne kadarının süreç içerisinde sonuçlandırıldığı ve hedeflerin sorunlara yönelik nasıl çözüme katkı sağladığı önemlidir.

Bu kapsamda İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mesken Müdürlüğü tarafından üretilen sosyal konutlar, uygulama safhasından itibaren detaylı bir şekilde incelenerek konutlar hakkında genel bir değerlendirme yapılmakta ve bu konutlara taşınmak zorunda kalan gecekonduların sahiplerinin yaşam kalitesindeki değişiklikler ele alınmaktadır.

Konu ile ilgili karar vericiler tarafından yapılan çalışmalar, sosyal konut tahsisi sürecinde gecekondulu hanehalklarının sorunlarına mutlak manada çözüm bulamamış, hane halklarının yaşam kalitelerinin nasıl geliştirileceği ile ilgili yol gösterici bir çalışma veya model geliştirememiştir. Bu durumu irdelemek açısından tez çalışmasının temel kabulleri şunlardır;

1. Gecekondudaki sosyal yaşam ile sosyal konuttaki yaşam arasında olumlu ve olumsuz birçok farklılıklar vardır.
2. Yaşam kalitesini artırmak için mevcut yaşam koşullarının bilinmesi gerekmektedir.
3. Kurum politikaları uygulamayı ve sonuçlarını biçimlendirmektedir.
4. Yerel yönetimler sosyal konut uygulamalarında gecekondulu sahibi vatandaşların istek ve gereksinimlerini yeterince karşılayamamaktadır.

Ortaya konulan kabuller doğrultusunda çalışmayla araştırılmak istenen varsayımlar ise şunlardır;

1. **Varsayım;** Gecekondulu dönüşüm projeleri fiziksel faktörlerin artırılması açısından tatminkâr olabilir, ancak sosyal faktörlerin artırılması açısından ise yeterince tatminkâr değildir.
2. **Varsayım;** Yaşam kalitesinin artırılması için sorunun çözümünün sadece fiziksel boyuta indirilmeden, sosyal, kültürel ve geleneksel boyutlarıyla bir bütün olarak günün verilerine göre yeniden tanımlanması bir zorunluluktur.
3. **Varsayım;** Mevcut uygulamalar ve yöntemlerle yerel yönetimlerin sosyal konutlara taşınan hanehalklarının yaşam kalitesini artırmada yeterli olması olanaksızdır.
4. **Varsayım;** Yeni anlayışların, yaklaşımların, yeni uygulamalarda özellikle gecekondulu sahiplerinin karar verme süreçlerine katılımını sağlayıcı ve yaşam kalitesini artırıcı yeniden yapılanma veya model uygulamalarının oluşturulması bir gerekliliktir.

Bu tez kapsamında, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mesken Müdürlüğü tarafından üretilen sosyal konutlardaki durumu açıklamak, gelişmiş ülkelerde ve uluslararası kuruluşlarca yapılan çalışmalar açısından durumu ele alarak, belediye tarafından İstanbul'da yapılmış çalışmaları irdelemek ve yapılabilecekleri açıklamak hedeflenmektedir.

1.2 Çalışmanın Önemi

Bu çalışma, yaşam kalitesi araştırmalarında uygulanan yaklaşımların sosyal konutlardaki duruma uyarlanması bakımından önem taşımaktadır. Çalışmada ortaya konulan yaklaşım ile yaşam kalitesinin sosyal konutta yaşayan hanehalklarının demografik özellikleri ile ilişkileri çözümlenmiş, yaşam kalitesini etkileyebilecek faktörler arasındaki etkileşimde sosyal konutta yaşamının oynadığı rollerin tanımlanması sağlanmıştır.

Çalışmanın, katılımcıların sosyal konut tahsisine ile ilgili konulardaki görüşlerinin belirlenmesi, değerlendirilmesi ve analizinin yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik yapılacak çalışmalarda kullanılabilmesi ve bazı ilke ve kararların üretilmesi amacıyla merkezi ve yerel karar vericilere yol gösterici olabilecek bilgi ve veriler sunacağı beklenmektedir.

Bu çalışma, belediyeler tarafından yapılan çalışmalarla ilgili atılacak adımların daha ayrıntılı düşünülerek atılmasını sağlamak ve belediyelerin sosyal konut üretiminin gecekondulu sakinlerinin yaşam kalitesine olan pozitif etkisini artırmaya yönelik bir yönetim yaklaşımına veya modele gereksinim olduğunu göstermek için önem arz etmektedir.

1.3 Çalışmanın Sınırlılıkları

Türkiye’de birçok kurum tarafından uygulaması devam etmekle birlikte, İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin imal ettiği ve gecekondusu tasfiye olan gecekondulu sahiplerine tahsis edilen sosyal konutlar araştırma kapsamına alınmıştır. Elde edilen veriler ve yapılan çalışmalar ışığında 1988 ile 2013 yılları arasında üretilen sosyal konutlar bu çalışma kapsamına dâhil edilmiştir. 1988 yılından önce üretilen sosyal konutlarla ilgili sağlıklı veriye ulaşılamadığından, ayrıca sosyal konutta ikamet etme süresi bakımından yeterince tatminkar olması sebebiyle 1988 yılından başlanması uygun görülmüştür. İstanbul Büyükşehir Belediyesi yetkililerinden edinilen bilgiye göre 2013 yılından sonraki süreçte sosyal konut üretimi çalışmalarının azlığı, sosyal konutta yaşama süresinin kısalığı ve gecekondudaki hayat ile sosyal konuttaki yaşamın fiziksel, sosyal ve diğer birçok açıdan kıyaslanmasının oldukça zor olmasından dolayı 2013 yılı sonrası sosyal konut faaliyetleri çalışma kapsamına alınmamıştır.

Çalışmanın en önemli sınırlılığı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mesken Müdürlüğü tarafından yapılan konut uygulamalarını ve konutlarda oturanlara yönelik sunulan hizmetleri temel almasıdır. Araştırmacının daha önce aynı müdürlükte çalışmasının tez çalışmasına etkisinin gerek verilere ulaşmada, gerekse verilerin doğruluğunu test etmede olumlu olduğunun ayrıca belirtilmesi gerekmektedir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından üretilen sosyal konutlarda tahsisle ikamet eden birçok hanehalkı bulunmakla beraber, tahsis sürecinden sonra sosyal konutlardan taşınan hanehalkları da bulunmaktadır. Ancak bu hanehalklarının taşındıktan sonra nerede ikamet ettiği, hangi nedenle sosyal konutundan ayrıldığı, bu aşamada gecekondü yaşamı ve sosyal konut yaşantısını sağlıklı bir şekilde karşılaştırıp karşılaştıramayacağı ve yorum yapıp yapamayacağı net bir şekilde anlaşılamayacağından, tezin amacıyla ilgili olmaması, takibi ve araştırma kapsamına dâhil edilmesinin zorluğu vs. sebeplerden dolayı sosyal konuttan başka bir alana taşınan hanehalkları bu tez kapsamına alınmamıştır.

Gecekondü tasfiyesi sonrası sosyal konutta ikamet eden hanehalklarının yanısıra, kanun kapsamında gecekondü sahibi olmadan taşınan hanehalkları da sosyal konutlarda yaşamaktadır. Ancak, bu hanehalkları gecekondü ve sosyal konuttaki yaşamla ilgili net bir bilgi veremeyeceğinden çalışma kapsamına dâhil edilmemiştir.

Tezin amacıyla tam manasıyla örtüşen ve çalışmanın sınırlılığını oluşturan, hem gecekondü hem de sosyal konut yaşamını kıyaslayabilecek, aradaki farkı teşhis edebilecek ve yorum yapabilecek hanehalkları ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. İstanbul sınırları içerisinde yapılan bu çalışma sonucunda ortaya çıkan görüş ve öneriler, fikir vermek, yönlendirmek ve bundan sonraki yaklaşımları belirlemek için oldukça önemlidir.

1.4 Çalışmanın Yöntemi ve Adımları

Çizelge 1.1’de tez çalışma planı gösterilmektedir. Tez çalışma planından da görüleceği üzere, çalışma planı beş bölümden oluşmaktadır. Tez, çalışma bütünlüğü içerisinde bölümlere ayrılmış, her bir bölüm kendi içinde aşama aşama detaylandırılmış ve her bir aşama üst ölçeğe tezin bütünlüğünü sağlayacak şekilde tasarlanmıştır.

Çizelge 1.1 : Tez çalışma planı.

1. Başlangıç	Çalışmanın Amacı ve Varsayımlar	Temel Varsayımlar
	Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi	Kavramsal Çerçeve
	Çalışmanın Yöntemi ve Adımları	Temel Varsayımlar
2. Nitel Yöntem	Yaşam Kalitesi Kavramı	Kavramsal Çerçeve
	Kavramsal Yaklaşımlar	Temel Varsayımlar
	Yapılan Çalışmalarla İlgili Bilgilerin Araştırılması	Temel Varsayımlar
3. Nicel Yöntem	Literatür Taraması	Kavramsal Çerçeve
	Ulusal ve Uluslararası Sosyal Konut Çalışmaları	Kavramsal Çerçeve
	Verilerin Toplanması (Gözlem, İnceleme, Görüşme, Fotoğraf, v.s.)	Alan Çalışması
4. Nicel Yöntem	Araştırma Yönteminin Seçilmesi	Temel Varsayımlar
	Alanların Seçim Kriterleri ve Seçimi	Temel Varsayımlar
	Pilot Alan Çalışması	Alan Çalışması
	Alan Çalışması	Alan Çalışması
	Verilerin Analizi	Genel Değerlendirme
5. Bitiş	İnceleme ve Anket Sonuçlarına İlişkin Değerlendirme	Genel Değerlendirme
	Sonuç ve Değerlendirme	Genel Değerlendirme

Birinci bölümde, çalışmanın problemi, amacı, literatür içerisindeki önemi, varsayımlar, sınırlılıklar, yöntem ve adımlar belirlenmiştir. Çalışma kapsamında geniş bir literatür taraması yapılmıştır. Öncelikle mevcut durum açıklanmaya çalışılmış ve literatür taramasına dayalı teorik çerçeve belirlenerek çalışmanın kuramsal temeli oluşturulmuştur.

İkinci bölümde yaşam kalitesine ilişkin çalışmanın amacıyla örtüşen kavramsal ve teorik çalışmalar anlatılmaktadır. Yaşam kalitesi kavramıyla beraber, yapılan çalışmalar ve kuramsal yaklaşımlar açıklanmakta ve sonrasında uluslararası kuruluşlar ve gelişmiş ülkelerde yapılan araştırmalarla ilgili bilgiler verilmektedir. Sonrasında, ülkemizde yapılan çalışmalar açıklanmaktadır.

Yerli ve yabancı kaynaklar kütüphanelerden edinilmiş, incelenerek önemli bölümleri derlenmiştir. Kaynakların bir kısmı internet ortamında e-kitap olarak edinilmiştir. Özellikle kavramsal bölümlerin hazırlanmasında yerli ve yabancı literatüre sık sık başvurma gereği duyulmuştur. Bu bölüm içerisinde, mevcut literatürdeki araştırma ve uygulama örnekleri de ele alınarak araştırma konusuyla ilişkili çeşitli yöntemsel çerçeveler belirlenmekte ve uygulama örneklerinden elde edilen sonuçlara değinilmektedir.

Bu bağlamda kavramlar ilkesel boyutlarıyla incelenmiş, prensipleri ortaya konmuş, özellikle yaşam kalitesi üzerinde ulusal ve uluslararası ölçekte yapılan çalışmalar incelenmiş ve literatür çalışmalarından ve göstergeler sisteminden bu çalışmaya esas olacak göstergeler sistemi geliştirilmiştir.

Yaşam kalitesine ilişkin açıklamaların ardından üçüncü bölümde gecekondu tasfiyesi ve yaşam kalitesi bağlamında sosyal konut kavramı ele alınmıştır. Sosyal konut kavramının gelişmiş ülkelerde nasıl değerlendirildiği ve gelişmekte olan ülkelerde hangi çalışmaların yapıldığı ve Türkiye'deki gelişimi anlatılmıştır. Bu kapsamda, uluslararası kuruluşların çalışmaları, çeşitli ülke ve kentlerde gerçekleştirilen kent deneyimleri ile Türkiye'de gerçekleştirilen sosyal konut çalışmaları incelenerek değerlendirilmiştir.

Sonrasında, ülkemizde yapılan uygulamalar ve yaşam kalitesinin gelişmesine yönelik çıktılar bu bölümde değerlendirilmiştir. Daha önceki bölümlerdeki açıklamalardan ve literatür araştırmasından yararlanılarak İstanbul Büyükşehir Belediyesi sosyal konut üretimi süreci anlatılmaya çalışılmıştır.

Dördüncü bölümde alan çalışmasının yapılacağı araştırma evreni ve örneklem alanıyla ilgili bilgiler bu bölümde açıklanarak alan çalışmasının yöntemi belirlenmiştir. Araştırma yönteminin seçilmesi ile beraber İstanbul ili sınırlarında alan çalışması yapılmıştır. Alan çalışması öncesi pilot çalışma yapılarak görüşme soruları sınanmış ve örnekleme uygulanmıştır.

Araştırmanın temel yaklaşımı anlamaya yönelik olduğu için kullanılan veri, nitel özellik taşımaktadır. Veri toplama çalışmaları iki farklı etapta kurgulanmıştır. İlk etapta, mekânsal okumalara yönelik, arazide yapılan gözlemler, harita, istatistik, rapor ve benzeri bilgilerin toplanması, ikinci etapta ise hanehalklarının tanımlanması, gereksinimlerin ve gereksinimleri karşılayacak faktörlerin saptanması gibi konu başlıklarına ilişkin anket çalışmaları yer almaktadır.

Yukarıda da belirtildiği gibi, zaman sorunu, ekonomik ve bürokratik sorunlar, yönetsel anlamda çalışmanın engellenmesi ve etikle ilgili problemler çalışmanın yönlendirilmesinde etkili olmuştur. Toplumsal kurumlarla işbirliği ve dayanışmaya dayalı ilişkilerin geliştirilmesi, diğer kurum ve kuruluşlarla yakın işbirliği, araştırmanın kolaylıkla ve nitelikli olarak uygulanmasını sağlayacak alt yapıyı oluşturmuş, bunun sonucunda, bürokratik işlemler kolaylaşmıştır. Araştırmacının

katılımcıların isteksizliğini tetiklemeyecek, onların desteğini alabilecek şekilde çalışması, veri toplama ve araştırmanın sağlıklı sonuçlanması açısından en önemli kriterlerden biridir.

Bu çalışma kapsamında da özellikle veri toplama sürecinde karşılaşılmaması muhtemel sorunların başında olan verilerin doğruluğu ve güncel olup olmaması, çalışmanın yönünü tayin eden önemli bir kriterdir. Verilerin bir kamu kurumundan alınması, verilerin doğruluğunu güvence altına almakla birlikte, kamu kurumlarındaki kişisel hatalarla da karşılaşılacağı unutulmadan, soruna yönelik alınan verilerin, kim tarafından oluşturulduğu kontrol edilerek alınmış, bir anlamda verinin doğruluğunun sağlanması yapılmıştır.

Ayrıca, anket çalışmasında katılımcıların isteksizliği ve zaten zorlama bir süreçten geçerek yeni alanlarda yaşadıklarından korkuya dayalı bir anket sürecine sebep olabileceğinden, alan çalışması öncesi pilot çalışma yapılarak görüşme soruları sınanmıştır.

Sonuç kısmında ise genel değerlendirme ve öneriler bulunmakta olup tez çalışmasının literatüre katkısı ve bundan sonraki yapılacak çalışmalara getirdiği önerilerle çalışma tamamlanmıştır.

2. YAŞAM KALİTESİ KAVRAMI VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Yaşam Kalitesi Tanımı

Çalışmanın bu bölümünde, yaşam kalitesine ilişkin kavramsal ve teorik açıklamalar yer alacaktır. Bu kapsamda ilk olarak, genel anlamda yaşam kalitesi ele alınacaktır.

Türksever'e göre (2001), kişilerin daha iyi yaşam standardına kavuşturulması ve refah düzeyinin artırılması gerekliliğinin, II. Dünya Savaşı sonunda yaşanan yeniden yapılanma sürecinde gündeme gelmesinin ardından yaşam kalitesi araştırmaları önem kazanmıştır (Üçer, 2009'da atıfta bulunulduğu gibi).

Kentsel dönüşüm çalışmalarının esas amacı, şehirlerin sosyal, ekonomik ve fiziksel kalitelerinin daha iyi hale gelmesidir (Alkışer ve diğ., 2009). Yaşam kalitesi, şehirleşmenin ve günümüzde oluşan problemlerin artmasıyla beraber, kentsel dönüşüm projelerinin esas amaçlarından olması dolayısıyla da önemli bir gündem maddesi olmuştur. Fiziksel dönüşümün yaşandığı alanlarda bu çalışmaları yapan kurum ve kuruluşlar, hedeflerinin yaşam kalitesinin artırılması, daha iyi ve sağlıklı şartlarda yaşama şansının oluşması olduğunu vurgulamakta ve vizyonlarında bu ifadelerle yer vermektedirler.

İnsanlar, hayatları boyunca güvenlik, eğitim, sağlık vb. gibi birçok alanda sürekli daha iyiyi ve kaliteliyi isteme eğilimindedirler. Yaşam kalitesi, insanın kendisi işe olduğu kadar, içinde bulunduğu çevreyi algılaması ile de alakalıdır. İnsanların yaşam kalitesine dışarıdan müdahalede bulunabilecek ve yaşam kalitesini etkileyebilecek temel aktörler kamu kurumlarıdır. Kamu kurumları yetkilerini, halkın sürekli kaliteliyi tercih etme yönünde eğilimiyle beraber, insanların yaşam kalitesinin daha iyiye gidebilmesi için hayatın her alanında çalışmalar yapmaktadırlar.

Kentlerin çevresel açıdan bozulması ve kentlerde yaşayanların yaşam kalitesinin düşmesi nedeni ile günümüzde pek çok ülkede yaşam kalitesinin yükseltilmesine yönelik araştırmalara ve projelere ağırlık verildiği görülmektedir. Dünyada pek çok ülkede periyodik düzende yapılan bu çalışmalar, Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, OECD, AB ve EUROSTAT gibi uluslararası kuruluşlar tarafından da desteklenmekte

ve yürütülmektedir. Bu araştırmalar, küresel ölçekten yerel ölçeğe kadar yaşam kalitelerinin değerlendirilmesi ve karşılaştırmaların yapılabilmesi bakımından büyük önem göstermektedir.

Yaşam kalitesi, 1970'lerden sonra birçok çalışmada toplumların değerlendirilmesinde kullanılan önemli bir kavram olmuştur. Yaşam kalitesi, yaşamın daha memnun edici ve kaliteli, mutlu ve sağlıklı bir toplumun olabilmesi için bir değerlendirme aracı olarak oldukça önemlidir.

Günümüzde yaşam kalitesi konusu merkezi ve yerel yönetimlerin, küresel ve bölgesel ölçekteki kurum ve oluşumların gündeminde yer almakta ve akademik-özel-kamu işbirlikleri çerçevesinde gerçekleştirilen yaşam kalitesi araştırmalarıyla yerel, ulusal ve küresel politikalar daha iyi yaşam şartlarının sağlanması doğrultusunda yönlendirilmektedir (van Kamp ve diğ, 2003).

Yaşam kalitesi kavramı modern hayatın gelişmesi ve toplumların çağdaşlaşmasıyla gündeme gelen ve gelişen bir kavramdır (Marans, 2007). Yaşam kalitesi kırk yılı aşkın bir süredir araştırılmaktadır. Bugünkü anlamıyla yaşam kalitesine ilişkin araştırmalar, 1960'larda ABD'de oluşan sosyal göstergeler hareketine dayanmaktadır (Yavuzçehre ve Torlak, 2008).

Yaşam kalitesi kapsamı geniş, bu nedenle de tanımlanması zor ve karmaşıktır. Yaşam kalitesi ile ilgili çok sayıda tanımlama yapılmış olmasına rağmen, üzerinde uzlaşılmış tek bir tanım bulunmamaktadır. Literatürde yer alan yaşam kalitesi tanımlarında ortak özellikler olduğu görülmekte, kavramın formüle edildiği çerçeve ve amaçlar doğrultusunda birbirinden ayrışmaktadır (Üçer, 2009; Koramaz, 2010; Atik ve diğ, 2014).

1930'larda yaşam standartlarının ölçülmesi ile ilgili araştırma alanı olan Sosyal Göstergeler Hareketi (Social Indicators Movement) ile gelişmiş olan yaşam kalitesi araştırmaları ilk defa Amerika'da tartışılmaya başlanılmış, sonrasında Avrupa'ya ve diğer uluslararası organizasyonlara yayılmıştır. Merkezi ve yerel yönetimlerin ve hatta özel sektörün desteğini alarak gelişen sosyal göstergeler hareketi ilk zamanlarda sosyal istatistikler, ilerleyen zamanlarda ise anket tekniği ile değişimin izlendiği araştırmalarla gelişmiştir (Koramaz, 2010; Aydemir, 2008; Türksever, 2001). Yaşam kalitesi kavramının toplumda yaşam koşullarındaki farklılık ve

eşitsizlikler ile sosyal koşullarında araştırılması amacıyla ortaya çıktığı belirtilmektedir (Koramaz, 2010).

1930’lardan bu yana yaşam kalitesi çeşitli disiplinlerden araştırmacıların çalışma konusu olmuştur. Bu araştırmacılar, yaşam kalitesi bileşenlerini tanımlamaya çalışmışlar ve kendilerinin geliştirdiği yaşam kalitesi indeksleriyle şehirler, bölgeler ve ülkeler gibi coğrafi alanları karşılaştırmışlardır (Ülengin ve diğ., 2001).

Son yıllarda yaşam kalitesi araştırmaları, yaşam kalitesinin bileşenlerini analiz etmek ve yaşam kalitesini etkileyen konuları anlamak yönünde gelişmektedir. Yaşam kalitesi araştırmaları, daha önceleri yapıldığı gibi bir kentin ekonomik durumuna göre sıralamasını içermekten çok öteye geçmiştir (Jha ve Tripathi, 2014).

Kitchen ve Muhajarine’e göre (2007), günümüzde yapılan araştırmalar, ödenebilir ve kaliteli konut, geniş kapsamlı ve nitelikli hizmetlere erişim, öğrenmek için fırsatların çeşitliliği gibi kentlerdeki yaşam kalitesinin çoklu boyutları üzerine odaklanmaktadır (Üçer, 2009’da atıfta bulunulduğu gibi).

Yaşam kalitesi birçok çalışmanın odak noktasında bulunmaktadır. Ancak nasıl tanımlanacağı ile ilgili bir fikir birliğine ulaşılamamıştır. Literatürde yüzden fazla tanımı bulunmaktadır. Bazı yazarlar yaşam kalitesini subjektif refah, mutluluk, yaşam memnuniyeti ve iyi bir hayat gibi kavramların yerine kullandığı durumlarda bulunmaktadır (El Ariane, 2012).

Farklı bakış açıları ve farklı yaklaşımlara göre yapılan pek çok tanımdan bazıları aşağıda açıklanmıştır:

Dar anlamıyla yaşam kalitesi bireyin sağlıklı ortamda yaşayabilme, beslenme, korunma ve barınma gereksinimlerini karşılayabilme durumunu ifade ederken geniş anlamıyla ise insanın bedensel ve tinsel gereksinimleri ile yaşamış olduğu topluma ve çevreye katkıda bulunabilme durumunu ifade ettiğini belirtmiştir (Geray, 1998).

Harland (1972), yaşam kalitesini hoş, güzel yaşam, sosyal refah, sosyal koruma ve sosyal ilerleme, mülklerin toplamı, hizmetler, koşullar, insan yaşamının gereklerini ve isteklerini yürürlüğe koymak ile eşanlamlı yorumlamaktadır. Racine (1986), yaşam kalitesi ve refahı farklı kavramlar olarak ele almaktadır. Yaşam kalitesinin, insanların günlük yaşam ve sosyal yaşamlarındaki deneyimleri olduğunu ifade etmekte ve çoğu zaman insan gruplarının yaşam standartları ve koşullarını yansıtan göstergelerle ölçmektedir. Rapoport (1990), yaşam kalitesini fiziksel boyutla

sınırlayarak, yaşam kalitesini, insanlar üzerinde belirli etkileri olan hava, su kirliliği, kaynakların tükenmesi, çevresel ve endüstriyel kirlilik, aşırı nüfusun sonuçları ve ses gibi fiziksel çevrenin maddi yönleri olarak ele almaktadır (Aydemir, 2008’de atıfta bulunulduğu gibi).

Yaşam kalitesi, çevrenin ölçülebilir mekânsal, fiziksel ve sosyal bileşenleri ve bu bileşenlerin algılanma biçimlerini bir arada ele alan ve buna göre bireylerin algılamalarını sadece objektif özellikleri ile değil, subjektif özellikleriyle de değerlendirmektedir. Böylece yaşam kalitesi kavramı birey ve çevrenin etkileşimiyle oluşan bir süreç olarak ele alınmaktadır (van Kamp ve diğ, 2003; Pacione, 2003; Marans, 2007).

Szalai (1980), yaşam kalitesi tanımlamasında, yaşam kalitesini memnuniyet ile ilişkilendirmekte ve objektif ve subjektif etmenler ile şekillendiğini belirtmekte ve yaşamın memnuniyet verici ve tatmin edici karakterini tanımlamakta olduğu ve yaşamdan memnuniyet olarak ifade edildiği belirtilmektedir (Diener ve Suh, 1997; Marans, 2007; Koramaz, 2010’da atıfta bulunulduğu gibi).

Yaşam kalitesi, insanların yaşam koşullarından, ilişkilerinden ve içinde yaşadıkları çevreden duydukları tatmin ve güven derecesidir. Bu yönüyle, güvenlik, sağlık, eğitim, kültür, aile, çalışma koşulları, doğal çevre ve konut gibi yaşam alanlarının tümüne yönelik olarak duyulan memnuniyet düzeyi, yaşam kalitesini belirlemektedir (Koramaz, 2010).

Yaşam kalitesi, yaşamı algılayış ve yorumlayışta kendi tarzımızı geliştirmek ve onunla şekillendirdiğimiz bir yaşam felsefesi, dünya görüşü, değerler, hedefler, ilkeler ve mantıkla yaşayabilmektir (Bıçakçı, 2001).

Andrews’e göre (2001), kötü koşullarda, yaşam kalitesi tanımlanırken; iş, gıda, barınma ve güvenlik olanakları gibi temel ihtiyaçlara odaklanılmaktadır. Buna karşılık iyi koşullarda yaşam kalitesi tanımı eğlence ve rekreasyon olanaklarına erişimi, mutlu bir toplumu, temiz bir çevreyi ve başarılı kişisel ve mesleki hayatı içerecek şekilde genişlemektedir (Üçer, 2009’da atıfta bulunulduğu gibi).

Yaşam kalitesi, insanların biyolojik durumları, yaşam biçimleri, ilişkileri ve içinde bulundukları çevrenin nicel ve nitel değerlerinin toplamı olarak tanımlanabilir. Yaşamın bütünsel bir bakışla tüm boyutlarının üstün nitelikli olması kaliteli yaşamı olanaklı kılabilir. Yaşam kalitesinin pek çok bileşeninden söz edilebilir.

Bunlar; sağlık ve eğitim hizmetlerinden yararlanma, yeterli beslenme ve korunma, sağlıklı bir evre, hak, fırsat ve cinsiyet eşitliği, günlük yaşama katılma, saygınlık ve güvenlik olarak sıralanabilir. Bu bileşenlerin hepsi ayrı bir anlam taşırken, herhangi birinin eksikliği kaliteli yaşamı olumsuz etkilemektedir (şeker, 2011). Yaşam kalitesi, geniş anlamda yaşamın hem kişisel hem de toplumsal açıdan genel durumunu göstermektedir.

Sürdürülebilir gelişmeyi sağlamak, gelecek nesilleri savaştan korumak, adalet zeminini oluşturmak, gelişmiş ülkelerin mali olanaklarını gelişmekte olan ülkelere kanalizetmek, sosyal gelişimi ve daha iyi yaşam standartlarını teşvik etmek, sağlığın korunmasına yardımcı olmak gibi hedeflerle uluslararası düzeyde kurulan birçok kuruluş yaşam kalitesi kavramı hakkında tanımlamalarda bulunmuş, bu kavramın tespiti ve gelişimi için çeşitli çalışmalar yapmışlardır (şeker, 2011).

Dünya Sağlık rgt'ne göre yaşam kalitesi tanımlamasında, bireylerin ait oldukları kültürel yapı ve değerler sistemi dikkate alınmış ve bu bağlamda hayat içerisindeki durum, algılama ve değerlendirme biçimi şeklinde tanımlanmıştır (WHOQOL, 1995).

evre ve Orman Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından yapılan Ulusal evre Stratejisi ve Eylem Planında (UÇEP) yaşam kalitesi; bedensel, ruhsal, zihinsel ve kültürel gelişme üzerinde olumlu etkileri olan etmenlerin niteliği ve niceliği ile bu etmenlerden yararlanma biçimi ve düzeyi olarak tanımlanmaktadır (Url-2).

Dünya Bankası yaşam kalitesini insanların genel iyi olma durumu olarak tanımlamıştır. Avrupa Birliği bünyesinde araştırmalar yapan Eurofound yaşam kalitesi seviyesini ölçmek için çalışmalar yapmış, anketler hazırlamış ve yaşam kalitesini toplumsal yaşamı konu alan ve toplum içindeki genel iyi olma hali olarak betimlemiştir. İyi olma; sadece iyi koşullarda yaşama değil, tüm yaşam alanındaki kaynakların kontrolü, aynı zamanda da halkın tepkileri ve bu alanlar üzerindeki yaşamları hakkındaki hisleridir (Aydemir, 2008).

Yaşam kalitesini konu alan geniş literatür incelendiğinde (Pacione, 1982; Wish, 1986; Felce and Perry, 1995; Cummins, 1999; Rapley, 2003; Lee, 2008), kavramın farklı yaklaşımlarla ele alındığı ve farklı yaşam kalitesi tanımlamalarının yapıldığı görülmektedir.

Yukarıda belirtilen tanımlar birleştirildiğinde yaşam kalitesi ile ilgili aşağıdaki genel görüşler elde edilmektedir (Dissart ve Deller, 2000; Türksever, 2001).

- Yaşam kalitesi çok boyutlu, geniş bir kavramdır.
- Yaşam, sosyal, ekonomik, psikolojik ve fiziksel (doğal ve yapılanmış çevre) olmak üzere farklı çevrelerden oluşmaktadır. Yaşam kalitesi de bu çevrelerin ayrı ayrı kalitelerinin birbirleriyle etkileşiminden ortaya çıkan bir bileşkedir.
- Genel olarak nesnel ve öznel göstergelerden söz edilebilir. Ancak yaşama ait verilerin algılanması gerekliliği ve bu nedenle öznel değerlendirmelerin yapılması genel kabul görmektedir.
- Yaşam kalitesi bileşenleri kültürden kültüre, ülkeden ülkeye değişebilir. Burada esas olan, temel faktörlerin (sağlık, spor, eğitim, alışveriş, ulaşım ve kültür hizmetleri ile konut ve güvenlik vb) o toplum tarafından nasıl algılandığının ölçülmesidir (Tekeli, 2004).

Diğer yandan, yapılan araştırmalarda yaşam kalitesi, farklı amaç ve hedefler doğrultusunda, farklı yöntemlerle ölçülmekte ve araştırma ölçekleri de bu doğrultuda birbirinden farklılık göstermektedir (Koramaz, 2010). Sonuç itibarıyla, literatürde yaşam kalitesi ile ilgili birçok bilim dalında araştırma yapıldığı, bu araştırmaların amaç ve yöntem olarak birbirinden farklılık gösterdiği, bu farklılıkların ise yaşam kalitesi kavramının dinamikliğinden kaynaklandığı ve kaçınılmaz olduğu görülmektedir.

2.2 Teori ve Modeller

Yaşam kalitesi literatürü bu kavrama tarihsel süreçte çeşitli yaklaşımların yapılmış olduğunu göstermektedir. Dinamik bir kavram olarak yaşam kalitesi kavramının birçok boyuttan oluşan pek çok tanımı yapılmıştır ve yapılmaya da devam edilmektedir. Bu tanımlamalar ve düşünceler değişkenlik göstermektedir. Farklı tanımlamalar olmasına rağmen Marans'a göre (2007) bu tanımlar iki farklı boyuttadır; birincil olarak, bireyin kendisi ile ilgili objektif değişkenler, ikinci olarakta birey tarafından şekillendirilen çevresel subjektif değişkenler (Marans, 2007).

Buna göre yaşam kalitesi bireyin çevresi ile ilişkisi sonucunda şekillenmektedir. Bu ilişki yaşam kalitesini belirlerken çeşitli bileşenlerden oluşmakta ve bu bileşenler yaşam kalitesi göstergeleri olarak ifade edilmektedir.

İlk olarak 1930’larda toplumun refah düzeyi konusunda raporların hazırlanması ile başlayan yaşam kalitesi araştırmaları, II. Dünya Savaşı’ndan sonra önem kazanmış ve 1970’lerden sonra artış göstermiştir. Uluslararası kuruluşların yaşam kalitesi ölçümleri ile ilgili raporlar yayınladıkları 1990’larda, çok sayıda ülke ve kent de yaşam kalitesi raporları hazırlamıştır. Türkiye’de ise yaşam kalitesi ile ilgili çalışmalar 2000’li yıllarda yapılmaya başlanmıştır (Üçer, 2009).

Yaşam kalitesi kavramı öncelikle ekonomistlerce ele alınmıştır. Ekonomik açıdan yaşam kalitesini tanımlamaya çalışan araştırmacılar özellikle teknolojik değişme ve ekonomik büyüme üzerinde durmuşlardır. Bu araştırmalarda, gayri safi milli hasıla, kişi başına düşen yıllık gelir, istihdam edilebilme olanakları, aile varlıkları, ailede çalışan kişi sayısı, besin tüketimi, sahip olunan dayanaklı tüketim malları gibi değişkenler kullanılmıştır (Oktik, 2004).

Sosyal ağırlıklı yaklaşımlarda yaşam kalitesi kavramı, yaşam stili veya yaşam tarzı kavramlarıyla benzerlik göstermektedir. Sosyolojik ağırlıklı araştırmalarda, yaşam kalitesi göstergeleri olarak, meslek dağılımı, coğrafi – mesleki hareketlilik, dengeli beslenme, sağlık koşulları, eğitim durumu, toplumsal ve mesleki faaliyetlere katılma, konut ve konut koşulları, kültür, gelişme olanakları yer almaktadır (Oktik, 2004).

Yaşam kalitesi kavramına sağlığa bağlı olarak yaklaşanlarda bulunmaktadır. Bu yaklaşımlarla, sağlığa sadece kişinin mevcut tıbbi durumu değil, sağlık hizmetlerine erişim gibi daha geniş perspektifte ölçümlerle yaşam kalitesi ölçülmeye çalışılmıştır. Sağlığa bağlı yaşam kalitesini etkileyen boyutlardan yaşam kalitesini belirlemeye yönelik hangilerinin dahil edileceği konusunda ise tam bir uzlaşma mevcut değildir (Malhan, 2005).

Üçer’e göre (2009), literatürde yaşam kalitesine yaklaşımlarda temel itibariyle üç yaklaşımdan sözedilebilir. İlki, Maslow’un “gereksinimler yaklaşımı”, bireyin kapasitesini “geliştirmeye yönelik kapasite yaklaşımı” ve son olarak Birleşmiş Milletler tarafından iki yaklaşım değerlendirilerek geliştirilen “insani gelişme yaklaşımı”dır. Bu yaklaşımlar araştırmacılar tarafından zaman içerisinde geliştirilmiştir (Üçer, 2009).

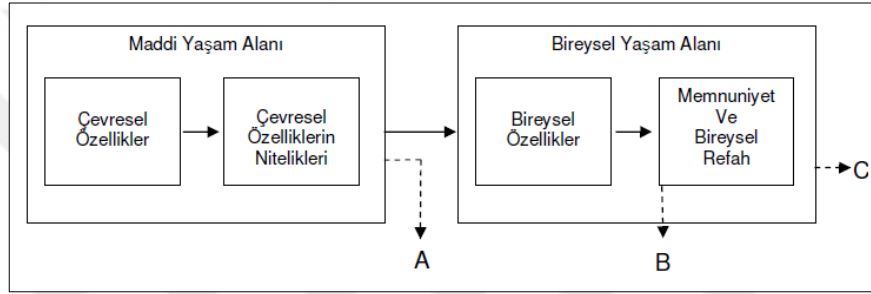
Gereksinmeler yaklaşımı (Şekil 2.1), bireylerin işlevlerini yerine getirmeleri ve yaşamlarını sürdürmedeki gereksinimleri arasında zorunluluk derecesi bakımından beşli bir kademelenme önermektedir. En temel gereksinimler, hava, su, uyku ve gıda gibi yaşamın sürdürülmesi için karşılanması mutlaka gerekli olan fizyolojik gereksinimlerdir. İkinci kademe, tüm fizyolojik gereksinimler karşılanmaya başladığında ortaya çıkan ve içinde yaşanan çevrede kararlılığı ve tutarlılığı sağlayan güvenlik gereksinimleridir. Üçüncü kademe, bireylerin içinde bulundukları toplumda kendilerine gerek olduğuna, sevildiklerine ve yalnız olmadıklarına inanmaları yani sevgi ve ait olma gereksinimleridir. Dördüncü kademe, bireylerin kendisine saygısını koruması ve başkaları tarafından saygı görmesi ile ilgili olan saygınlık gereksinmesidir. Son kademe ise, bireylerin gerçekleştirmek için doğduğuna inandığı işi gerçekleştirmesi olarak tanımlanan kendisini gerçekleştirme gereksinmesidir. Bu kurama göre, alt kademeler gereksinme iken, üst kademeler istek haline gelmektedir. Tekeli ve diğerlerine göre (2003), bireylerin güdülleri arttıkça, istekleri de gereksinme haline gelmeye başlamakta ve bunların gerçekleşmemesi durumunda yaşamdan memnuniyet azalmaktadır (Üçer, 2009’da atıfta bulunulduğu gibi).

Şekil 2.1 : Gereksinmeler yaklaşımı perspektifinden yaşam kalitesi (Maslow, 1943).

Gereksinmelerle ilgili bir diğer yaklaşım ise Maslow (1968) tarafından geliştirilen gereksinimler kademelenmesi kuramından esinlenerek Sirgy tarafından geliştirilmiştir (Üçer, 2009).

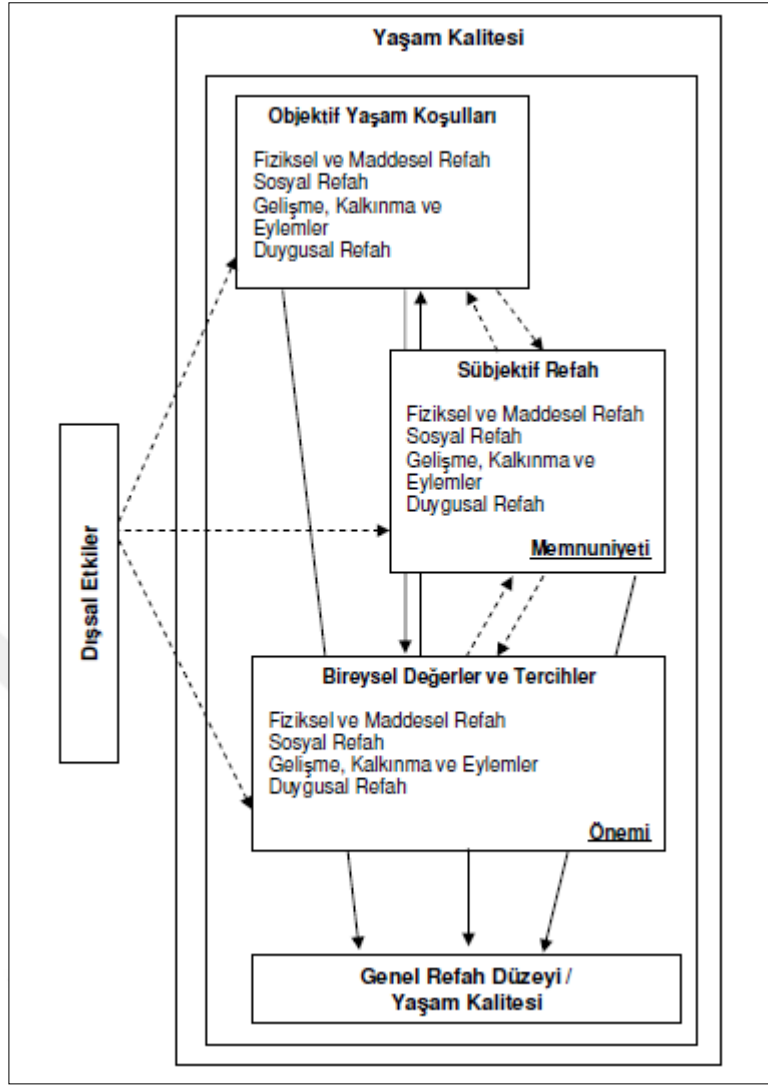
Sirgy'e göre (1986), gelişmiş toplumlardaki bireyler, saygınlık ve kişisel doygunluk gibi üst kademelerde yer alan gereksinimleri; az gelişmiş toplumlardaki bireyler ise, daha çok fizyolojik ve güvenlik gibi alt kademelerde yer alan gereksinimleri karşılamaya çalışmaktadır. Bu yaklaşıma göre, yaşam kalitesi, gereksinimlerin giderilme düzeyinin hiyerarşisi olarak tanımlanmakta ve toplum genelinde, gereksinimleri karşılama konusunda ne kadar yüksek doyuma ulaşırsa, o kadar yüksek yaşam kalitesi elde edilmektedir (Üçer, 2009'da atıfta bulunulduğu gibi).

Şekil 2.2 : Rogerson'a göre yaşam kalitesinin kavramlaştırılması (Rogerson, 1997).

Sosyal Göstergeler Hareketinde Land (1983), Diener ve Suh (1997), Rogerson (1999)'a göre göstergeler için üç temel yaklaşımdan söz etmek mümkündür (Şekil 2.2). Birincisi, iyi yaşantının temel değerleri olan sağlık, eğitim, kentsel donatı, etik değerler gibi normatif idealleri temel alan yaklaşım, ikincisi yaşam kalitesini memnuniyet, beklenti, duygu ve tercihlerle belirleyen memnuniyet yaklaşımı, son olarakta sosyal koşullara bağlı bireysel deneyimlere dayanan sosyal göstergeler yaklaşımıdır (Koramaz, 2010; Üçer, 2009'da atıfta bulunulduğu gibi).

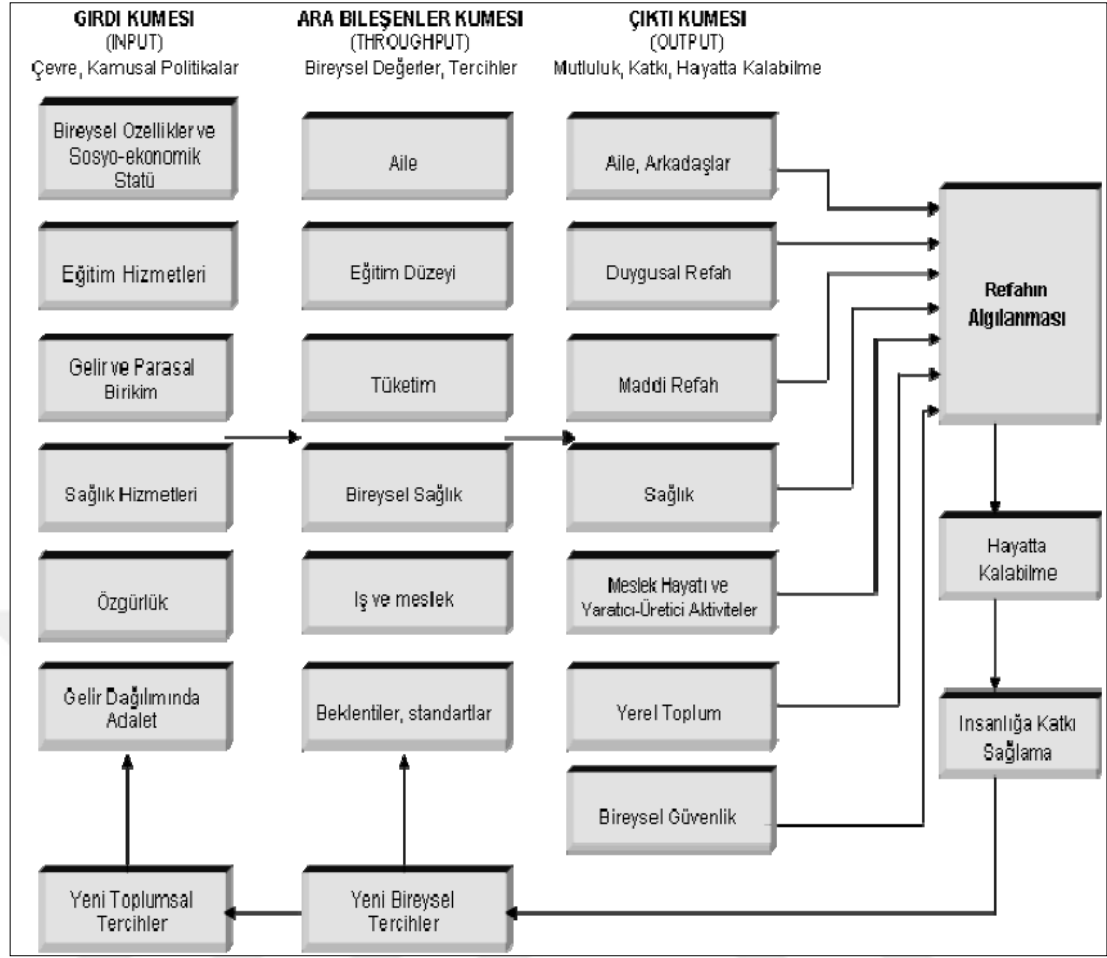
Diğer bir çalışmaya göre ise dört farklı yaklaşım ortaya konmuştur. Felce ve Perry (1995)'nin ortaya koymuş olduğu bu yaklaşım (Şekil 2.3), yaşam koşulları bağlamında objektif göstergeler, bireysel memnuniyet bağlamında subjektif göstergeler, yaşam koşulları ve bireysel memnuniyetin birleşimi bağlamında göstergeler ve yaşam koşulları, bireysel memnuniyet ve bireysel değerlerin bileşimi bağlamında göstergeler olarak modellenmiştir (Koramaz, 2010'da atıfta bulunulduğu gibi).

Şekil 2.3 : Felce ve Perry’e göre yaşam kalitesinin oluşumu (Koramaz, 2010).

Yaşam kalitesinin hem bireyin kendisi ile ilgili olan içsel (subjektif göstergeler) ve hemde yaşadığı çevre ile ilişkili dışsal (objektif göstergeler) süreçlerle bağıntılı olduğu ve yaşam kalitesini belirleyen etmenlerin neredeyse sınırsız olduğu ayrıca kabul edilmektedir (Pacione, 1986, Dissart and Deller, 2000, Ferris, 2006, Cummins, 2000).

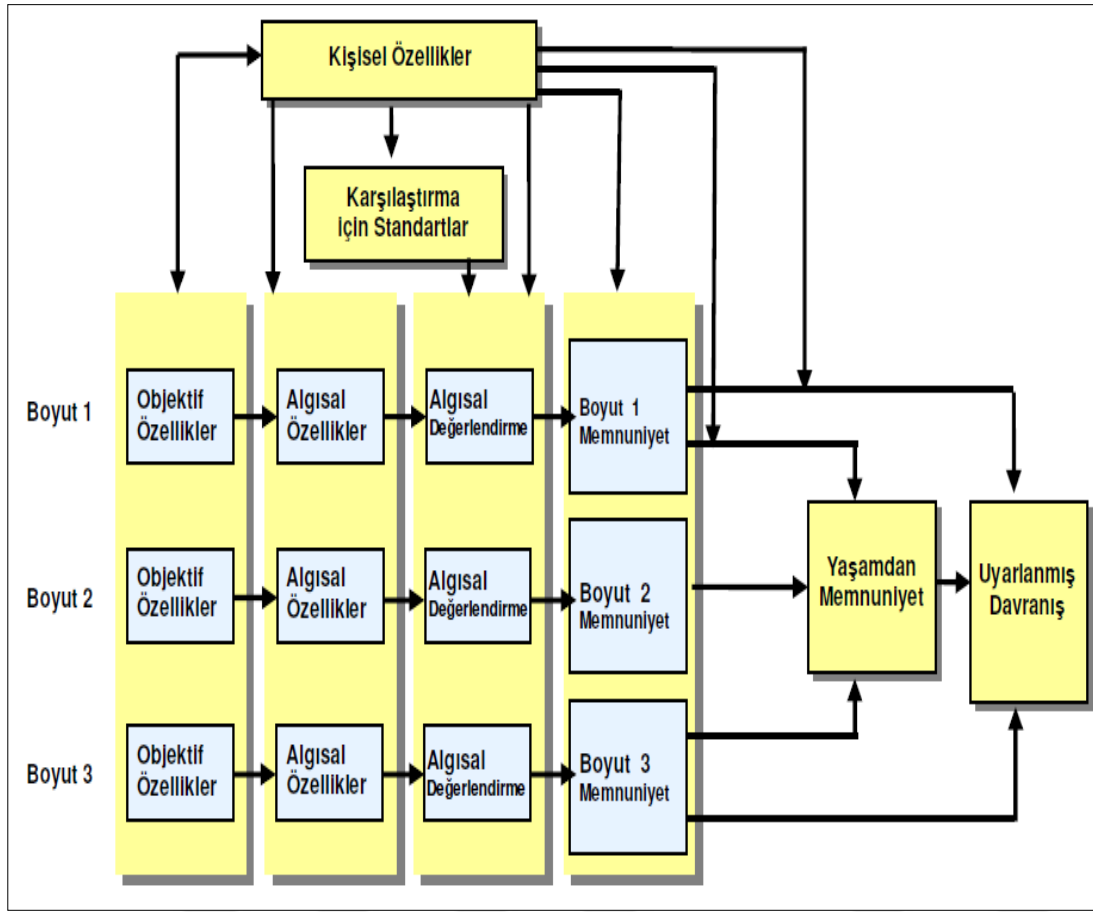
Yaşam kalitesi için başkaca modellerde oluşturulmuştur. Girdi (çevresel koşullar), bu çevresel koşullara bağlı olarak gelişen bireysel değerler ve tercihler (ara bileşenler), üçüncü olarak ta mutluluk, hayatta kalabilme, refah, sağlık gibi yaşamsal koşulların olduğu çıktı göstergelerinin olduğu üç yaklaşımla açıklanmış model (Şekil 2.4) Hagerty ve diğ. (2001) tarafından geliştirilmiştir (Koramaz, 2010’da atıfta bulunulduğu gibi).

Şekil 2.4 : Hagerty'ye göre yaşam kalitesinin oluşumu (Koramaz, 2010).

Hagerty'ye göre (1999), yaşanabilirlik kuramında, kişilerin yaşamlarından hoşnutlukları bazı standartlara dayalı olarak değerlendirilmektedir. Bu standartlar kişi başına gayri safi milli hâsıla, sağlık, eğitim v.b.dir. Karşılaştırma kuramında ise, kişilerin değerlendirmeleri görecelidir, başka bir deyişle, kendilerinin ve/veya başkalarının geçmiş deneyimlerini karşılaştırırlar. Adaptasyon kuramında ise kişi hem kendi yaşam kalitesi düzeyini hem de yaşam kalitesindeki değişimi değerlendirmektedir. Başka bir ifadeyle, adaptasyon kuramı, belirli bir zaman kesitinde hem nesnel göstergelerin hem de zaman içindeki hoşnutluğu etkilediğini savunmaktadır (Hagerty,1999).

Campbell ise yaşam kalitesini memnuniyet modelinde açıklamıştır (Şekil 2.5). Bu modelde, konut, rekreasyon, sosyal çevre, gelir durumu, sağlık durumu gibi farklı boyutların, genel yaşam memnuniyetini ne düzeyde etkilediği, farklı boyutlardan memnuniyetin ise objektif özellikler ile ilişkileri incelenebilmektedir (Koramaz, 2010; Türkoğlu ve diğ, 2008).

Şekil 2.5 : Campbell ve diğ. göre yaşam memnuniyetinin oluşumu (Koramaz, 2010).

Yaşam kalitesinin iyileştirilmesini hedefleyen kuramlar birbirinden farklı olarak karşımıza çıkmaktadır. Türksever'e göre (2001), yaşam kalitesine ilişkin oluşturulan yaşanılabilirlik kuramı, karşılaştırma kuramı ve adaptasyon kuramı olmak üzere üç ayrı temel bulunmaktadır (Türksever, 2001).

Araştırmacılar, yaptıkları yaşam kalitesi çalışmalarının niteliğine bağlı olarak her üç kuramı da savunmaktadırlar. Türksever'e göre (2001), objektif veriler ile yapılan örneklem çalışmalarında yaşanılabilirlik kuramı, algılama ve değerlendirmeye yönelik olarak subjektif veriler ile yapılan araştırmalarda karşılaştırma kuramı, bireysel ya da toplumsal olarak yaşam kalitesi gelişiminin izlenmesi çalışmalarında ise adaptasyon kuramının kullanılması gerekmektedir (Türksever, 2001).

Liu (1977), Amerika'da 65 metropoliten alanda, 1970 yılında, ekonomik ve ekonomik olmayan yaşam kalitesini nicel olarak değerlendirmiştir (Liu, 1977). Wish (1986), Ben-chieh Liu'nun verilerinden yararlanarak, 1976 yılında yaptığı çalışmada,

ekonomik, politik, çevresel, sosyal, sağlık ve eğitim bileşenlerini yaşam kalitesi bileşenleri olarak ele almıştır (Wish, 1986).

Sonuç itibarıyla, farklı araştırmalarda yaşam kalitesi kavramına yaklaşımların amaç, yöntem ve ölçeğe bağlı olarak değişiklik gösterdiği, yaşam kalitesi göstergelerinin de hangi ölçeğe göre değerlendirileceğine dair bir genelleme yapılamayacağı ortaya çıkmaktadır.

2.3 Yaşam Kalitesi Ölçümü

Yaşam kalitesinin ölçülmesi uzun zamandır genişçe tartışılmakta ve hala standartlaşmış bir ölçüm bulunmamaktadır. Buna rağmen, son 20 yılda ilerleme kaydedilmiş ve ölçümünde bazı ortak noktalar görülmeye başlanmıştır (El Ariane, 2012).

Yaşam kalitesi ile ilgili faktörler kentlere, kültürlere, şartlara göre ve zaman içinde değişebilmektedir (Yavuzçehre ve Torlak, 2006). Dünya çapında yaşam kalitesini ölçmek için kullanılan en yaygın araçlardan biri göstergelerdir. Gösterge sözlük anlamıyla, bir durum ile ilgili çeşitli aşamaları gösteren listedir. Yaşam kalitesi araştırmalarında, yaşam kalitesinin refahla ilişkilendirilmesi ve yaygın olarak kullanılan ekonomik göstergelerin konuyu açıklamadaki yetersizliği nedeniyle geliştirilmiş olan sosyal göstergelerin ağırlığı göze çarpmaktadır (Türksever, 2001).

Bireyin çevresi ile karşılıklı etkileşim halinde ihtiyaçlarına cevap vermesi amacıyla yaşam kalitesi kavramı, farklı tanımlamalar ve amaçlarla ortaya çıkan, bu amaç ve hedeflere bağlı olarak farklı göstergeler ve farklı değişkenlerle değerlendirilmiştir (Aydemir, 2008).

Yaşam kalitesinin tanımlanmasındaki karmaşıklık, ölçülmesinde de geçerlidir ve çok sayıda akademik tartışmaya konu olmuştur. Yaşam kalitesinin ölçülmesinde kullanılacak göstergelerin türü ve kriterleri konusunda da uzlaşma bulunmamaktadır. Bu konuda çok sayıda çalışma yapılmış olmasına karşın; çalışmalarda, bu konuları bütünlük bir biçimde ele alan kapsamlı bir çerçeve geliştirilememiş ve fiziksel, ekonomik ve sosyal göstergelerin geliştirilmesi sağlanamamıştır (van Kamp ve diğ, 2003).

Yaşam kalitesinin belirlenmesinde tek bir göstergeden söz edilemez. Yapılan çalışmalarda bir çok gösterge grubu oluşturulmuş ve bu gruplar birbirleriyle ilişkileri dikkate alınarak başlıklandırılmıştır. Yaşam kalitesinin belirlenmesinde ele alınan

yaşam deneyimine ilişkin gösterge alanları ve gösterge grupları çeşitlilik göstermektedir. Eurofound' göre (2004), yaşam kalitesi araştırmalarında ele alınan gösterge alanlarının, oluşturulan gösterge gruplarının ve bu gruplar içerisinde yer alan değişkenlerin belirlenmesinde etkili olan başlıca yönlendiricinin gerçekleştirilecek araştırmanın amaç ve hedefleri olduğu söylenebilir. Van Kamp ve diğ.'ne göre (2003), gösterge alanlarının belirlenmesi ve gösterge gruplarının oluşturulmasında yaşam kalitesi araştırmasının hangi uzmanlık dalı altında ve hangi yaklaşımlar doğrultusunda gerçekleştirildiği de etkili olmaktadır (Koramaz, 2010'da atıfta bulunulduğu gibi).

Uluslararası literatürde yer alan, kentlerde yaşam kalitesinin belirlenmesinde etkili olan faktörleri belirleyen ya da kentlerde yaşam kalitesinin ölçülmesi için öznel ölçütleri içeren makale ve araştırmalarda, kentsel yaşam kalitesinin belirlenmesi amacıyla kullanılan kategori ve göstergeler aşağıda ayrıntılarıyla belirtilmektedir.

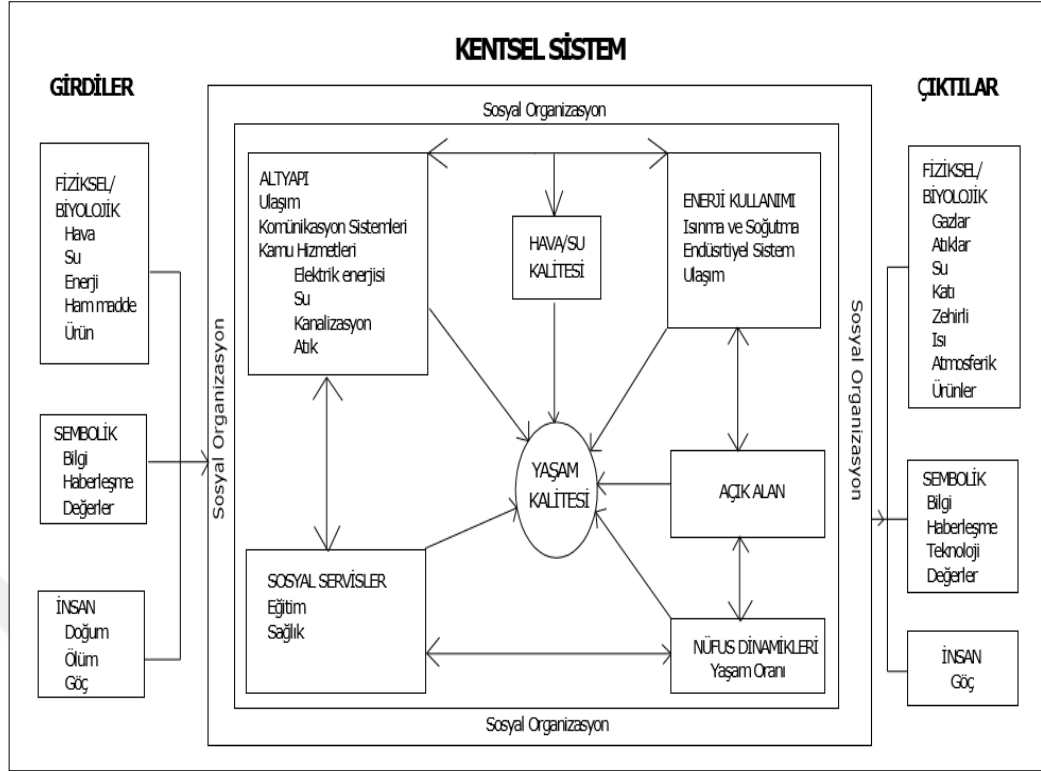
Yaşam kalitesinin ölçümü çalışmalarında kullanılan göstergeler genel olarak iki ayrı kategoride ele alınmaktadır. Bunlardan ilki insanın içerisinde yaşadığı çevreyi tanımlayan nesnel göstergelerdir. İkincisi, insanın bu çevreyi algılama biçimine yönelik öznel göstergelerdir (Üçer, 2009).

Bognar'a göre (2005), nesnel göstergeler ve öznel göstergeler arasındaki bağın niteliğine ya da yaşam kalitesinin ölçümünde hangi göstergenin kullanılacağına yönelik çeşitli düşünceler vardır (Bognar, 2005).

Liu (1980), on iki nesnel yaşam kalitesi bileşenini beş ana başlık altında toplamıştır. Bunlar; sosyal, ekonomik, sağlık ve eğitim, çevresel bileşenler, ulusal verimlilik ve güvenlik bileşenleridir (Üçer, 2009'da atıfta bulunulduğu gibi).

1990'da Washington'da Nüfus Planlama Komitesi tarafından dünyanın 100 büyük metropoliten kenti için; kamu güvenliği, yiyecek fiyatları, yaşam alanları, konut standartları, iletişim, eğitim, halk sağlığı, barış ve huzur, trafik akışı, temiz hava olmak üzere 10 nesnel gösterge kullanılarak bir yaşam kalitesi araştırması yapılmıştır (Seik ve diğ., 1999).

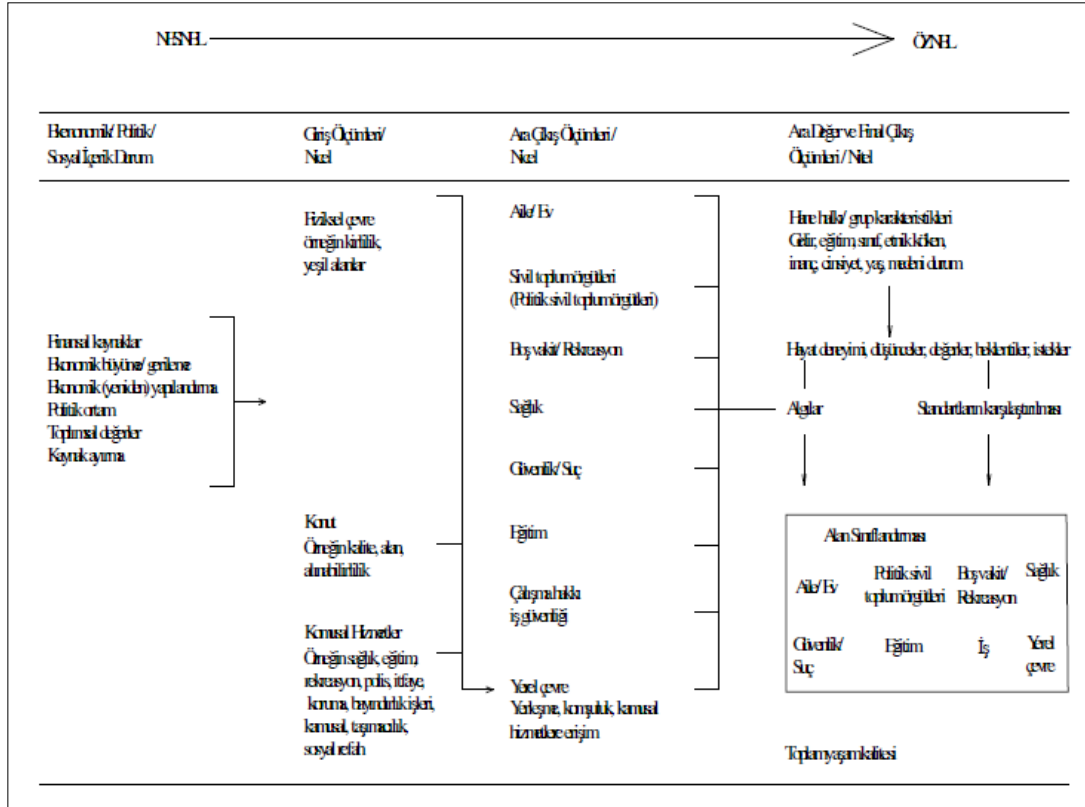
Stimson ve diğerleri (1999), kentsel yaşam kalitesi ve boyutlarını, Şekil 2.6'da görüldüğü gibi, girdiler (hava, su, enerji, ham madde, ürün, bilgi, haberleşme, değerler, doğum, öüm, göç) kentsel sistem ve çıktılar (gazlar, atıklar, su vb.) olarak ifade etmektedirler (Stimson ve diğ., 1999).

Şekil 2.6 : Stimson'a göre kentsel metabolizma modeli (Stimson ve diğ., 1999).

Schneider (1976), Amerikan kentlerindeki yaşam kalitesini gelir, refah ve istihdam, çevre, sağlık, eğitim, katılım, suç başlıklarından oluşan 7 kategori ve 13 gösterge ile ölçmüştür. Boyer ve Savageau (1985) kentsel yaşam kalitesini ölçmek için iklim, konut, sağlık ve çevre, suç, ulaşım, eğitim, sanat, rekreasyon, ekonomi başlıklarından oluşan 9 kategori ve 55 gösterge önermiş ve kullanmıştır. Findlay ve diğ. (1988) İngiliz kentlerinde yaşam kalitesini belirlemek için; suç oranı, sağlık imkânları, hayat pahalılığı, alışveriş imkânları, kirlilik düzeyi, ırksal uyum, eğitim olanakları, iş bulma durumu, ücret kademeleri, çevrenin manzara durumu, işsizlik düzeyi, ev sahipliği düzeyi, iklim, sosyal konutların durumu, işe geliş gidiş süresi, sportif faaliyetler, boş vakit değerlendirme olanakları başlıklarından oluşan 17 kategori ve 33 gösterge önermiş ve kullanmışlardır (Üçer, 2009'da atıfta bulunduğu gibi).

Seik ve diğ. (1999), kentsel yaşam kalitesi konusunda kavramsal bir çerçeve oluşturarak memnuniyet ve algılarla ilgili bileşenleri ortaya koymuşlardır (Şekil 2.7). Bu model, gelir, eğitim ve etnik köken gibi hane halkı özelliklerinin bireysel düşünceler, değerler, deneyimler ve istekler üzerindeki etkisini göstermektedir (Seik ve diğ., 1999).

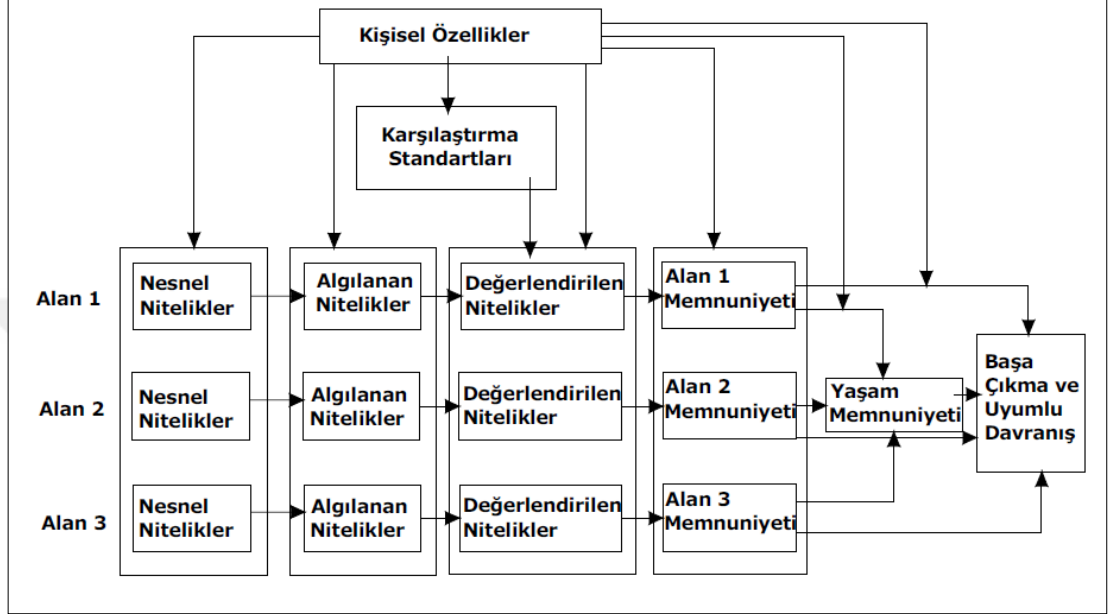

Şekil 2.7 : Seik ve diğ. tarafından geliştirilen kavramsal bir çatı (Seik ve diğ., 1999).

Sufian (1993), 45 ülkeden 1000 metropoliten kentte kentsel yaşam kalitesini değerlendirmek için kamu güvenliği, gıda maliyeti, yaşam mekanı, konut standardı, iletişim, eğitim, bebek ölüm oranı, gürültü seviyesi ve trafik akışı başlıklarından oluşan 10 kategori kullanmıştır. Toronto’da sağlıklı kent projesi kapsamında kentsel yaşam kalitesini ölçmek için; ekonomik hayat, çevre, toplum sağlığı, ulaşım, güvenlik başlıklarından oluşan 5 kategori ve 22 gösterge kullanılmıştır (Üçer, 2009’da atıfta bulunulduğu gibi).

Lears (1996), yaşam kalitesi indeksini ekonomik, hayat pahalılığı, ekoloji, sağlık, kültür ve eğlence, özgürlük, altyapı başlıklarından oluşan 7 kategoride tanımlamıştır. Shookner (1998), Ontario’da kentsel yaşam kalitesini ölçmek için geliştirilen indeksin sosyal, sağlık, ekonomik, çevre başlıklarını içeren 4 kategori ve 12 göstergeden oluştuğunu belirtmektedir. Michalos ve Zumbo (1999), kentlerde kamu hizmetleri kapsamında yaşam kalitesini öznel olarak ölçmek için 26 gösterge kullanmıştır. Mitchell (2000), yaşam kalitesi bileşenlerini sağlık, fiziksel çevre, doğal kaynaklar, toplumsal gelişim, kişisel gelişim ve güvenlik başlıklarından oluşan 6 kategori ve 20 göstergede toplamıştır (Üçer, 2009’da atıfta bulunulduğu gibi).

Marans (2003), yerleşmedeki toplam yaşam memnuniyetini ortaya koymak üzere bir model geliştirmiştir (Şekil 2.8). Bu modele göre, yerleşimin alt bölgelerinde yaşayan kullanıcıların, her bir alt bölgede algıladığı özellikler ve yaşam memnuniyetleri toplanarak, yerleşimden duyulan toplam yaşam memnuniyeti belirlenmektedir (Marans, 2003).

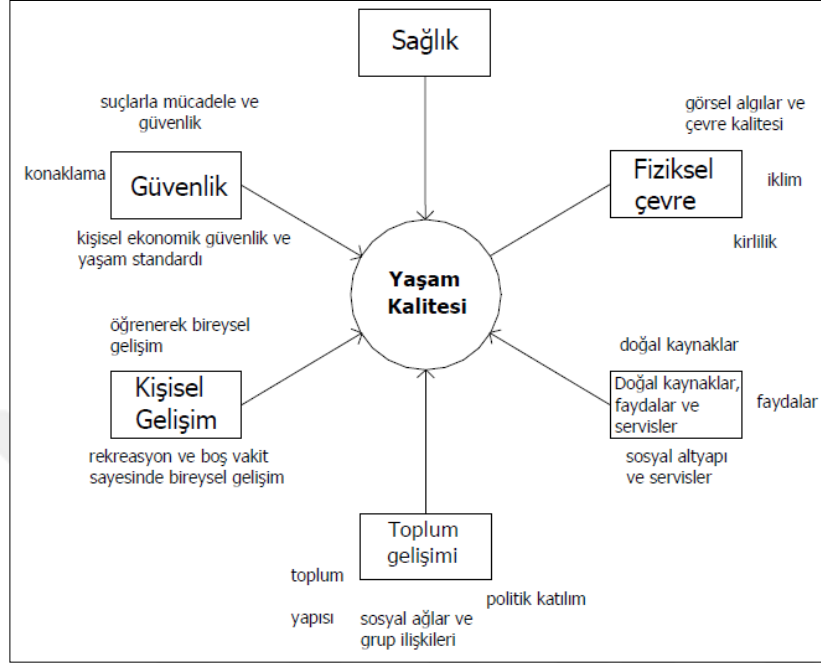
Şekil 2.8 : Marans modeli (Marans, 2003).

Abbate ve diğerleri (2001), hizmetle ilgili kentsel yaşam kalitesini ölçmek için çevre, eğitim ve kültürel faaliyetler, sosyal faaliyetler, ulaşım ve büro hizmetleri başlıklarından oluşan 5 kategori, 13 alt kategori ve 32 gösterge kullanmışlardır. Mendes ve diğerleri (2001), Portekiz kent sistemini yaşam kalitesi açısından değerlendirirken, 15 gösterge kullanmıştır (Üçer, 2009'da atıfta bulunulduğu gibi).

Yeni Zelanda'da büyük kentlerde kentsel yaşam kalitesini ölçmek için 2001 yılında yapılan araştırmada sağlık, konut, eğitim, demografi, demokrasi, toplumsal uyum, kentsel çevre, güvenlik, istihdam ve ekonomi başlıklarından oluşan 9 kategori ve 55 gösterge kullanılmıştır (Gatt, 2001). 2003 yılında yapılan araştırmada ise; insan, bilgi ve yetenekler, ekonomik yaşam standardı, ekonomik kalkınma, konut, sağlık, doğal çevre, yapıli çevre, güvenlik, sosyal bağlılık, sivil ve politik haklar başlıklarından oluşan 11 kategori ve 56 gösterge kullanılmıştır (Gatt, 2003)

Synchs ve Boelhouwer (2004), Amsterdam'da yaşam kalitesini ölçmek için konut, sağlık, satın alma gücü, eğlence aktiviteleri, hareketlilik, sosyal katılım, spor

aktiviteleri ve tatil başlıklarından oluşan 8 kategori ve 23 gösterge kullanmış, UNC (2002), Charlotte’da komşuluk ünitelerinde yaşam kalitesini ölçmek için sosyal, fiziksel, suç ve ekonomi başlıklarından oluşan 4 kategori kullanmıştır (UNC, 2002).

Şekil 2.9 : Van kamp ve diğ. göre yaşam kalitesinin bileşenleri (van Kamp ve diğ., 2003).

Van Kamp ve diğerleri (2003), yaşam kalitesinin ölçülmesi amacıyla; yaşam kalitesini insan-çevre uyumu açısından değerlendirerek, Şekil 2.9’da görüldüğü üzere, yaşam biçimi, kültür, toplum, güvenlik, doğal çevre, doğal kaynaklar, yapılar, çevre, kamu hizmetleri ve fiziksel çevre, ekonomi, sağlık ve bireyin karakteri başlıklarından oluşan 11 kategori ve 41 gösterge önermiştir (van Kamp ve diğ., 2003).

Bonaiuto ve diğerleri (2003), komşuluk birimi içinde yaşam kalitesini ölçmek için mimari, kent planlama, sosyal ilişkiler, işlevsel ölçütler, genel durum nitelikleri ve komşuluk birimiyle bütünleşme başlıklarından oluşan 5 kategori ve 14 gösterge kullanmıştır (Bonaiuto ve diğ., 2003).

Mercer İnsan Kaynakları Şirketi (2003), dünya çapında kentlerde yaşam kalitesini ölçmek için yapılan araştırmada tüketim malları, ekonomik çevre, konut, sağlık bedelleri, doğal çevre, politik ve sosyal çevre, kamu hizmetleri ve ulaşım, rekreasyon, okullar ve eğitim, sosyo-kültürel çevre başlıklarından oluşan 10 kategori ve 39 gösterge kullanılmıştır. Royuela ve diğerleri (2003) küçük kentsel alanlarda

yaşam kalitesini ölçmek için bireysel olanaklar, sosyal eşitlik ve toplumsal koşullar başlıklarından oluşan 3 kategori ve 18 gösterge önermiş ve Barselona'da 314 belediyede uygulamıştır (Üçer, 2009'da atıfta bulunulduğu gibi).

Seasons (2003), Kanada'da orta ölçekli kentlerde kentsel yaşam kalitesini ölçmek için ekonomi, sosyal ve çevre (doğal ve yapılı) başlıklarından oluşan 3 kategori ve 34 gösterge tanımlamış ve kullanmıştır. Wisconsin'de yaşam kalitesini ölçmek için oluşturulan indekste keyif, ev sahipliği, eğitim, ekonomi, kişisel güvenlik, vergiler, kamu hizmetleri, sağlık bakımı ve gelecek başlıklarından oluşan 9 kategori kullanılmıştır (Üçer, 2009'da atıfta bulunulduğu gibi).

Doi ve diğerleri (2008), altyapı ile ilgili yaşam kalitesi göstergelerini güvenlik, ekonomik olanaklar, hizmet ve kültürel olanaklar, mekansal hoşluklar ve çevresel sorunlar olmak üzere 5 bileşen altında toplamış ve 16 gösterge ile ölçmüşlerdir. Türksever ve Atalık (2001), İstanbul Metropoliten Alanı'nda öznel yaşam kalitesini belirlemek için 18 gösterge kullanmıştır (Üçer, 2009'da atıfta bulunulduğu gibi).

Türkoğlu ve diğerleri (2008), İstanbul'da yaşam kalitesi portresini oluşturmak amacıyla konut, ulaşım, konut çevresi, komşuluk, katılım ve güvenlik, istihdam, alışveriş, rekreasyon ve boş vakitlerin değerlendirilmesi, sağlık, eğitim, kültür ve kentsel konular başlıkları altında 12 kategori öznel olarak değerlendirmiştir (Türkoğlu ve diğ., 2008).

Türk ve Ayataç (2003), İstanbul Metropoliten Alanı'nda, 26 ilçenin yaşam kalitesini ölçmek için, sosyo-ekonomik boyut (ticaret, suç, kayıtlı işsizlik, istihdam, toplam üretim ve konut fiyatı) ve fiziksel boyut (spor imkanları, eğitim, eğlence olanakları ve rekreasyon tesisleri, sağlık, konut koşulları, hareketlilik ve atık) olmak üzere 2 boyut belirlemiştir (Türk ve Ayataç, 2003).

Oğuz (1994), yaşam kalite değişkenlerini yerel değişkenler (aktivitelere yakınlık, servislere olan uzaklık, değişik çevre bileşenlerine veya elemanlarına ulaşılabilirlik, mikro klima, topografya ve manzara), fiziksel değişkenler (büyüklük, çeşitli elemanların yokluğu veya varlığı, uygun yoğunluk, uygun bölünme, alan organizasyonunun sağlanmasındaki başarı, çevre karakterlerinin uygunluğu, süreklilik, verim, sessizlik ve hava temizliği), psikolojik değişkenler (algılanan yoğunluğun uygunluğu, algılama karmaşıklığı ve zenginliği, açıklık, stressiz bir ortam, diğer insanlarla yeterli iletişim), sosyo kültürel değişkenler (hane halkı

özellikleri, uygun görülen homojenlik, küçük ölçekli alanlarda homojenlik, alanların uygun gruplandırılması, zaman organizasyonunun elde edilmesi, mahremiyetin elde edilmesi, statü, sosyal etkileşimde uygunluk, çevreden anlam çıkarma kolaylığı, algılanan alanın tanımlanabilmesi, eğitim sisteminin uygunluğu, iş ve sağlık, suç oranının düşüklüğü) olarak dört sınıfa ayırdığını belirtmektedir (Aydemir, 2008’de atıfta bulunulduğu gibi).

2.4 Yaşam Kalitesi Çalışmaları

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren pek çok uluslararası kuruluş, yaşam kalitesine ilişkin tanımlamalarda bulunmakta ve çalışmalar yapmaktadırlar. Özellikle Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve Avrupa Komisyonu tarafından yapılan araştırmalar, yaşam kalitesi düzeyinin yükseltilebilmesini hedefleyen eylem planlarının hazırlanması ve uygulanmasına yönelik politika ve stratejilerin geliştirilmesini sağlamaktadır. Bunların en önemlileri OECD, WB, UN, EUROSTAT'ın yürüttüğü çalışmalardır (Üçer, 2009).

Yaşam kalitesini konu alan araştırmalar, araştırmaların amaçlarına ve ölçeklerine göre gruplanabilir. Pek çok araştırma, belirli bir coğrafi mekandaki yaşam kalitesinin belirlenmesini veya farklı coğrafi mekanlardaki yaşam kalitelerinin karşılaştırılmasını amaçlamaktadır. Bu nitelikteki yaşam kalitesi araştırmalarının araştırma ölçekleri küresel, bölgesel veya ulusal düzeylerde olabildiği gibi, kent veya mahalle birimi gibi yerel ölçeklerde de bu tür araştırmaların yaygın olduğu görülmektedir (Koramaz, 2010).

2.4.1 Uluslararası kuruluşlarca yapılmış çalışmalar

Bu çalışmalar belirli aralıklarla nesnel göstergeler kullanılarak gerçekleştirilmekte ve sorunların ortadan kalkması ve kent gelişimi için oluşturulacak politikalarda yol haritası olarak kullanılmaktadırlar. Bu araştırmalarda genellikle anket araştırmasına dayanan niceliksel araştırma yöntemi kullanılmakla beraber bazı araştırmalarda niceliksel ve niteliksel araştırma yöntemleri bir arada kullanılan karma araştırma yöntemleride kullanılmaktadır (Üçer, 2009; Koramaz, 2010).

Dünya Sağlık Örgütü’nün Çalışmaları

Dünya Sağlık Örgütü 1986 yılında “Sağlıklı Kentler Projesi” başlığında bir proje geliştirmiştir. DSÖ Avrupa Bölge Ofisi, 1986 yılında Avrupa’da seçilen 11 kent ile Sağlıklı Kentler Projesine (Healthy Cities) “herkes için sağlık” sloganıyla

başlamıştır. Bu kapsamda Sağlıklı Kentler Projesi'nin ilk safhası kentlere yardım için 53 gösterge üretilerek kentlerin şartlarını tanımlayan uygun verilerin toplanması şeklindedir. Bu amaç doğrultusunda 1992 ve 1994 yılları arasında 53 gösterge baz alınarak 47 kentten bilgiler toplanmıştır. Uzmanlar tarafından bu bilgiler analiz edildikten sonra bazı göstergeler verilen bilgilerin doğru ve uygun olmaması nedeniyle çıkarılarak 32 gösterge önerilmiştir (WHO,2012).

Bu projenin temel hedeflerinden en önemlisi kentte yaşayan bütün vatandaşların gıda, su, barınma, gelir, güvenlik v.b. temel gereksinimlerinin karşılanması, halk sağlığı açısından bakım hizmetlerinin herkese ulaşabilmesidir. Bu amaçla 1986 yılında, Çizelge 2.1'de gösterildiği şekilde, Dünya Sağlık Örgütü tarafından toplamda 32 adet gösterge 4 ana başlık altında açıklanmıştır (Üçer, 2009).

Çizelge 2.1 : DSÖ Sağlıklı Kentler Projesi ana başlık ve göstergeleri (Url-3).

	Başlık	Gösterge
1	Sağlık	3
2	Sağlık Hizmetleri	7
3	Çevre	14
4	Sosyo-Ekonomik	8
Toplam		32

Nitelikli konut, temiz, güvenli ve yüksek kalitede fiziksel çevre, dengeli ve sürdürülebilir ekolojik sistem, dayanışma içinde güçlü toplum, toplumun kararlara katılımı ve etkisi, kentte yaşayan tüm bireylerin gıda, su, barınak, gelir, güvenlik, iş vb. temel gereksinimlerinin karşılanması, katılım ve iletişim yoluyla çeşitli kaynak ve deneyimlere ulaşma, yenilikçi ve canlı bir kent ekonomisi, kentte yaşayanların kültürel ve biyolojik mirasına sahip çıkması, diğer grup ve bireylere bağlılığın desteklenmesi, herkese ulaşabilen en uygun düzeyde halk sağlığı ve sağlık bakım hizmeti ve yüksek sağlık düzeyi; sağlıklı kentin temel hedefleri olarak belirlenmiştir (Üçer, 2009).

Birleşmiş Milletler'in Çalışmaları

1945 yılında uluslararası bir örgüt olarak kurulan Birleşmiş Milletler 1978 yılında İnsani Yerleşimler Programı oluşturduktan sonra program kapsamında 1972'de İsveç'in Stockholm kentinde BM İnsani Çevre Konferansı, 1976 Kanada Vancouver Deklarasyonu ile BM Kanada Habitat I Zirvesi, 1987 Brundtland Raporu , 1992

Rio’da BM Yeryüzü Zirvesi, 1996 İstanbul’da BM İstanbul Habitat II Zirvesi, 2000 yılında New York’ta BM Binyıl Zirvesi ve 2002 yılında Güney Afrika’nın Johannesburg kentinde BM Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi, 2016 yılında Ekvator’da Habitat III programı konferanslarını düzenlemiştir.

Habitat Gündemi, iyi planlanmış, iyi yönetilen, etkin şehirler hedefiyle herkes için yeterli konut ve belediye hizmetlerine erişimde zorlukların önlenmesini hedeflemektedir (Kılıç ve Ercoşkun, 2016). Habitat konferanslarında, doğrudan yaşam kalitesinin geliştirilmesine yönelik konular ele alınmasa da, tüm konferanslarda insani yerleşimlerin nasıl daha iyi hale getirileceği ana gündem maddesi olmuştur.

Çizelge 2.2 : BM Kentsel Göstergeler Programı küme ve göstergeleri (UN, 2001).

	Küme	Gösterge
1	Barınma	6
2	Sosyal gelişme ve yoksulluk	4
3	Çevre yönetimi	6
4	Ekonomik gelişme	3
5	Yönetişim	1
Toplam		20

Birleşmiş Milletler, kentlerde yaşam kalitesinin artması için ortaya konulacak politikalara ve kararlara temel oluşturacak bilginin üretilmesi amacıyla 1990 yılında Kentsel Göstergeler Programı geliştirmiştir (Zainal ve diğ, 2012). 2000 yılında program içeriğinde bulunan göstergeler güncellenmiş ve Çizelge 2.2’de gösterildiği gibi, 5 ana ve 20 alt göstergelerle göstergeler seti belirlenmiştir (Üçer, 2009).

Birleşmiş Milletler tarafından gerçekleştirilen Kentsel Göstergeler Programı’nda yer alan anahtar göstergeler şöyledir: (1) Barınma (konutun dayanıklılık durumu, kalabalıklaşma, güvenli konut sahipliği, içilebilir suya erişim, geliştirilmiş kanalizasyona erişim, hizmetlere bağlantı), (2) Sosyal Gelişme ve Yoksulluğun Önlenmesi (beş yaş altı ölümleri, cinayetler, yoksul hane halkları, okuryazarlık oranları) (3) Çevre Yönetimi (kentsel nüfus artışı, planlı yerleşmeler, suyun fiyatı, arıtılmış atık su, katı atık depolanması, yolculuk süresi) (4) Ekonomik Gelişme (kayıt dışı istihdam, kentsel üretim, işsizlik) (5) Yönetişim (yerel yönetim gelirleri) (Üçer, 2009).

Avrupa Konseyi Çalışmaları

Kentli haklarının uluslararası düzeyde ele alınması 1980-1982 yılları arasında Avrupa Konseyi'nce düzenlenen ve “Yerleşmelerde Daha İyi Yaşam” sloganını benimseyen “Kentsel Rönesans İçin Avrupa Kampanyası” ile başlamıştır. Bu kampanya kapsamında geliştirilen kentsel politikaların bir sonucu olarak Avrupa Kentsel Şartı hazırlanmıştır (Üçer, 2009).

1992 yılında Avrupa Konseyi'nce “Avrupa Kentsel Şartındaki Avrupa Kentli Hakları” deklarasyonu geliştirilmiştir. Şartın hedefi, kentliler için yaşam kalitesinin yükseltilmesidir. Buna göre güvenlik, kirletilmemiş sağlıklı bir çevre, istihdam, konut, dolaşım, sağlık, spor ve dinlence, kültürlerarası kaynaşma, kaliteli bir mimari ve fiziksel çevre, işlevlerin uyumu, katılım, ekonomik kalkınma, sürdürülebilir kalkınma, mal ve hizmetler, doğal zenginlikler ve kaynaklar, kişisel bütünlük, belediyelerarası işbirliği, finansal yapı ve mekanizmalar ve eşitlik başlığı altında 20 madde ile Avrupa'da yaşayan kent sakinlerinin hakları belirlenmiştir (Yavuzçehre ve Torlak, 2006).

Kentsel yaşam kalitesi ile alakalı Avrupa Konseyi tarafından yapılmış Avrupa Bölgesel ve Mekansal Planlama Şartı (1983) ve Avrupa Peyzaj Sözleşmesi (2000) gibi çalışmalarda vardır.

Avrupa Birliği politikaları doğrultusunda Avrupa Sosyal Göstergeler Bilgi Sistemi oluşturulmuştur. Bu sistemde kavramsal çerçeve oluşturulmuş, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, ekonomik seviyenin güçlendirilmesi ve sürdürülebilirlik yönünden hedeflerin gerçekleştirilmesi başlıklı 3 ana amaç belirlenmiş ve bu hedeflere yönelik verilerin toplanması amacıyla 14 yaşam alanı başlığı belirlenmiştir (Koramaz, 2010).

Yaşam kalitesi ve kentsel yaşam kalitesine yönelik AB'nin düzenlediği bazı önemli konferanslar ve sözleşmeler (Roma Antlaşması-1957, Avrupa Tek Senedi-1987, Maastricht Antlaşması-1993, Amsterdam Antlaşması-1997 ve Leipzig Sözleşmesi-2007) sonucunda yaşam kalitesini arttırabilmek için stratejik hedefler belirtilmiştir. Bunların birincisi, ekonomik ve sosyal ilerleme, ikincisi bu ilerlemeyi sağlamlaştırma ve son olarak ilerlemenin sürdürülebilir bir gelişme olmasıdır (Demirkaya, 2010).

Euromodule Projesi, Avrupa Birliği ülkelerinde refah düzeyinin sistematik analizini yaparak periyodik olarak izlenmesi ve ülkeler arası karşılaştırma yapılmasını amaçlamaktadır. Euromodule, 19 farklı Avrupa ülkesinden bilim adamlarının içinde

yer aldığı oluşturma gerçekleştirilmekte, projenin yürütücülüğünü ise Berlin'deki Sosyal Bilimler Araştırma Merkezi yapmaktadır (Koramaz, 2010).

Çizelge 2.3 : Euromodule yaşam kalitesi göstergeleri (Koramaz, 2010).

Nesnel Yaşam Koşulları	Öznel Refah
konut	farklı yaşam alanlarından memnuniyet
hanehalkı yapısı	genel yaşam memnuniyeti
sosyal ilişkiler	mutluluk
katılım	kaygılar
yaşam standardı	sınıfsal konumun subjektif değerlendirmesi
gelir	farklı yaşam alanlarının göreceli önemi
sağlık	sosyal konulardaki iyimserlik veya kötümserlik
eğitim ve meslek hayatı	bireysel yaşam koşullarının değerlendirilmesi
Sosyal Kalite (algılamaya dayalı)	Kontrol Değişkenleri
sosyal çelişkiler	yaş
toplumun diğer bireylerine duyulan güven	cinsiyet
özgürlük, güvenlik, sosyal adalet	aile yapısı
bireysel yaşam koşullarının diğer Avrupa ülkelerindekiyle karşılaştırılması	meslek, meslek statüsü
sosyal bütünleşme	sosyal topluluklar türü

Proje kapsamında, refah, objektif yaşam koşulları, subjektif refah ve sosyal kalite bileşenleri çerçevesinde kavramlaştırılmış ve her bir bileşene yönelik gösterge grupları belirlenmiştir. Objektif yaşam koşulları, gelir, hane yapısı, sağlık, katılım ve konut gösterge gruplarını, subjektif refah, farklı yaşam alanlarından memnuniyet, genel yaşam memnuniyeti ve yaşam koşullarının değerlendirilmesi gösterge gruplarını kapsamaktadır. Sosyal kalite ise toplum içerisindeki sosyal ilişkilerin kalitesine yönelik gösterge gruplarını içermektedir. Bu gösterge grubu, toplum bireyleri arasındaki güven düzeyi, sosyal çelişkiler ve sosyal bütünleşme bileşenlerinden oluşmaktadır (Çizelge 2.3). Diğer yandan demografik yapıya ilişkin gösterge grubu ise kontrol değişkenleri olarak proje kapsamında değerlendirmeye alınmaktadır (Koramaz, 2010).

Çizelge 2.4 : Eurofound temel yaşam alanları göstergeleri (Koramaz, 2010).

Yaşam Alanları	Değişken Türleri
Ekonomik Durum	Gelir, Dayanıklı tüketim malzemeleri
Konut ve Yakın Çevresi	Rekreasyon alanlarına erişim Çevresel problemlerin düzeyi, Suç Konut özellikleri, Ev sahipliği
İş, eğitim, yetenekler	Eğitim düzeyi İşsizlik oranları ve iş güvenliği vb.
Hane hakı yapısı ve aile ilişkileri	Hanehalkı yapısı Ev işleri, aile yaşantısı Sosyalleşme, ve sosyal destek örüntüleri
İş-Yaşam Dengesi	Çalışma günleri ve saatleri Serbest zaman aktivitelerine yönelik bireysel zaman varlığı
Sağlık ve Sağlık Hizmetleri	Hastalıklar, Sağlık hizmetlerine erişim Sağlık hizmetleri kalitesi
Subjektif Refah	Genel memnuniyet, memnuniyet ve memnuniyetsizlik unsurları Geleceğe ilişkin iyimserlik, mutluluk Aidiyet
Algıya Dayalı Toplumsal Kalite	Sosyal sermaye Yönetimsel ve diğer sistemlere güven Eğitim sisteminin kalitesinin değerlendirilmesi Topluma ilişkin değerlendirmeler

Avrupa İstatistik Merkezi Lüksemburg'da bulunmaktadır. Kısaca Eurostat olarak adlandırılan müdürlük Avrupa Komisyonu çatısı altında yer almaktadır. Avrupa Komisyonu Mart 2010 yılında Eurostat bünyesinde Avrobarometre'nin Avrupa kentlerindeki yaşam kalitesi algısı üzerine yapmış olduğu kamuoyu anketinde yaşam kalitesi göstergelerini toplumsal gerçeklik algıları, iklim değişikliği ve kirlilik, belediye harcamaları ve kamusal hizmetler, kentsel altyapıdan memnuniyet, toplu taşımadan memnuniyet şeklinde 5 ana başlıkta toplamıştır (Url-4).

Urban Audit 2007 ve 2010 yıllarında 75 Avrupa kentinde yaşam kalitesi araştırması yapmıştır. Bu iki çalışmaya Türkiye'de Ankara, İstanbul, Diyarbakır ve Antalya dâhil edilmiştir (Url-5).

Avrupa Yaşam ve Çalışma Koşullarını İyileştirme Vakfı (Eurofound), Avrupa Birliği'ne bağlı bir kuruluştur. EUROFOUND (2003) tarafından yaşam kalitesinin ölçülmesine yönelik 28 Avrupa ülkesinde gerçekleştirilen anket araştırmasında, Çizelge 2.4'te gösterildiği gibi, 8 temel yaşam alanı belirlenmiş ve bu alanlar objektif ve subjektif olarak ölçülmüştür (Koramaz, 2010).

OECD Çalışmaları

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü diğer adıyla İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD) uluslararası bir örgüttür. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü, ekonomik gelişmenin yanında sosyal gelişme ile birlikte çevrenin korunmasını, herkes için iş imkânı yaratılmasını, sosyal eşitlik ile etkin ve sağlıklı bir yönetişimin gerçekleştirilmesini hedeflemektedir. Bu çerçevede OECD, kentsel yaşam kalitesinin ölçülebilmesi adına 9 temel alan oluşturmıştır. Bunlar, sağlık, eğitim, iş olanakları ve kalitesi, boş zamanlar, gelir ve tüketim, çevre, emniyet, aile hayatı, sosyal eşitlik ve hareketlilik (Türksever, 2001).

Dünya Bankası Çalışmaları

Dünya Bankası, kentsel yaşam kalitesinin artırılmasını hedefleyen bütün uluslararası kuruluşların ilkeleri doğrultusunda düzenleme yapan ülke ya da kentlere, uluslararası kuruluşlarca mali destek sağlanmakta ve kentsel yaşama yönelik kamuoyu oluşturulmaktadır (Üçer, 2009).

Diğer Çalışmalar

Mercer Danışmanlık Şirketi, dünya ölçeğinde anket yaptığı 420 kentin tümündeki yerel yaşam koşullarını değerlendirmektedir. Yaşam koşulları 10 kategoride gruplanan 39 faktöre göre analiz edilmektedir. Bu 10 kategori, politik ve toplumsal ortam, ekonomik ortam, sosyo-kültürel ortam, sağlık ve sıhhi temizlik, okullar ve eğitim, kamu hizmetleri ve ulaşım, eğlence ve dinlenme, tüketim malları, konut ve doğal çevredir (Url-6).

Çizelge 2.5 : Bazı kuruluşların gösterge çalışmaları.

Dünya Sağlık Örgütü (Sağlıklı Kentler Projesi) [1986]	Birleşmiş Milletler (Kentsel Göstergeler Programı) [2000]	Avrupa Konseyi (Avrupa Kentsel Şartı) [1992]	Avrupa Konseyi (Kentsel Denetim) [2000]	Avrupa Birliği (EUROFOUND) [2003]	OECD [2012]	Dünya Bankası (Dünya Kalkınma Göstergeleri) [2013]	Mercer İnsan Kaynakları Şirketi [2011]
sağlık	barınma	güvenlik	demografi	ekonomik durum	konut	Tarım ve Kırsal Kalkınma	Siyasal ve Sosyal Çevre
sağlık hizmetleri	sosyal gelişim ve yoksulluk	Kirletilmemiş, Sağlıklı Bir Çevre	sosyal yapı	konut ve yakın çevresi	gelir ve tüketim	Yardım Etkinliği	Ekonomik Çevre
çevre	çevre yönetimi	istihdam	ekonomik yapı	iş, eğitim ve yetenekler	iş	İklim Değişikliği	Sosyal ve kültürel çevre
sosyoekonomik	ekonomik gelişim	konut	yurttaşlık konuları	hanehalkı yapısı ve aile ilişkileri	sosyal ilişkiler	Ekonomi Politikaları ve Dış Borç	Tıbbi ve sağlıkla ilgili faktörler
	yönetişim	dolaşım	eğitim	iş yaşam dengesi	eğitim	Eğitim	Okullar ve Eğitim
		sağlık	çevre	sağlık ve sağlık hizmetleri	çevre	Enerji ve Madencilik	Kamu Hizmeti ve Ulaşım
		spor ve dinlence	seyahat ve ulaşım	sübjektif refah	sivil katılım	Çevre	Eğlence
		Kültürler Arası Kaynaşma	bilgi toplumu	algıya dayalı toplumsal kalite	sağlık	Finans sektörü	Tüketici ürünleri
		Kaliteli Bir Mimari ve Fiziksel Çevre	kültür ve rekreasyon		toplum memnuniyeti	Cinsiyet	Konut
		İşlevlerin Uyumlu			güvenlik	Sağlık	Doğal çevre
		katılım			iş ve yaşam dengesi	Altyapı	
		Ekonomik Kalkınma				Çalışma ve Sosyal Koruma	
		Sürdürülebilir Kalkınma				Yoksulluk	
		Mal ve Hizmetler:				özel sektör	
		Doğal Zenginlikler ve Kaynaklar				kamu sektörü	
		Kişisel Bütünlük				bilim ve teknoloji	
		Belediyeler arası İşbirliği				sosyal gelişim	
		Finansal Yapı ve Mekanizmalar				kentsel gelişim	
		Eşitlik					

Mercer Danışmanlık Şirketi'nin 2005 'de yayınladığı, Dünya Çapında Yaşam Kalitesi adlı raporda, 39 kritere göre, dünyanın yaşam standardı en yüksek ilk 10 kenti, Cenevre (İsviçre), Zürih (İsviçre), Vancouver (Kanada), Viyana (Avusturya), Frankfurt (Almanya), Münih (Almanya), Düsseldorf (Almanya), Auckland (Yeni Zelanda), Bem (İsviçre), Kopenhag (Danimarka)'dır (Yavuzçehre ve Torlak, 2006). Uluslararası kuruluşlarca yapılan çalışmalar Çizelge 2.5'te gösterilmektedir. Çizelgeden de görüleceği üzere, uluslararası kuruluşlarca yapılan yaşam kalitesi çalışmaları göstergeleri çeşitlilik arz etmektedir.

ISO, 2014 yılında şehir göstergeleri için ilk defa ISO 37120 standardını geliştirmiştir. ISO Teknik Komitesi 268 tarafından hazırlanan bu standart paketi, kentlerin ilerlemeyi ölçebilmeleri için izlemesi gereken 100 gösterge belirler. 17 alan, 46 çekirdek ve 54 destek göstergesi bulunmaktadır. ISO 37120: 2014, şehir hizmetlerinin ve yaşam kalitesinin performansını yönlendirmek ve ölçmek için bir dizi gösterge metodolojisi tanımlamaktadır. ISO 37120: 2014, boyutuna, konumuna veya gelişim düzeyine bakılmaksızın, karşılaştırılabilir ve doğrulanabilir bir şekilde performansını ölçmek isteyen herhangi bir şehir, belediye veya yerel yönetim tarafından kullanılabilir (Url-7).

2.4.2 Bazı ülke ve kentlerde yapılmış çalışmalar

Öncelikle Amerika ve Avrupa ülkelerinde başlayan yaşam kalitesi araştırmaları bugün tüm dünyada gerçekleştirilmekte ve geçmişten bu yana dünyanın her yerinde yaşam kalitesi araştırmaları yapılmaktadır. Bu araştırmalar kimi zaman yalnızca bir mahallenin yaşam kalitesi düzeyini öğrenmek için kimi zaman ülkelerin yaşam kalitelerini belirleyebilmek için kimi zamansa kentler arasında kıyaslama yapabilmek adına yapılmaktadır.

Ancak 1970'lerden bu yana yapılan tüm yaşam kalitesi araştırmalarında farklı göstergeler kullanılmaktadır, çünkü henüz evrensel bir gösterge dizisi oluşturulmamıştır. Bu doğrultuda yaşam kalitesi göstergelerinin oluşturulmasına dair yapılan çeşitli çalışmalara rastlanmaktadır. (Üçer, 2009; Koramaz, 2010).

Amerika, Kanada, İngiltere, İspanya, Brezilya, Danimarka ve daha pek çok ülkede başarılı yaşam kalitesi çalışmaları ve uygulamaları gerçekleştirilmiştir.

1990'lı yıllardan bu yana çeşitli ülkelerde kentlerin yaşam kalitesini belirlemek amacıyla çalışmalar sürdürülmektedir. Dünyadaki çeşitli kentlerin yaşam kalitesinin

karşılaştırılması amacıyla yapılan çalışmalardan ilki, 1990 yılında Nüfus Planlama Komitesi tarafından dünyanın 100 büyük kentinde yürütülen yaşam kalitesi araştırmasıdır (Seik ve diğ., 1999). Genellikle kentlerin yönetimleri tarafından ve belirli aralıklarla gerçekleştirilen bu çalışmalar, kentlerdeki yaşam kalitesi nesnel göstergeler kullanarak ölçmekte ve kentlerin gelişimi için belirlenecek politikaların yol göstericisi niteliği taşımaktadır (Üçer, 2009).

Yerel ölçeklerdeki yaşam kalitesi araştırmaları ise kent veya mahalle birimi ölçeklerinde gerçekleştirilmekte, araştırma alanı olarak belirlenen coğrafi alandaki yerel sorunları belirlemeyi ve yerel politikaları yönlendirmeyi hedeflemektedir (Koramaz, 2010).

Amerika Birleşik Devletleri

ABD’de yaşam kalitesi alanında yapılan çalışmaların tarihi, dünyadaki diğer çalışmalardan çok önceleri yapılmaya başlanmıştır. Amerika’da çeşitli belediyeler ve yerel yönetimler tarafından yapılan yaşam kalitesi çalışmalarında yaşam kalitesiyle ilgili farklı göstergeler kullanılmıştır (Üçer, 2009).

Amerika Birleşik Devletleri’nde 200’den çok toplum için uzun dönem ekonomik, çevresel ve sosyal esenliği açığa çıkaran gösterge gruplarına örnek olarak 2003 yılında yayınlanan Kuzey Doğu Indiana Yaşam Kalite taslağı bulunmaktadır (Aydemir, 2008).

Çalışmada ele alınan kategoriler 11 başlık altında toplanmıştır. Bunlar; 1) toplumsal çeşitlilik, 2) başarılı toplumlar, 3) toplumsal olanaklar, 4) toplum ve çevre arasındaki denge, 5) öğrenen toplum, 6) sağlıklı toplum, 7) açık ve canlı komşuluk birimlerinden oluşan toplum, 8) toplum erişilebilirliği, 9) güvenli toplum, 10) sanatsal ve kutlamalı yaşamı değerlendirebilen toplum, 11) vatandaşlarına bakabilen, ilişkili olabilen toplumdur. Başlık sırasına göre bu kategoriler, demografik özelliklerle, ekonomik verilerle, gelir ve varlığın iki kutbunu yansıtan göstergelerle, çevresel göstergelerle, eğitim göstergeleriyle, sağlık, konut, ulaşım verileriyle, kamu güvenliği göstergeleriyle kültürel ve rekreasyon aktivite verileriyle, yaşamın sivil boyutuyla ölçülmektedir (Aydemir, 2008).

Amerika’da, Charlotte ve yakın çevresi için 2002 yılında bir yaşam kalitesi çalışmasında, Çizelge 2.6’da belirtildiği gibi, 4 boyut altında gruplandırılan 19 farklı değişken kullanılmıştır (Üçer, 2009).

Çizelge 2.6 : Charlotte ve yakın çevresi yaşam kalitesi çalışması (UNC, 2002).

	Boyutlar	Gösterge
1	Sosyal	6
2	Suç	4
3	Fiziksel	7
4	Ekonomik	2
	Toplam	19

1975 yılında Jacksonville'in yaşam kalitesini arttırmak için oluşturulan Jacksonville Kent Konseyi, 1985 yılından beri Jacksonville ve Kuzeydoğu Florida'nın yaşam kalitesi göstergelerini izlemektedir. Yıllık raporun sonuçları doğrultusunda, bir sonraki yılın eylem programı için öncelikler belirlenmektedir. Çizelge 2.7'de, yaşam kalitesinin ölçülmesi için geliştirilen rapor, 9 alanda 58 konu ve 98 göstergelyi içerdığı gösterilmektedir (Üçer, 2009).

Çizelge 2.7 : Jacksonville yaşam kalitesi ilerleme raporları (Url-8).

	Boyutlar	Konu	Gösterge
1	Eğitim	9	19
2	Ekonomi	7	14
3	Doğal çevre	4	6
4	Sosyal esenlik ve uyum	6	10
5	Sanat, kültür ve rekreasyon	5	9
6	Sağlık	10	15
7	Yönetişim	6	9
8	Ulaşım	4	4
9	Esenlik	7	12
	Toplam	58	98

Detroit Alan Araştırması, Detroit'te Michigan Üniversitesi ve yerel yönetimler işbirliği ile gerçekleştirilen hane halkı anket araştırmalarını kapsamaktadır. İlk olarak 1951'de gerçekleştirilen periyodik araştırma uygulamaları, 2001'de toplumsal kalite başlığı altında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın hedefleri ise, toplumsal yaşantıya ilişkin toplumsal değerlendirmelerin ölçülmesi, araştırmanın ilk gerçekleştirildiği dönemlerden itibaren yaşanmış olan toplumsal değişimlerin belirlenmesi ve yerel hizmetlerin ve çevresel koşulların yaşayanların ihtiyaç ve beklentilerini ne ölçüde karşıladığının tespit edilmesidir (Koramaz, 2010).

İngiltere

İngiltere'de tüm planlama faaliyetleri ve uygulamaları merkezi yönetimin rehberliğinde ve koordinasyonunda, merkezi yönetim-yerel yönetim işbirliği ile gerçekleştirilmektedir. Bu ana çerçeve esas olmak üzere yerel yönetimler ve kurumlar kendi özgün yapılarına uygun olacak şekilde bu çalışmaları geliştirmektedirler (Aydemir, 2008).

İngiltere'de Londra Belediyesi bünyesinde kurulan ve bağımsız bir organ olan Sürdürülebilir Gelişme Komisyonu'nun yaşam kalitesi alanında yaptığı çalışmalar dikkati çekmektedir. Bu komisyon, bağımsız bir organ olarak, kent yöneticilerini, hem şimdi hem gelecekte, Londra sakinleri için daha iyi yaşam kalitesinin sağlanması için yönlendirmek ile görevlidir. 2004 yılında Londra kentinin performansını ölçmek ve verilen amaçlara ulaşmak için Komisyon 20 tane yaşam kalitesi göstergesi üretmiştir. Bu rapor 20 tane ana göstergeyi sorumluluk, saygı, kaynaklar ve sonuçlar olarak dört kategoriye, kıyaslama yapılarak Londra için yapılanların iyi yaşamı şimdi ve gelecekte sağlayıp sağlamadığını ölçmeyi hedeflemiştir (Ekşioğlu, 2011).

Kanada

Kanada'da yapılan çalışmalardan en dikkat çekici olanı Toronto kentinde yapılan çalışmalar olmuştur. Toronto'da belediye tarafından her ay Toronto Ekonomik Göstergeleri yayınlanır. Toronto, 30 yıldan az bir süre içinde Amerikan kentlerindeki gibi otomobile odaklı bir kent iken, uygulanan geliştirme programları ile bugün transit ulaşımı temel alan, kent merkezi canlandırılmış, kentsel yayılması yoğunluk artırılarak denetim altına alınmış ve dünyanın çok çeşitli kültürlerinden farklı etnik gruplara mutlu bir yaşam çevresi sunan yaşanılabilir bir kent haline gelmiştir. Toronto bugün kuzey Amerika'daki en yaşanabilir ve en dinamik kentlerden biri olup, kıtadaki diğer büyük kentlere örnek gösterilmektedir (Oktay, 2007).

1975 yılında Kanada'da yaşam kalitesinin ölçülmesine yönelik bir çalışmada, yaşam kalitesinin ölçüm kriterlerini, kaliteli ilköğretim ve yüksekokul, kaliteli üniversiteler, temiz çevre, bağımlılık yaratan maddeler ve alkol, gece gündüz suça karşı güvenli sokaklar, kaliteli sağlık servisleri, kültürel hizmetler, restoranlar ve gece yaşamı, rekreasyon, nüfus yoğunluğu, ulaşım, deniz temizliği, toplu taşıma, stratejik planlama, biyolojik çeşitlilik, yöneticilerin yaşam koşulları ve çalışanların yaşam koşulları olmak üzere 16 başlık adı altında toparlamıştır (Foster, 1977).

Kanada Belediyeler Birliği ve 16 büyük kent tarafından geliştirilen Yaşam Kalitesi Raporlama Sistemi, kentlerde yaşam kalitesini izlemek için bir çerçeve sunmaktadır. 1999, 2001 ve 2003 yıllarında gerçekleştirilen çalışmalar ile; kentlerde yaşam kalitesini etkileyen konular hakkında bilinç yaratmak ve yaşam kalitesini arttıracak politikaları belirlemek amaçlanmaktadır (Üçer, 2009).

Yaşam kalitesi ve sürdürülebilir gelişme, Winnipeg kenti için 1993 yılında hazırlanan stratejik planın vizyonunun ve ilkelerinin belirlenmesinde yol gösterici temel ilke olmuştur. 1997 yılında planın yeniden gözden geçirilmesi sürecinde, Winnipeg Kenti Stratejik Planlama Bölümü tarafından yaşam kalitesi göstergeleri belirlenmiştir (Aydemir, 2008).

Kanada'nın Saskatoon, Saskatchewan yerleşiminde gerçekleştirilen yaşam kalitesi araştırmaları, 2001-2004 yılları arasında yürütülmüştür. Williams ve diğ. göre (2008), Saskatoon, Saskatchewan yaşam kalitesi çalışmalarının başlıca özelliği araştırma kapsamında araştırmacı/bilim adamları–yerel yönetim–halk arasında iletişim ve işbirliğine büyük önem verilmesi, uygulanan iletişim ve işbirliği yöntemleri ile özellikle yerel halkın analiz ve değerlendirme süreçlerine katılımının sağlanması olmuştur. Kanada'nın Saskatoon, Saskatchewan yerleşiminde gerçekleştirilen yaşam kalitesi araştırmasının amacı, yaşam kalitesine katkı sağlayacak yerel politika ve programların yönlendirilmesi ve mevcut politikaların yaşam kalitesi üzerindeki etkisinin ve performanslarının belirlenmesidir. Araştırmalarla yaşam kalitesindeki değişimin de belirlenmesi amaçlanmaktadır (Koramaz, 2010'da atıfta bulunulduğu gibi).

İsveç

İsveç Yaşam Düzeyi Araştırması (Swedish Level of Living Survey), 1965 yılında, İsveç hükümeti tarafından, toplumun içinde bulunduğu koşulların ve problemlerin anlaşılabilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir (Koramaz, 2010).

İlk olarak 1969'da düzenlenen anket araştırması, 1974 ve 1981 yıllarında yinelenmiş, böylelikle genel olarak toplumdaki ve refahın dağılımındaki değişimlerin periyodik olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Anket araştırmasının bileşenleri, sağlık ve sağlık hizmetlerine erişim, iş ve çalışma koşulları, ekonomik kaynaklar, konut, aile ve sosyal bütünleşme, eğitim ve yetenekler, rekreasyon ve kültür ile politik kaynaklardır (Koramaz, 2010).

Güney Kore

Güney Kore’de Seul Metropolitan Yönetimi, kentlilerin yaşam kalitesini değerlendirmek ve politika hedeflerini bilimsel olarak kabul ettirmek için, kentsel bir endeks geliştirilmiştir. Geliştirilen endeks ile, Seul’un mevcut durumunu ortaya koymak ve kentsel koşullarını izlemek, diğer kentler ile karşılaştırmalar yapmak, yönetimlerin performanslarını ortaya koymak ve önceliklerin belirlenmesi için zemin oluşturmak amaçlanmaktadır. Endeks, yaşam kalitesi ile ilgili 7 alan ve 33 göstergeden oluşmaktadır (Üçer, 2009).

Portekiz

Portekiz, Porto’da kent planlaması ve kent yönetimini desteklemek için kullanılan kentsel yaşam kalitesini izleme sistemi, Porto Belediye Meclisi tarafından geliştirilmiştir. Sistem, yaşam kalitesi ile ilgili konuları içeren mevcut durumu ortaya koymak ve kentlerde dolaylı olarak veya doğrudan yaşam kalitesini etkileyen dinamikleri izlemeyi amaçlamaktadır. İstatistiki ölçümlere dayanan nicel ve kentlilerin algısına dayanan nitel ölçümler olmak üzere iki bileşenden oluşan sistem; 4 temel alan altında 24 konu ve 68 göstergeden oluşmaktadır (Üçer, 2009).

Tayvan

Tayvan, Taipei’de gerçekleştirilen Taipei Yaşam Kalitesi Araştırması ise Detroit Alan Araştırması yapısı çerçevesinde geliştirilmiş olup öncelikli olarak araştırma sonuçlarıyla karar vericilerin yönlendirilmesi amaçlanmıştır (Koramaz, 2010).

Taipei Yaşam Kalitesi Araştırması sonuçları değerlendirilerek oluşturulan bir çalışmanın özgün modelinde kentsel hizmetler, mahalle memnuniyeti, toplumsal düzey, mahallenin çevresel kalitesinin değerlendirilmesi ve yerel aidiyet konuları yaşam kalitesinin temel bileşenleri olarak ele alınmıştır (Koramaz, 2010).

Avusturalya

Avusturalya’da gerçekleştirilen Brisbane Yaşam Kalitesi Araştırması da Detroit Alan Araştırması’na paralel olarak hazırlanan çalışmalar arasında yer almaktadır (Koramaz, 2010).

Çalışmanın genel amacı yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve sürdürülebilir gelişmenin sağlanması olarak belirlenmiştir. Bu amaç kapsamında temel hedef, yaşam kalitesi boyutları üzerinden Brisbane kentindeki temel hizmetlerin ve toplumsal yaşantının

performansının ölçülmesi ve izlenmesidir. Araştırma kapsamında yaşam kalitesi, ekonomik canlılık, çevresel sürdürülebilirlik ve sosyal yaşanabilirlik konuları çerçevesinde kavramsallaştırılmıştır. Stimson ve diğ. göre (1999), yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve sürdürülebilir gelişmenin sağlanması amacı çerçevesinde yaşam kalitesinin mekansal boyutuna özel önem verilmiş ve yerel politikaları yönlendirecek mekansal karar destek sisteminin oluşturulması sağlanmıştır (Koramaz, 2010).

İspanya

İspanya’da kentsel yaşam kalitesi açısından Barselona kenti geçirdiği değişim ve bugün bulunduğu nokta açısından dikkate alınması gereken bir kenttir. Avrupa Şehirleri Gözetleme Kurulu’na göre Barselona şehri çalışanlar için en iyi yaşam kalitesine sahip şehirdir. Barselona’yı yukarıda bahsedilen hale getiren dönüşüm, 1992 Barselona Olimpiyatlarına hazırlıklarla başlamıştır. Etkinlikler için inşa edilen binalar ve altyapı oldukça nitelikli olup ve ikili bir amaca hizmet etmiştir. Birinci olarak etkinliklerin kendi içinde kısa dönemli kullanımı, ikinci olarak ise uzun dönemde kentin çürüyen bölgelerinin yenileşmesini sağlamak ve böylelikle yaşam kalitesini iyileştirme amacına hizmet etmiştir (Ekşioğlu, 2011).

Brezilya

Brezilya’da kentsel yaşam kalitesi açısından en dikkat çekici kent Curitiba’dır. Curitiba, son yıllarda rastlanan en başarılı sürdürülebilir planlama örneği olup, gelişmekte olan ve yoğun sorunların yaşandığı bir ülkede yüksek yaşam kalitesine erişmeyi başardığı için tüm dünya kentlerine örnek gösterilmektedir (Oktay, 2007). Bazı ülkelerde yapılan çalışmalar Çizelge 2.8’de gösterilmektedir.

2.4.3 Türkiye’de yapılan çalışmalar

Son yıllarda kentsel yaşam kalitesi araştırmaları gelişmiş ülkelerde hızla artmakta iken gelişmekte olan ülkelerde daha yavaş ilerlemektedir. Sapancalı’ya göre (2009), Türkiye’de de sosyal ve ekonomik politikalar üzerinde oldukça etkili olan kent planlamadan işletme yönetimine kadar farklı disiplin ve çalışma alanının kapsamına giren kavram, sağlık ve kişisel gelişim araştırmaları dışında sosyal bilimler alanında kavramsal ve kuramsal olarak yeterince araştırılmamıştır (Sapancalı,2009). Batı ile eş zamanlı bir şekilde başlamayan ve aynı hızda ilerleyemeyen Türkiye’deki yaşam kalitesi kavramı, bazı kamu kurumları tarafından başka bazı çalışmalarla –hedefi yaşam kalitesi olmasa da- anlaşılmaya çalışılmıştır.

Uluslararası alanda uzun zamandır yapılan yaşam kalitesi temalı araştırmalar ÷lkemizde daha yeni bir alan olarak kabul edilmektedir. Ancak Türkiye'de de içinde yaşam kalitesi temasını da barındıran çeşitli memnuniyet araştırmaları yıllardır yürüt÷lmektedir (Şeker, 2011).

Üniversiteler, araştırma şirketleri ve bazı kamu kuruluşlarınca bir takım önemli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda hem ulusal hem de uluslararası değerlendirmeler yapılarak Türkiye'deki kentlerin mevcut durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1960'lı yıllarda sosyal, kültürel ve toplumsal konular dikkate alınmaya başlanıp, bunlarla ilgili istatistiki veriler toplanmaya başlanmış ve bu görev kurumsal olarak Devlet İstatistik Enstitüsüne verilmiştir (Yavuzçehre ve Torlak, 2006).

1961 Anayasasının Sağlık Hakkı başlıklı 49. maddesinin ikinci fıkrasında “Devlet yoksul veya dar gelirli ailelerin sağlık şartlarına uygun konut ihtiyaçlarını karşılayıcı tedbirleri alır” hükmü vardır. 1982 Anayasası, dünyadaki gelişmelere koşut olarak “Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir...” şeklinde başlayan hükmü ile “çevre hakkı”nı bir insan hakkı olarak kabul etmiş ve anayasal güvenceye almıştır (Yavuzçehre ve Torlak, 2006).

Türkiye'de, kurumsal düzeyde yapılan yaşam kalitesi çalışmaları iki grupta toplanabilir. Bunlardan biri, yaşam kalitesinin ölç÷lmesine, diğeri ise yaşam kalitesi göstergelerinin belirlenmesine yönelik çalışmalardır (Üçer, 2009).

Türkiye'de yaşam kalitesi çalışmalarına baktığımızda, öncelikle kavramın diğer kavramların parçası olarak araştırmalara dâhil olduğu, sonradan kendisi bir araştırma alanı olarak ortaya çıktığı gözlenmektedir. Devlet Planlama Teşkilatının ilkinin 1965 yılında yaptığı İllerin ve İlçelerin Sosya Ekonomik Gelişmişlik Araştırmalarında yaşam kalitesi ile ilgili bulgulara da yer verilmiştir. Yalnızca sosyal ve ekonomik verilerin kullanıldığı bu çalışmaları gerçek anlamda yaşam kalitesi araştırmaları olarak değerlendirmek mümkün değildir (Üçer, 2009).

Çizelge 2.8 : Bazı ülkelerin gösterge çalışmaları.

Amerika Birleşik Devletleri (Kuzey Indiana Yaşam Kalite Taslağı) [2003]	Amerika Birleşik Devletleri (Charlotte) [2002]	Amerika Birleşik Devletleri (Kingston) [2003]	Amerika Birleşik Devletleri (Jacksonville) [2007]	Amerika Birleşik Devletleri (Detroit) [2001]	İngiltere	Hollanda (Amsterdam) [2002]	Kanada (Winnipeg) [1997]	Kanada (Belediyeler Birliği) [2003]	Malezya (Malezya Yaşam Kalitesi Raporu) [2002]	İsveç (İsveç Yaşam Düzeyi Arastırması) [1981]	Güney Kore (Seul Metropolitan Yönetimi) [2000]	Portekiz (Porto Belediye Meclisi) [2007]	Tayvan (Taipei Yaşam Kalitesi Arastırması) [2004]	Yeni Zelanda [2001]	Avustralya (Brisbane Yaşam Kalitesi Arastırması) [1999]
toplumsal çeşitlilik	sosyal	sosyal	eğitim	kentsel hizmetler	İnsanlar ve Mekân	konut	kentsel çevre	ödenebilir, uygun konut	gelir ve dağılımı	sağlık ve sağlık hizmetlerine erişim	çevre	çevresel şartlar	kentsel hizmetler	sağlık	ekonomik canlılık
başarılı toplumlar	suç	ekonomik	ekonomi	konut ve konut alanı özellikleri	Topluluk Kaynaşması ve Dâhil Olma	sağlık	kentsel ekonomi	vatandaşlık yükümlülükleri	çalışma hayatı	is ve çalışma koşulları	ulaşım	kolektif maddi şartlar	mahalle memnuniyeti	konut	çevresel sürdürülebilirlik
toplumsal olanaklar	fiziksel	sağlık	doğal çevre	ulaşım	Topluluk Güvenliği	satın alma gücü	toplumsal değer	toplumsal ve sosyal altyapı	ulaşım ve iletişim	ekonomik kaynaklar	sağlık ve refah	ekonomik şartlar	toplumsal düzey	eğitim	sosyal yasanabilirlik
toplum ve çevre arasındaki denge	ekonomik	çevre	sosyal esenlik ve uyum	sağlık ve fiziksel aktivite	Kültür ve BoĞ Zaman	eğlence aktiviteleri	bireysel refah	eğitim	sağlık	konut	sanayi ve ekonomi	toplum	mahallenin çevresel kalitesinin değerlendirilmesi	demografi	
öğrenen toplum		gençlik	sanat, kültür ve rekreasyon	Sosyal sermaye, komsuluk ilişkileri ve topluma katılım	Ekonomik Refah	hareketlilik	toplumsal öncülük	istihdam	eğitim	aile ve sosyal bütünleşme	kentsel altyapı		yerel aidiyet	demokrasi	
sağlıklı toplum		toplum	sağlık	Yönetim ve vergiler	Eğitim ve Hayat boyu Öğrenim	sosyal katılım		yerel ekonomi	konut	eğitim ve yetenekler	kültür			toplumsal uyum	
Açık ve Canlı komşuluk birimlerinden oluşÇan toplum			yönetişim	Çevresel konular ve açık alanların korunması	Çevre	spor aktiviteleri		doğal çevre	çevre	rekreasyon ve kültür	güvenlik			kentsel çevre	
Toplum Erişilebilirliği			ulaşım	Konut, mahalle, kent ve kentsel bölge memnuniyetleri	Sağlık ve Sosyal Refah	tatil		kişisel ve toplumsal sağlık	aile hayatı	politik kaynaklar				güvenlik	
Güvenli toplum			esenlik	yasam alanı memnuniyetleri ve bireysel refah	Ğskân			kişisel mali güvenlik	sosyal katılım					istihdam ve ekonomi	
Sanatsal ve kutlamalı yaşamı değerlendirebilen toplum				Detroit'in geleceğine ilişkin düşünceler	UlaÇım ve EriÇim			kişisel güvenlik	kamu güvenliği						
Vatandaşlarına bakabilen, ilişkili olabilen toplum					Diğçer Göstergeler				kültür ve eğlence						

Uluslararası çalışmalara uzun yıllardır konu olan yaşam kalitesi çalışmalarının kendisi bir araştırma alanı olarak ülkemizde ilk defa Yaşam Memnuniyeti Araştırması adı altında 2003 yılında TÜİK tarafından alan araştırması yapılmış ve 2004 yılında sonuçları yayınlanmıştır. Bu alışma, yaşam kalitesi, mutluluk ve memnuniyet üzerine yapılan kapsamlı ve ilk çalışma olarak Türkiye'deki bireylerin genel mutluluk düzeyine ilişkin algılarını, yaşamdan ve kamu hizmetinden duydukları memnuniyeti ölçmek ve bunların dönemsel olarak takibini yapmak amacıyla hazırlanmıştır. 2004 yılında Türkiye genelinde 6714 bireyle gerçekleşen araştırmada yüzyüze anket uygulanmış, kapsam ve içerik açısından uluslararası örnek uygulamalar seviyesinde gerçekleştirilmiştir. TÜİK bu araştırmayı her sene düzenli olarak gerçekleştirmekte ve her yıl sonuçlarını kamu ile paylaşmaktadır (şeker, 2011; üçer, 2009).

2013 yılında yapılan araştırmada genel kamu hizmetleri altında belediyelerin hizmetlerinden memnun olma kapsama dâhil edilmiştir (TÜİK, 2013). TÜİK tarafından yapılan ve her yıl yinelenen bu araştırmalar, diğerk ülkelerde yapılan uygulamalarla bir karşılaştırma yapılamadığından eleştirilere maruz kalmıştır (şeker, 2011). UÇEP, Devlet Planlama Teşkilatı koordinatörlüğünde evre Bakanlığı teknik desteğı ve Dünya Bankasının mali katkısı ile 1995 yılında başlatılmış ve 2000 yılında tamamlanmıştır. Yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, evre bilinç ve duyarlılığının geliştirilmesi, evre yönetiminin iyileştirilmesi, sürdürülebilir nitelikte bir ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişme sağlanması ve ulusal evre politikalarının 1992 Rio Bildirgesi ile Gündem 21 gibi uluslararası belgelerde benimsenen yaklaşımlarla uyumlulaştırmasına yönelik olarak hazırlanan UÇEP planında 19 çalışma grubu oluşturulmuştur (Url-9).

Yaşam kalitesi kavramı beş yıllık kalkınma planlarında da yer almaktadır. Kentlerde nüfusun hızlı artışıyla bağlantılı olarak Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde (2014-2018) şehirleşme, nüfus artışı, yenileme ve afetten kaynaklanan konut ihtiyaının toplam 4,1 milyon olacağı tahmin edildiğinden, afet riski taşıyan alanlar başta olmak üzere üretim ve ortak kullanım alanlarında yüksek fayda ve değer üreten, büyüme ve kalkınmaya katkı sağlayan, mekân ve yaşam kalitesini yaygın şekilde artıran dönüşüm projelerine öncelik verileceğinden bahsedilmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2013). Fakat kalkınma planlarıyla konut sorununa ilişkin

olarak getirilen ilkeler, politikalar ve tedbirler yeterince uygulanamamış, şehirleşme hızı ile birlikte sorunlar da giderek artmıştır (Bodur, 2012).

Dünyadaki 6 Dünya Sağlık Örgütü Bölge Ofisinde yürütülen ve Avrupa’da 31 ülkede 100’ün üzerinde kentte devam eden ve gelişen küresel “Sağlıklı Kentler” Hareketinin Türkiye’de gelişebilmesi, benimsenmesi, uygulanabilmesi için formal bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmuş ve bu gereklilikten hareketle bu konuya önem veren kentler bir araya gelerek “Sağlıklı Kentler Birliği”ni kurmuşlardır. Birliğin misyonlarından biri “yaşam kalitesini yükseltmeyi görev edinerek güven ve huzur ortamı içinde çevre, insan sağlığı ve kültürel varlıklara saygılı, nitelikli kentsel altyapıya sahip, estetik ve konforlu bir kent yaratmaya katkıda bulunmak” olarak ifade edilmektedir. Sağlıklı Kentler Birliği’nin yaşam kalitesi kapsamında birlik üyelerinin sağlıklı kent profillerinin hazırlanmasında Dünya Sağlık Örgütü’nün göstergeleri kullanılmaktadır (Url-10).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2006 yılından itibaren “Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması”nı uygulamaya başlamıştır. Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, ülkedeki gelir dağılımına, yoksulluğun düzeyi ve kompozisyonuna, yaşam koşullarına ve sosyal dışlanmaya yönelik bilgilerin derlenmesinde önemli bir kaynaktır (Url-11).

Bununla birlikte, Kentsel Göstergeler Kılavuzu çalışması, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Teknik Araştırma ve Uygulama Daire Başkanlığı tarafından 2008 yılında yaptırılmıştır. Yerleşmelerin dönemsel raporlarının hazırlanmasına ilişkin format oluşturma projesi kapsamında, yerleşmelerin mekânsal, siyasal, sosyal, kültürel, ekonomik ve teknik altyapıya yönelik mevcut durumu, sorunları, yaşam kalitesi, riskleri, sınırlamaları, potansiyelleri vb. kapsayan kılavuz oluşturulmuştur (Üçer, 2009).

Belirlenen göstergelerin bazılarında “öncelikli gösterge” ibaresi kullanılarak, bu göstergelerin diğerlerine oranla daha fazla önem arz ettiğinin altı çizilmiştir. Kentsel Göstergeler Kılavuzu’nda yer alan göstergelerin gruplandığı temel ve alt alanlara ilişkin temel alan ve alt alanlar şöyle sıralanmaktadır; demografi (nüfus / hane halkı yapısı), sosyal yapı (sağlık / eğitim / suç / gelir eşitsizliği ve yoksulluk / toplumsal cinsiyet), ekonomik yapı (işgücü durumu / ekonomik faaliyet), yurttaşlık konuları (siyasal katılım / yerel yönetimler / yönetim göstergeleri), mekansal yapı (arazi kullanımı / konut / planlama göstergeleri / kültürel ve rekreatif faaliyetler, kentsel

ulaşım), evre ve ekoloji (iklim / hava kalitesi / su / katı atık / enerji kullanımı), seyahat ve ulaşım (yapılan seyahatler), bilgi toplumu (kullanım düzeyi ve bilişim sektörü) (er, 2009).

TÜBA evre Komitesi, Türkiye'de yeterli evre politikaları geliştirebilmek ve bu politikaların işlevlerini göz önünde tutarak, bu politikaların uygulanmasını izleyebilmek için ne tür verilerin toplanması gerektiğini saptamak üzere Türkiye'de evre konusunda ne tür veri açıkları bulunduğunu ortaya çıkaracak bir çalışma yapmayı kararlaştırmıştır. Kitapta önce yaşam kalitesi kavramı incelenmiş, yaşam kalitesi ölçümü için kullanılabilecek göstergeler sistemi ele alınmış, Türkiye için kapsamlı bir yaşam kalitesi göstergesi nerisi sunulmuştur (Tekeli, 2004).

Diğerk yandan, yaşam kalitesi yüksek kentler, yaşanabilir, sürdürülebilir ve sağlıklı kentler olarak dşnlmekte ve bu koşulları sağlamakla en başta belediyeler yükümlü görülmektedir. Yaşam kalitesini yükseltecek yönde kararlar almak ve uygulamak yetkililer için çok önemlidir. Yüksek kaliteli altyapı, iletişim olanakları, ulaşım ve güvenlik hizmetleri, iyi yetişmiş insan kaynağı ve ekonomik gelişmeyi sağlayacak gerekli teknolojik birikim bunların en önemlilerindendir. Tüm bunlar da zamanla halkın yaşam kalitesinde artış sağlayacaktır (Yavuzçehre ve Torlak, 2006).

Belediyelere İstanbül lğinde bakıldığında ise ilçe belediyelerinden çok İBB n plana çıkmaktadır. İstanbül'da yaşayan nüfusun ortak alanlarının sorumluluğu İBB yetkisindedir. Vatandaşlar ihtiyaçlarını ve yaşamlarını farklı ilçelerde devam ettirmektedirler. Bununla beraber, karar sürecinde son merci İBB olduğundan kentsel yaşam kalitesinin yükselmesinde en önemli rol İBB'ye düşmektedir.

İBB Performans Kriterlerine göre (2011), çizilen hizmet alanı çerçevesinden hareketle oluşturulan temel politikalar ve öncelikler, kurumun vizyon unsurlarının gerçekleşmesini sağlamaktadır. Performansın ölçülmesini sağlayacak olan kriterler, imar, ulaşım, sosyal destek, sağlık, evre, kültür, kent ve toplum düzeni, fet yönetimi olmak üzere dokuz temel alanda belirlenmiştir (İBB, 2011).

İstanbül'un bütünü için kapasite plan niteliğinde hazırlanan 1/100.000 ölçekli evre Düzeni Planı ile İstanbül, geniş bir yapısal dönüşüm sürecinden geçirilerek yeni bir kent statüsü sahibi olması amaçlanmaktadır. Planın amaçları, politikaları ve stratejileri bölümünde, açık bir şekilde stanbl'da yaşam kalitesinin yükseltilmesi ibaresi kullanılmaktadır. Ayrıca mekânsal stratejilerin gelitirilmesi, kurumsal, idari

ve mali çözüm önerilerinin üretilmesi, kentsel yaşam ile olan entegrasyonun sağlanması, nüfus dengesinin sağlanması, kentsel donatıların oluturulması için finansmanın sağlanması, ulaşım hizmetlerinin kolaylaştırılması, kentsel alanların ekonomik ve sosyal açıdan güçlendirilmesi, kültürel ve sosyal faaliyetlerin yeterli ve kaliteli olarak sağlanması gibi faaliyetlerle yaşam kalitesinin yükseltilmesi hedeflenmektedir (Url-12). Türkiye’de yapılan bazı çalışmalar Çizelge 2.9’da gösterilmektedir.

Çizelge 2.9 : Türkiye’de bazı gösterge çalışmaları.

Devlet Planlama Teşkilatı (İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması) Araştırması) [1996]	TÜİK (Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması) [2006]	TÜİK (Yaşam Memnuniyeti Araştırması) [2003]	TÜİK (Ulusal Çevre Stratejisi Eylem Planı) [2000]	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı (Kentsel Göstergeler Kılavuzu) [2008]	Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA yaşam kalitesi göstergeleri) [1993]	Türkiye Ulusal Komitesi (Yerel Yaşanabilirlik Ölçütleri) [1996]	Güvenç (İstanbul’un Kentsel Yaşam Kalitesine Çok Boyutlu Bir Yaklaşım) [1998]	Demirkaya (İstanbul) [2011]	Sapancalı (İzmir) [2009]	Şenlier ve ark. (Kocaeli) [2008]	Türkoglu ve ark. (İstanbul) [2006]	ark. Türksever ve Atalık (İstanbul) [2000]	Ülengin ve arkadaşları (İstanbul) [2001]	Vedia Dökmeci ve arkadaşları (İstanbul, Ankara ve İzmir) [1993]	Handan Dülger Türkoğlu ve diğerleri (İstanbul) [2008]
demografik	Ekonomik faaliyetler	Hanehalkı Yaşam Koşulları	Hava kalitesi	Demografi	Çevre Kalitesi		tatmin edici iş imkânları	Demografik Yapı	Gelir ve Maddi Refah	Sosyal Kültürel Durum	Kullanıcı Geçmisi	Alışveriş olanakları,	fiziksel çevrenin kalitesi	şehirdeki nüfus artışı	konut
istihdam	Meslek	Bireysel Mutluluk, Memnuniyet	Gürültü kirliliği	Sosyal Yapı	İnsan Kaynağı		yeterli altyapı ve belediye hizmetleri	Sağlık Göstergeleri	Sağlığın korunması ve Bakımı	Eğitim Durumu	Kamu Hizmetleri ve Ulaşım	Çevresel kirlilik,	sosyal çevrenin kalitesi	şehir içinde yer değiştirme	ulaşım
eğitim	Eğitim Durumu	Kamu Hizmetinden Memnuniyet	Toprak ve su kaynakları	Ekonomik Yapı	Sağlık Durumu		rahat ve çabuk trafik akışı	Sosyo-Kültürel Göstergeler	Beşeri sermaye birikimi ve eğitim	Çevre	Vergiler	Hayat pahalılığı,	ekonomik çevrenin kalitesi	şehirlerarası göç	konut çevresi
sağlık	İşteki Durum	Beklenti, Kişisel Gelişim ve Umut	Doğal, tarihsel ve kültürel değerler	Yurttaşlık Konuları	Eğitim Durumu		düşük yaşam ve konut maliyeti	Doğal ve Beşeri Çevre Analizi	Toplumsal güvence ve güvenlik	Yeterli Sağlık Hizmetleri	Okullar	Eğitim kosulları,	ulaşım ve iletişimin kalitesi	gelir dağılımı	komşuluk
sanayi	İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflaması	Değerler	Nüfus ve halk sağlığı	Mekansal Yapı	Ekonomik Performansı		kamu taşımacılığı ve iletişimde etkinlik	Genel İstihdam Göstergeleri	Sosyal ilişkiler	Güvenlik	Parklar ve Rekreasyon	Gürültü düzeyi,		iş imkanı	katılım ve güvenlik
tarım		Avrupa Birliğine Bakış	Katı atıklar ve tehlikeli atıklar	Çevre ve Ekoloji	Toplumsal Bütünleşme Düzeyi		güvenlik	Yapı Stoku Göstergeleri	Barınma ve konut	Kaliteli Sağlık Hizmetleri	Alışveriş ve Eğlence	İklim,		kamu masrafları	istihdam
inşaat			Atık sular	Seyahat ve Ulaşım	Siyasal Sistemin Niteliği		eğlence	Alt Yapı Göstergeleri	Sürdürülebilir Çevre Uygun	Toplu Taşıma	Halk katılımı ve İş gerekliliği	olanakları,		konut ihtiyacı	alışveriş
mali			Deniz kaynakları		Yerleşme Kalitesi		yaygın eğitim hizmetleri	Harcamaları ve Kamu yatırımları	istihdam ve çalışma yaşamı	Sosyal İlişkiler	Komsuluk ve Çevre	İşe ulaşım,		sağlık durumu	rekreasyon ve boş vakitlerin değerlendirilmesi
altyapı			Arazi kullanımı ve kıyı alanlarının yönetimi		Doğal Çevreyle İlişki Kurma Biçimleri		kültürel aktiviteler		Özgürlük ve demokrasi		Konut ve Kullanıcı Hareketliliği	Kalabalık,		eğitim durumu	sağlık
diğer refah göstergeleri			Ekonomik ve mali konular		Sağlıkla İlgili Yaşam Kalitesi Göstergesi		sağlık hizmetleri				Güvenlik	Komsuluk ilişkileri,		ulaşım	eğitim
			Hukuksal ve kurumsal düzenlemeler		Eğitim Düzeyi ve Bilgisi		yeşil alan				İş ve işe Yolculuk	Konut kosulları,		su	kentsel konular

Çizelge 2.9 (devam) : Türkiye’de bazı gösterge çalışmaları.

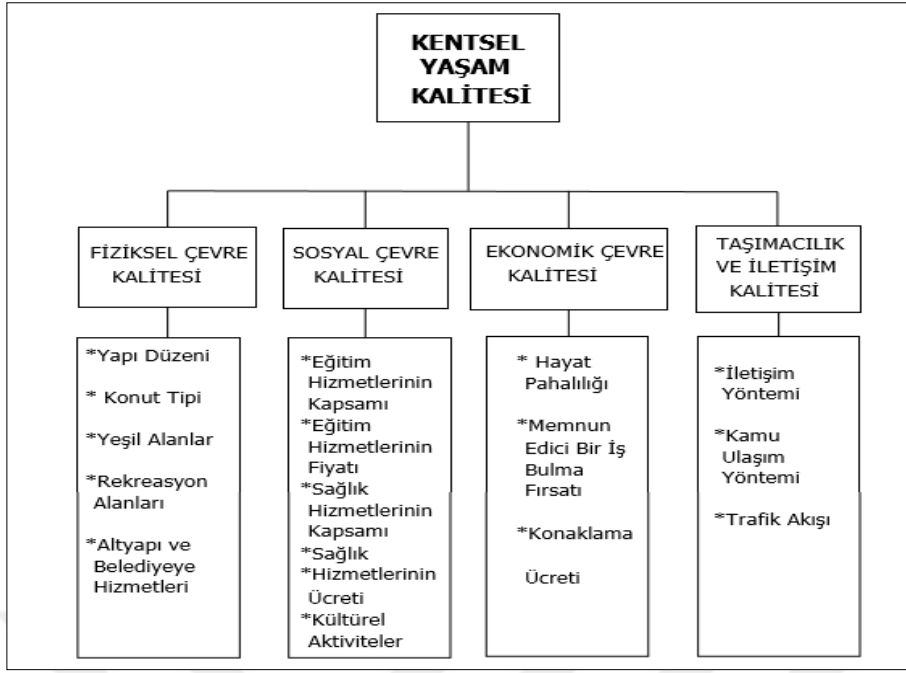
Devlet Planlama Teşkilatı (İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması) Araştırması) [1996]	TÜİK (Gelir ve Yaşam Koşulları) [2006]	TÜİK (Yaşam Memnuniyeti) [2003]	TÜİK (Ulusal Çevre Stratejisi Eylem Planı) [2000]	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı (Kentsel Göstergeler Kılavuzu) [2008]	Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA yaşam kalitesi göstergeleri) [1993]	Türkiye Ulusal Komitesi (Yerel Yaşanabilirlik Ölçütleri) [1996]	Güvenç (İstanbul’un Kentsel Yaşam Kalitesine Çok Boyutlu Bir Yaklaşım) [1998]	Demirkaya (İstanbul) [2011]	Sapancalı (İzmir) [2009]	Şenlier ve ark. (Kocaeli) [2008]	Türkoglu ve ark. (İstanbul) [2006]	Türksever ve Atalık (İstanbul) [2000]	Ülengin ve arkadaşları (İstanbul) [2001]	Vedia Dökmeci ve arkadaşları (İstanbul, Ankara ve İzmir) [1993]	Handan Dülger Türkoğlu ve diğerleri (İstanbul) [2008]
			Eğitim ve katılım		Gelir Düzeyi		konut				Çevre	Parklar, yeşil alanlar,		elektrik	
					Sanatsal ve Bilimsel Başarısı		sağlık hizmetleri ücretleri				Sağlık ve Sağlık Hizmeti Olanakları	Sağlık,		kanalizasyon	
					Toplumsal Farklılaşma ve Katmanlaşmadaki Konumu		eğitim hizmetleri ücretleri				Diğer Alan Memnuniyetleri	Bos vakit olanakları,		şehrin yenilenmesi	
					Siyasal Sürece Katılma Düzeyi		konut düzenlemeleri				Bölgesel Konular	Sportif faaliyetler,		hava kirliliği	
					Boş Zamanın Varlık Derecesi							Suç oranı,		eğlence tesislerinin kalitesi	
												Toplu taşıma araçlarına erişebilirlik, Trafik tıkanıklılığı		şehrin genel olarak değerlendirilmesi	

Sayıları çok fazla olmamakla beraber kentsel yaşam kalitesi hakkında yüksek lisans ve doktora tezleri de vardır. Özellikle, ekonomi, kent ve çevre bilimleri, şehir planlama ve işletme dallarından araştırmacılar kendi alanları ışığında araştırmalar yapmaktadır (Yavuzçehre ve Torlak, 2006).

Dökmeci ve arkadaşlarının (1996) yılında yaptıkları İstanbul, Ankara ve İzmir'deki yaşam kalitesinin karşılaştırılması çalışması, kentlerdeki yaşam seviyelerinin ölçülmesi ve mukayese edilmesine yönelik ilk bilimsel çalışmalardan bir tanesidir. Kentsel yaşamdan memnuniyetin sorgulandığı araştırmada bir anket aracılığı ile kullanıcıların değerlendirmeleri öğrenilmiştir. Ankette şehirdeki nüfus artışı, şehir içinde yer değiştirme, şehirlerarası göç, gelir dağılımı, iş imkanı, kamu masrafları, konut ihtiyacı, sağlık durumu, eğitim durumu, ulaşım, su, elektrik, kanalizasyon, şehrin yenilenmesi, hava kirliliği, eğlence tesislerinin kalitesi ve şehrin genel olarak değerlendirilmesi ile ilgili sorular sorulmuştur ve göstergeler olarak bu belirleyici sorular kullanılmıştır (Dökmeci ve diğ, 1996).

Türkoğlu ve diğerleri (2008) İstanbul'da Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi başlıklı çalışmada, İstanbul'da yaşam kalitesinin portresinin oluşturulmasına yönelik olarak İstanbul'da rasgele örneklem çerçevesinde seçilen 423 noktada 1635 hanehalkı ile gerçekleştirilen anket çalışmasının bulguları konut, ulaşım, konut çevresi, komşuluk, katılım ve güvenlik, istihdam, alışveriş, rekreasyon ve boş vakitlerin değerlendirilmesi, sağlık, eğitim ve kentsel konular başlıkları altında değerlendirmiştir. Çalışmada İstanbul'da memnuniyet düzeyi en düşük çevrelerin Bağcılar, Kâğıthane, Kartal ve Pendik'in E-5 kesiminin kuzeyinde yer alan bölgeler olduğu belirtilerek bu bölgeler için ivedilikle yaşam kalitesini artıracak projelerin gerektiği belirtilmiştir (Türkoğlu ve diğ, 2008).

2001 yılında yapılan başka bir çalışma ise Ülengin ve arkadaşları tarafından yapılan Kentsel Yaşam Kalitesine Çok Yönlü Yaklaşım: İstanbul Örneğidir. Bu araştırmada kentsel yaşam kalitesini etkileyen faktörler göstergelere çevrilmiş ve aralarında hiyerarşik bir yapı oluşturulmuştur. Şekil 2.10'da belirtildiği gibi, fiziksel çevrenin kalitesi, sosyal çevrenin kalitesi, ekonomik çevrenin kalitesi, ulaşım ve iletişim kalitesi olmak üzere oluşturulan 4 ana alanla birlikte 17 alt alan oluşturulmuştur (Ülengin ve diğ, 2001).

Şekil 2.10 : Yaşam kalitesi modeli (Ülengin ve diğ, 2001).

Ülengin ve diğerleri (1998) ise tatminkâr bir iş bulma olasılığı, altyapı ve belediye hizmetleri, trafik, yaşam maliyeti, konut maliyeti, toplu taşımacılık araçları, iletişim araçları, güvenlik, eğlence yerlerini, yaşam kalitesi kriterleri olarak saptamışlardır. Çalışmanın sonucunda, İstanbul’da yaşayanlar için en önemli yaşam kalitesi göstergeleri sırasıyla memnun edici bir iş bulma olanağının bulunması, alt yapı ve belediye hizmetleri, trafik akışı, konaklama fiyatları ve toplu taşıma araçlarıdır (Ülengin ve diğ., 1998).

Türksever ve Atalık 2000 yılında yayınladıkları çalışmalarında, bazı yaşam kalitesi ölçüm metodlarını test etmek ve kentsel alanda karşılaştırmalı olarak olanakları ve sınırlılıkları belirlemek amacıyla İstanbul’un 22 farklı bölgesinde bir çalışma yürütmüşlerdir. Bu bölgelerde, günlük hayatlarındaki bireysel memnuniyetlerinin belirlenmesi amacıyla 384 İstanbullu ile anket yapılmıştır. Araştırma sonucunda, İstanbullular için en önemli niteliklerin sırasıyla, sağlık, iklim, kalabalık, spor, konut koşulları, işe ulaşım olanakları ve çevresel kirlilik olduğu tespit edilmiştir (Türksever ve Atalık, 2001).

Türkiye’de bu konuda çalışma oldukça azdır ve Batıdakilerden oldukça farklılık göstermektedir. Türksever (2001), büyükşehirlerde yaşam kalitesinin değerlendirilmesi üzerine yaptığı çalışmada, yaşam kalitesi kriterleri olarak; iklim özellikleri, çevre kirliliği düzeyi, kalabalık, konutun konfor şartları, komşularla ilişkiler, sağlık

olanakları, suç oranı, trafik durumu (sıkışıklık, yoğunluk), sinematiyatro sayısı, iş bulma olanağı, spor olanakları, hayat pahalılığı, eğitim olanakları, parklar, yeşil alanlar, alışveriş olanakları, işe gidiş geliş için sarf edilen süre, toplu taşıma olanaklarını kullanmıştır (Yavuzçehre ve Torlak, 2006).

Yener ve Koç (2001), Türkiye’de Bölgeler İtibariyle Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi isimli çalışmayı yapmışlardır. Kalkınma sürecinde bölgelerin gelişmişlik düzeyi tespitinin çerçevesinde yaşam kaliteleri ölçülmeye çalışılmıştır. Bu araştırma kapsamında kentlerin yaşam kalitelerinin ölçülebilmesi adına 3 ana alan ve 16 ölçüt oluşturulmuştur. Bunlar, sağlık hizmetlerine ulaşım göstergeleri, yaşama ortamı göstergeleri, yaşama hakkını belirleyen göstergeleridir (Yener ve Koç, 2001).

İstanbul’u konu alan Konut Yerleşim Alanlarında Yaşam Kalitesi Analizi araştırması, konut alanlarında fiziksel çevre kalitesini belirlemeyi amaçlayan İstanbul’da Konut Alanlarında Fiziksel Çevre Kalitesi Analizi (Bölen ve diğ., 2006) araştırmasıyla eşgüdümlü olarak gerçekleştirilmiştir. Konut Yerleşim Alanlarında Yaşam Kalitesi Analizi araştırmasında, İstanbul halkının kentteki yaşam koşullarına ilişkin değerlendirmelerinin ve davranış özelliklerinin belirlenmesi yoluyla İstanbul genelinde yaşam kalitesine ilişkin mevcut durumun ortaya koyulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda gerek toplumsal gerekse de çevresel koşullara ilişkin temel yaşam kalitesi göstergeleri belirlenerek halkın bu göstergelere ilişkin değerlendirmeleri ve bu alanlardaki davranış özellikleri saptanmıştır (Koramaz, 2010).

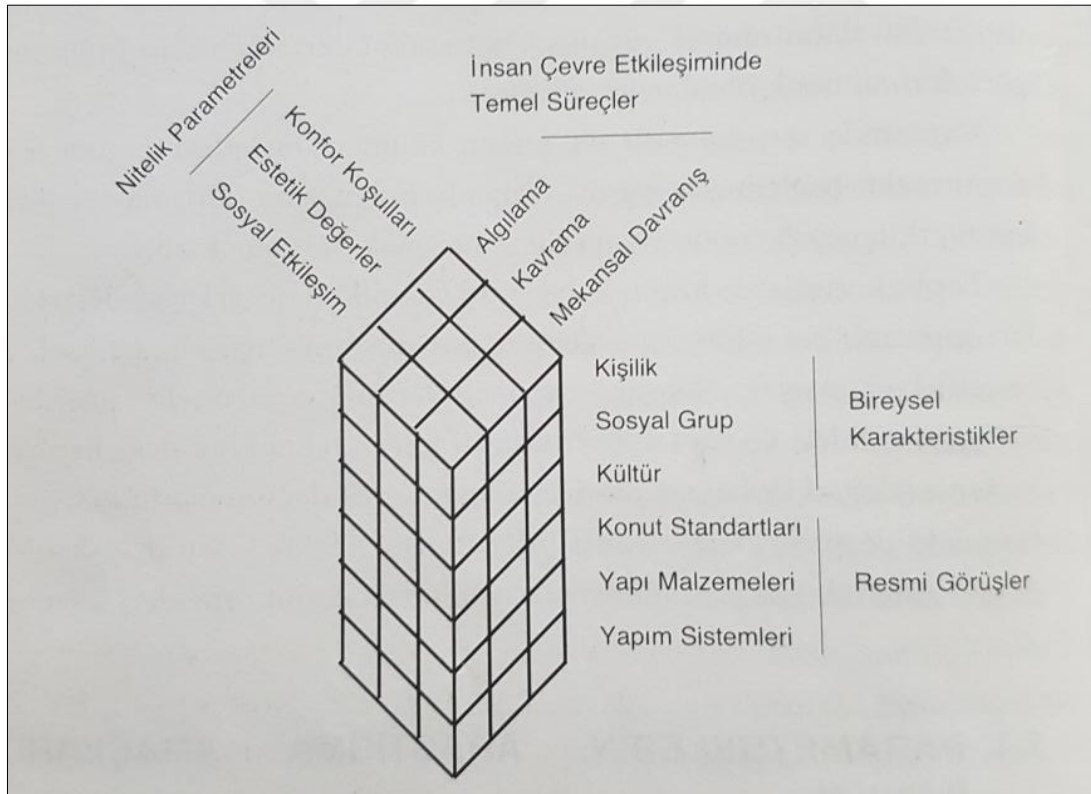
Şenlier ve diğerleri (2008), Kocaeli’nde Kentsel Yaşam Kalitesi Algısının Değerlendirilmesi ve Yaşam Kalitesinin Avrupa Şehirleri ile Kıyaslanmasına Yönelik İnceleme isimli çalışmalarını yapmışlardır. Bu çalışma ile 1999 Marmara Depremi sonrasında Kocaeli’nin kentsel yaşam kalitesi ölçülmüş ve kentsel yaşam kalitesi gelişmiş Avrupa şehirleri ile kıyaslanmıştır. Bu çalışmada geliştirilen kentsel yaşam kalitesi kriterleri, sosyal kültürel durum, eğitim durumu, çevre, yeterli sağlık hizmetleri, güvenlik, kaliteli sağlık hizmetleri, toplu taşıma ve sosyal ilişkiler olmak üzere 8 ana alan ve 23 alt alandan oluşmaktadır (Şenlier ve diğ., 2008).

Demirkaya (2010), Çekmeköy’ün Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Kentsel Yaşam Kalitesi adlı çalışmasında, Çekmeköy’ün kentsel yaşam kalitesi incelemektedir. Demirkaya’nın oluşturduğu kentsel yaşam kalitesi kriterleri, demografik yapı, sağlık göstergeleri, sosyo-kültürel göstergeler, doğal ve beşeri çevre analizi, genel istihdam

göstergeleri, yapı stoku göstergeleri, alt yapı göstergeleri, kamu harcamaları ve kamu yatırımları olarak belirlenmektedir (Demirkaya, 2010).

Özsoy ve diğerleri (1995) yaptıkları Toplu Konutlarda Davranışsal Verilere Dayalı Nitelik Değerlendirilmesi isimli çalışmada, nitelik değerlendirme modelini ortaya koymuş, model ile literatürdeki kullanıcı ihtiyaçları ve performans özellikleri listelerinde gözardı edilen psiko-sosyal niteliklere ilişkin kriterlerin geliştirilmesini amaçlamışlardır (Özsoy ve diğ, 1995).

Dülgeroğlu-Yüksel ve diğerleri (1996) tarafından yapılan Toplu Konut Uygulamalarında Niteliksel Değerleri Araştırmaya Yönelik Bir Çevre Analizi isimli araştırma projesinde, toplu konutların, özellikle de Toplu Konut Kanunu kapsamında üretilen ve üretilmesi T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi'nce planlanan toplu konutların yaşam kalitesinin tatminkar bir düzeye erişmesini sağlayacak olan bilgiyi üretmek amaçlanmıştır.

Şekil 2.11 : Nitelik belirleyici parametrelerin etkileşim matrisi (Dülgeroğlu-Yüksel ve diğ, 1996).

Toplu konutlarda konut kalitesinin (niteliksel değerlerin) determinantları kapsamlı bir etkileşim sistemi içinde düşünüldüğünde; fiziksel, görsel (estetik) ve sosyal etkileşim parametrelerini içeren nitelik değişkenleri, yapım sistemleri ve yapı malzemelerini içeren teknolojik değişkenler; arsa kullanım değeri ve kaynakları içeren ekonomik değişkenlerin kesişim noktasındaki değerler bağlamında incelenmiştir (Şekil 2.11).

Fiziksel parametreler eylemler ve mekana ilişkin değerler, mekan organizasyonu, bina fiziğine ilişkin performans değerleri ve çevresel değerler gibi nesnel değerler, algısal değişkenleri oluşturan görsel, işitsel, ısısal ve boyutsal değerler bağlamında irdelenmiştir. Birlik, görsel denge, oran, görsel ritm, sıra düzen, zıtlık, uygunluk gibi kompozisyon ilkelerinin kullanıcı üzerinde uyandırdığı tepkileri test etmek için tercihleri etkileyen öznel tepkiler, çalışmada estetik parametreleri belirleyen faktörler olarak belirlenmiştir. Sosyal etkileşim parametrelerinin öznel tepkileri oluşturan alt bileşenleri, mahremiyet, kalabalıklık, etkileşim ve egemenlik sınırı algısal değişkenler nesnel değişkenler bağlamında incelenmiştir. Bu kapsamda, mevcut ve tercih edilen konut özellikleri; fiziksel, görsel ve sosyal etkileşim parametrelerinden oluşan bir nitelik modeli kapsamında ele alınmıştır. Çalışma sonucunda, kullanıcı açısından fiziksel etkenlerin, konutların nitelik konusunda yapılan değerlendirmesinde, psiko-sosyal ve estetik etkenlerden daha çok etkili olduğu ve bunun anket yapılan tüm bölgelerde ortak özellik olarak ortaya çıkmıştır (Dülgeroğlu-Yüksel ve diğ, 1996).

Bazı araştırmacıların yaptıkları çalışmalar Çizelge 2.10'da gösterilmektedir. Yukarıda açıklandığı gibi, Türkiye'de yaşam kalitesi ile ilgili çalışmaların sayısının günümüzde artmasına rağmen hala yetersiz olduğu görülmektedir. Aynı zamanda, bilimsel çevrede konunun önemi her geçen gün daha iyi anlaşılmakta, çeşitli anketlerle, kitaplarla, yüksek lisans ve doktora tezleri ile halkın kentsel yaşam kalitesi kriterleri ya da hoşnutluk durumlarının ölçülmesine yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

Çizelge 2.10 : Bazı araştırmalarda gösterge çalışmaları.

Liu [1976]	Stimson ve ark. [1999]	Maslow [1968]	Schneider [1976]	Boyer ve Savageau [1985]	Findlay v.d. [1988]	Sufian [1993]	Lears [1996]	Shookner [1998]	Mitchell [2000]	Abbate v.d. [2001]	Synchs ve Boelhouwer [2002]	Bonaiuto v.d. [2003]	Royuela v.d. [2003]	Seasons [2003]	Türk ve Ayataç [2003]	van Kamp v.d. (2003)	Türkoğlu v.d. [2008]	Doi v.d. [2008]	Girgin ve Bayraktar (2010)	Aydemir (2008)
Sosyal	Sosyal yasanabilirlik	fizyolojik gereksinmesi	gelir	iklim	suç oranı	kamu güvenliği	ekonomik	sosyal	sağlık	çevre	konut	mimari ve kent planlama	bireysel olanaklar	ekonomik	sosyo ekonomik boyut	yaşam biçimi	konut	güvenlik	ekonomik	yerel değişkenler
ekonomik	Ekonomik yasanabilirlik	güvenlik gereksinmesi	refah ve istihdam	konut	sağlık imkanları	gıda maliyeti	hayat pahalılığı	sağlık	fiziksel çevre	eğitim ve kültürel faaliyetler	sağlık	sosyal ilişkiler	sosyal eşitlik	sosyal	fiziksel boyut	kültür	ulaşım	ekonomik olanaklar	sosyal	fiziksel değişkenler
sağlık ve eğitim	Çevresel sürdürülebilirlik	sosyal gereksinmesi	çevre	sağlık ve çevre	hayat pahalılığı	yaşam mekanı	ekoloji	ekonomik	doğal kaynaklar	sosyal faaliyetler	satınalma gücü	işlevsel ölçütler	toplumsal koşullar	çevre		toplum	konut mirası	hizmet ve kültürel olanaklar	çevresel	psikolojik değişkenler
çevresel		saygınlık gereksinmesi	sağlık	suç	alışveriş imkanları	konut standartı	sağlık	çevre	toplumsal gelişim	ulaşım	eğlence aktiviteleri	genel durum nitelikleri				güvenlik	komşuluk	mekansal hoşnutluk	estetik	sosyo kültürel değişkenler
politik		gerçekleştirme gereksinmesi	eğitim	ulaşım	kirlilik düzeyi	iletişim	kültür ve eğlence		kişisel gelişim	büro hizmetleri	hareketlilik	komşuluk birimleriyle bütünleşme				doğal çevre	katılım ve güvenlik	çevresel sunumlar	kurumsal	
			katılım	eğitim	ırksal uyum	eğitim	özgürlük		güvenlik		sosyal katılım					doğal kaynaklar	istihdam			
			suç	sanat	eğitim olanakları	bebek ölüm oranı	altyapı				spor aktiviteleri ve tatil					yapılı çevre	alışveriş			
				rekreasyon	iş bulma durumu	gürültü seviyesi										kamu hizmetleri	rekreasyon			
				ekonomi	ücret kademeleri manzara durumu	trafik akışı										ekonomi	boş vakit değerlendirme			
					işsizlik düzeyi											sağlık	sağlık			
					ev sahipliği düzeyi											bireyin kaarakteri	eğitim			
					iklim												kültür ve kentsel konular			
					sosyal konutların durumu															
					işe geliş gidiş süresi															
					sportif faaliyetler															
					boş vakit değerlendirme															

3. GECEKONDU TASFİYESİ VE YAŞAM KALİTESİ BAĞLAMINDA SOSYAL KONUT ÜRETİMİ

3.1 Sosyal Konut Kavramı

Kentlerde yoksulluğun hızla artması, yaşanabilir konut ihtiyacının kent sakinlerinin önemli bir kesimi tarafından lüks haline gelmesi, yoksulluk ve onunla bağlantılı toplumsal sorunların giderek tüm toplum için ciddi tehditler oluşturması bu alana kamusal müdahalenin zorunlu hale gelmesine yol açmaktaydı. Bu alana yapılan kamusal müdahale tüm dünyada sosyal konut anlayışının ortaya çıkmasını sağlamıştır (Kunduracı, 2013).

Batı’da Endüstri Devrimi ile birlikte kırdan kente göçle başlayan hızlı kentleşme süreci konut sorununun başlangıcını oluşturmuştur. Sanayi ve liman kentlerine göç eden kitleler yoksulluk ve yeterli sayıda konut bulunmaması nedenleriyle bulabildikleri konutlarda kötü koşullarda yaşamak zorunda kalmışlardır. I. Dünya Savaşı’ndan sonra ortaya çıkan konut sıkıntısı ilk defa devletleri konut sorununun çözümü konusunda düşünmeye zorlamıştır. Ancak, Batı’da devlet, II. Dünya Savaşı’ndan sonra geliştirilen ve 1980’li yıllara kadar uygulanan sosyal konut politikalarıyla konut üretimine bizzat katılarak veya yerel yönetimleri destekleyerek sorunun çözümü konusunda aktif rol oynamıştır (Kara, 2012).

Sosyal konut ihtiyacı küresel düzeyde olmasıyla beraber bu alandaki uygulamalarda bölgesel ve yerel düzeyde farklılıklar kaçınılmaz olarak yaşanmaktadır. Sosyal konutlar, batılı gelişmiş ülkelerde orta ve dar gelirli kentlilere yönelik ucuz kiralık konutlar şeklinde ortaya çıkarken, gelişmekte olan ülkelerde ağırlıklı olarak kiralama değil konutların satışı söz konusu olmakta, bunlar düşük faizli ve uzun vadeli toplu konut kredileriyle gerçekleştirilmektedir. Gelişmiş ülkelerde, belediyeler, konut birlikleri üzerinden sosyal konut uygulamaları yürütülürken, gelişmekte olan ülkelerde bu uygulamalar merkezi yönetimler tarafından yürütülmektedir (Kunduracı, 2013).

Bayraktar’ında belirttiği gibi (2006), gelişmiş ülkeler, II. Dünya Savaşı’ndan sonra uygulanmaya koydukları sosyal konut politikalarıyla, konut sorununu önemli ölçüde

çözmüşlerdir. Bu nedenle, gelişmiş ülkelerin kentlerinde gecekondular türü yapılara rastlanmamaktadır. Aynı zamanda, gelişmiş ülkelerin varoşları, gecekondular mahallelerinden nitelik olarak çok daha iyi konumdadırlar (Bayraktar, 2006).

Sosyal konut olgusu ilk çıktığı dönemde (19. yüzyılın sonu) yalnızca sanayileşmiş batılı ülkelerde görülmekteydi. Ancak küreselleşmenin etkisini gösterdiği 20. yüzyıl ikinci yarısından itibaren hızlı kentleşme süreci gelişmiş ülkelerde de görülmeye başladı ve sosyal konut ihtiyacı ve olgusu bu ülkelerde 20. yüzyıl son çeyreğinden itibaren belirgin olarak hissedilmeye başlanmıştır (Kunduracı, 2013).

Gelişmekte olan ülkelerde ise hızlı nüfus artışı ve kentleşme eğilimleri hala devam etmektedir. Konut ve mülkiyete ilişkin sorunlar çözülemediğinden gecekondular ve kaçak yapılar gelişmekte olan ülkelerin genel görünümü haline gelmiştir. Bu ülkelerde her üç kent sakininden biri gecekondularda yaşamaktadır ve gecekondular nüfus dünya genelinde bir milyarı aşmıştır. Bu nedenle, gelişmekte olan ülkeler konut sorununun farklı bir boyutu olan gecekondulaşma ve kaçak yapılaşma sorunlarıyla mücadele etmektedirler. Dolayısıyla, bu ülkelerde kentsel dönüşüm projelerinin yerini gecekondular iyileştirme (slum improvement) projeleri almıştır (Kara, 2012).

Pulat'ında belirttiği gibi (1992), gelişmekte olan ülkelerde ise sosyal konut türü uygulamalar 1960'lerden itibaren gecekonduların büyük kentleri sarması nedeniyle, hükümetlerin giriştikleri yıkım faaliyetlerinden zarar gören halkın sağlıklı konutlara yerleştirilmesi politikasıyla başlamıştır (Pulat, 1992).

Turan'a göre (1992), gelişmekte olan ülkelerde, kırdan kente göç ve hızlı kentleşme eğilimi, 1950'li yıllarda başlamıştır. Bu ülkelerin kaynakları hızlı nüfus artışı karşısında yetersiz kaldığından, gerekli konut yatırımları yapılamamıştır (Kara, 2012'de atıfta bulunulduğu gibi).

2. Dünya Savaşı sonrası dönem, batılı gelişmiş ülkelerde, 1980'li yıllara kadar, sosyal konutların altın çağını oluşturmuştur. Gelişmiş ülkeler için sosyal konut yapımı, tarihinde bir daha tanık olmayacağı bir ivmeye ulaşmış ve toplam konut stokları içerisinde önemli bir oranı sosyal konutlar oluşturur hale gelmiştir. (Kunduracı, 2013).

Sosyal konut, yüzyıldan biraz fazla zamandır bulunmuş ve Avrupa'nın birçok hükümetleri tarafından ulusal ve yerel politikaların gündeminde olmuştur

(Reinprecht ve diğ, 2008). Bu ülkelerdeki sosyal konut uygulamaları, kira giderlerini karşılayamayan yoksul kesimlerle, orta ve düşük ücretli grubundakileri kapsayacak biçimde ucuz kiralık konutlar sağlamaya yöneliktir. Genel olarak sosyal konutlardan yararlananlar bu konutların sahibi olmamakta, piyasadaki konut kiralardan daha ucuza kira bedelleri ödemektedirler. Stone'a göre (2003), sosyal konutlar, toplu konut mantığı ile yapılmakta, mülkiyeti kamuda kalmaktadır. Ancak bu konutlarda oturan kişilerin isterlerse oturdukları konutları satın almalarına izin verilmektedir (Stone, 2003).

2. Dünya Savaşı sonrası otuz yıl için sosyal konutun altın çağı denilebilir. En fazla sosyal konut bu süreçte üretilmiştir. Genel olarak iyi tasarlanmış ve iyi tefriş edilmiş, hatta yerleşmenin her zaman iyi konumda olmamasına rağmen, sosyal konut sadece işçi sınıfı için değil, ayı zamanda orta sınıf içinde çekici konumdaydı. Sosyal konutun varlığı, modern toplum ve savaş sonrası yönetimler için de ayrıca iyi bir olguydu. Erişilebilir, fonksiyonel, tek düzelik işçi kesimi için üretilen sosyal konut politikaları için önemli kavramlardı. Sonuçta, milyonlarca hane halklarının konutlarının iyileşmesi yönünde sosyal konutlar üretilmiştir (Reinprecht ve diğ, 2008).

Ancak, kullanım sonrası değerlendirme sonuçları, kullanıcının yaşam ve konut kalitesine ilişkin gereksinimlerinin ve görüşlerinin, sosyal ve kültürel farklılıklar nedeniyle, tek bir formüle indirgenemeyeceğini göstermektedir (Dülgeroğlu-Yüksel ve diğ, 1996).

Pulat (1992), ilk sosyal konut uygulamalarının 19. yüzyılda Avrupa ülkelerinde görülmesine karşın, geniş bir uygulama alanı bulması 1. Dünya Savaşı sonrasında olduğundan bahsetmiştir. Örneğin, Hollanda'da 1. Dünya Savaşı öncesinde, İngiltere ve Fransa'da ise 1920'lerde savaş sonrası ortaya çıkan konut açığının giderilmesinde sosyal konuta dayalı çözümler oldukça etkili olmuştur. Benzer uygulamalar 2. Dünya Savaşı sonrasında da yine Batı Avrupa ülkelerinde gözlenmektedir (Pulat, 1992).

Diğer yandan, dar gelirlilere yönelik üretilen konutların sayısı, dünya genelinde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde önemli sorunlardan biri olmaya devam etmektedir (Soliman ve diğ, 2015).

Buna karşın sosyal konut uygulamasının Avrupa'daki en yaygın biçimlerinden biri devlet, yerel idare, kârsız organizasyon ya da özel sektör mülkiyetindeki konutların

belirlenmiş kriterler çerçevesinde kiralanması şeklinde olduğundan sosyal kiralık konut kavramı birçok çalışmada sosyal konut kavramına eşanlamlı olarak da kullanılmaktadır (Taşar ve Çevik, 2009).

Sosyal kiralık konutlara kamu desteği, çeşitli biçimlerde ortaya çıkmakta ya da uygulanmaktadır. Bu destek kamu tarafından verilmiş borçlar, sübvansiyonlar ve garantiler şeklinde olabileceği gibi vergi indirimleri biçiminde de olabilir. Bir piyasa borcu için devlet garantisi, daha düşük faiz ödemeleri şeklinde faiz sübvansiyonları, yeni yapı inşa etmek ya da var olan yapılarda önemli tadilat yapmak için üretim desteği şeklinde farklı kamu desteği tiplerinin bir araya geldiği biçimlerde de uygulamalar söz konusu olabilmektedir (Taşar ve Çevik, 2009).

Dar gelirli konutu, halk konutu, sosyal konut, devlet konutu gibi kavramlardan söz edilirken devlet ve hükümet politikalarını etkileyen ekonomik ve ideolojik sebepler ve konut yapım biçimini etkileyen teknolojik vb. sebepler nedeniyle, kooperatif, toplu konut, kendi konutunu yapana yardım gibi üretim biçimlerinden söz etmek de kaçınılmazdır (Alkışer ve Yürekli, 2004).

Whitehead'e göre (2006), sosyal konut, yüksek düzeyde yatırım yapmanın doğrudan bir yolu olarak görülebilir (Taşar ve Çevik, 2009'da atıfta bulunulduğu gibi). Sosyal konut kavramı devletin yukarıda bahsedilen amaçlarla konut piyasasına müdahalesinin yaygın biçimini ifade etmek üzere geniş bir kullanıma sahiptir. Buna karşın tek bir formel tanımı bulunmamaktadır. Ancak ülke mevzuatlarına ve uygulamalarına bakılarak bir sınıflama ve tanım yapılabilir. Priemus (2010), Pittini (2012), Whitehead ve Scanlon'a göre (2007), ne tür bir konutun sosyal konut olarak kabul edileceği mülkiyetle ilişkili olarak, yerel idareler, kârsız organizasyonlar ya da devlet mülkiyetinde bulunmak vb., tanımlanabileceği gibi (örneğin Hollanda ve İsveç), konutları kimin yaptığı (örneğin Avusturya ve Fransa), kiraların piyasa düzeylerinin altında olup olmadığı (örneğin İrlanda ve İngiltere), fonlama ve/veya sübvansiyon akımı (örneğin Fransa ve Almanya) ve daha önemlisi hemen bütün ülkelerde olan şekliyle konut sağlanma amacı dikkate alınarak da tanımlama yoluna gidilebilir. Öte yandan Avusturya, İsveç gibi bazı ülkelerde konut tüm hanehalklarına açıkken, Hollanda ve İngiltere'nin de dâhil olduğu birçok ülkede kendi konut ihtiyaçlarını karşılayamayanlara yönelik olarak sunulmaktadır (Priemus, 2010; Pittini, 2012; Whitehead ve Scanlon, 2007).

Tek bir tanım üzerinde uzlaşmak zor gözükse de diğer tip konutlardan sosyal konutları ayıracak belirli özelliklerden söz edilebilir. UNECE’de belirtildiği gibi (2006), ilk olarak uluslararası konut istatistiklerinde çoğu zaman özel kiralık konut ve sosyal kiralık konut ayrımı görülmektedir. Ancak bu ayrım mülkiyet temelli olarak değerlendirilirse yeterli olmayacaktır zira kimi ülke uygulamalarında bazı özel mülkiyetli kiralık konutlarda sosyal kira uygulamasının olduğu görülecektir. Burada özel kiralık konut kavramının temel belirleyicisi kiranın kârlılık temelinde belirlenmiş olması ve sosyal faktörlerin değerlendirmeye alınmamış olmasıdır. Sosyal konut tanımında bir diğer önemli hususlar idari değerlendirmelerdir ki sosyal konutların belirli kriterler çerçevesinde oluşturulmuş kamu desteği ile oluşturulduğu varsayılmaktadır. Ama bu da kamu desteği alan tüm kiralık konutların sosyal konut kategorisine gireceği anlamını taşımayacaktır (Taşar ve Çevik, 2009’da atıfta bulunulduğu gibi).

Literatürde sosyal konutun devlet konutu, halk konutu, nüve konut gibi birçok farklı isimle adlandırıldığı görülmektedir. Sosyal konut, yoksul veya dar gelirli ailelerin barınma gereksinimlerini karşılayabilecek biçimde standartlaştırılmış en az boyut ve nitelikte, sağlığa elverişli, ucuz konut, halk konutudur (Hasol, 2005).

Keleş (1972) sosyal konutu, yoksul ve dar gelirli toplulukların barınma gereksinimlerini karşılayabilecek biçimde standartlaşmış, en az boyut ve nitelikte, sağlık koşullarına uygun, sağlam ve ucuz konut tipi olarak tanımlamaktadır (Keleş, 1972).

Pulat (1992), sosyal konut politikası kavramı, gelir, konut standardı ya da toplumsal sınıf gibi öncelikleri olan ulusal kalkınma planlarının içinde yer alan ve ilgili ülkelerin kent ve bölge planlama politikaları ile bağdaşması gereken kurallar, amaçlar ve önlemler bütünü olarak tanımlamaktadır (Pulat, 1992).

Tapan’a göre (1996), toplu konut pazar ekonomisi içinde ticari bir ürün olarak ortaya çıkarken sosyal konut devletin, yerel yönetimlerin ya da sosyal kurumların kar amacı gütmeyen ürettiği konut anlamına gelmektedir (Tapan, 1996).

Sosyal konut, dar gelirli hane halkları, fiziksel veya psikolojik engelliler, azınlık gruplar, göçmenler ve sığınma yeri arayanlar gibi konut pazarında görüşme yoluyla konut edinemeyecekler için konut sağlamaya yarayan bir konut türüdür. Buna göre,

sosyal konut sağlayanların, kendilerine konut imkanı bulamayanlara öncelikle konut desteğinde bulunmaları gerekmektedir (Priemus, 2010).

Resmi olarak tanımı her ÷lkeye göre değişim gösterebilmektedir (Whitehead ve Scanlon, 2007). Sosyal konut, genel anlamda sosyal amaçlarla yapılmış konuttur. Sosyal konutun amacı konut sağlamakla sınırlı kalmamaktadır. Birleşmiş Milletler'e göre sosyal konutların amaçları, düşük gelirliilerin sağlıklı konutlarda yaşamasını sağlamak, düşük gelirli hane halkının konuta bağlı harcamalarını azaltmak, düşük gelirliiler tarafından kullanılan konutların kalitesini arttırmak, konut ihtiyacı olanlara seçim olanağı tanımak, konut sayısını arttırmak, kentsel komşuluk kalitesini arttırmak, kentsel işgücü piyasasını geliştirmek, toplumsal uyumu teşvik etmek, makro-ekonomik işleyişin geliştirilmesini sağlamak, çevresel gelişimi ve sürdürülebilirliği teşvik etmek, olarak belirlenmiştir (Oxley, 2009).

Nieboer ve Gruis'e göre (2006), Avusturya, Belçika, İngiltere ve Fransa gibi ÷lkelerde olduğu gibi, genelde düşük gelir dilimlerindeki hane halkının kullanımına sunulan geniş ölçüde devletin baskın olduğu sosyal kiralık sektör söz konusudur. Hollanda, Almanya, Danimarka, Avusturya gibi ÷lkelerde ise sosyal ve ticari kiralık sektörün birbiriyle rekabet ettiği, sosyal konutun piyasadan sınırlı derecede himaye edildiği, sosyal konutun daha geniş bir kesime hitap ettiği bir sistem söz konusudur ve bu ÷lkelerde rekabet üzerinde vurgu daha ağırlıkta olup konut stokunda çeşitlilik de fazladır (Taşar ve Çevik, 2009'da atıfta bulunulduğu gibi).

Bazı Avrupa ÷lkelerinde kooperatif konutları ve m÷lk konutların bir kısmı sosyal konut kriterleri içinde yer almasına rağmen, genelde kabul gören terim sosyal kiralık konuttur. Bunun başlıca sebebi, ÷lke konut stoklarında önemli bir pay sahibi olan sosyal konutların büyük oranlarda kiralama yöntemiyle kullanılıyor olmasıdır (Ece, 2005).

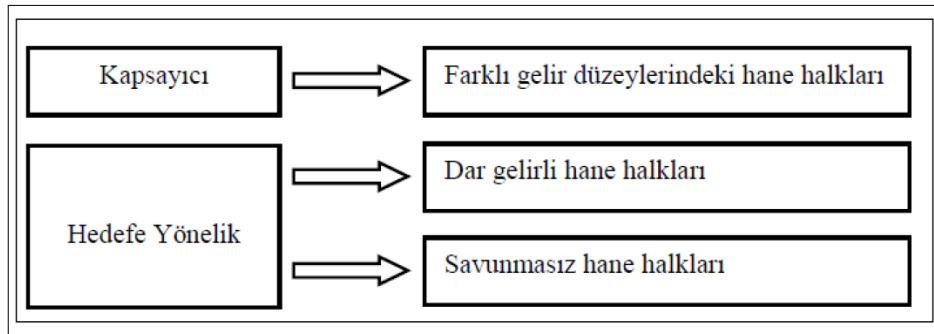
King (2006), her ne kadar uygulama farklılıkları tanımlama ile ilgili bazı zorluklar ortaya koyuyorsa da sosyal konut, kamu fonlarının aktif olarak kullanıldığı, fiyatlarının ya da kiralarının belirlenmesinde kâr motifinin baskın olmadığı, miktarının, kalitesinin ve sunum biçiminin belirlenmesinde siyasal karar almanın önemli etkiye sahip olduğu konutlar olarak tanımlanabileğini belirtmiştir (Taşar ve Çevik, 2009'da atıfta bulunulduğu gibi).

3.2 Gelişmiş Ülkelerde Yapılan Çalışmalar

Whitehead ve Scanlon'a göre (2007), gelişmiş ülkelerdeki sosyal konut uygulamalarında ortak yönler bulunmakla beraber, her bir ülkede aynı şekilde geçerli olan standart bir sosyal konut uygulama ve politikası söz konusu olmamıştır. Sosyal konutların hedef kitlesi de ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilmektedir (Kunduracı, 2013'te atıfta bulunulduğu gibi). Bazı ülkelerde toplumun yalnızca en yoksul kesimi bu konutlardan yararlanabilirken, bazı ülkelerde düşük ücretli kesimler, bazı ülkelerde de orta gelir düzeyine sahip kesimler de bu konutlardan yararlanabilmektedir (Kunduracı, 2013; Blanc, 2010).

Gelişmiş ülkelerin yerleşik konut politikaları sayesinde konut sorunu yalnızca dar gelirli ve yoksullarla sınırlı kalmamaktadır. Büyük nüfuslu ailelere, yaşlılara, çocuksuz ailelere, şiddet mağduru kadınlara, bakım gerektiren hasta ailelerine ve çeşitli özel durumdaki yaşam koşullarına uygun sosyal konut yerleşimleri oluşturmaktadır. Farklı sosyal statüdeki hanehalklarının yaşam kalitesi artırılmaya çalışılırken sosyal açıdan karma bir mahalle düzeninin yaratılmasına da özen gösterilmektedir (Kutsal, 2012).

Sosyal konut alanında bilinen ilk büyük sosyal konut uygulaması İngiltere'de, Londra'nın Bethnal Green bölgesinde yapılmıştır. 1890'da inşasına başlanan sosyal konutlar 1900 yılında tamamlanmıştır. Bethnal Green sosyal konutları, yaklaşık 6000 kişinin kötü koşullar altında yaşadığı barınakların yerine yapılmışlardı (Kunduracı, 2013).

Şekil 3.1 : Sosyal konut modelleri (Czischke ve Pittini, 2007).

Czischke ve Pittini'ye göre (2007), sosyal konut taleplerini belirleyen evrensel-kapsayıcı (universalistic) ve hedef kitle (targeted) modeli olmak üzere iki yaklaşım modeli oluşmuştur (Şekil 3.1). Evrensel (kapsayıcı) model, gelir düzeylerine

bakmaksızın tüm ülke nüfusunun kaliteli ve ulaşılabilir konutlarda yaşayabilmesine olanak veren ve barınmanın toplumsal bir sorumluluk olduğunu kabul eden bir modeldir (İsveç, Avusturya, Hollanda). Bu modelin temel amacı sosyal karışımı (social mix) desteklemektir. Hedef kitle modeli ise kendi içinde ikiye ayrılmaktadır: memurlar ve işçiler ile zayıf ve savunmasız gruplar (Czischke ve Pittini, 2007).

Davidson'a göre (1999), Avrupa'da ülkelerin sosyal konut uygulamalarında genel olarak iki farklı yaklaşımın benimsendiği söylenilir (Çizelge 3.1). İlk yaklaşımda sosyal konutlar genel konut piyasasından ayrı tutulmakta, daha çok ihtiyaç duyan sosyal grupların kullanımını hedefleyerek, kiralari düşük tutacak şekilde korumakta ve düzenlenmektedir. Bütünlükçü (ünitarist) olarak adlandırılan ikinci yaklaşımda: özel ve kamu konutu arasında bir ayırım gözetilmeksizin kiralık konut sektörü bütün olarak teşvikler (düşük faizlerle borçlanma imkânları, kamu borç garantileri gibi) ve kamu kiralalarının yönlendiriciliği ile kira düzenlemeleri (geniş kamu kiralık konut sektörü kiralari özel piyasadaki kiralari kontrol edecek şekilde belirler) yoluyla kontrol edilmektedir (Taşar ve Çevik, 2009'da atıfta bulunulduğu gibi).

Çizelge 3.1 : Bazı ülkelerde refah rejimleri ve sosyal konut sistemleri (Taşar ve Çevik, 2009).

Ülke	Sosyal konut sistemi	Refah rejimi tipi
Almanya	Bütünlükçü	Muhafazakar/Üretici
Avusturya	İkili	Liberal
Fransa	İkili	Muhafazakar/Üretici
Hollanda	Bütünlükçü	Sosyal Demokrat
İngiltere	İkili	Liberal

Sosyal kiralık konutların yüzdelerine bakıldığında (Çizelge 3.2), %35'lik değer ile Hollanda'nın ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Sosyal kiralık konutlar, %20 ve yakın değerlerdeki Avusturya'da, Çek Cumhuriyeti'nde, Danimarka'da, İsveç'te ve İngiltere'de de toplam içinde dikkat çekici bir orana sahiptir. Bulgaristan, Litvanya, Portekiz ve İspanya'da bütün konut tipleri içerisinde %3 veya daha az bir oranda sosyal kiralık konuta rastlanmaktadır. Yunanistan'da ise hiç sosyal konut bulunmamaktadır (Çizelge 3.3). Macaristan kitlesel bir özelleştirme sürecini geride bıraktıktan sonra %4'lük bir değere sahiptir. Fransa 4.230.000'lik konut sayısı ile sektördeki en yüksek sosyal konut stoğuna sahip ülke konumundadır. Fransa'dan

sonra ikinci sırada gelen İngiltere, sosyal konutlarında özelleştirme yapmasına rağmen 3.983.000 sosyal konut stoğuna sahiptir.

Çizelge 3.2 : Bazı ülkelerde sosyal konut sayısı (UNECE, 2003).

	Oturduğu konutun sahibi	Özel kiralık	Sosyal kiralık	Sosyal konut birim sayısı
Hollanda	54	11	35	2.440.000
Avusturya	55	20	25	800.000
Danimarka	52	17	21	530.000
İsveç	59	21	20	780.000
İngiltere	70	11	18	3.983.000
Fransa	56	20	17	4.230.000
İrlanda	80	11	8	124.000
Almanya	46	49	6	1.800.000
Macaristan	92	4	4	167.000

Özellikle Hollanda, Fransa, Almanya, Avusturya, Belçika, İsviçre ve Lüksemburg'un içinde bulunduğu Avrupa ülkelerinde sosyal konut sisteminin düzgün kurulması ve geliştirilen politikaların muntazam işleyişi nedeniyle mülk konuta eğilim fazla olmamaktadır. Bu ülkelerdeki konut piyasasının büyük çoğunluğunu sosyal konutlar oluşturmaktadır (Tutin, 2008). Avrupa'da 15 ülkede 2000 ile 2008 yılları arasında, sosyal konut sayısı, toplam konut stoğuna oranla sabit kalırken, diğer ülkelerde azalmıştır (Pittini, 2012).

Avrupa'da sosyal konutların yapımları farklı birçok kurum tarafından gerçekleştirilmektedir. Bunlardan bazıları merkezi ve yerel yönetimler, kar amacı gütmeyen kamusal veya özel kuruluşlar, gönüllü kurum veya vakıflar, kooperatifler ve kar amacı gütmeyen özel sektör kuruluşlarıdır. Böylece sosyal konutlar ülke içerisindeki farklı kurumlara ait olabilmektedir (Kutsal, 2012).

Macaristan'daki bütün sosyal konutlar belediyelere aittir. Hollanda'da neredeyse tamamı, belediyeler tarafından garanti altında olmasına rağmen, sosyal konutlar konut birlikleridir. İngiltere'de bu oran yarıya yakındır (Whitehead ve Scanlon, 2007). Hollanda ve İsveç gibi ülkelerde, birçok mahallede tekdüze sosyal konut apartmanlarından oluşan mahalleler bulunmaktadır (Bolt ve diğ, 2010). İsveç'te 1970'lerde ortaya çıkan sosyal konut politikaları, hedefine etnik ayrışmadan ziyade sosyoekonomik ayrışmayı koymuştur (Holmqvist ve Bergsten, 2009).

Çizelge 3.3: Bazı ülkelerde sosyal konut stoğu ve inşaatı (Oxley, 2009).

	Toplam Konut Stoğu (%)	Kiralık Konut Stoğu (%)	Konut İnşası (%)
Avusturya	21	53	35
Belçika	7	24	6
Bulgaristan	2	40	0
Kıbrıs	3	14	Belli değil
Çek Cumhuriyeti	20	61	20
Danimarka	20	43	20,7
Estonya	7	44	Belli değil
Finlandiya	18	52	12
Fransa	19	43	9
Almanya	6	11	9
Yunanistan	0	0	0
Macaristan	4	66	Belli değil
İrlanda	8,5	38	6,3
İtalya	5	26	Belli değil
Letonya	1	4	0,02
Litvanya	2,3	66	Belli değil
Lüksemburg	2	8	Belli değil
Malta	6	23	Belli değil
Hollanda	35	77	12,8
Polonya	12	47	8,3
Portekiz	3	14	3
Romanya	2,2	58	Belli değil
Slovakya	4	80	13,7
Slovenya	4	57	Belli değil
İspanya	1	9	10,3
İsveç	21	48	20
Birleşik Krallık	21	68	11

Kira oranları, Macaristan ve İrlanda hariç Avusturya, Danimarka, İngiltere, Fransa, Almanya, Hollanda ve İsveç gibi ülkelerde merkezi yönetimler tarafından belirlenmektedir. Diğer ülkelerden farklı olarak Fransa ve İngiltere’de yeni konut uygulamalarının yeri de merkezi yönetimlerce seçilmektedir. İngiltere’de sosyal konut süreci tamamen devlet yönetiminde geliştirilerek konut uygulamalarının miktarı da merkezi yönetimlerce belirlenmektedir. Avusturya’da konut uygulamaları ile ilgili kararlar tamamen yerel yönetimlere bırakılmıştır (Kutsal, 2012).

İngiltere gibi bazı ülkelerde sosyal konut, düşük gelir düzeyindeki hanehalkına kamu mülkiyetindeki kiralık konutların sunumu ile sınırlıdır (Pittini, 2012). Özellikle İskandinav ülkelerinde, Hollanda ve Almanya’da devlet her gelir düzeyinden ve her ikamet biçiminde hanehalkına yardımlar sunmaktadır. Buna karşın birçok Güneydoğu Avrupa ülkesinde devlet destekli sosyal konut ve barınma önemsiz derecededir ve çoğunlukla hanehalkının kendisi tarafından finanse edilmesi eğilimi yaygındır. Bu eğilimler ülkelerdeki konut sisteminin yapısına da yansımaktadır. Çizelge 3.3’te görüleceği gibi Macaristan’da sosyal kiralık konut sektörünün payı önemsiz denebilecek düzeydedir. Yine Almanya’da da son dönem reformlarla sosyal kiralık konutun düzeyi azaltılmıştır (Taşar ve Çevik, 2009; Pittini, 2012).

Bulgaristan, Letonya, Litvanya ve Romanya’da sosyal konutlar kamu mülkiyetinde bulunmaktadır ve az da olsa devlet katkısı olmakla beraber, genel olarak belediyeler tarafından finanse edilmekte olup Çek Cumhuriyeti’nde de aynı koşullar bulunmaktadır (Pittini, 2012).

İngiltere

Dünyada sosyal konut alanındaki ilk örnekleri ev sahipliği yapan İngiltere’de sosyal konut uygulamaları 19. yüzyıl sonlarına kadar uzanmaktadır. İngiltere’deki ilk kapsamlı sosyal konut uygulaması Londra’da gerçekleşmiş ve bu sosyal konutlar 20. yüzyılın hemen başında kötü koşullar altında yaşayan binlerce insanın bulunduğu Bethnal Green bölgesinde buradaki barınakların yerine yapılmıştır (Coşkun ve Kunduracı, 2013).

Schubert’in belirttiği gibi (1996), İngiltere’de “Slum – Clearance” adıyla çok ciddi bir temizleme işlemi yapılmıştır. Gecekondu bölgelerindeki arsa fiyatları düşük olduğu için, demiryolları, metro ağları buradan geçirilmiştir. Yol açma, genişletme, demiryolu hattı döşeme eylemlerinin kendisi gecekondu temizleme aracı olarak kullanılmıştır. Bu eylemler ile 1859–67 yılları arasında yaklaşık 40.000 kişi evsiz kalmıştır (Schubert, 1996).

1. ve 2. Dünya Savaşı arasındaki sürede çöküntü alanlarının temizlenmesi ve yerlerine yeni konutların yapılması süratle devam etmiştir. Bu dönemde; 205.646 kişi temizlik operasyonlarıyla karşı karşıya kalmış ve yerlerini terk etmek zorunda kalmıştır. 1930’lardaki konut patlaması “slum”lara karşı seferberliği mümkün kılmıştır. 1934 yılında ise İşçi Partisi’nin “Evler yukarı, slumlar aşağı” sloganı ile ilk

kez mecliste çoğunluk sağlaması, sıhhileştirme işlemlerini hızlandırmıştır. İşçi Partisi'nin mecliste iktidarda olduğu bu yıllarda Londra İl Meclisi (London City Council) 68.000 kişinin taşınmasına sebep olan 165 sıhhileştirme projesi gerçekleştirilmiştir (Schubert, 1996). Malpass ve Murie'e göre (1999), 2. Dünya Savaşı öncesi yalnızca İngiltere'deki sosyal konutların sayısı 1 milyonu aşmış ve oranı %10'a ulaşmıştı (Malpass ve Murie, 1999).

İngiltere'de İkinci Dünya Savaşı sonrası yapılan sosyal konutları iki döneme ayırabiliriz. Birinci dönemi savaştan hemen sonraki ilk on yıl (1945-1955) oluştururken, ikinci dönemi ise 1955'ten sonraki dönem oluşturmaktadır. Birinci dönemde sosyal konutlar daha çok çalışan kesimler için yapılmaktadır. Bu konutlar bahçeli, müstakil ve görece lüks nitelikteydi. Ancak 1950'lerin ikinci yarısından itibaren bu konutların yerini blok apartmanlar almaya başlamıştır (Kunduracı, 2013).

İngiltere'de toplam konut stoku 1981'den 2006'ya kadar 21.6 milyondan 26.4 milyona %22,3 oranında artış yaparken, sosyal konut miktarı 6,8 milyondan 4,9 milyona inmiş ve %31,4 oranında olan miktar %18,5'e gerilemiştir (Tutin, 2008).

Hollanda

Hollanda'da, İngiltere gibi 19. yüzyıl sonlarında küçük çaplı da olsa sosyal konutların yapımına başlamıştır. Sosyal konut projelerinin sayısı 1. Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde 300'e ve 1922'de 1.350'ye ulaşmıştır. 1. Dünya Savaşı'ndan 1925'e kadar yapılan toplam sosyal konut ünitelerinin sayısı ise 100.000'e yaklaşmaktaydı (Kunduracı, 2013).

Davis'inde belirttiği gibi (2001), Hollanda'da 2. Dünya Savaşı'nın yıkıma uğrattığı yüzbinlerce konutun varlığı, 1980'li yıllara kadar sosyal konut üretimine yoğun biçimde devam edilmesini sağlamıştır. Bu dönemde ülkede 2.5 milyona yakın sosyal konut üretilmiştir. Bu rakam ülke konut stokunun %35'ine denk gelmektedir (Kunduracı, 2013'de atıfta bulunulduğu gibi). 1950 ile 1992 yılları arasında, Hollanda'da sosyal konutun toplam konut sektörüne oranı %12'den %42'ye çıkmıştır (Priemus, 2010).

1997'den bu yana Hollanda'da şehir yenileme birincil politika olmuştur. Politikanın amacı, düşük kiralı sosyal konutların yıkılmasıyla birlikte komşuluk ilişkilerini geliştirmek ve daha pahalı kira getirisi olan ve hanehalklarının sahip olduğu konut üretmek olmuştur. Bu politikanın altında yatan temel fikir, kentsel alanların

monotonlaşması ve farklı gelir seviyesinde olan insanların birlikte yaşaması olmuştur (van Beekhoven ve van Kempen, 2003). Sosyal konut uygulamaları ana hedef kitlesi toplumun en yoksul kesimi olarak belirlenmiş olsa da toplumun tüm dezavantajlı gruplara sosyal konutlardan yararlanabilmektedir (Coşkun ve Kunduracı, 2013).

Fransa

Fransa’da, Almanya ve İngiltere’ye benzer şekilde, 2. Dünya Savaşı sonuna kadar sosyal konut gündeme gelmemiştir (Reinecke, 2015). Sonrasında Fransa’da 2006 yılına kadar, yaklaşık 4,3 milyon sosyal konut üretilmiştir. Son 10 yılda, senede 40 bin ile 60 bin arasında sosyal konut üretilmiş ancak 2002 yılından itibaren bu üretimde azalma meydana gelmiştir (Tutin, 2008).

Avusturya

Avusturya’da ilk sosyal konut uygulamaları 1. Dünya Savaşı sonlarına uzansa da, ciddi anlamda sosyal konut inşası 2. Dünya Savaşı sonrasında gerçekleşmiştir. Bu dönemde ülke konut stoku içerisinde sosyal konutların oranı % 25 düzeyinde idi. Sosyal konutlardan yararlanma şartının Avusturya vatandaşı olmayı gerektirmesi ve bunun içinde en az 15 yıldır ülkede yaşama şartının aranması, göçmenlerin bu konutlardan yararlanmasını zorlaştırmakta, bu durum da göçmenlerin toplumsal dışlanmaya uğramalarına yol açmaktadır. Ülkedeki gelir dağılımı adaletinin, istihdam oranlarının, iş piyasası ve konut sahipliği oranının git gide bozulması toplumsal sorunların artmasına yol açmaktadır (Kunduracı, 2013).

İsveç

İsveç’te ise sosyal konut uygulamaları 1945 yılından itibaren başlamıştır ve belediyelere bağlı konut birlikleri tarafından yapılmışlardır. İsveç’te sosyal konutların toplam konut stoku içerisindeki oranı % 18’e, toplam kiralık konutlar içerisindeki oranı ise %45’e çıkmıştır (Kunduracı, 2013).

Sonuç itibarıyla, Avrupa’da sosyal konutun normal ya da standart olması ile ilgili karar vermek oldukça zor görünmektedir. Fransa sistemi, istisnai olmakla beraber, diğer Avusturya, Danimarka, Finlandiya ve Çek Cumhuriyeti gibi ülkelerde benzerlikler bulunmaktadır (Tutin, 2008).

Batı ülkelerinde sosyal karışım (social mix) politikalarında birçok benzerlikler olmasına rağmen, bazı önemli farklılıklarda vardır. Ana farklılıklar, politika

hedeflerinde ve stratejilerin uygulanmasında ortaya çıkmaktadır. Diğer bir farklılık, Hollanda, İngiltere ve Avusturya gibi ülkelerin komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesi ile ilgili çaba göstermesidir (Holmqvist ve Bergsten, 2009).

konutlarda yaşayan insanların kendilerine yeterli hale gelmeleri için istihdam projeleri uygulamaktır vakfın ülkenin 12 farklı bölgesinde toplam 15 site inşaatı tamamlanmış ve bunlar da yaklaşık 10 bin konut bulunmaktadır 2500 konutun yapamayacak devam etmektedir Yemen sınırındaki cezalı bölgesi Vakfı'nın Toplamda 6 bin konut ile en fazla sosyal konuk yaptığı göre gelir Suudi Arabistan skan Bakanlığı Toplu Konut faaliyetlerini son yıllarda başlamış olup bu toplu konutlar OKİ mantığı ile yapılmaktadır

Almanya

Almanya'da sosyal konut temini piyasa temellidir. Tarihsel olarak kamu sektörü özel müteşebbisleri yeni sosyal konutlar inşa etmeleri veya mevcut olanları yenilemeleri için desteklemişlerdir. Bu destekler karşılığında, bu firmaların konut ihtiyaçlarını teminde sosyal koşullara rahat etmesini, örneğin gelir sınırlarına bakması, kiraların belirli tavan fiyatları uyması beklenmektedir. Sosyal konut teminine ilişkin olarak Almanya'da temel federal bir yasa da mevcuttur. Bu yasa 1950 yılından itibaren bazı değişikliklere uğrasa ve 2001 yılında yeni bir ada kavuşsa da bu alanın temel düzenleyici metnidir (Coşkun ve Kunduracı, 2013).

Amerika

Amerika'da kamu konut politikası 1937 yılında kurulmuştur. Politikanın esas hedefleri, işsizliğin azaltılması, gecekondu temizleme ve dar gelirli ailelerin konut sorununa çözüm bulmak şeklinde ortaya çıkmıştır (Varady ve Schulman, 2007).

ABD'de sosyal konut ihtiyacının bir toplumsal gereksinime dönüşmesi ancak 1929 ekonomik krizinden sonra olmuştur. İşsizliğin büyük bir hızla artması ABD toplumunun hızla yoksullaşmasına ve kentlerdeki konut fiyatlarının orta ve dar gelirli için karşılanamaz düzeye çıkmasına yol açmıştır. Bunun sonucu olarak ABD'de 1929 ekonomi krizi sonrasında sosyal konut projeleri bir ihtiyaç olarak uygulanmaya başlanmıştır. Bu dönemde ABD'deki sosyal konutlar 250.000 civarında ve ülke konut stokunun sadece % 0,5'i bu konutlardan oluşmaktadır (Kunduracı, 2013).

Ancak ekonomik krizin ağır baskısı ABD’de 1933’ten sonra yoksul kesim için devlet sübvansiyonuyla sosyal konutların yapılmasını sağlamıştır. Ancak bu sosyal konutlar, yalnızca yoksul kesimlerin yaşadığı ve zamanla suç odağına, sosyal dışlanmanın, yoksulluk kültürünün egemen olduğu mekânlara dönüşmüşlerdir (Keith, 1973).

1949 Kanunu ile, yeniden gelişme başlığı altında yeni inşaatlar ve gecekondu ile savaş yeniden başlatılmıştır. 1950’lerin sonu ve 1960’larda, Amerikan kamu konutları vizyonuna yüksek katlı binalar girmiştir (Von Hoffman, 1996).

Bush ve Clinton döneminde devlet tarafından desteklenen vakıflar ve kuruluşlar tarafından, 1950’li yıllarda üretilen sosyal konut sayısı kadar 30 bin ile 40 bin konut üretilmiştir (Von Hoffman, 1996).

1992 yılında kamu konutu sorununu kökünden çözmek için HOPE VI programı kurulmuştur (Kleit ve Manzo, 2006). 1993’te, HOPE VI programına göre sosyal konutların yıkılıp yeniden yapılması gündeme gelmiştir (NCSDH, 1992). HOPE VI programının esas amacı, ekonomik entegrasyon, yoksulluğun azaltılması ve şehrin yeniden canlandırılmasıdır (Varady ve Schulman, 2007).

HOPE VI programı sosyal, ekonomik ve eğitim alanındaki ihtiyaçların karşılanmasına yönelik çalışmalar yapmaktadır. HOPE VI ve diğer programlarıyla, yerel konut otoriteleri, kötü koşullarda olan sosyal konutları yıkıp yerine farklı gelir düzeyine sahip insanların daha iyi standartlarda tasarlanmış konutlara yerleştirilmesi öngörülmektedir. Ancak program, beyazların siyahların olduğu alanlara yerleşmek istememesi sebebiyle başarılı olmamıştır (Varady ve Schulman, 2007).

Stone’a göre (2003), savaş öncesi sosyal konutların aksine sosyal konutlar Avrupa’daki sosyal konutlar gibi blok apartmanlar şeklinde yapılmaktaydı. Savaş sonrasında ise bu konutlardan her ırktan dar gelir grubundaki vatandaşlar yararlanmaktaydı. Bu sosyal konut bloklarında yalnızca yoksulların yaşıyor olması, toplumsal mozaiği yansıtmayan yerleşim birimlerinin oluşmasına yol açmıştır. Bu durum da toplumla kaynaşamayan, ondan soyutlanmış sosyal dışlanmaya maruz kalmış kitlelerin doğmasına neden olmuştur (Kunduracı, 2013’de atıfta bulunduğu gibi).

2007 emlak krizi sonrasında tüm ABD’de konutların % 11’i boş hale gelmiştir. Ancak devam etmekte olan ekonomik kriz ve yıkıcı sonuçlarına rağmen ABD’de,

1929 ekonomik krizi döneminin aksine sosyal konut alanına yeni bir yöneliş gözlenmemektedir (Kunduracı, 2013).

Brezilya

Brezilya Latin Amerika'da yaklaşık 20 yıllık bir geçmişe sahip olan sosyal konut alanına bu konudaki en sorunlu ülke olmasına rağmen geç girmiştir. Brezilya'nın kentlerdeki 10 milyonluk konut açığı, sosyal politika alanında sosyal konut sorununu ön plana çıkaran bir gösterge olarak durmaktadır. Yüksek kentleşme oranı, gelir dağılımı adaletsizliği gibi sorunlarla birleşen bu konut açığını kapamak üzere merkezi yönetim birtakım mega projeler hayata geçirmeye başlamıştır (Coşkun ve Kunduracı, 2013). Brezilya hükümeti tarafından 2009 yılında başlatılan Minha Casa Minha Vida (Benim Evim, Benim Hayatım) programı ile yoksullara yönelik sosyal konut yapımına başlanmıştır. Arjantin'de de sosyal konut politikaları, yoksul kesime yönelik düşük faizli kredi uygulamaları, yoksullar tarafından yapılan çevreci konutların sübvansiyonu gibi uygulamalarla yürütülmektedir (Kunduracı, 2013).

3.3 Gelişmekte Olan Ülkelerde Yapılan Çalışmalar

Gelişmiş ülkeler için sosyal konut politikalarının tam da önemini kaybettiği bir dönemde gelişmekte olan ülkelerin sürekli artan bir ilgiyle bu alana giriyor olmaları bir çelişki gibi görülebilir. Gelişmekte olan ülkelerin sosyal politikalarının bir parçası olarak sosyal konut faaliyetlerine girmeleri 1980'lerden itibaren tedricen başlamış ve her bir ülke için farklı gelişim seyirleri izlenmiştir. Ancak bu alanda faaliyette bulunan gelişmekte olan ülke sayısı ve de sosyal konutların konut politikaları içerisindeki önemi sürekli artış göstermektedir (Kunduracı, 2013).

Gelişmekte olan ülkelere barınma sorunu, geç sanayileşme döneminde kendini göstermiştir. Sanayileşme ile birlikte hızlı kentleşme süreci içine girilmiş, kentleşme hızı sanayileşmenin çok önünde gerçekleşmiştir. Yaklaşık olarak 1950'lere denk gelen bu dönem günümüzde halen devam etmektedir (Kutsal, 2012).

Sosyal konut ihtiyacının giderek artan bir hızla 1980'ler sonrasında ulaştığı düzey, gelişmekte olan ülkelerin de bu alana yönelmesini zorunlu hale getirmiştir (Kunduracı, 2013).

Çin

Meng ve diğerlerinin belirttiği gibi (2004), Çin’de 2000’li yıllardan itibaren sosyal konut politikalarına geçilmiş ve hükümet sübvansiyonlarıyla düşük maliyetli sosyal konutlar yapılmaya başlanmıştır. Çin’deki sosyal konutlar, dar gelirli yoksul kesimler yerine daha çok kentli orta sınıfa yönelik yapılmaktadır (Meng ve diğ., 2004).

Suudi Arabistan

Suudi Arabistan’da, Prens Salman Kamu Konut Projesi programı kapsamında, dar gelirlilerin yaşam kabiliyetlerini artırmak ve konut ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kamu konutları üretilmektedir. Proje, eğitim, iş eğitimi, rehabilitasyon, mesleki servisler, sosyal aktiviteler gibi basit ihtiyaçları karşılama hedeflerine odaklanmıştır (Soliman ve diğ, 2015).

Hindistan

Hindistan’da kentlerde yaşanan konut açığı, aşırı yoksul kitlelerin altyapı hizmetlerinden yoksun, sağlıksız ve yetersiz nitelikte gecekondular ve barakaların yer aldığı kent banliyölerinde yaşamasına yol açmaktadır. Hindistan, kentlerde yaşadığı ciddi konut sorunu ve yoksulluğa rağmen sosyal konut uygulamalarına henüz geçmemiştir. Konut sorunu ve konut açığını uygun kredili konut yapımı ile aşmaya çalışmaktadır (Kunduracı, 2013).

Malezya

Malezya’da, zekat ödemelerini toplamayı organize etmek ve inanç kurallarına göre dağıtımını yapmak amacıyla Selangor Zekat Kurulu (SZB) organizasyonu 1994 yılında kurulmuştur. Amaç, yaşayan tüm hak sahiplerinin yaşam kalitesini geliştirmektir. Bu program kapsamında, müstakil konutların üretimi ve geliştirilmesi, küme evleri inşa etmek, geçici iskan edenler için kiralık konut üretmek ve yaşlı evleri üretmek (Mohit ve Nazyddah, 2011).

Güney Afrika Cumhuriyeti

Güney Afrika Cumhuriyeti, Afrika kıtasının en gelişmiş ülkesi olmasına rağmen kentlerde konut sorununun ve sosyal konut ihtiyacının en fazla hissedildiği ülkedir. 1990’ların sonlarından itibaren sosyal konut uygulamalarına geçilen ülkede şimdiye kadar 42 bin sosyal konut yapılmıştır (Kunduracı, 2013).

Fas

Fas, kent nüfusunun üçte birinin kendi evine sahip olmadığı, 500 bin konut açığının bulunduğu ülkede, konut sorunu büyüyen bir sorundur. David le Blanc'ın belirttiği gibi (2005), Fas Konut Bakanlığı, çimento üretiminden aldığı vergilerle desteklenen Sosyal Konut Fonu (SHF) ile “Gecekondü Bölgelerini Ortadan Kaldırma Programı”nı uygulamaktadır. Al Aissami (2012), 300 bini sosyal konut fonu kaynaklarından finanse edilmek üzere 2012'den itibaren 1 milyon sosyal konutun yapılması planlandığını ifade etmiştir (Kunduracı, 2013'te atıfta bulunulduğu gibi).

Hırvatistan-Sırbistan

Hırvatistan ve Sırbistan, IMF'in 2011 raporuna göre gelişmekte olan ülke sıralamasındadır. Hırvatistan'da, sosyal konut stoğu, 55 m² büyüklüğünde, bakımsız ve genelde eskidir (Bežovan, 2008). Sırbistan'da, Sırbistan Sosyal Politikalar Bakanlığı ve İsveç Gelişim ve İşbirliği Ajansı Sırbistan İnsani Bölümü Göçmen Bürosu tarafından Destekleyici Bir Ortamda Sosyal Konut (SHSE) programı oluşturulmuştur. Proje, sosyal konut inşaatı ve destekleyici çevre oluşturma olmak üzere iki hedefe sahiptir (Žarković, 2008).

Sosyal konut standartları Sırbistan'da bulunmamasına rağmen, sosyal ayrışmayı önlemek amacıyla ülke içindeki ortalama konut standardı seviyesinde üretilmesi ile ilgili karar alınmıştır. Projenin Sırbistan'da 2002-2005 yıllarında başarılı uygulamaları sonucunda, İsveç Gelişim ve İşbirliği Ajansı, 2005 yılında Ermenistan ve 2006 yılında ise Gürcistan'da da uygulama yapmaya karar vermiştir (Žarković, 2008).

Bütün bu çalışmalar sonucunda kaliteli bir yaşam alanına sahip olma beklentisi insanlarda artmış, yapılan ulusal ve uluslararası çalışmalar da kaliteli bir yaşam alanına sahip olma bir hak olarak vurgulanmış ve bu hak, sonucunda kaliteli bir kent yaşamı sunma konusunda kamu yönetimleri için bir ödev olmuştur (Ekşioğlu, 2011).

3.4 Türkiye’de Yapılan Çalışmalar

Avrupa ve Amerika’da planlama yaklaşımlarının ve yöntemlerinin geçirdiği evrimin Türkiye’ye yansımalarının olumlu olduğu söylenemez. Kentlere müdahale yalnızca fiziksel mekânı biçimlendirme ile sınırlı bir imar hareketi şeklinde olmuştur. Son yıllarda kent yönetimleri küresel dünyada yer edinebilmek amacıyla farklı kapsam ve hedeflerle kentsel dönüşüm projeleri üretmektedirler. Ancak, çoğu proje yerel

özellikler dikkate alınmadan, Batı'dan kopyalanarak uygulandığı için başarılı olamamaktadır (Mutlu, 2007).

Kullanım sonrası değerlendirmeler ve toplu konutlarda yaşayanların değer yargılarına ilişkin sorgulamalar yeterince yapılmamaktadır. Kentsel nüfusun ve bununla birlikte arsa ve konut fiyatlarının hızla arttığı Türkiye'de yıllık 300-400 bin konut açığının kapatılmasını hedefleyen toplu konut yapımında öncü rolleri kooperatifler ve T. Emlak Kredi Bankası üstlenmiş olup inşaat şirketlerinin girişimleri son yıllara dek çok sınırlı kalmıştır (Dülgeroğlu-Yüksel ve diğ, 1996).

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarındaki hükümetler özellikle dar gelirliye yönelik konut ihtiyacının karşılanması konusunda oldukça iyi niyetli atılımlarda ve uygulamalarda bulunmuşlardır. Devlet dar gelirli işçi ve memur kesimine yönelik konut sağlamada bizzat rol almıştır (Alkışer ve Yürekli, 2004). Türkiye'de ilk gecekondulaşma hareketleri 1930'lu yıllarda Ankara'nın Altındağ sırtlarında başlamış ve "barakalaşma" olarak adlandırılmıştır (Öğretmen, 1957). Gecekondu kavramı, literatüre ilk olarak 1940 yılından sonra girmiş ve İkinci Dünya Savaşı bitimini izleyen 1950'li yıllarda kırdan kente göçen ailelerin vazgeçilmez konut edinme yolu haline gelmiştir (Mutlu, 2007).

Cumhuriyetin ilk yıllarında devletin dar gelirli kesime yönelik ürettiği konutlar, bugünkü ihtiyaçlar için sayısal bakımdan olmasa da kalite bakımından oldukça önemli bir değerlendirme aracıdır. Serbest piyasa ekonomisinin baskın karakterine rağmen, devletin konut üretimini sürdürmesi gerekmektedir. Devletin konut üretiminden tamamen geri çekilmesi konut sorununu gecekondu ve düzensiz yerleşmelerin artması gibi çözümü çok daha zor olan önemli boyutlara taşımaktadır (Alkışer ve Yürekli, 2004).

1944 yılında çıkarılan 4626 sayılı Memur Konutları Yasası ile memur konutları yapmak devletin görevleri arasına alınmış, Bayındırlık Bakanlığı bu görevi üstlenmiştir. Pulat'a göre (1992), bu dönemde devletin konut politikaları memurlar ve Balkanlardan gelen göçmenler için konut yapımı ve memur kesimini korumak amacıyla kiraların dondurulması şeklinde özetlenebilir. İmar planında yer alan dar gelirli kesime yönelik mahallelerin kurulamaması ve konut sorununa ait başka çözümlerin geliştirilememesi sonucu dar gelirli kesim kendi çözümünü üretmiştir (Alkışer ve Yürekli, 2004'te atıfta bulunulduğu gibi).

Türkiye’de 1966 yılında çıkan 775 sayılı Gecekondu Kanunu ve 2981 sayılı İmar Affı Kanunu ile gecekonduya çözüm aranmış, ancak bu yasalarla sorunların çözümü başırlanamamıştır. Çünkü sözü edilen yasalarla önlenmesi amaçlanan gecekondu sayısı 1948’de 30.000, 1950’de 50.000, 1960’ta 240.000, 1965’te ise 430.000’e yükselmiştir (Çakır, 2011).

Hazırlık çalışmalarına 1963 yılında başlanılan ve ancak 1966’da yasallaşan 775 Sayılı Gecekondu Yasasının daha öncekilerden ayrıcalığı sistemli ve tek amaçlı oluşudur. Kısacası, içyapısı bakımından çelişik yargılarla dolu olan Gecekondu Yasası, sosyal kapsamı yönünden de yeterli değildir. Bu nedenle, ülkede gecekondu sorununa bir çözüm getirilememiş, gecekondu oluşumu söz konusu yasa ve buna ilişkin uygulama yönetmeliği ile önlenememiştir. Yasanın yürürlüğe konulmasından sonraki zaman süreci, sosyal ve toplumsal gelişmeler yasanın etkinliğini ortadan kaldırmıştır (Çakır, 2011).

1963 ile 1967 yılları arasında, Türkiye’de toplam 18.000 gecekonduyun yıkımı planlanmıştır. 1967 ile 1972 yılları arasında ise buna 37.500 gecekondu daha eklenmiş, 1977’nin sonunda da 90.000 gecekondu daha yıkılmış olacağı umuluyordu. Bunları gerçekleştirmek için Birinci Beş Yıllık Kalkınma döneminde yılda ortalama 3600, İkinci Beş Yıllık Kalkınma döneminde ise yılda ortalama 4500, Üçüncü Beş yıllık Kalkınma devrindedeyılda ortalama 18.000 gecekonduyun yıkılması öngörülüyordu (Alkışer ve Yürekli, 2004).

Ancak bu politika, ülkede kaynak kaybına yol açmıştır. Eğer 1963 ile 1967 yılları arasında geçen Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde aşamalı yıkım planı gerçekleşmiş olsaydı, bundan hem yerel yönetim hem de gecekondu yıkılanlar çok zarar görmüş olacaktı (Aksoylu, 1987).

Türkiye’de özellikle 1980’lerden itibaren devletin, özellikle dar gelirlilere yönelik konut üretimindeki rolü azalaraksərbest piyasa politikaları çerçevesinde kalmıştır. Özellikle Avrupa ülkelerinde olduğu gibi sosyal konut anlamında sistemli bir kamu politikasından söz etmek mümkün değildir (Alkışer ve Yürekli, 2004; Taşar ve Çevik, 2009).

Türkiye’de Devlet Planlama Teşkilatı’nca 1963 ile 1972, 1973 ile 1977, 1979 ile 1983 yılları aralığında kabul edilen dört ayrı kalkınma planlarında, Keleş’inde belirttiği gibi (2010), ilk dönemde ucuz ve kaliteli kiralık sosyal konutların inşası ele

alınırken, son dönemde kooperatifçiliğin ve halk girişimciliğinin desteklenmesinin üzerinde durulduğu görülmektedir (Keleş, 2004).

Kalkınma planında belirtilen: inşaatların bürokratik engellemelerle karşılaşmaları, koordinasyon sonrası inşaat sürelerinin uzaması ve zaman kaybının olumsuz etkileri ile seri üretim teknoloji ve yapım malzeme endüstrisinin yeterli ve yaygın olmaması gibi nedenlerin toplu konut üretiminde kalitenin düşmesine yol açtığı görülmektedir (Dülgeroğlu-Yüksel ve diğ, 1996).

1961 ile 1980 arasında, Türkiye’de dar gelirli ve yoksul kesim için çeşitli ortaklıklarla sosyal konut projeleri oluşturulmuş, toplu konut örnekleri bu dönemde artmıştır. Ancak, Öncü’ye göre (1988), Türkiye’de ucuz kiralık konut sisteminin dar gelirli ve yoksul kesim için uygulanmaması ve geliştirilip yaygınlaştırılmaması, konut sahipliğinin bir çözüm olarak kabul edilmesine neden olmuştur (Öncü, 1988).

1980’li yılların ikinci yarısından itibaren Ankara’da katılımcı, paylaşımcı, uzlaşmacı bir modele dayalı olarak gerçekleştirilen, sağlıksız konut alanlarının dönüşümünün ve kente entegrasyonunun sağlanmasını amaçlayan yaklaşım oldukça başarılı olmuş ve amacına ulaşmıştır (Kılıç, 2006).

Ancak zamanla, kentteki tüm gecekondu alanlarının ıslah imar planlarıyla çözüm bulamadığı, dönüşemediği izlenmiştir. Dolayısıyla, dönüştürülemeyen gecekondu alanlarının var olması ve dönüştürülen alanlarda da yeni sorunların çıkması, bu dönemde geniş yetkilere sahip olan yerel yönetimlerin farklı çözüm yolları aramalarına neden olmuştur (Kılıç, 2006).

1980’lerin sonuna gelindiğinde, baş aktör yerel yönetimler olmak üzere, kamu-özel sektör işbirliği ve katılımcı söylemle geliştirilen, yüksek rantlı alanlarda uygulamaya konan ve ıslah imar planlarına tek alternatif olarak görülen kentsel dönüşüm projeleri uygulamalarının bu dönemden itibaren başladığı görülmektedir (Mutlu, 2007). Çeşitli kullanıcı gruplarına hizmet veren toplu konut uygulamalarında 1990’lı yıllara gelindiğinde gerçek konut yaşamının tatmin edici olmadığı gözlenmektedir (Dülgeroğlu-Yüksel ve diğ, 1996).

2003 yılından itibaren Türkiye’de konut politikalarındaki sorumlu aktörlerde önemli değişiklikler olmuş ve bunların sonucu olarak TOKİ, ülkedeki konut politikalarından sorumlu kurum haline gelmiştir. Sosyal konut tasarımı ve uygulamasında devlet yetkilerini bir kamu kuruluşu olması gereken TOKİ’ye bırakmıştır (Kutsal, 2012).

Türkiye’de konut politikaları, özellikle son on yıldır devlet tarafından ele alınmış modelin egemenliğinde, özel sektörün önemli katkıları ve yerel yönetimlerin işbirliği çerçevesinde yapılmaktadır.

Ayrıca 2012 yılında dönüşüm konusunda hazırlanan kanunun yürürlüğe girmesi ile riskli yapıların tespit edilmesi ve böylece, söz konusu yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde, sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerini oluşturmak için, iyileştirme, tasfiye ve yenilemelerde bulunulması amaçlanmıştır. Böylelikle kentsel dönüşüm yasal düzenlemelere girerek planlama araçlarından biri haline gelmiştir. 2014-2018 yıllarını kapsayan Ulusal Kalkınma Planı döneminde, şehirleşme, nüfus artışı, yenileme ve afetten kaynaklanan konut ihtiyacının toplam 4,1 milyon adet olacağı tahmin edilmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2013).

Çizelge 3.4 : TOKİ konut uygulamaları dağılımı (Url-13).

	Konut Dağılımı	Yüzde
Dar Ve Orta Gelir Grubu	318.109	43,16%
Alt-Yoksul Gelir Grubu	149.166	20,24%
Gecekondu Dönüşüm	116.849	15,86%
Afet Konutu Uygulaması	37.734	5,12%
Tarımköy Uygulaması	5.747	0,78%
Toplam Sosyal Konut	627.605	85,16%
Kaynak Geliştirme (TOKİ)	20.933	2,84%
Kayn. Gel. (E.G.Y.O.+EPPY)	88.396	12,00%
Toplam Kaynak Geliştirme	109.329	14,84%
Toplam	736.934	
Değerlendirme Aşamasındakiler	7.152	
Tarih Almış İhaleler	10.011	
Genel Toplam	754.934	
Kasım İhaleleri Konut Sayısı	1.359	
01.01.2016-28.11.2016 Konut Uygulaması	47.066	

Çizelge 3.4’te TOKİ’nin yapmış olduğu konut uygulamaları görünmektedir. TOKİ verilerine göre, yapılan konutların %85,16’sı sosyal konutlardan oluşmaktadır. Konut çevrelerinde giderek artan tatminsizlik, konutun niteliksel değerlerinin gerek planlama, gerekse tasarım sürecinde birer parametre olarak gözönüne

alınmamasından kaynaklanmaktadır (Dölgeroğlu-Yüksel ve diğ., 1996). Ayrıca, kentsel dönüşümle ortaya çıkacak yaşam çevrelerinin sokak, mahalle gibi geleneksel mekânsal unsurları ve sosyal-kültürel ilişkilerin yeniden üretilmesini dikkate alacak biçimde kurgulanması önem arz etmektedir (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2014).

Avrupa ülkelerinde kentsel dönüşüm faaliyetleri daha çok ekonomik ömrünü tüketmiş çöküntü alanlarında uygulanırken ülkemizde kentsel dönüşüm faaliyetlerinin en önemli ayağını gecekondular dönüşümü oluşturmaktadır (Bayraktar, 2009).

Gecekondular dönüşüm projeleri, gecekondular sorununu çözmek amacıyla TOKİ'nin ilgili kanunlar kapsamında yerel yönetimlerle işbirliği içerisinde geliştirdiği proje temelli çözüm önerileri ve uygulama seçenekleri sunan projelerdir (Kara, 2012).

Artan konut sorunu karşısında merkezi idare çeşitli kuruluşlar ile soruna müdahale etmeye çalışmaktadır (Karasu, 2005). Türkiye'de, kentlerdeki gecekondular mahallelerini yenilemek, kent halkına daha iyi barınma koşulları sağlanması amacıyla yerel plan ve programlar uyarınca kentlerin ve kent merkezlerinin tümünü ya da bir bölümünü günün değişen koşullarına daha iyi yanıt verebilecek bir duruma getirmek, ekonomik ve yapısal özelliklerin iyileştirilmesine olanak vermeyecek ölçüde kötüleşmiş olan yoksul konutları tasfiye etmek ve bunların oluşturduğu kent bölümlerinin yeni bir planlama düzeni içinde yapılaşmasını sağlamak gecekondular dönüşüm projelerinin başlıca amaçlarıdır (Bayraktar, 2009).

Ancak, konut piyasasında arz-talep dengesinin kurulması, konut finansman, yapım ve örgütlenme yöntemleri ile altyapılı arsa arzının geliştirilmesi; konut üretiminin gelir gruplarının ihtiyaçlarına, yerleşmelerin gelişme eğilimlerine ve özelliklerine göre yönlendirilmesi; yaşlı, çocuk ve engellilerin ihtiyaçlarına uygun konut ve çevrelerinin tasarlanması ve yapımına olan ihtiyaç devam etmektedir. Güvenli, afete dayanıklı, mali açıdan ulaşılabilir, dezavantajlı grupların ihtiyaçlarına uygun ve enerji verimli konut sunumunun sağlanması amacıyla konut üretimi ve kentsel dönüşüm uygulamaları gelecekte de Türkiye'nin kentleşme gündemindeki önemini koruyacaktır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2014).

Günümüzde toplu konut uygulamaları üzerinde en çok tartışılan konu, giderek artan sosyal, ekonomik, teknik ve estetik başarısızlık olarak görülmektedir. Toplu olarak üretilen konutlarda son derece önemli olan bu kriterler birbirini olumlu ya da

olumsuz yönlerde etkilediği gibi, bunlar toplu konutlarda nitelik göstergelerini belirleyen değişkenler olarak kabul edilebilir (Dülgeroğlu-Yüksel ve diğ, 1996).

3.5 İ.B.B. Mesken Müdürlüğü Tarafından Yapılan Çalışmalar

Büyükşehir belediyeleri konut üretimi konusunda son yıllarda çok önemli bir aktör haline gelmiştir. Yine büyükşehir belediyeleri hem kendi kanunundan hem de diğer kanunlardan aldığı yetkilerle imar planları, arsa ve konut üretimi konularında çok büyük çalışmalar yapabilecek konuma ulaşmışlardır (Kara, 2012). Bu çalışma kapsamında, İstanbul Büyükşehir Belediyesine bağlı olarak faaliyetlerine devam eden Mesken Müdürlüğü çalışmaları aşağıda detaylı bir şekilde incelenmektedir.

775 sayılı yasa kapsamında kurulan Mesken Müdürlüğü, belediye adına Emlak Yönetimi Daire Başkanlığı'na bağlı olarak yukarıdaki faaliyetleri yürütmektedir. Mesken Müdürlüğü'nün amaç ve görev kapsamı genişletildiğinden bahsedilerek bu kapsamda (Url-14):

“Mevcut gecekonduların ıslahı ve tasfiyesi ile ilgilenir. Yeniden gecekondulaşımının önlenmesi için tedbirler alır ve bu tedbirleri uygular.

Belediye’ce onanan plan ve projelere göre halk konutu, nüve konut veya geçici misafir konutu yapılmasında kullanılmak üzere Belediyeye arsa sağlar.

...

Üyeler, dar gelirli olan konut kooperatiflerine ve dar gelirli vatandaşlara, önleme bölgelerinden arsa tahsisi yapar”.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mesken Müdürlüğü tarafından, İstanbul’u tehdit eden gecekondulaşmayı önlemeye, yeni gecekonduların yapımını engellemeye, mevcut gecekonduların ıslahına ve sağlıklı kentsel çevrelere dönüşmesine ve kentte yaşayan dar gelirli nüfusun sağlıklı çevrelerde yerleşimlerinin sağlanması için şehir genelinde “Gecekondulaşım Dönüşüm Projeleri”nin hayata geçirilmeye çalışıldığı belirtilmektedir (Mesken, 2008).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mesken Müdürlüğü faaliyetleri, her yıl düzenli bir şekilde rapor haline getirilerek üst makamlara ulaştırılmaktadır. Faaliyet raporlarının içeriğinde, müdürlüğün misyonu, vizyonu, yetki, görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Müdürlüğün, araç sayısı, hizmet binası durumu, organizasyon yapısı, gibi fiziki yapısı ile ilgili bilgiler faaliyet raporunda yer almaktadır. Ayrıca,

müdürlük içerisinde kullanılan bilgi ve teknoloji kaynakları, donanım yapısı, kullanılan programlar, işletim sistemleri, yazılımlar gibi bilgilerde bulunmaktadır. İnsan kaynakları, personelin istihdam türlerine göre dağılımı, eğitim durumu, çalışanların yaşı, müdürlüğün mali yapısı, gelir ve gider durumu, stratejik hedefler, temel politikalar ve öncelikler faaliyet raporları içeriğinde bulunmaktadır. Yeni üretilen sosyal konutlar ve diğer çalışmalara da faaliyet raporlarında bahsedilmektedir. 2013 yılı faaliyet raporunda, müdürlüğün vizyonunun dört temel unsuru; İstanbul'un eşsiz mirasına sahip çıkılması, yaşam kalitesinin yükseltilmesi, kentin sürdürülebilir bir dünya kenti olması, belediyeçilik hizmetlerinin öncü ve önder belediye kimliği ile yürütülmesi olarak ifade edilmiştir (Mesken, 2013).

Faaliyet raporunun “yaşam kalitesini yükseltmek” başlıklı kısmı İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Stratejik Planında belirtilen stratejik amaçlara bağlı olarak hazırlanmaktadır. Stratejik amaç, kent sakinlerinin sosyal ihtiyaçlarına yönelik destek hizmetlerini geliştirmek ve yaygınlaştırmak, toplumun farklı kesimlerinden ihtiyaç sahiplerine çeşitli sosyal destek hizmetlerinin geliştirilmesi ve planlı olarak yaygınlaştırılmasını esas alan bir amacı ifade etmektedir (Mesken, 2008).

Tezin araştırma kapsamı içerisine giren yaşam kalitesinin yükseltilmesi ile ilgili bilgiler faaliyet raporunda detaylı bir şekilde açıklanmıştır. 2013 yılı faaliyet raporunun “yaşam kalitesini yükseltmek” başlıklı kısmında;

“... ”

Korumasız ve dezavantajlı gruplara, kadın, çocuk ve gençlere, ekonomik ve sosyal avantajlar ile eğitim desteği sunarak kent yaşamı ile bütünleşmeleri önündeki engellerin kaldırılmasına yönelik sağlıklı, güvenli yaşam şartları oluşturarak kendi kendilerine yeterli hale gelmelerini sağlamak ve yaşam şartlarını iyileştirerek sosyal dengeyi ve birlikteliği sağlamak temel önceliklerimiz arasındadır.

Dezavantajlı gruplar da dâhil olmak üzere kentin tüm paydaşlarının kentle ilgili karar verme süreçlerine dâhil edilmesine yönelik uygulamalar yaygınlaştırılmaktadır.

... ” denilmektedir (Mesken, 2013).

Müdürlüğün görevleri, faaliyet raporunun “yaşam kalitesini yükseltmek” başlıklı kısmında, kent içi ulaşımın daha hızlı, konforlu, güvenli, ucuz ve erişilebilir bir

şekilde sağlanması, daha yeşil, daha temiz, daha sağlıklı bir çevre oluşturulması, kent sakinlerinin çevre bilincini artıracak etkinlik ve faaliyetlere öncülük yapılması, kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarının dünya normları seviyesine yükseltilmesi, halkın ve kurumların afet öncesi, afet anı ve afet sonrasında yönelik yapması gerekenler hakkında bilincini ve bilgi düzeyini artıracak eğitim ve bilgilendirme faaliyetleri yapılması, kent dokusu içerisinde yer alan sağlıklı, ruhsatsız, güvensiz ve çirkin yapılaşma alanlarının rehabilitasyonu ve/veya tasfiye projelerine ve bu projelerin uygulamalarına öncülük edilmesi, korumasız ve dezavantajlı grupların, kadın, çocuk ve gençlerin yaşam şartlarını iyileştirilerek sosyal denge ve birlikteliğin sağlanması, kentin tüm paydaşlarının kentle ilgili karar verme süreçlerine dâhil edilmesine yönelik uygulamaların yaygınlaştırılması, spor imkanlarının yaygınlaştırılması, kültür ve sanat değerlerinin artırılması v.b. olarak belirtilmiştir.

775 Sayılı kanuna tabi yerlerdeki gayrimenkul satışları, kat karşılığı yaptırılan daire ve dükkân satışları, sosyal konutların hak sahiplerine satışı, gayrimenkul kira geliri ve ecrimisil gelirleri ile tapu tahsis belgeli gayrimenkullerin tapuya dönüştürülmesinden sağlanan gelirlerin toplandığı “gecekondu fonu” geliri ile onanlı imar planları, imar ıslah planları ve bu planlarda “gecekondu önleme bölgesi” olarak ayrılan alanlarda, plan hükümlerine uygun olarak sosyal konut, nüve konut veya geçici misafir konutları yaptırılarak tasfiye edilen gecekondulardan hak sahibi olanlara tahsis edilmekte, böylelikle gecekondu alanlarının yaşanabilir çevrelere dönüştürülmeye çalışıldığı belirtilmiştir (Mesken, 2008).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mesken Müdürlüğü’nce, gecekondu önleme bölgelerini planlı hale getirip bu alanlarda her türlü altyapı ve üst yapı ile donatılmış sosyal konutlar yapıldığı ifade edilmektedir. Müdürlükçe yapılan bu sosyal konutlar, İstanbul’daki gecekondu tasfiyesine dayalı konut üretimi amacı taşımakta ve bu sosyal konutlar, gecekondu tasfiye edilen ve dar gelirli olup mağdur duruma düşen vatandaşlara tahsis edilmektedir (Bodur, 2012).

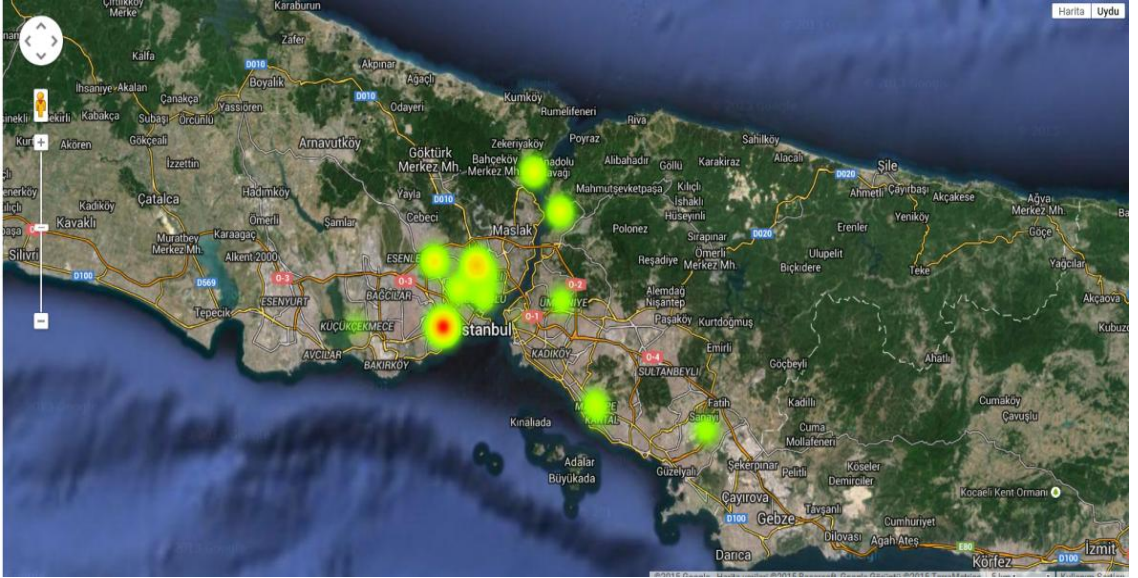
Gecekondu önleme bölgelerinde sosyal konutların yanı sıra çocuk oyun alanları, parklar, bahçeler, yeşil alan düzenlemeleri açık ve kapalı spor sahaları, kapalı spor salonları, çevre düzenlemeleri, istinat yapıları, şev düzenlemeleri, dolgu alanları düzenlemeleri, yol, bordür, tretuar, ağaçlandırma çalışmaları gibi pek çok çalışmalar yapılmakla beraber sosyal donatı çalışmaları konut tahsisi yapılan alanlarda yetersiz kalmaktadır (Bodur, 2012).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin gecekondulaşma ile ilgili misyonu;

Bir dünya kenti olan İstanbul'a karşı yetki alanımıza giren konularla ilgili görev ve sorumluluğumuzu eksiksiz yerine getirmek, kentin yaşam kalitesini artırmak; gecekondulaşmaya karşı etkin önlemler almak, yeni gecekonduların yapımını engellemek ve mevcut gecekonduların sağlıklı kentsel çevrelere dönüşmesini sağlamak amacıyla şehir genelinde "Gecekondü Dönüşüm Projeleri"ni hayata geçirmek

ve vizyonu;

775 Sayılı Yasa çerçevesinde gecekondü bölgelerini, sağlıklı kentsel çevreler haline dönüştürülmesi için, gecekondü önleme bölgeleri haline getirmek olarak açıklanmaktadır (Mesken, 2008).

Şekil 3.2 : İstanbul'da gecekondü'da yaşayan nüfus yoğunluk haritası.

Mesken Müdürlüğü misyonu gereği, kentin yaşam kalitesinin yükseltilmesi amacıyla; mevcut gecekonduların ıslahı, tasfiyesi ve yeni gecekondü yapımını önleyecek tedbirleri almak, düşük gelir düzeyindeki İstanbul halkı için erişilebilir arsa ve konut arzını gerçekleştirmek amacıyla çalışmalarına yön vermektedir. Müdürlüğün temel politika ve öncelikleri:

Gecekondü dönüşüm projesi kapsamında birincil amaç gecekondü sahiplerinin mağdur edilmeden, her türlü sosyal altyapısı tamamlanmış yaşanabilir konutlara aktarılmasını sağlamak,

Yeni işgallerin engellenmesi için her türlü sosyal ve idari önlemi almak,

Gecekondu sahiplerinin sosyal konutlara yerleştirilmesinden sonra artan konutlara barınma ihtiyacını karşılamakta zorluk çeken vatandaşları yerleştirilerek sosyal dengeyi sağlamak,

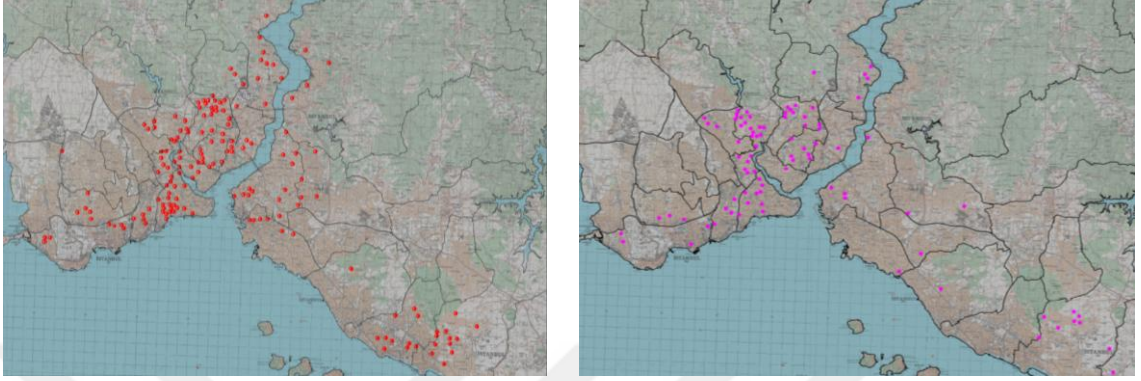
Gecekondu bölgelerini; kentsel dönüşüm projeleriyle sağlıklı ve yaşanabilir çevreler haline dönüştürmek ve vatandaşımıza daha iyi bir yaşam imkanı sunmak...

olarak belirtilmektedir (Mesken, 2013).

Müdürlüğün temel politikaları özetle, sosyal konut tahsisi yapılan gecekondu sahiplerinin mağdur edilmemesi, böylelikle sosyal dengenin sağlanması, çevrenin yaşanabilir mekanlara dönüşmesi olarak açıklanabilir. Mesken Müdürlüğü'nce 2004 yılında hazırlanan bir sunumda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde kalan gecekonduların sayısal verilerinin elde edildiği, Şekil 3.2'de, İstanbul'da gecekonduda yaşayan nüfus yoğunluğu gösterilmektedir. 2004 yılında 27 İlçe Belediyesinde 75.446, 17 Belde Belediyesinde 9.977 olmak üzere Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde takribi toplam 85.423 adet gecekondu bulunduğu saptandığı belirtilmiştir (Mesken, 2005). Kuzucuoğlu'nun 2004 yılında yaptığı "1999 Marmara Depremi Sonrası Gecekondu Alanları Dönüşüm Uygulamaları: İBB Örneği" başlıklı tezde ise İstanbul'da gecekondu adedi 257.904, bu gecekondularda yaşayan nüfusun ise 1.337.754 kişi olduğu belirtilmektedir (Kuzucuoğlu, 2004). Bu verilere bakıldığında İstanbul gibi büyük bir şehirde gecekondu sayısının sorumlu kurumlar tarafından dahi tam olarak bilinemediği, ancak gecekondu yaşantısının hareketli bir yaşamdan oluştuğundan hareketle ve bu nüfusun dinamik bir yapıya sahip olması dolayısıyla gecekondu adedinin gerçek sayısının bilinmesinin oldukça önemli olduğu ifade edilebilir.

Çizelge 3.5'te, 1988-2013 yılları arasında gecekondu dönüşüm çalışmalarında yıkılan gecekondu sayıları ve tahsis edilen sosyal konut adetleri görülmektedir. Buna göre 25 yıl içerisinde 465 adet projede 4606 adet gecekondu tasfiye edilmiş, 10.638 adet konut üretimi gerçekleştirilmiştir. Üretilen yaklaşık 10.638 adet konuttan yaklaşık 3.381 adedi gecekondu sahiplerine tahsis edilmiştir.

Gecekondu tasfiyesi sürecinde, bazı gecekondu sahipleri sosyal konut talebinde bulunmamakta, sadece enkaz bedeli almaktadır. Şekil 3.6’da, tasfiye çalışmalarında sadece enkaz bedeli verilen gecekondu alanları ile sosyal konut sahibi olmak isteyenlere verilen sosyal konut alanları gösterilmektedir.

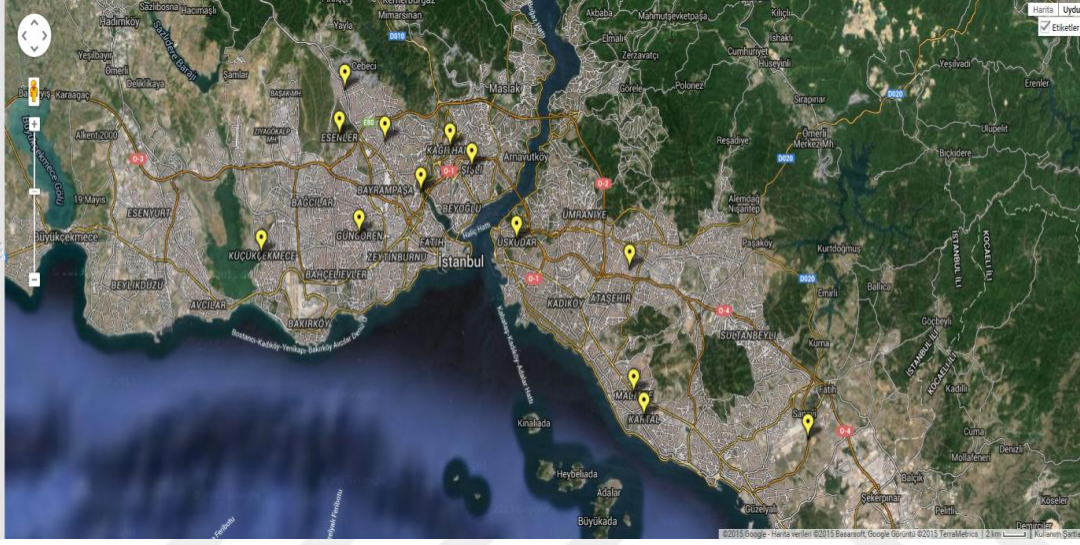

Şekil 3.6 : Enkaz bedeli verilen ve sosyal konut verilen gecekondu alanları.

Çizelge 3.6 : 1988-2013 arası Mesken Müdürlüğü’nce üretilen sosyal konutlar.

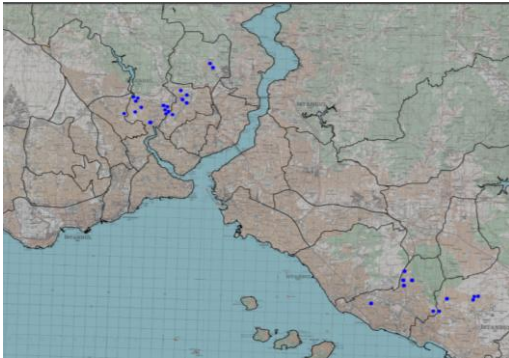
İlçe	Konut Büyüklüğü (m ²)	Konut Sayısı (Adet)
Beyoğlu	76-78-85-89-92-101-103-104	16
Esenler	95	280
Eyüp	70-74-75-91-93-95-97-103-105-109-113-120	2158
Gaziosmanpaşa	75-78-80-82-89-90-95-100-101-103-112-118	39
Güngören	75	1595
Kartal	90-95-115-120	633
Küçükçekmece	80	40
Kâğıthane	88-91-95-100-101-102-112-119	1484
Maltepe	105-126	188
Pendik	72-84-90-95-100-119	3487
Şişli	62-73-77-84-89-90-99-118	252
Sultangazi	95	146
Ümraniye	65	200
Üsküdar	120	120
Genel Toplam		10.638

Çizelge 3.6’da görüldüğü üzere, Mesken Müdürlüğü’nce İstanbul sınırları içerisinde sosyal konut üretimi gerçekleştirilmiştir. Şekil 3.7’de, 1988-2013 yılları arasında gecekondü dönüşüm çalışmalarında ilçeler bazında yapılan sosyal konut alanları görülmektedir. Çizelge 3.6’dan anlaşılabacağı üzere, bazı uygulamalar tamamen aynı konut büyüklüğüne sahip iken, bazılarında ise farklı büyüklüklerde konut imalatları gerçekleştirilmiştir. EK-B’de sosyal konutlardan bazılarının kat planları gösterilmektedir.

Şekil 3.7 : 1988-2013 yılları arası üretilen sosyal konut alanları.

Sosyal konutların bir kısmı, gecekondü sahibi vatandaşlara tahsis edilmeyip, 775 sayılı yasa kapsamında satılmıştır. Şekil 3.8’de satılan sosyal konutlar ve tahsis olan sosyal konutlar gösterilmiştir. Şekilden, satılan sosyal konut alanlarının daha fazla olduğu görülmektedir.

Şekil 3.8 : Satılan ve tahsis edilen sosyal konut alanları.

Mesken Müdürlüğü, gecekondu sahiplerine sosyal konut tahsisi yaparken, elde mevcut ve tahsise hazır olan sosyal konutları tahsis etmekte, bu süreçte ise farklı ilçedeki sosyal konuta tahsis yapılabilmektedir.

Şekil 3.9: Kağıthane ve Pendik ilçeleri sosyal konut projesi genel görünümü.

Şekil 3.9’da sosyal konutlardan bazılarının resimleri gösterilmektedir. Şekilde, Kağıthane İlçesi’nde üretilen 100 m² ve Pendik İlçesi’nde üretilen 95 m² büyüklüğündeki sosyal konutlar gösterilmektedir. İki farklı ilçedeki sosyal knjtlar farklı tiplerdedir. Kağıthane İlçesi’ndeki sosyal konutta üç oda bulunmakta iken Pendik ilçesindeki sosyal konutta iki oda bulunmaktadır. Şekil 3.10’da ise daire içlerinden resimler gösterilmektedir.

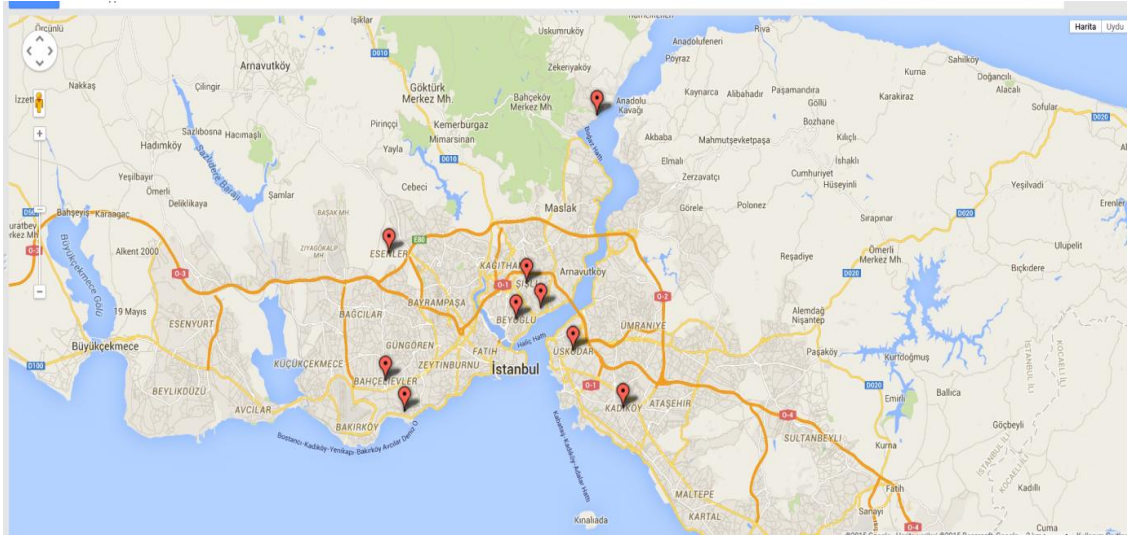
Şekil 3.10 : Sosyal konut projeleri daire içi fotoğrafları.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mesken Müdürlüğü faaliyet alanları içerisinde kat karşılığı konut imalatlarında yapılmaktadır. Çizelge 3.7’de, 1987-2008 yılları arasında gecekondu dönüşüm çalışmalarında 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 51/g maddesine göre ilçeler bazında yapılan kat karşılığı konut adetleri detaylı olarak görülmektedir. Şekil 3.11’de, Avrupa Yakası’nda daha fazla yapılmakla birlikte, Anadolu Yakası’nda da kat karşılığı konutların üretildiği görülmektedir. Yapılan kat

karşılığı konutlardan bir kısmı belediye adına kullanılıyor iken, bir kısmı ise yüklenici firma adına tahsis edilmektedir.

Çizelge 3.7 : 1987-2008 arasında üretilen kat karşılığı konutlar.

İlçe	Konut Adedi	Konut Adedi Belediye
Bakırköy	142	68
Beşiktaş	164	103
Bahçelievler	58	36
Esenler	1.360	560
Beyoğlu	15	8
Kadıköy	235	55
Sarıyer	5	3
Şişli	32	12
Üsküdar	9	2
Toplam	2.020	847

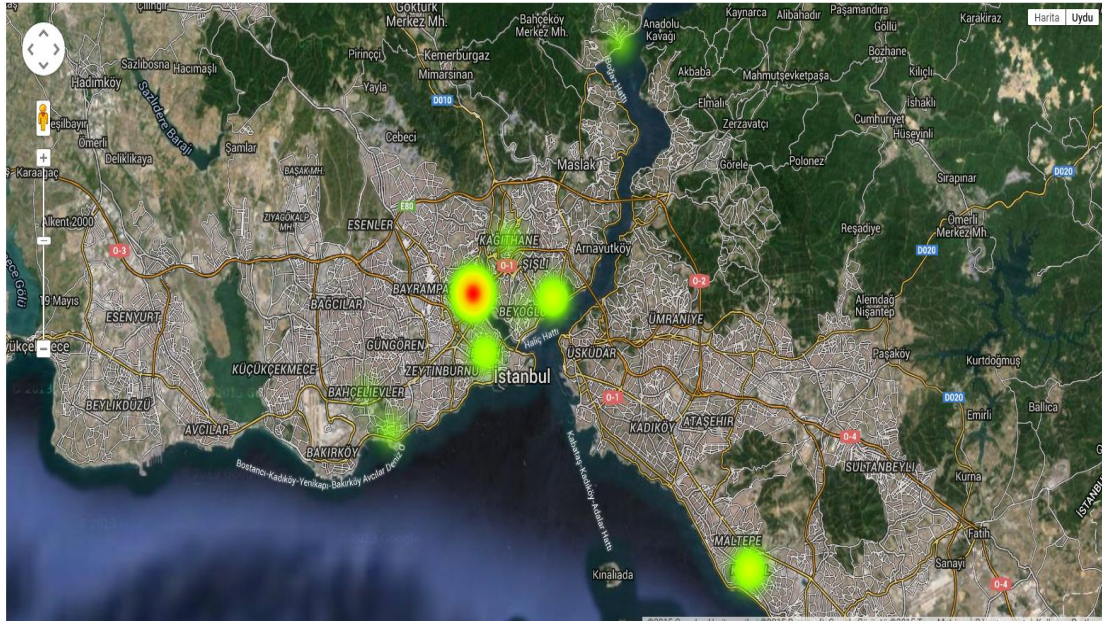
Şekil 3.11 : 1987-2008 yılları arasında üretilen kat karşılığı konutlar.

Şekil 3.12’de, Başakşehir ilçesinde üretilen kat karşılığı konutlarla ilgili resimler gösterilmektedir. Yapılan kat karşılığı konutların çoğu, gecekondü tasfiyesine yönelik kullanılmamakta, kanun çerçevesinde gelir elde etmek amacıyla satılmaktadır.

Şekil 3.12 : Başakşehir ilçesinde yapılan kat karşılığı konutlar.

Yukarıda belirtildiği gibi, sosyal konutların yanı sıra çocuk oyun alanları, parklar, bahçeler, yeşil alan düzenlemeleri açık ve kapalı spor sahaları, kapalı spor salonları, çevre düzenlemeleri, istinat yapıları, şev düzenlemeleri, dolgu alanları düzenlemeleri, yol, bordür, tretuar, ağaçlandırma çalışmalarında Mesken Müdürlüğü'nce yapılmaktadır. Çizelge 3.8'de 1995-2013 yılları arasında üretilen sosyal donatı proje bilgileri görülmektedir. Şekil 3.13'te Mesken Müdürlüğü tarafından üretilen sosyal donatı alanlarının yoğunluk haritası gösterilmektedir. Buna göre, yoğunluğun Avrupa Yakasında fazla olduğu söylenebilir.

Şekil 3.13 : 1995-2013 arasındaki sosyal donatı projeleri yoğunluk haritası.

Çizelge 3.8 : 1995-2013 arasında üretilen sosyal donatı proje bilgileri.

İlçe	Proje Adedi	Proje	Proje Adedi
Bakırköy	2	Bina Onarımı	10
Beşiktaş	7	Cami	1
Bahçelievler	1	Çevre Düzenleme	10
Fatih	5	Duvar İmalatı	5
Beyoğlu	1	Eğlence Merkezi	1
Kartal	7	Halı Saha Düzenleme	4
Eyüp	29	Karakol	1
Sarıyer	2	Kültür Merkezi	1
Kâğıthane	2	Park	7
Tuzla	1	Sondaj Kuyusu	1
		Spor Kompleksi	4
		Spor Sahası Düzenleme	6
		Tesisat Onarımı	5
		Trafo İmalatı	1
Toplam	57	Toplam	57

Şekil 3.14'te Kartal İlçesi'nde yapılan yaşam kalitesini yükseltme merkezi ve Eyüp İlçesi sınırları içerisinde yapılan yönetim merkezinin resimleri gösterilmektedir. Sosyal donatı alanlarının tamamlanması sonrasında, bu alanlar ilçe belediyelerine veya ilgili kuruma teslim edilmekte, işletmesinin ilçe belediyesince veya ilgili kurum tarafından yapılması sağlanmaktadır.

Şekil 3.14 : Kartal yaşam kalitesini yükseltme merkezi ve Eyüp yönetim merkezi.

4. ALAN ÇALIŞMASI VE BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1 Araştırma Yöntemi

Çalışmanın bu bölümünde alan çalışmasının yöntemine ilişkin iki temel konu üzerinde durulacaktır. İlk olarak sosyal konut üretiminin hanhalklarının yaşam kalitesini etkileyen unsurları belirlemek amacıyla kullanılacak verilerin elde edilme sürecine yer verilmekte ve ikinci olarak ise yaşam kalitesini etkileyen unsurları belirlemek üzere yapılan saha çalışmaları ile ilgili bilgiler sunulmaktadır.

Çalışmanın kapsamı ve yönteminin belirlenmesi en önemli adımdır. Araştırma yönteminin detaylı olarak anlatıldığı bu bölümde ilk olarak araştırma yöntemi açıklanmakta, ardından veri toplama ve uygulanan anket çalışması detaylı olarak açıklanmaktadır.

Çizelge 4.1 : Araştırma yöntemi.

Araştırmanın Süreci	Yöntem	Amaç
Sorunun Tanımlanması	Literatür Taraması Veri Edinilmesi Sorunun Tespiti	Yaşam kalitesinde değişimin araştırılması ve yaşam kalitesini etkileyen kriterlerin tespiti
Örneklemin Belirlenmesi	Literatür Taraması Arşiv Çalışması İrdeleme	Yaşam kalitesindeki değişimi anlamaya yönelik araştırmada kullanılacak örneklerin seçilmesi
Anket Çalışması	Soru Kâğıdı Pilot Çalışma Anket Formu	Mevcut durumun değerlendirilmesi Yaşam kalitesine yönelik değerlendirme Anket çalışması ile yaşam kalitesinin tespiti
Sonuç ve Değerlendirme	Değerlendirme	Yaşam kalitesinin algılama düzeyinin ve etkili faktörlerin ortaya koyulması ve değerlendirilmesi

4.2 Araştırma Evreni ve Örneklem Alanının Belirlenmesi

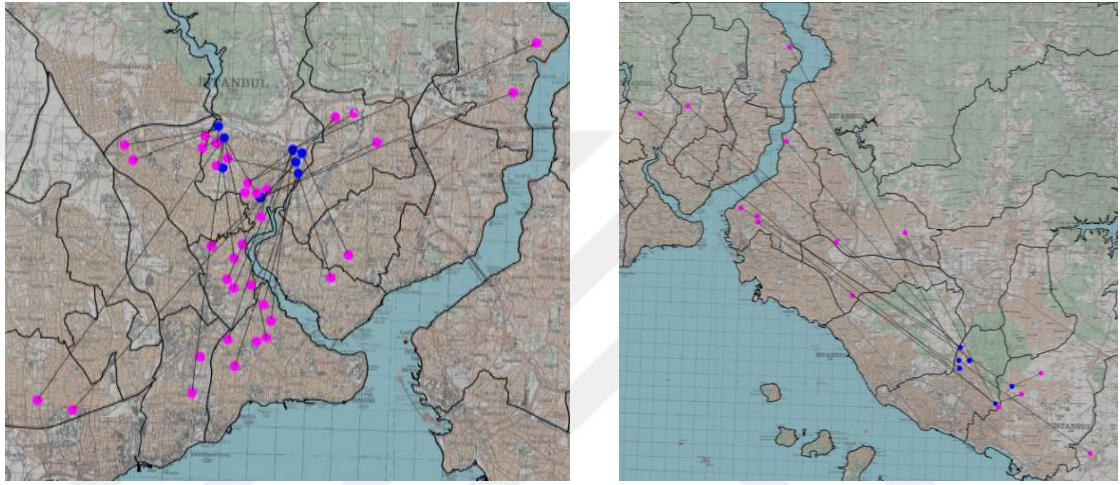
Bu bölümde ilk olarak anket araştırmasının uygulanacağı örneklem alanının belirlenmesinde dikkate alınan konular ve örneklemin belirlenmesinde izlenen yöntem açıklanmakta ve ardından örneklem alanının mekânsal özellikleri tanımlanmaktadır.

Örneklem alanının belirlenmesine yönelik çalışmanın amacı, gecekondü sakini olupta yerinden edilmiş hane halklarının yaşamı üzerinde etkisi olan sosyal konut üretiminin, diğer adıyla gecekondü tasfiyesine dayalı konut üretiminin, başarı faktörlerini ve hane halklarının yaşam kalitesi üzerindeki etkilerinin belirlenmesi ve çalışmanın veritabanını oluşturacak anket çalışmasının bu alanlar içerisindeki konutlarda gerçekleştirilmesinin sağlanmasıdır.

Bu çalışmada İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin imal ettiği konutlarda oturan hane halklarının uygulama öncesi ve sonrasındaki yaşam kalitelerinin nasıl etkilendiği irdeleneceğinden çalışmanın evrenini İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mesken Müdürlüğü tarafından üretilen gecekondü tasfiyesine dayalı konut uygulamaları belirlemektedir. Bu sebeple, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mesken Müdürlüğü'nden çalışmanın kapsamı ile ilgili veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Araştırmacının daha önceden aynı birimde görev yapıyor olmasının getirdiği avantaj ile verilerin elde edilmesinde genel olarak bir zorluk yaşanmamış ancak süreç içerisinde verilerin doğruluğu ve güvenilirliği test edilerek sorun ortadan kaldırılmıştır.

Araştırmanın evrenini, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin gecekondü sahipleri için ürettiği konut çalışmaları kapsamında, İstanbul ili sınırlarında gecekondü sakinlerinin 775 sayılı yasa çerçevesinde gecekondularının tasfiye edilmesiyle üretilen sosyal konutlara taşınan gecekondü sakinleri oluşturmaktadır. Tez çalışması kapsamında, araştırma evreninin İstanbul sınırları içerisinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mesken Müdürlüğü bünyesinde inşa edilen sosyal konutlardan seçilmesinin temelinde, çok farklı büyüklüklerde ve özelliklerde, ülkenin en büyük ve en kalabalık nüfusa sahip olan şehrinin eski ve yeni yerleşim alanlarında yapılan çalışmaların uzun bir süredir uygulanmakta olması ve verilere kısa zaman içerisinde ulaşılabiliyor olması yer almaktadır.

Araştırmanın örnekleme, evrenden elde edilen veriler sonucunda oluşturulmuştur. 3. bölümde anlatıldığı şekilde, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mesken Müdürlüğü tarafından İstanbul sınırları içerisinde, farklı ilçelerde sosyal konut üretimi yapılmış ve bu sosyal konutların bir kısmı gecekondu sahiplerine tahsis edilmiş, bir kısmı ise 775 sayılı kanun kapsamında tahsis edilmiştir. Şekil 4.1’de, 1988-2013 yılları arasında Eyüp ve Kartal ilçelerinde yapılan sosyal konutlara taşınma, İstanbul haritası üzerinde gösterilmektedir. Mavi ile işaretli olan noktalar sosyal konut alanları iken, mor renkli olan noktalar ise gecekondur alanlarıdır.

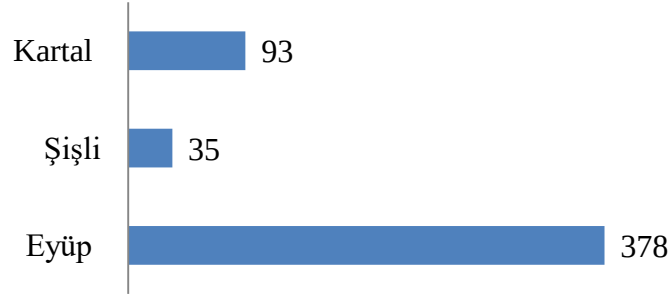

Şekil 4.1 :Eyüp ve Kartal ilçeleri taşınma.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mesken Müdürlüğü tarafından birçok ilçede sosyal konut üretimi gerçekleştirilmiştir. Konut sayısı açısından bakıldığında en fazla sosyal konut üretimi sırasıyla Pendik, Eyüp, Güngören, Kağıthane, Kartal, Esenler, Şişli ve diğer ilçeler şeklindedir. Ayrıca, konut büyüklükleri açısından bakıldığında, farklı büyüklüklerde üretilen konutların en fazla Eyüp, Gaziosmanpaşa, Kağıthane, Beyoğlu, Şişli, Pendik, Kartal ilçelerinde üretildiği görülmektedir. Taşınma haritaları ve süreçleri incelendiğinde, özellikle gecekonduları başka bir ilçede veya uzak alanlarda tasfiyeye uğramış ve farklı bir ilçeye ya da İstanbul içerisinde olsa dahi farklı bir kültürel yapıya ayak uydurmak zorunda olan insanlara yönelik üretilen sosyal konutların Eyüp, Şişli ve Kartal’da üretilen sosyal konutlar olduğu ortaya çıkmıştır. Buna göre, Eyüp, Kartal ve Şişli ilçelerinde yapılan sosyal konutlar örneklem alanı olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.2 : Örneklem hacmi.

İlçe	Konut Sayısı	Örneklem Hacmi	%
Eyüp	2158	378	74.7
Şişli	252	35	6.9
Kartal	633	93	18.4
Toplam	3043	506	100.0

Şekil 4.2 : Örneklem hacmi.

Çizelge 4.2’de görüldüğü üzere, oturdukları ilçeye göre katılımcıların %74,7’si Eyüp’te, %6,9’u Şişli’de, %18,4’ü ise Kartal’da yaşamaktadır. Katılımcı sayısı oranı, o ilçede yapılan sosyal konut sayısı oranı ile aynı şekilde ankete yansıtılmıştır (Şekil 4.2).

Araştırmanın örnekleme, evrenden rastgele seçilen insanlardan oluşmaktadır. Bu araştırmada küme örnekleme temeline rastlantısal örnekleme tekniği kullanılmıştır. Küme örnekleme tekniği, evreni oluşturan birimlerin tam bir listesinin elde edilemediği durumlarda sıklıkla başvurulan bir tekniktir. Sencer ve Irmak’ında belirttiği gibi (1984), küme örneklemede seçilen örnekler bir evrenin tek tek birimleri değil, bu birimlerin kendiliğinden içinde yer aldıkları kümelerdir. Burada evren birimlerinin oluşturdukları kümeler, ilk örnekleme birimleri sayılarak bunlar arasında raslantılı yollarla seçilenler örnek alınır (Çetin, 2010’da atıfta bulunduğu gibi).

4.3 Pilot Çalışma ve Anketin Uygulanması

Tez kapsamında, “Yaşam Kalitesi Kavramı ve Teorik Çerçeve” başlıklı ikinci kısımda, merkezi ve yerel yönetimlerin ve hatta özel sektörün anket tekniği ile yaşam kalitesini ölçtüğü ifade edilmiştir.

İslamoğlu (2009) ve Altunışık'ın (2005) belirttiği gibi, anket, birincil kaynaklardan bilgi toplamak üzere hazırlanan sistematik bir soru formudur. Cevaplandırıcının daha önceden belirlenmiş bir sıralamada ve yapıda oluşturulan sorulara karşılık vermesiyle veriler elde edilir. Anket yönteminde, araştırmanın problemini çözecek ve ele alınan varsayımları test edecek bilgileri sistematik biçimde toplama ve saklama amaçlanmaktadır (Kara, 2012’de atıfta bulunulduğu gibi).

Yerel ölçeklerdeki araştırmalarda uygulanan araştırma yöntemlerinin genellikle anket araştırmalarına dayanan niceliksel araştırma yöntemleri olduğu görülmektedir. Bazı araştırmalarda niceliksel ve niteliksel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanılmasıyla karma araştırma yöntemlerinin de uygulandığı görülmektedir. Güncel araştırmalar, mekânsal analiz yöntemlerinin de yerel problemlere yerel çözümler geliştirilmesi bakımından yaşam kalitesi araştırmalarında giderek önem kazandığını göstermektedir (Koramaz, 2010).

Tez kapsamında, verilerin toplanma sürecinden sonra anket soruları hazırlanarak pilot anket çalışması yapılmış, elde edilen sonuçlar doğrultusunda anket soruları güncellenmiş ve anket çalışmasının uygulanmasına yönelik hazırlıklar tamamlanmıştır. Bu kapsamda İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mesken Müdürlüğünce üretilen konutlarda oturan sosyal konut sahipleri ile görüşülmüştür. Görüşme sırasında yaşam kalitesine bakış açısını ortaya koymaya ve sosyal konut tahsisi öncesi ve sonrasını karşılaştırmaya yönelik sorular yöneltilmiştir. Yapılan pilot çalışma ile yaşam kalitesinin ölçülmesi için belirlenen ölçütlerden ve sorulardan hangilerine ilişkin mevcut bilginin olduğu, hangilerinin ölçülmesinin zaman ve mali açılardan yüksek maliyetli olmadığı ve hangilerinin istatistikî veriye dayandığı yani doğruluğu kanıtlanabilecek ve savunulabilecek nitelikte olduğu belirlenmiştir.

Araştırma sürecinde İ.T.Ü. Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi’ne destek talebinde bulunulmuş ve destek talebi kabul edilerek saha çalışmalarında yararlanmak üzere bir şirketle anlaşılmıştır. 08 Aralık 2015 tarihinde şirketle bir görüşme gerçekleştirilmiş ve anket taslağı üzerinde görüşülmüştür. 09 Aralık 2015 tarihinde

anket taslağı sayısalı şirketle paylaşılmış ve şirketin sorular üzerindeki görüşleri istenmiştir. 16 Aralık 2015 tarihinde şirket tarafından dönüş yapılmış ve sorularla ilgili literatür çalışmalarının detaylı yapılması kararı ortaya çıkmıştır. 23 Aralık 2015 tarihinde şirketle tekrar görüşme yapılmış ve yapılan görüşmede bazı soruların, tezin amacına uygun ve istenilen cevabı almakta yeterli derecede güçlü olmadığı, bazı soruların açık uçlu olması gerektiği, sorularda cevaplayıcıya fırsat verilmesinin önemli olduğu gibi konuların gözönünde bulundurulması gerektiği vurgulanmıştır.

06 Ocak 2016 tarihinde, oluşturulan anket föyü Eyüp ilçesinde 24 kişiye 3 anketör aracılığıyla uygulanarak pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Her bir anket yaklaşık 20 ile 25 dakika arasında sürmüştür. Pilot anket sonucuna göre, konutların mevkisinin iyi olduğu, ancak konutların yamaca kurulmuş olmasının çocuklar, engelliler ve yaşlılar için negatif bir etkiye sahip olduğu sosyal konut sahiplerince ifade edilmiştir. Sosyal konutta komşuluk ilişkilerinin gecekondlu yaşamına göre gittikçe azaldığı ve ödeme koşullarının kendilerine göre zor olduğunu ifade etmişlerdir.

Pilot çalışma ile anketin genel yapısı ve tekil olarak her bir sorunun anlaşılabilirliği ve işlerliği değerlendirilmiş, alınan sonuçlar doğrultusunda anket föyünde değişiklikler yapılmıştır. Yapılan pilot çalışma jüri ile paylaşılmış ve jürininde birkaç düzeltme ve katkısıyla anket geliştirilmiştir. 29 Ocak 2016 tarihinde pilot çalışma sonrası jürinin düzeltmelerinde anketin bazı kısımları çıkarılmış, bazı notlar eklenmiş ve bazı sorular çıkarılarak bu değişiklikler şirketle paylaşılmıştır. Başından itibaren anketle ilgili yapılan çalışmalarda toplamda 21 adet revizyon yapılmış ve 24 Şubat 2016 tarihinde tekrar jüri heyeti bilgilendirilmiş, küçük değişiklikler şirketle paylaşılmış ve 26 Şubat 2016 tarihinde anket nihai şeklini almıştır. EK B’de anket formu ve soruları gösterilmektedir.

Araştırma modeliyle birlikte anket soruları oluşturulmuş, pilot anket çalışması tamamlanarak sorular nihai haline getirilmiş ve toplam 506 adet hane halkı ile görüşme yapılmıştır.

Literatürde yer alan araştırmalar değerlendirildiğinde, kentlerde yaşam kalitesini ölçmek için kullanılacak göstergeler hakkında görüş birliği bulunmadığı görülmektedir. Literatürde aynı gösterge setini kullanan iki çalışma olmadığı gibi, aynı kent için her yıl yapılan yaşam kalitesi araştırmalarında bile aynı gösterge seti kullanılmamaktadır. Çalışmalarda benzer ya da aynı kategoriler olsa da, genellikle bu kategoriler altında farklı göstergeler bulunmakta; aynı kategorilerde aynı göstergeler

yer alsa bile, genellikle bu göstergeler farklı ölçütlerle değerlendirilmektedir (Üçer, 2009).

Bu çalışmada kullanılacak gösterge setinin oluşturulmasında, literatürde farklı bakış açıları ve farklı yaklaşımlara göre pek çok tanımı yapılan yaşam kalitesi kavramı ile ilgili, kavramın sınırlarının zorlanarak anlam bozulmalarına yol açmamak ve anlaşılabilir sabit bir dil kullanabilmek adına kabul görmüş çalışmalar üzerinden, yapılan çalışmalar incelenerek İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından üretilen sosyal konutlara yönelik gösterge seti oluşturulmaya çalışılmıştır. Yapılan çalışmalarda, yaşam kalitesinin oluşturulmasında kavramın birden fazla boyutlu olması, geniş bir alanı kapsaması ve farklı amaçlarla ortaya çıkması, bu amaç ve hedeflere bağlı olarak farklı göstergeler ve farklı değişkenler sistemi içerisinde açıklanmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Anket soruları, ilgili literatür taranıp, konuya ilişkin makaleler, çalışma raporları, tezler, bildiriler, internet ve diğer araştırma kaynakları incelenerek geliştirilmiştir. Anket formunun hazırlanması ve göstergelerin oluşturulması sürecinde, çalışmanın 2. Bölümünde detaylı bir şekilde açıklaması yapılan uluslararası ve ulusal çalışmalardan yararlanılmıştır. Yukarıda, yaşam kalitesi ile ilgili tek bir tip gösterge olmadığı, yaşam kalitesi ile ilgili faktörlerin bireysel ve çevresel koşullara göre değiştiği, yabancı birinin yaşam kalitesinde dikkat ettiği ve hoşuna giden bir durumun, ülkemizde bambaşka bir şekilde ifade edilebildiği açıklanmıştır. Bu nedenlerden dolayı, çalışmada ortaya koyulan göstergeler, pilot anket soru formu ile birlikte hazırlanmış, pilot anket formunun güncellenmesi sırasında gösterge setide güncellenerek son haline getirilmiştir.

Pilot çalışmanın başında, gösterge seti çeşitli araştırma ve kuruluşların da ortak olarak kullandığı barınma, sağlık, çevre, komşuluk, ekonomik koşullar, eğitim, ulaşım, güvenlik, katılım ve genel olmak üzere 10 adet gösterge seti ve 173 adet alt gösterge belirlenmiştir. Pilot çalışmanın revizyonu sırasında, anket sorularına verilen cevaplarında göz önüne alınmasıyla alt gösterge sayıları azaltılmıştır. Öncesinde 173 olan alt gösterge sayısı 54 adede kadar düşürülmüş, anketin performansını artırması bakımından en son itibarıyla 80 adede çıkarılmıştır. Aynı zamanda 10 adet olan ana gösterge sayısında 7 adede düşürülmüştür. Ana gösterge seti ve alt göstergelerde ulusal ve uluslararası çalışmaların yanı sıra pilot çalışma da oldukça önem arz etmiştir.

Bu kapsamda, Çizelge 4.3'te gösterildiği şekilde, çalışmada (1) yaşam durumu, (2) fiziksel faktörler, (3) çevresel faktörler, (4) sosyal ilişkilere yönelik karşılaştırmalar, (5) hizmetlere erişim, (6) ekonomik faktörler, (7) genele yönelik memnuniyet başlıklarından oluşan 7 temel kategori ve bu kategoriler altında yer alan toplam 80 gösterge belirlenmiştir.

Çizelge 4.3 : Çalışmada Kullanılan Temel Kategori ve Gösterge Sayıları.

	Temel Kategoriler	Gösterge
1	Yaşam Durumu	10
2	Fiziksel Faktörler	21
3	Çevresel Faktörler	19
4	Sosyal İlişkilere Yönelik Karşılaştırmalar	5
5	Hizmetlere Erişim	11
6	Ekonomik Faktörler	8
7	Genele Yönelik Memnuniyet	6
	Toplam	80

Anket föyünün “**Demografik Bilgiler**” bölümünde, anket yapılan kişi ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Katılımcının yaşı, cinsiyeti, memleketi, doğum yeri, medeni durumu, eğitim durumu, ailede yaşayan kişi sayısı v.b. sorular sorulmuştur. Bu bölümde yer alan sorular tümüyle objektif bilgileri içermektedir. Çizelge 4.4'te temel kategoriler ve alt göstergeler detaylı bir şekilde gösterilmektedir.

Anket föyünün “**Yaşam Durumu**” bölümünde, konut ve gecekondü ile ilgili soruların değerlendirilmesi istenmektedir. Kaliteli yaşam, gecekonduda hangi ilçede oturduğu, ne kadar süre yaşadığı, sosyal konutta ne kadar süredir yaşadığı, gecekondü ve sosyal konutun büyüklüğü, ideal konutun ne olduğu, taşınmayı isteyip istemedikleri gibi sorular sorulmaktadır.

Çizelge 4.4 : Faktörler ve göstergeler.

Yaşam Durumu	Fiziksel Faktörler	Çevresel Faktörler	Sosy. İliş. Yön. Karş.	Hizm. Erişim	Ekonomik Faktörler	Genel Yönelik Memnuniyet
“Kaliteli Yaşam” denilince ne anlıyorsunuz?	Evin büyüklüğü	Çevrenin düzenli ve bakımlı olması	Komşuluk ilişkileri	İşyerine yakınlık ve ulaşım süresi	Ekonomik durumunuz	Genel olarak bu sosyal konuttaki yaşantınızdan ne derece memnunsunuz?
Gecekonuda hangi ilçede oturuyordunuz?	Evin kullanışlılığı	Hava kalitesi	Yardımlaşma	Okula yakınlık ve ulaşım süresi	Ekstra iş imkânları (bebek bakımı, tamirat, ev temizliği vb.)	Genel olarak bu sosyal konuta taşındıktan sonra Mesken Müdürlüğü’nün (Belediyenin)
Gecekonuda ne kadar süre yaşadınız?	Eve arabaya / eşya taşıma kolaylığı	Şebeke suyu hizmeti	Komşulardan ufak tefek eşya ödünç alma ve verme	Çocukların okul eğitimi dışında özel kurs alma	Alışveriş yaptığınız ürün fiyatlarının uygunluğu	Genel olarak bu sosyal konuta taşınmakla ekonomik açıdan kazançlı çıktığınızı düşünüyor
Bu sosyal konutta ne kadar süredir yaşıyorsunuz?	Kendini evinde güvende hissetme	Kanalizasyon hizmeti	Akrabalarla görüşme sıklığı	Sağlık ocağına yakınlık ve ulaşım süresi	Borçsuz yaşama	Bu sosyal konut ile gecekonudaki yaşantınızı kıyasladığınızda eksikliğini duyduğunuz en
Gecekonunuz kaç metrekaıeydi?	Odaların sayısı	Sokak levhaları ve dış kapı numaralandır	Esnaflarla tanışıklık / aııhaplık	Hastaneye yakınlık ve ulaşım süresi	Fatura giderleri (ısınma, su, elektrik)	Bu sosyal konut ile gecekonudaki yaşantınızı kıyasladığınızda bu sosyal konutun en olumlu
Sosyal konutunuz kaç metrekaıedir?	Salon kullanışlılığı	İşıklıandırma hizmeti		Pazara yakınlık ve ulaşım süresi	Eğitim masrafları	Verdiğiniz cııaplara ek olarak belirtmek istediğiniz başka bir konu varsa lütfen belirtir
İdeal konut sizce nasıl olmalıdır?	Odaların kullanışlılığı	Temizlik ve çöp hizmetleri		Toplu taşıma hizmeti	Esnaflardan veresiye alışveriş imkânı	
İdeal konut sizce öncelikle nerede olmalıdır?	Mutfak kullanışlılığı	Çevresel sağlık koşullarını (haşere,		Cami ve İbadet yerlerine erişim/yakınlı	Devletin ekonomik yardımı	
Bu sosyal konuttan taşınmak ister misiniz?	Tuvalet ve banyo kullanışlılığı	Yol ve kaldırımların bakımı ve kalitesi		Çocuk parkı ve yeşil alanlara erişim/yakınlı		
Bu sosyal konuttan taşınmak istemenizin ana sebebi nedir?	Bakım / temizlik kolaylığı	Yeşil alanların miktarı		Eğlence ve kültürel alanlara erişim/yakınlı kk (sinema, gösteri merkezleri vs.		

Çizelge 4.4 (devam) : Faktörler ve göstergeler.

Yaşam Durumu	Fiziksel Faktörler	Çevresel Faktörler	Sosy. İliş. Yön. Karş.	Hizm. Erişim	Ekonomik Faktör	Genel Yönelik Memnuniyet
	Isınma durumu	Çevrenin çocuklara uygunluğu		Dükkân ve market gibi alışveriş imkânları		
	Ses yalıtımı (gürültü)	Çevrenin yaşlılara uygunluğu				
	Su ve nem yalıtımı (rutubet)	Çevrenin kadınlara uygunluğu				
	Çamaşır kurutma kolaylığı	Çevrenin engellilere uygunluğu				
	Güneş ışığı alma ve aydınlık	Asayiş olaylarının azlığı				
	Görsel mahremiyet	Sokakta oynayan çocukların güvenliği				
	Binada kullanılan malzeme kalitesi	Gece sokakta güvenli dolaşabilme				
	Evin merkezi bir alanda olması	Otopark imkânları				
	Konutun ekonomik değeri	Araç gürültüsü				
	Yapının sağlamlığı					
	Binanın engellilere uygunluğu					

Anket föyünün **“Fiziksel Faktörler”** bölümünde, gecekondlu ile şimdiki evin karşılaştırılması istenmektedir. Evin büyüklüğü, evin kullanışlılığı, eve arabaya / eşya taşıma kolaylığı, kendini evinde güvende hissetme, odaların sayısı, salon kullanışlılığı, odaların kullanışlılığı, mutfak kullanışlılığı, tuvalet ve banyo kullanışlılığı, bakım / temizlik kolaylığı, ses yalıtımı (gürültü), ısınma durumu, su ve nem yalıtımı (rutubet), çamaşır kurutma kolaylığı, güneş ışığı alma ve aydınlık, görsel mahremiyet, binada kullanılan malzeme kalitesi, evin merkezi bir alanda olması, konutun ekonomik değeri, yapının sağlamlığı (deprem, sel, vb afetlere dayanıklılık), binanın engellilere uygunluğu bu bölümde karşılaştırılmaktadır.

Anket föyünün **“Çevresel Faktörler”** bölümünde, gecekondlu ile şimdiki evin çevresinin karşılaştırılması ile ilgili sorular sorulmaktadır. Çevrenin düzenli ve bakımlı olması, hava kalitesi, şebeke suyu hizmeti, kanalizasyon hizmeti, sokak levhaları ve dış kapı numaralandırma hizmetleri, ışıklandırma hizmeti, temizlik ve çöp hizmetleri, çevresel sağlık koşulları (haşere, bulaşıcı hastalık,), yol ve kaldırımların bakımı ve kalitesi, yeşil alanların miktarı, çevrenin çocuklara uygunluğu, çevrenin yaşlılara uygunluğu, çevrenin kadınlara uygunluğu, çevrenin engellilere uygunluğu, asayiş olaylarının azlığı, sokakta oynayan çocukların güvenliği, gece sokakta güvenli dolaşabilme, otopark imkânları, araç gürültüsü ile ilgili sorular bu bölümdedir.

Anket föyünün **“Sosyal İlişkilere Yönelik Karşılaştırmalar”** bölümünde, görüşmecinin sosyal ilişkilerinin yapısal, fonksiyonel özelliklerini ve görüşmecinin sosyal çevresine ilişkin değerlendirmelerini araştıran sorular yer almaktadır. Bu bölümle sosyal ilişkilere ilişkin gerek objektif gerekse de algısal verilerin elde edilmesi amaçlanmaktadır. Komşuluk ilişkileri, yardımlaşma, komşulardan ufak tefek eşya ödünç alma ve verme, akrabalarla görüşme sıklığı, esnaflarla tanışıklık / ahabpık ile ilgili sorular bu bölümdedir.

Anket föyünün **“Hizmetlere Erişim”** bölümünde, gecekondlu ile şimdiki evin hizmetlere erişim açısından karşılaştırılması ile ilgili bilgiler istenmektedir. İşyerine yakınlık ve ulaşım süresi, okula yakınlık ve ulaşım süresi, çocukların okul eğitimi dışında özel kurs alma imkânları, sağlık ocağına yakınlık ve ulaşım süresi, hastaneye yakınlık ve ulaşım süresi, pazara yakınlık ve ulaşım süresi, toplu taşıma hizmeti, cami ve ibadet yerlerine erişim/yakınlık, çocuk parkı ve yeşil alanlara erişim/yakınlık, eğlence ve kültürel alanlara erişim/yakınlık (sinema, gösteri

merkezleri vs. gibi), dükkân ve market gibi alışveriş imkânları ile ilgili sorular bu bölümdedir.

Anket föyünün “**Ekonomik Faktörler**” bölümünde, ailenin gecekondur ile şimdiki evdeki ekonomik durumunun karşılaştırılması ile ilgili sorular sorulmaktadır. Ekonomik durum, ekstra iş imkânları (bebek bakımı, tamirat, ev temizliği vb.), alışveriş yapılan ürün fiyatlarının uygunluğu, borçsuz yaşama, fatura giderleri (ısıtma, su, elektrik), eğitim masrafları, esnaflardan veresiye alışveriş imkânı, devletin ekonomik yardımı ile ilgili sorular bu bölümdedir.

Anket föyünün “**Genel Faktörler**” bölümünde, sosyal konuttaki genel yaşam kalitesi ile ilgili sorular sorulmaktadır. Sosyal konuttaki yaşantıdan genel memnuniyet, belediyenin hizmetlerinden memnuniyet, sosyal konuta taşınmakla ekonomik açıdan kazançlı olup olmama durumu, sosyal konut ile gecekondudaki yaşantısı kıyaslandığında olumlu ve olumsuz durumlarla ilgili sorular bu bölümdedir. “Genel faktörler” bağlamında kullanıcıdan istenen yaşam kalitesinin yorumlanmasının amacı, analiz yapılacak çok boyutlu faktörler ile çok düşünülme sizin verdiği yanıtı karşılaştırmaktır.

Örneklem alanının belirlenmesi ve anket araştırmasına yönelik çalışmaların tamamlanmasının ardından saha çalışmasına geçilmiştir. Araştırmanın şekillendirilmesi sırasında araştırma sahaları çeşitli tarihlerde ziyaret edilerek bu bölgeler hakkında ön bilgiler toplanmıştır. Anket formundaki soruların bazıları kapalı bazıları ise açık uçlu olacak şekilde tasarlanmıştır. Pilot araştırma sonrasında geliştirilen anket formu bizzat yüz yüze yapılan görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze görüşülerek gerçekleştirilen uygulamada, yanıtlayıcıların başkalarının etkisinde kalmamalarına özen gösterilmiş, anlaşılmasında zorluk çekilen noktalarda gerekli açıklamalar yapılmış, ankette yer alan soruların tamamının eksiksiz yanıtlanması sağlanarak anketlerin geri dönüşü sürecinde yaşanabilecek riskler ortadan kaldırılmıştır.

Anket araştırmasının saha çalışması öncesinde anketör ekibine 1 günlük eğitim programı uygulanmıştır. Eğitim programı kapsamında anketörlere araştırma konusuyla ilgili bilgi verilmiş, sahada kullanılacak dökümanlar tanıtılmış, anket uygulaması yapılacak konut alanına erişim ile görüşme yapılacak hane ve kişilerin belirlenmesinde izlenecek yöntemler açıklanmış, anket föyü detaylı olarak aktarılmış ve anket uygulaması esnasında dikkat edilecek hususlar vurgulanmıştır.

Anket sorularının büyük bir çoğunluğu cevap seçeneklerinin belirgin olma durumuna göre 5'li likert tipi ölçeklemeye dayalı kapalı uçlu sorulardan oluşmaktadır. Araştırmanın temelini bu likert tipi sorular teşkil etmektedir. Bir yargının beş eşit parçaya bölündüğü likert ölçeği, araştırmalarda sağladığı kullanım kolaylığı nedeniyle sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılmaktadır (İslamoğlu, 2009).

5'li Likert tipi ölçeklendirmede karşılaştırmaların yapılmasında "Gece konduda çok daha iyi", "Gece konduda biraz daha iyi", "Fark yok (Aynı)", "Sosyal konutta biraz daha iyi", "Sosyal konutta çok daha iyi" seçenekleri kullanılmaktadır.

Sosyal konut kullanıcıları ile yapılan anketlerle elde edilen ham veriler çok değişkenli istatistik programı olan SPSS ile değerlendirilmiş ve anket çalışması kapsamında elde edilen verilerin analizi yapılmıştır.

Yapılan çalışmada örneklem hacmi mümkün olduğunca büyük tutulmaya çalışılmıştır. Çizelge 4.5'te $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeylerine göre ana kütle büyüklüğü baz alınarak oluşturulan örneklem büyüklükleri gösterilmektedir (Tosun ve Fırat, 2012).

Çizelge 4.5 : $\alpha= 0.05$ için örneklem büyüklükleri (Tosun ve Fırat, 2012).

Evren Büüklüğü	± 0.05 örnekleme hatası		
	p=0.5	p=0.8	p=0.3
	q=0.5	q=0.2	q=0.7
100	80	71	77
500	217	165	196
750	254	185	226
1000	278	198	244
2500	333	224	286
5000	357	234	303
10000	370	240	313
25000	378	244	319
50000	381	245	321
100000	383	245	322
1000000	384	246	323
100 Milyon	384	245	323

Yukarıdaki çizelgeden hareketle, Mesken Müdürlüğü tarafından üretilen sosyal konut sayısı 10.638 olduğundan, üretilen sosyal konutlarda gerçekleştirilecek bir anket için yaklaşık 370 adet olması gereken örneklem büyüklüğü, temsil yeteneğini artırmak amacıyla yukarıda belirtildiği şekilde 506 adede çıkartılmıştır. 506 kişi ile yapılan anketin güvenilirliği de ayrıca araştırılmıştır.

Anket uygulamasından önce, anket sonucunda ulaşılacak verilerin daha sağlıklı olması bakımından, şirketle anket yapılacak katılımcıların olması gereken asgari özellikleri paylaşılmıştır. Çizelge 4.6’da gösterildiği şekilde, katılımcıların hem gecekonduda, hem de sosyal konut yaşantısını bilecek farklı demografik özellikleri sağlamış olması hedeflenmiştir. Anketin saha sürecinin oldukça zorlu geçmesi ve kriterlerin birebir sağlanmasının zorluğuyla beraber, anket kriterleri yüzde yüze yakın bir sonuçla tamamlanmıştır.

Çizelge 4.6 : Anket kriterleri.

Anket Yapılan Kişi Özellikleri (n≥ 500)				Toplam
Hem Gecekonduda Hem de Sosyal Konutta Yaşayan	100%			100%
Oturulan Yer	% 71 (Eyüp)	% 21 (Kartal)	% 8 (Şişli)	100%
Görüşülen Kişinin Yaşı	25 ve üzeri			100%
Cinsiyeti	% 25 (Erkek)	% 75 (Kadın)		100%
Medeni Durumu	% 60 (Evli)	% 30 (Bekar)		100%

Belirlenen konut alanlarında 02 Mart 2016 – 14 Mart 2016 tarihleri arasında anket araştırması gerçekleştirilmiştir. Anket araştırmasında “Frekans Araştırma Saha ve Bilgi İşlem Hizmetleri Ltd. Şti.” anketör ekibi görev almıştır. Saha çalışmasında görev alan 5’i kız, 4’ü erkek olmak üzere toplam 9 anketör, ekipler halinde 506 adet anket görüşmelerini gerçekleştirmiştir. Ayrıca, SPSS ile analizi yapılan anketin güvenilirlik testi için, anket çalışmasında her sorunun diğer sorularla korelasyonları ele alınmış ve güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Kalaycı’nın belirttiği gibi (2005), güvenilirlik analizi ise, ölçmede kullanılan testlerin, anketlerin veya ölçeklerin güvenilirliklerini analiz etmede kullanılan bir tekniktir. Güvenilirlik analiziyle Likert ve Q tipi ölçeklerin güvenilirliğini gösteren katsayılar hesaplanır (Kara, 2012).

Çizelge 4.7 : Ankette kullanılan ölçeğin güvenilirlik testi.

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
0,958	0,958	21

Çizelge 4.7’de görüldüğü üzere, ölçeğin güvenilirliğine ve homojenliğine kanıt sağlamak amacıyla SPSS programı yardımıyla Cronbach katsayısı, yani genel güvenilirlik katsayısı hesaplanmış ve $Cronbach = 0,958$ bulunmuştur. Bu değer Kalaycı (2005)’nin 4’lü Güvenilirlik Skalası açısından yüksek bir değerdir ve ankette kullanılan ölçeğin “yüksek derecede güvenilir” olduğunu ifade etmektedir.

4.4 Katılımcıların Özellikleri

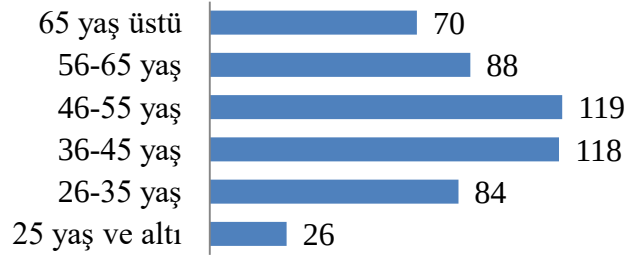
Kullanıcıların gereksinimleri cinsiyet, yaş, metabolizma, eğitim, kültür düzeyi, meslek, gelir düzeyi, yapılan eylem gibi özelliklerine, fiziksel ve toplumsal çevreden gelebilecek etkilere bağlı olarak değişeceğinden, değerlendirme çalışmalarında bu girdilerin hesaba katılması gerekli olmaktadır (Özsoy ve diğ., 1995).

Araştırma kapsamında ankete katılan katılımcıların yaşları, cinsiyetleri, medeni durumları, eğitim durumları, doğum yerleri, meslekleri, sosyal güvence durumları, aylık ortalama gelirleri gibi temel özelliklerine ilişkin bilgiler aşağıda açıklanmaktadır. Demografik özelliklerde aralıklar, ankette ortaya çıkan sonuca göre belirlenmiştir. Çizelgelerde, sıklık katılımcıların sayısını, oran ise toplam miktardaki yüzdeleri ifade etmektedir.

Çizelge 4.8’de de görüldüğü üzere, yaşlarına göre katılımcıların %5,1’i 25 yaş ve altı kişilerden, %16,6’sı 26-35 yaşları arası kişilerden, %23,3’ü 36-45 yaşları arası kişilerden, %23,5’i 46-55 yaşları arası kişilerden, %17,4’ü 56-65 yaşları arası kişilerden, %13,8’i 65 yaş ve üstü kişilerden oluşmaktadır. 1 kişi ise cevap vermemiştir.

Çizelge 4.8 : Yaş dağılımı.

Özellikler	Tanımlar	Sıklık	Oran (%)
Yaş	25 yaş ve altı	26	5.1
	26-35 yaş	84	16.6
	36-45 yaş	118	23.3
	46-55 yaş	119	23.5
	56-65 yaş	88	17.4
	65 yaş üstü	70	13.8
	Cevap Yok	1	0.2

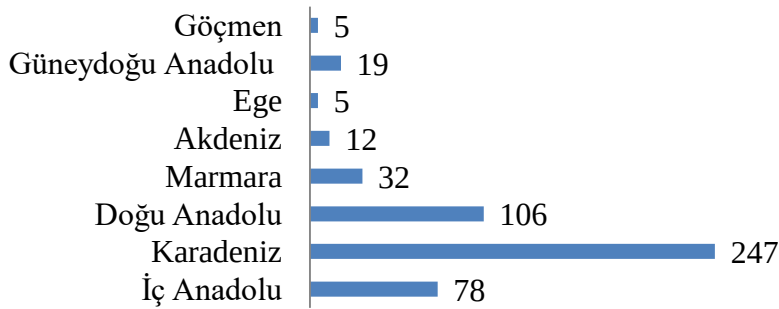
Şekil 4.3 : Yaş dağılımı.

Buna göre, ankete katılanların yarısına yakını 36 ile 55 yaş aralığında bulunmaktadır. Geri kalan kısım ise dağınık yaş ortalamasına sahiptir (Şekil 4.3).

Çizelge 4.9 : Memleket dağılımı.

Özellikler	Tanımlar	Sıklık	Oran (%)
Memleket Dağılımı	İç Anadolu	78	15.4
	Karadeniz	247	48.8
	Doğu Anadolu	106	20.9
	Marmara	32	6.3
	Akdeniz	12	2.4
	Ege	5	1
	Güneydoğu Anadolu	19	3.8
	Göçmen	5	1
	Cevap Yok	2	0.4

Çizelge 4.9’da da gösterildiği gibi, memleketlerine göre katılımcıların %15,4’ü İç Anadolu, %48,8’i Karadeniz, %20,9’u Doğu Anadolu, %6,3’ü Marmara, %2,4’ü Akdeniz, %1,0’ı Ege, %3,8’i Güneydoğu Anadolu bölgesinden olup %1,0’ı göçmendir.

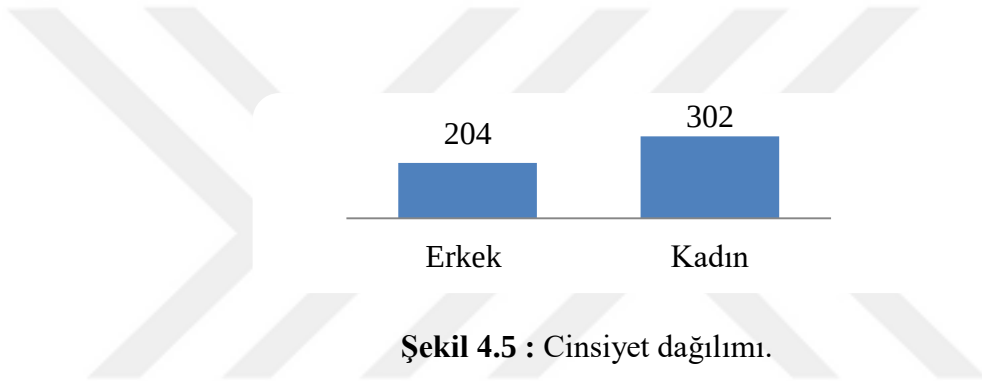

Şekil 4.4 : Memleket dağılımı.

Katılımcıların memleketi sırasıyla; en fazla Karadeniz (hemen hemen her ilden), Doğu Anadolu (hemen hemen her ilden) ve İç Anadolu bölgesinden oluşmaktadır. Buna göre, ankete katılanlardan yaklaşık yarısı Karadeniz Bölgesinden göç etmiş hane halklarından oluşmaktadır (Şekil 4.4).

Çizelge 4.10 : Cinsiyet dağılımı.

Özellikler	Tanımlar	Sıklık	Oran (%)
Cinsiyet	Erkek	204	40.3
	Kadın	302	59.7

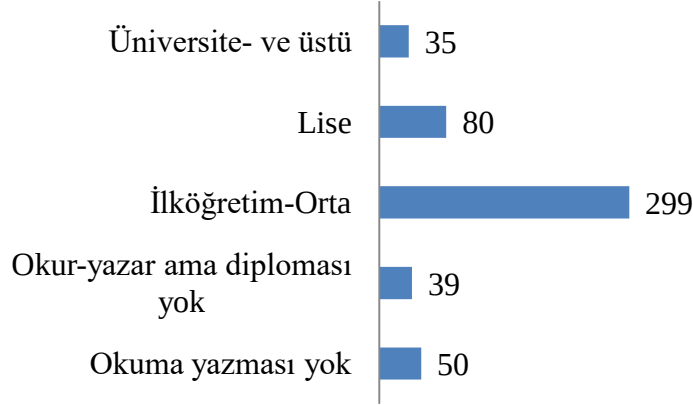
Şekil 4.5 : Cinsiyet dağılımı.

Çizelge 4.10'da da görüldüğü üzere, cinsiyet durumuna göre ankete katılanların %40,3'ü (204 kişi) erkek, %59,7'si (302 kişi) ise kadındır (Şekil 4.5). Kadınların evde daha fazla yaşaması ve uzun süre geçirmesi bakımından ankete katılan kişilerden kadın sayısının fazla olması beklenen bir durumdur.

Çizelge 4.11 : Eğitim dağılımı.

Özellikler	Tanımlar	Sıklık	Oran (%)
Eğitim	Okuma yazması yok	50	9.9
	Okur-yazar ama diploması yok	39	7.7
	İlköğretim-Orta	299	59.1
	Lise	80	15.8
	Üniversite- ve üstü	35	6.9
	Cevap Yok	3	0.6

Çizelge 4.11’de, eğitim durumlarına katılımcıların %7,7’si okur-yazar ama diploması yok, %59,1’i ilköğretim-orta, %15,8’i lise, %6,9’u üniversite ve üstü mezunu kişilerden oluştuğu gösterilmektedir. Katılımcıların %9,9’u ise okur-yazar değildir.

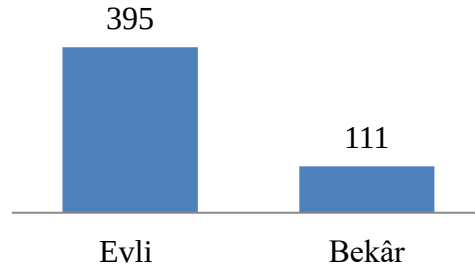
Şekil 4.6 : Eğitim dağılımı.

Buna göre, Şekil 4.6’da görüldüğü gibi, katılımcıların yarısından fazlası ilköğretim ve ortaokul mezunudur. Bu, gecekondü hane halklarının yarısından fazlasının lise ve üzeri eğitime devam etmediğini göstermektedir.

Çizelge 4.12 : Medeni durum dağılımı.

Özellikler	Tanımlar	Sıklık	Oran (%)
Medeni Durum	Evli	395	78.1
	Bekâr	111	21.9

Çizelge 4.12’de görüldüğü üzere, medeni duruma göre katılımcıların %78,1’i (395 kişi) evli, %21,9’u (111 kişi) bekâr kişilerden oluşmaktadır.

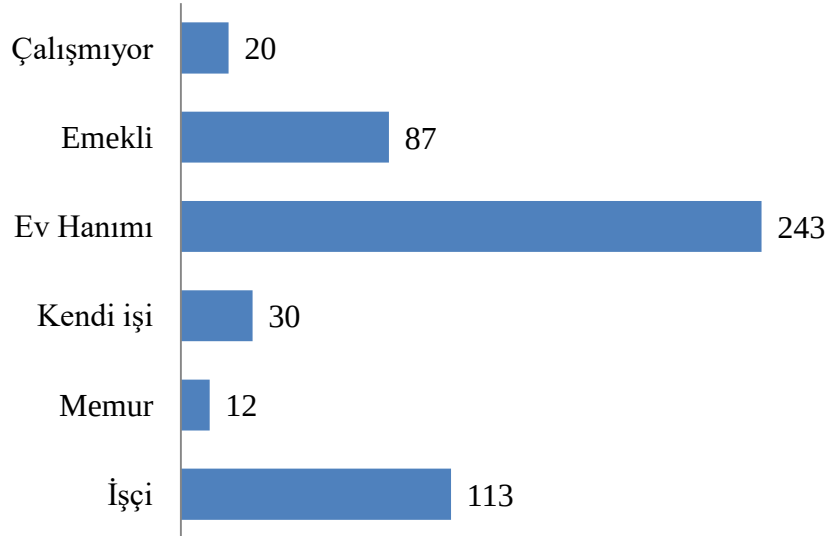
Şekil 4.7 : Medeni durum dağılımı.

Şekil 4.7’de, katılımcıların büyük çoğunluğu evli, ancak bekâr hane halklarının da bulunmakta olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.13 : Meslek dağılımı.

Özellikler	Tanımlar	Sıklık	Oran (%)
Meslek	İşçi	113	22.3
	Memur	12	2.4
	Kendi işi	30	5.9
	Ev Hanımı	243	48
	Emekli	87	17.2
	Çalışmıyor	20	4
	Cevap Yok	1	0.2

Çizelge 4.13’de görüldüğü üzere, meslek durumlarına göre katılımcıların % 22,3’ü işçi, %2,4’ü memur, %5,9’u kendi işinin sahibi, %48,0’ı ev hanımı, %17,2’si emekli, %4,0’ı çalışmayan kişilerden oluşmaktadır. Katılımcıların %0,2’si (1 kişi) bu soruya cevap vermemiştir.

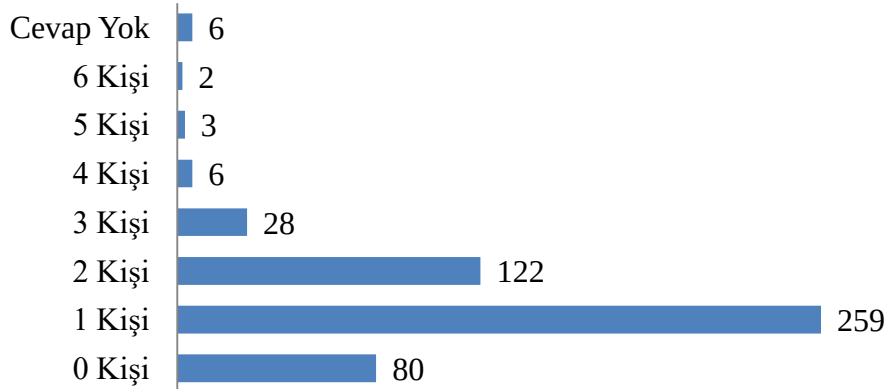
Şekil 4.8 : Meslek dağılımı.

Buna göre, ankete katılanların yarısından fazlasının kadın olduğundan, ev hanımı oranı ankete katılanlar arasında yarıya yakın olması normal bir durumdur. İşçi ve emeklilerde sosyal konutlarda belli bir oranda bulunmaktadır (Şekil 4.8).

Çizelge 4.14 : Hanehalkı çalışan kişi sayısı.

Özellikler	Tanımlar	Sıklık	Oran (%)
Hanehalkı Çalışan Sayısı	0 Kişi	80	15.8
	1 Kişi	259	51.2
	2 Kişi	122	24.1
	3 Kişi	28	5.5
	4 Kişi	6	1.2
	5 Kişi	3	0.6
	6 Kişi	2	0.4
	Cevap Yok	6	1.2

Çizelge 4.14'te görüldüğü üzere, katılımcıların ailelerinde %51,2'sinde bir kişi, %24,1'inde iki kişi, %5,5'inde üç kişi, %1,2'sinde dört kişi, %0,6'sında beş kişi, %0,4'ünde altı kişi çalışmaktadır. Ankete katılanların %1,2'si cevap vermemiştir.

Şekil 4.9 : Hanehalkı çalışan kişi sayısı.

Şekil 4.9'da gösterildiği gibi, sosyal konutlarda yaşayan hane halklarının yarısından fazlasının tek kişinin çalışmasıyla, yaklaşık dörtte birinde ise iki kişinin çalışmasıyla geçimin sağlandığı ortaya çıkmıştır.

Çizelge 4.15 : Sosyal güvenlik durumu.

Özellikler	Tanımlar	Sıklık	Oran (%)
Sosyal Güvenlik Durumu	Evet	439	86.8
	Hayır	67	13.2

Çizelge 4.15'te görüldüğü üzere, katılımcıların %86,8'i (439 kişi) bir sosyal güvenlik kurumuna bağlıdır. Katılımcıların %13,2'si (67 kişi) ise herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna bağlı olmadıklarını belirtmişlerdir.

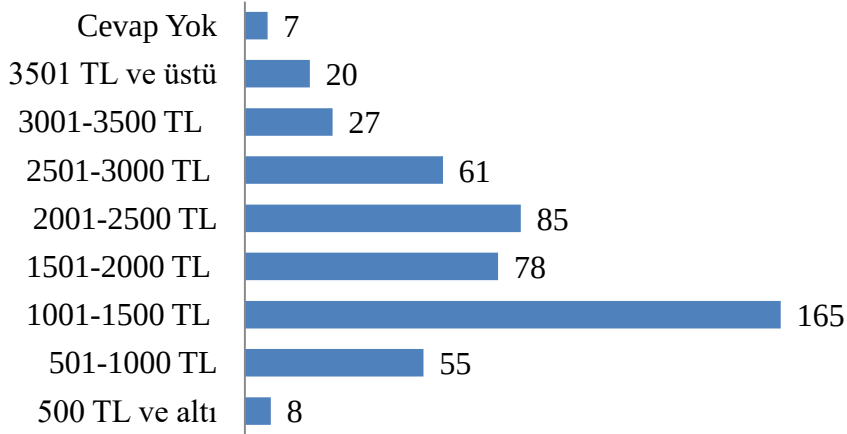
Şekil 4.10 : Sosyal güvenlik durumu.

Buna göre, katılımcıların büyük bir çoğunluğu (Şekil 4.10) genel sağlık sigortasına bağlıdır.

Çizelge 4.16 : Gelir durumu dağılımı.

Özellikler	Tanımlar	Sıklık	Oran (%)
Gelir Durumu	500 TL ve altı	8	1.6
	501-1000 TL	55	10.9
	1001-1500 TL	165	32.6
	1501-2000 TL	78	15.4
	2001-2500 TL	85	16.8
	2501-3000 TL	61	12.1
	3001-3500 TL	27	5.3
	3501 TL ve üstü	20	4
	Cevap Yok	7	1.4

Çizelge 4.16'da görüldüğü üzere, aylık ortalama gelir durumuna göre katılımcıların %1,6'sı (8 kişi) 500 TL ve altı, %10,9'u (55 kişi) 501-1000 TL, %32,6'sı (165 kişi) 1001-1500 TL, %15,4'ü (78 kişi) 1501-2000 TL, %16,8'i (85 kişi) 2001-2500 TL, %12,1'i (61 kişi) 2501-3000 TL, %5,3'ü (27 kişi) 3001-3500 TL ve %4,0'ı (20 kişi) 3501 TL ve üstü gelir grubundaki kişilerden oluşmaktadır. Katılımcıların %1,4'ü (7 kişi) bu soruya cevap vermemiştir.

Şekil 4.11 : Gelir durumu dağılımı.

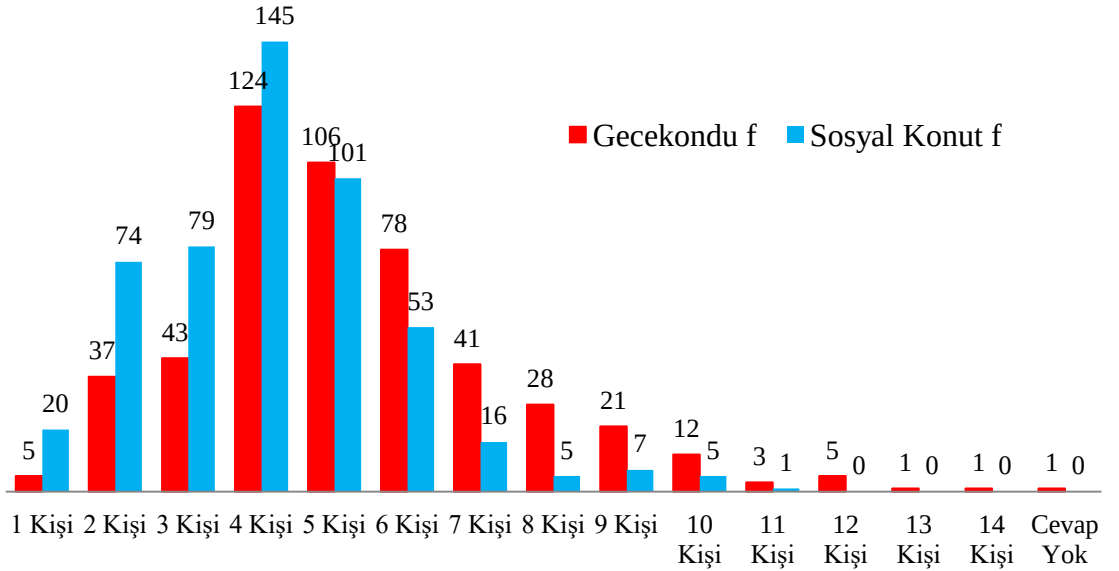
Anket sonuçlarına göre (Şekil 4.11), ankete katılanların yarısından fazlası 1000 TL ile 2500 TL arasında bir gelire sahiptir. 1000 TL ile 1500 TL arasında ücret ile geçinen aile sayısı en fazladır.

Çizelge 4.17 : Hanehalkı kişi sayısı.

	Gecekondu		Sosyal Konut	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
1 Kişi	5	1.0	20	4.0
2 Kişi	37	7.3	74	14.6
3 Kişi	43	8.5	79	15.6
4 Kişi	124	24.5	145	28.7
5 Kişi	106	20.9	101	20.0
6 Kişi	78	15.4	53	10.5
7 Kişi	41	8.1	16	3.2
8 Kişi	28	5.5	5	1.0
9 Kişi	21	4.2	7	1.4
10 Kişi	12	2.4	5	1.0
11 Kişi	3	0.6	1	0.2
12 Kişi	5	1.0	0	0.0
13 Kişi	1	0.2	0	0.0
14 Kişi	1	0.2	0	0.0
Cevap Yok	1	0.2	0	0.0
Toplam	506	100.0	506	100.0

Çizelge 4.17’de görüldüğü üzere, gecekonduda katılımcıların %1,0’ı (5 kişi) bir kişilik, %7,3’ü (37 kişi) iki kişilik, %8,5’i (43 kişi) üç kişilik, %24,5’i (124 kişi) dört kişilik, %20,9’u (106 kişi) beş kişilik, %15,4’ü (78 kişi) altı kişilik, %8,1’i (41 kişi) yedi kişilik, %5,5’i (28 kişi) sekiz kişilik, %4,2’si (21 kişi) dokuz kişilik, %2,4’ü (12 kişi) on kişilik, %0,6’sı (3 kişi) on bir kişilik, %0,2’si (1 kişi) on iki kişilik, %0,2’si (1 kişi) on üç kişilik ve %0,2’si (1 kişi) on dört kişilik ailelerde yaşamaktadır.

Sosyal konutta katılımcıların %4,0’ı (20 kişi) bir kişilik, %14,6’sı (74 kişi) iki kişilik, %15,6’sı (79 kişi) üç kişilik, %28,7’si (145 kişi) dört kişilik, %20,0’ı (101 kişi) beş kişilik, %10,5’i (53 kişi) altı kişilik, %3,2’si (16 kişi) yedi kişilik, %1,0’ı (5 kişi) sekiz kişilik, %1,4’ü (9 kişi) dokuz kişilik, %1,0’ı (5 kişi) on kişilik ve %0,2’si (1 kişi) on bir kişilik ailelerde yaşamaktadır.

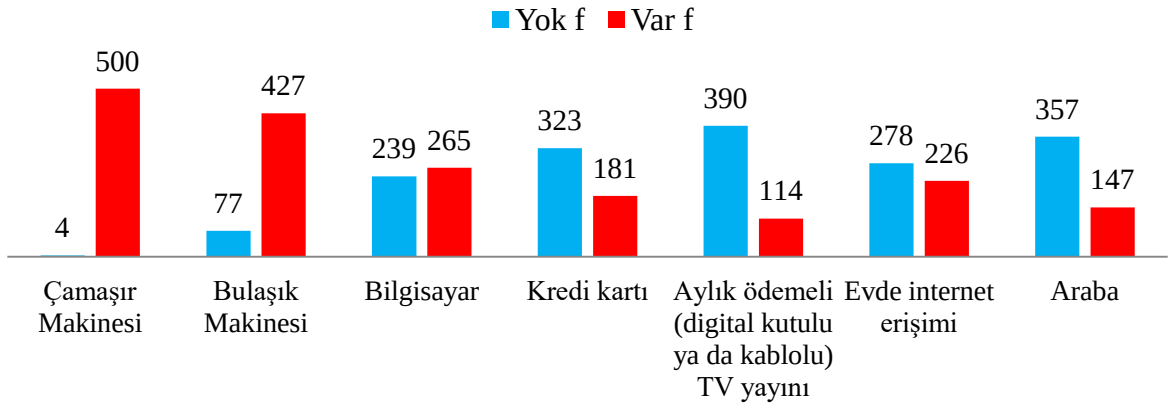
Şekil 4.12 : Hanehalkı kişi sayısı.

Şekil 4.12’den, gecekonduda yaşayan aile büyüklüğü oranı ile sosyal konutta yaşayan aile büyüklüğü oranlarının 5 kişilik aile büyüklüklerinde hemen hemen aynı olduğu, 6 ve daha büyük hane halklarında gecekondudaki aile büyüklüğünün daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. 4 ve daha az aile büyüklüklerinde ise sosyal konutta yaşayan aile sayısının daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Anket sonuçlarına göre sosyal konuta taşındıktan sonra aile büyüklüğünde azalma meydana geldiği anlaşılmaktadır.

Çizelge 4.18 : Sahip olunan eşyalar.

	Yok		Var		Cevap Yok		Toplam
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	
Çamaşır Makinesi	4	0.8	500	98.8	2	0.4	506
Bulaşık Makinesi	77	15.2	427	84.4	2	0.4	506
Bilgisayar	239	47.2	265	52.4	2	0.4	506
Kredi kartı	323	63.8	181	35.8	2	0.4	506
Aylık ödemeli (dijital kutulu ya da kablolu) TV yayını	390	77.1	114	22.5	2	0.4	506
Evde internet erişimi	278	54.9	226	44.7	2	0.4	506
Araba	357	70.6	147	29.1	2	0.4	506

Çizelge 4.18’de görüldüğü üzere, katılımcılardan %98,8’i çamaşır makinesi, %84,4’ü bulaşık makinesi, %52,4’ü bilgisayar, %35,8’i kredi kartı, %22,5’i kablolu TV yayını, %44,7’si evde internet erişimi ve %29,1’i ise arabaya sahip olduğunu belirtmiştir.

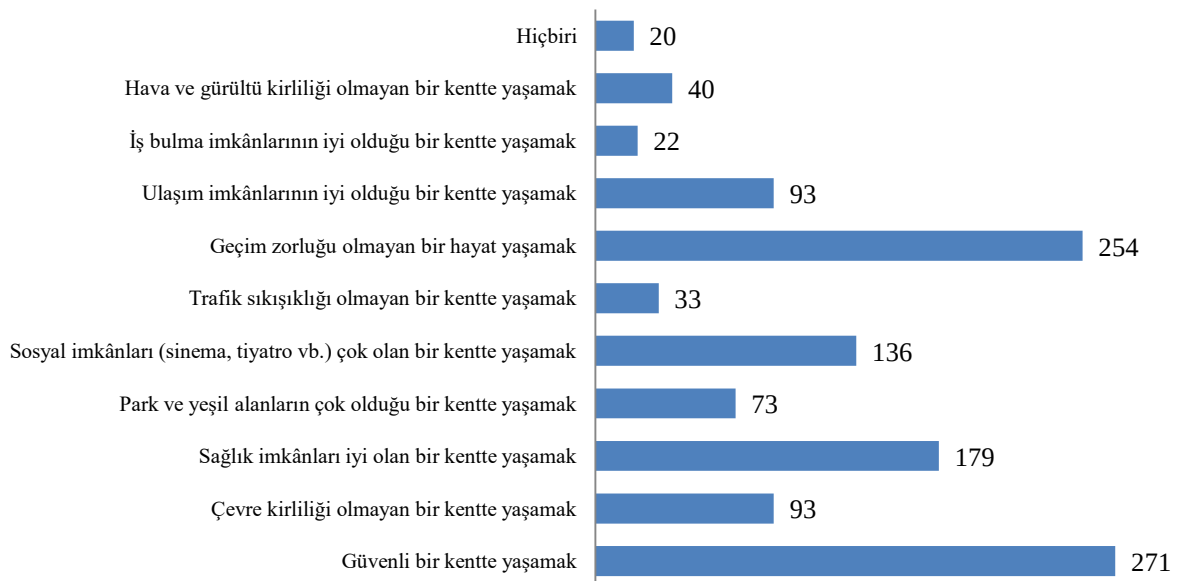
Şekil 4.13 : Sahip olunan eşyalar.

Buna göre (Şekil 4.13), ankete katılanların neredeyse tamamında çamaşır makinesi, tamamına yakınında bulaşık makinesi, yarısında ise bilgisayar ve evde internet erişimi bulunmaktadır. Kredi kartı, aylık ödemeli TV yayını ile araba sahipliği oranı ise düşüktür.

Çizelge 4.19 : Kaliteli yaşam anlayışı.

	Sayı	Oran (%)
Güvenli bir kentte yaşamak	271	22.3
Çevre kirliliği olmayan bir kentte yaşamak	93	7.7
Sağlık imkânları iyi olan bir kentte yaşamak	179	14.7
Park ve yeşil alanların çok olduğu bir kentte yaşamak	73	6.0
Sosyal imkânları (sinema, tiyatro vb.) çok olan bir kentte yaşamak	136	11.2
Trafik sıkışıklığı olmayan bir kentte yaşamak	33	2.7
Geçim zorluğu olmayan bir hayat yaşamak	254	20.9
Ulaşım imkânlarının iyi olduğu bir kentte yaşamak	93	7.7
İş bulma imkânlarının iyi olduğu bir kentte yaşamak	22	1.8
Hava ve gürültü kirliliği olmayan bir kentte yaşamak	40	3.3
Hiçbiri	20	1.6

Çizelge 4.19’da görüldüğü gibi, kaliteli yaşamdan katılımcıların %7,7’si çevre kirliliği olmayan bir kentte yaşamak, % 14,7’si sağlık imkânları iyi olan bir kentte yaşamak, %6,0’ı park ve yeşil alanların çok olduğu bir kentte yaşamak, %11,2’si sosyal imkânları (sinema, tiyatro vb.) çok olan bir kentte yaşamak, %2,7’si trafik sıkışıklığı olmayan bir kentte yaşamak, %7,7’si ulaşım imkânlarının iyi olduğu bir kentte yaşamak, %1,8’i iş bulma imkânlarının iyi olduğu bir kentte yaşamak, %3,3’ü hava ve gürültü kirliliği olmayan bir kentte yaşamak, %1,6’sı hiçbirisi olarak anladığını belirtmiştir.

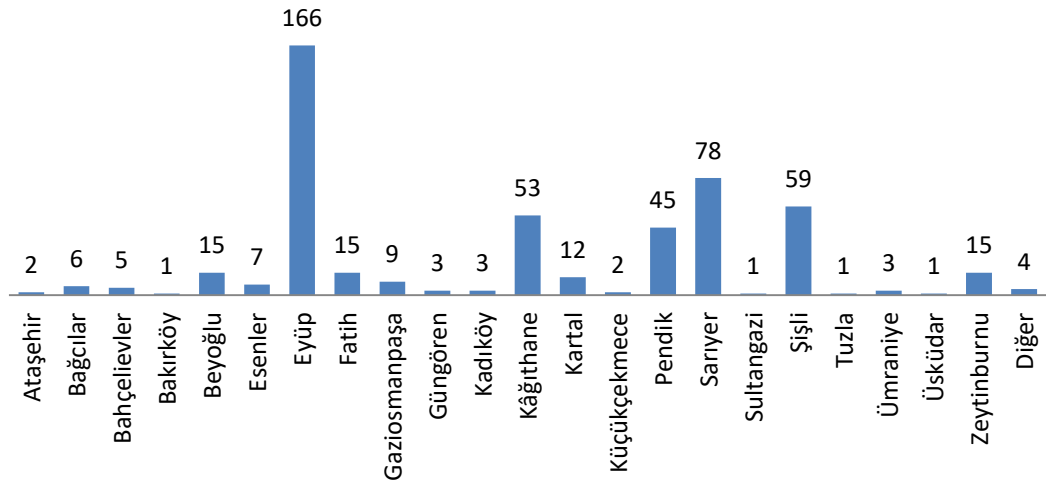
Şekil 4.14 : Kaliteli yaşam anlayışı.

Katılımcılar kaliteli yaşamın, çoğunlukla güvenli (%22,3), geçim zorluğu olmayan (%20,9), sağlık (%14,7) ve sosyal imkanları iyi olan (%11,2) bir kentte yaşamak olduğunu ifade etmişlerdir (Şekil 4.14).

Çizelge 4.20’de, gecekonduda oturan ilçeye göre katılımcıların % 0,2’si ayrı ayrı Bakırköy, Sultangazi, Tuzla, Üsküdar, %0,4’ü ayrı ayrı Ataşehir ve Küçükçekmece, %0,6’sı ayrı ayrı Güngören, Kadıköy ve Ümraniye, %1,0’ı Bahçelievler, %1,2’si Bağcılar, %1,4’ü Esenler, %1,8’i Gaziosmanpaşa, %2,4’ü Kartal, %3,0’ı ayrı ayrı Beyoğlu, Fatih ve Zeytinburnu, %8,9’u Pendik, %10,5’i Kâğıthane, %11,7’si Şişli, %15,4’ü Sarıyer, %32,8’i ise Eyüp ilçesindeki kişilerden oluşmaktadır.

Çizelge 4.20 : Gecekonduda oturan ilçe.

	Sayı	Oran (%)
Ataşehir	2	0.4
Bağcılar	6	1.2
Bahçelievler	5	1.0
Bakırköy	1	0.2
Beyoğlu	15	3.0
Esenler	7	1.2
Eyüp	166	32.8
Fatih	15	3.0
Gaziosmanpaşa	9	1.8
Güngören	3	0.6
Kadıköy	3	0.6
Kâğıthane	53	10.5
Kartal	12	2.4
Küçükçekmece	2	0.4
Pendik	45	8.9
Sarıyer	78	15.4
Sultangazi	1	0.2
Şişli	59	11.7
Tuzla	1	0.2
Ümraniye	3	0.6
Üsküdar	1	0.2
Zeytinburnu	15	3.0
Diğer	4	0,8
Toplam	506	100.0

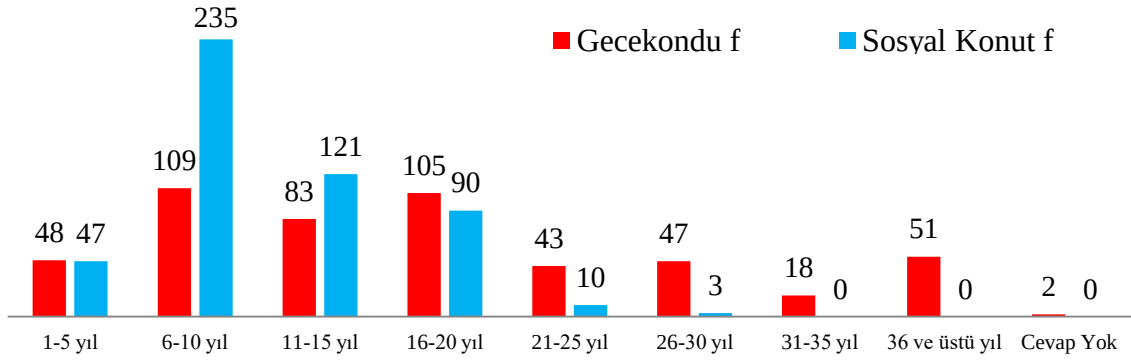
Şekil 4.15 : Gecekondu da oturan ilçe.

Anket sonuçlarına göre, Şekil 4.15'te gösterildiği gibi, örneklem miktarı da göz önüne alındığında katılımcıların sosyal konutlara daha yakın alanlardan (Eyüp, Sarıyer, Şişli, Kâğıthane, Pendik) taşınanlardan olduğu ortaya çıkmıştır.

Çizelge 4.21 : İkamet süresi.

	Gecekondu		Sosyal Konut	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
1-5 yıl	48	9.5	47	9.3
6-10 yıl	109	21.5	235	46.4
11-15 yıl	83	16.4	121	23.9
16-20 yıl	105	20.8	90	17.8
21-25 yıl	43	8.5	10	2.0
26-30 yıl	47	9.3	3	0.6
31-35 yıl	18	3.6	0	0.0
36 ve üstü yıl	51	10.1	0	0.0
Cevap Yok	2	0.4	0	0.0
Toplam	506	100.0	506	100.0

Çizelge 4.21'de görüldüğü şekilde, gecekondu da yaşanan süreye göre katılımcıların % 9,5'i (48 kişi) 1-5 yıl, % 21,5'i (109 kişi) 6-10 yıl, %16,4'ü (83 kişi) 11-15 yıl, %20,8'i (105 kişi) 16-20 yıl, % 8,5'i (43 kişi) 21-25 yıl, % 9,3'ü (47 kişi) 26-30 yıl, % 3,6'sı (18 kişi) 31-35 yıl, % 10,1'i (51 kişi) 36 ve üstü yıl yaşayan kişilerden oluşmaktadır.

Şekil 4.16 : İkamet süresi.

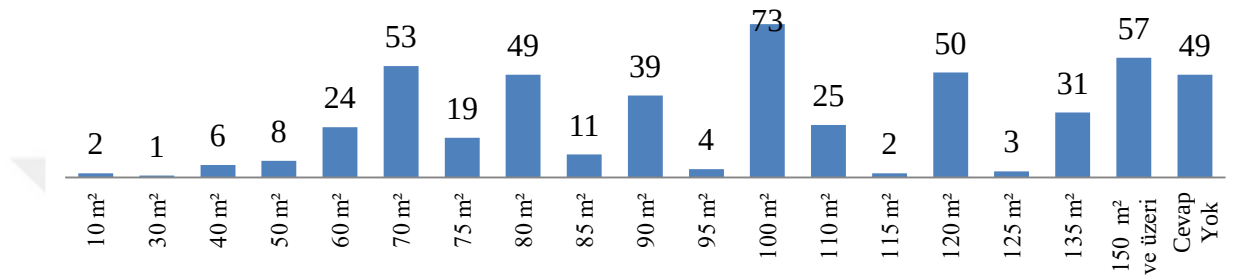
Sosyal konutta yaşanan süreye göre katılımcıların % 9,3'ü (47 kişi) 1-5 yıl, % 46,4'ü (235 kişi) 6-10 yıl, %23,9'u (121 kişi) 11-15 yıl, %17,8'i (90 kişi) 16-20 yıl, %2,0'ı (10 kişi) 21-25 yıl, %0,6'sı (3 kişi) 26 yıl yaşayan kişilerden oluşmaktadır.

Katılımcılardan sosyal konutta yaşama süresi 6 ile 20 yılları arasında daha fazla iken, gecekonduya yaşayanlar ise kısa ve uzun yıllara yayılmıştır. Sosyal konutta en fazla 6 ile 10 yılları arasında yaşam sürmektedirler (Şekil 4.16).

Çizelge 4.22 : Gecekondu büyüklüğü.

	Sayı	Oran (%)
10 m ²	2	0,4
30 m ²	1	0,2
40 m ²	6	1,2
50 m ²	8	1,6
60 m ²	24	4,8
70 m ²	53	10,5
75 m ²	19	3,8
80 m ²	49	9,7
85 m ²	11	2,2
90 m ²	39	7,7
95 m ²	4	0,8
100 m ²	73	14,4
110 m ²	25	4,9
115 m ²	2	0,4
120 m ²	50	9,9
125 m ²	3	0,6
135 m ²	31	6,2
150 m ² ve	57	11,3
Cevap Yok	49	9,7
Toplam	506	100

Çizelge 4.22’de görüldüğü şekilde, gecekondunun büyüklüğüne göre katılımcıların %0,2’si ayrı ayrı 9, 10, 30, 42, 45, 55, 63, 71, 87, 97, 105, 132, 142, %0,4’ü ayrı ayrı 65, 115, 135, %0,6’sı ayrı ayrı 95, 125, %0,8’i 40, %1,4’ü ayrı ayrı 50, 140, %2,0’ı 85, %3,8’i 75, %4,0’ı 130, %4,2 60, %4,9’u 110, %7,7’si 90, %9,7’si 80, % 9,9’u 120, %10,3’ü 70, %11,3’ü 150 ve üstü, %14,2’si ise 100 m² den oluşmaktadır. Katılımcılardan %9,7si soruyu cevaplamamışlardır.

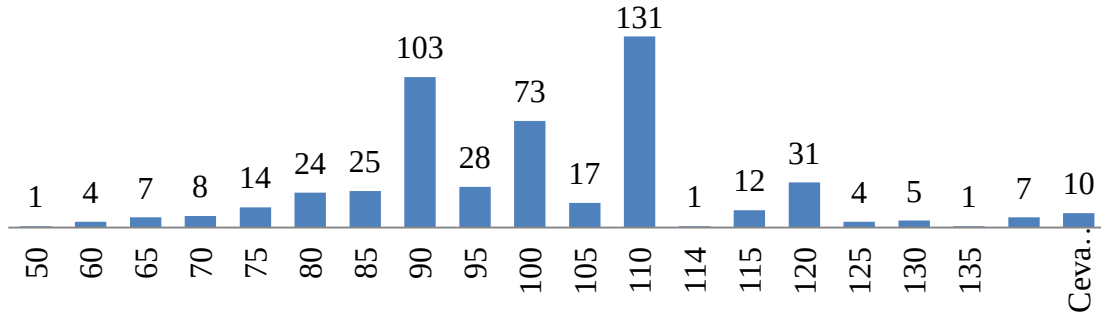
Şekil 4.17 : Gecekondu büyüklüğü.

Çizelge 4.23 : Sosyal konut büyüklüğü.

	Sayı	Oran (%)
50	1	0,2
60	4	0,8
65	7	1,4
70	8	1,6
75	14	2,8
80	24	4,7
85	25	4,9
90	103	20,4
95	28	5,5
100	73	14,4
105	17	3,4
110	131	25,9
114	1	0,2
115	12	2,4
120	31	6,1
125	4	0,8
130	5	1
135	1	0,2
140 ve üzeri	7	1,4
Cevap Yok	10	2
Toplam	506	100

Katılımcılardan yaklaşık yarısı 70 ile 100 m² arasında büyüklüğe sahip gecekondularda yaşamışken 120 m² üzerindeki büyüklüklerde de yaşayan gecekondulu sahipleri bulunmaktadır (Şekil 4.17).

Çizelge 4.23’de görüldüğü şekilde, sosyal konutun büyüklüğüne göre katılımcıların %0,2’si ayrı ayrı 50, 68, 77, 84, 97, 99, 102, 106, 114, 135, 140, %0,8’i 60, 96, 125, %1,0’ı 87, 98, 130, %1,2’si 150 ve üstü, %1,4’ü ayrı ayrı 65,70, %2,4’ü 115, %2,6’sı 75, %3,2’si 105, %4,5’i 95, %4,7’si ayrı ayrı 80, 85, %6,1’i 120, %13’ü 100, %19,4’ü 90, %23,9’u 110 m² den oluşmaktadır. Katılımcılardan %2,0’ı soruyu cevaplamamışlardır.

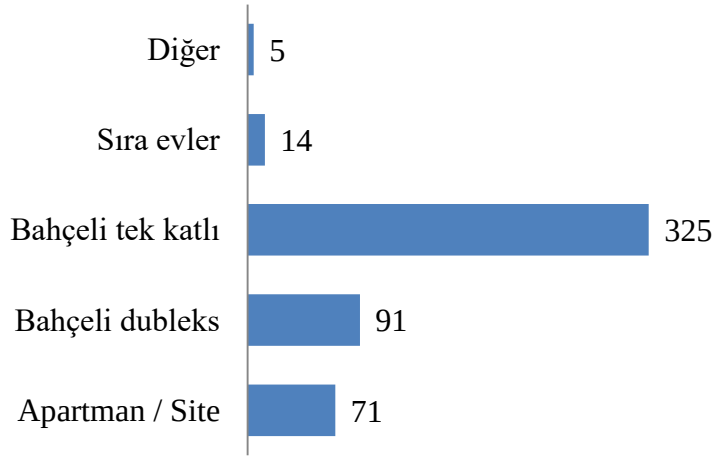

Şekil 4.18 : Sosyal konut büyüklüğü.

Katılımcılardan yarısından fazlası 90 ile 110 m² arasında büyüklüğe sahip sosyal konutlarda yaşamakta iken 75 ve 85 m² aralığında büyüklüklerdeki sosyal konutlarda yaşayan gecekondulu sahipleri bulunmaktadır (Şekil 4.18).

Çizelge 4.24 : İdeal konut anlayışı.

	Sayı	Oran (%)
Apartman / Site	71	14.0
Bahçeli dubleks	91	18.0
Bahçeli tek katlı	325	64.2
Sıra evler	14	2.8
Diğer	5	1.0
Toplam	506	100.0

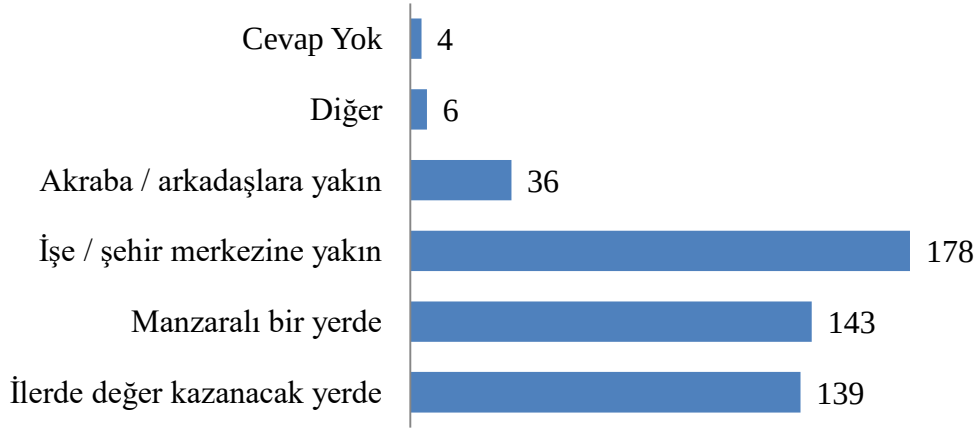
Şekil 4.19 : İdeal konut anlayışı.

Çizelge 4.24’de görüldüğü şekilde, ideal konut katılımcıların %14,0’ına göre apartman/site, %18,0’ına göre bahçeli dubleks, %64,2’ne göre bahçeli tek katlı, %2,8’ine göre sıra evler, %1,0’ına göre diğer şekilde olmalıdır. Katılımcıların çoğunluğuna göre ideal konut, bahçeli ve tek katlı olmalıdır (Şekil 4.19).

Çizelge 4.25 : İdeal konutun yeri.

	Sayı	Oran (%)
İlerde değer kazanacak yerde	139	27.5
Manzaralı bir yerde	143	28.3
İşe / şehir merkezine yakın	178	35.2
Akraba / arkadaşlara yakın	36	7.1
Diğer	6	1.2
Cevap Yok	4	0.8
Toplam	506	100.0

Çizelge 4.25’de görüldüğü şekilde, ideal konut katılımcıların %27,5’ne göre ilerde değer kazanacak yerde, %28,3’ne göre manzaralı bir yerde, %35,2’ne göre işe / şehir merkezine yakın, %7,1’ne göre akraba / arkadaşlara yakın, %1,2’ne göre diğer şekilde olmalıdır. Katılımcılardan %0,8’i soruyu cevaplamamışlardır.

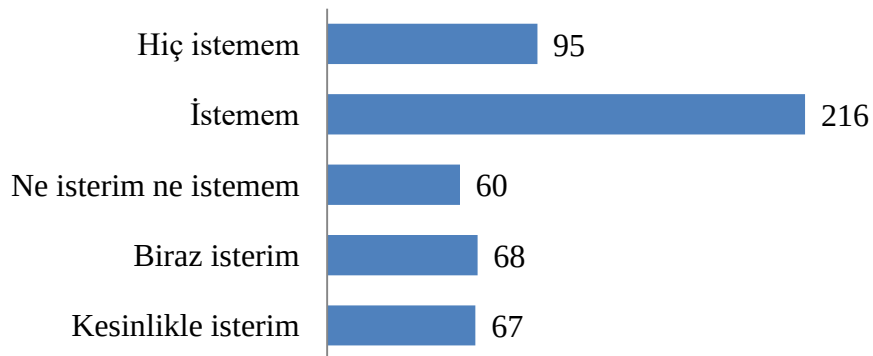
Şekil 4.20 : İdeal konutun yeri.

Katılımcılara göre ideal konut, merkeze yakın, manzaralı ve ileride değer kazanacak bir yerde olmalıdır (Şekil 4.20).

Çizelge 4.26 : Taşınma isteği.

	Sayı	Oran (%)
Kesinlikle isterim	67	13.2
Biraz isterim	68	13.4
Ne isterim ne istemem	60	11.9
İstemem	216	42.7
Hiç istemem	95	18.8
Toplam	506	100.0

Çizelge 4.26’da görüldüğü şekilde, katılımcılardan %13,2’si kesinlikle, %13,4’ü biraz taşınmak isterken, %11,9’u taşınmada kararsız, %42,7’si taşınmayı istemez iken, %18,8’i ise taşınmayı hiç istemediğini belirtmiştir.

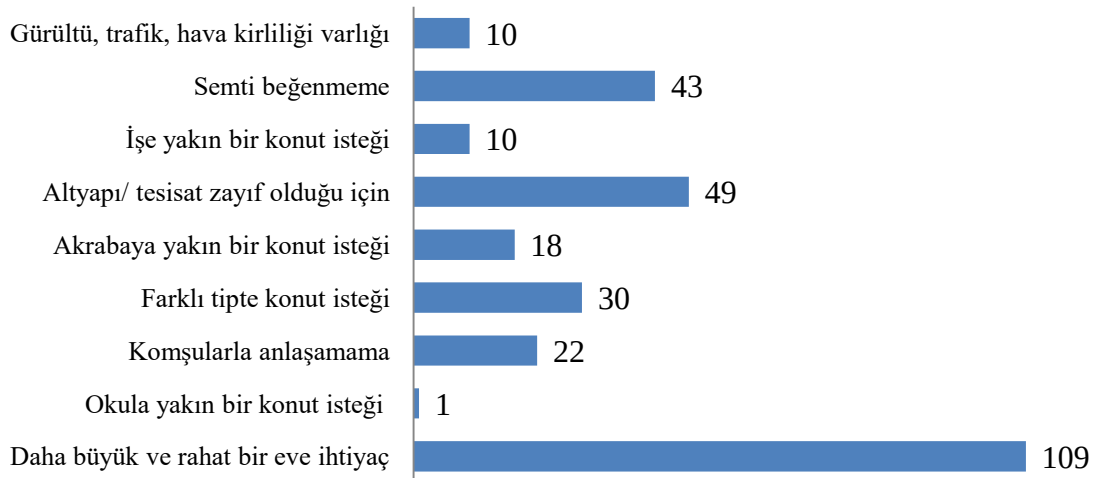
Şekil 4.21 : Taşınma isteği.

Katılımcılardan yarıdan fazlası sosyal konuttan taşınmayı istememekte olup, dörtte biri taşınmayı istemektedir. Genel eğilimin taşınmayı istemediği ifade edilebilir (Şekil 4.21).

Çizelge 4.27 : Taşınma isteğinin sebebi.

	Sayı	%
Daha büyük ve rahat bir eve ihtiyaç	109	37.3
Okula yakın bir konut isteği	1	0.3
Komşularla anlaşamama	22	7.5
Farklı tipte konut isteği	30	10.3
Akrabaya yakın bir konut isteği	18	6.2
Altyapı/ tesisat zayıf olduğu için	49	16.8
İşe yakın bir konut isteği	10	3.4
Semti beğenmeme	43	14.7
Gürültü, trafik, hava kirliliği varlığı	10	3.4
Toplam	292	100.0

Çizelge 4.27’de görüldüğü şekilde, katılımcılar taşınma isteğinin sebebini %0,3’ü okula yakın bir konut isteği, %3,4’ü işe yakın bir konut isteği ve gürültü, trafik, hava kirliliği varlığı, %6,2’si akrabaya yakın bir konut isteği, %7,5’i komşularla anlaşamama, %10,3’ü farklı tipte konut isteği, %14,7’si semti beğenmeme olarak belirtmiştir. Taşınma isteğinin sebebini katılımcılar sırasıyla en fazla %37,3’ü daha büyük ve rahat bir eve ihtiyaç, %16,8’i altyapı/ tesisat zayıf olduğu için seçeneğini belirtmişlerdir.

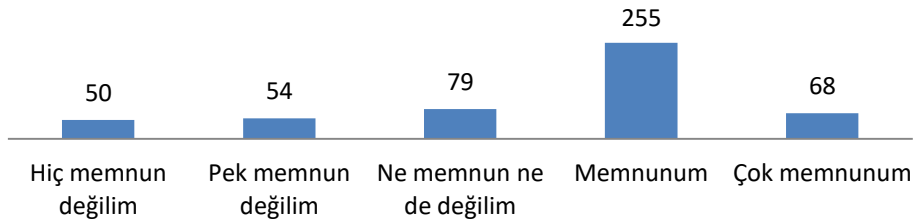
Şekil 4.22 : Taşınma isteğinin sebebi.

Katılımcılar taşınma isteğinin sebebi olarak daha büyük ve rahat bir eve ihtiyaç olduğunu ifade etmektedir (Şekil 4.22).

Çizelge 4.28 : Sosyal konut genel memnuniyeti.

	Sayı	%
Hiç memnun değilim	50	9,9
Pek memnun değilim	54	10,7
Ne memnun ne de değilim	79	15,6
Memnunum	255	50,4
Çok memnunum	68	13,4
Toplam	506	100,0

Çizelge 4.28’de görüldüğü şekilde, katılımcılardan sosyal konuttaki yaşantısından genel olarak hiç memnun olmayanlar %9,9, pek memnun olmayanlar %10,7, ne memnun ne değil olanlar %15,6, memnun olanlar %50,4, çok memnun olanlar ise %13,4 oranındadır.

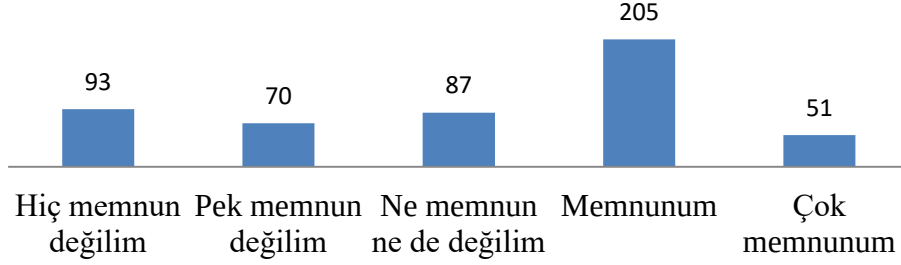
Şekil 4.23 : Sosyal konut genel memnuniyeti.

Katılımcılar ağırlıklı olarak sosyal konut yaşantısından memnun olduklarını ifade etmişlerdir (Şekil 4.23).

Çizelge 4.29 : Belediye hizmetleri memnuniyeti.

	Sayı	%
Hiç memnun değilim	93	18,4
Pek memnun değilim	70	13,8
Ne memnun ne de değilim	87	17,2
Memnunum	205	40,5
Çok memnunum	51	10,1
Toplam	506	100,00

Çizelge 4.29’da görüldüğü şekilde, katılımcılardan belediyenin hizmetlerinden genel olarak hiç memnun olmayanlar %18,4, pek memnun olmayanlar %13,8, ne memnun ne değil olanlar %17,2, memnun olanlar %40,5, çok memnun olanlar ise %10,1 oranındadır.

Şekil 4.24 : Belediye hizmetleri memnuniyeti.

Katılımcıların yarısı belediyenin hizmetlerinden genel olarak memnun olduklarını ifade etmiştir. Geri kalanlar ise hemen hemen aynı olarak memnun olmadığını veya fark olmadığını ifade etmiştir (Şekil 4.24).

Çizelge 4.30 : Ekonomik memnuniyet.

	Sayı	Yüzde
Hiç kazançlı çıkmadım	139	27,5
Pek kazançlı çıkmadım	58	11,5
Ne kazançlı çıktım ne de çıkmadım	86	17,0
Biraz kazançlı çıktım	155	30,6
Çok kazançlı çıktım	56	11,1
Cevap Yok	12	2,4
Toplam	506	100,0

Çizelge 4.30’da görüldüğü şekilde, katılımcılardan ekonomik olarak hiç kazançlı çıkmadığını düşünenler %27,5, pek kazançlı çıkmadığını düşünenler %11,5, fark olmadığını düşünenler %17,0, biraz kazançlı çıktığını düşünenler %30,6, çok kazançlı çıktığını düşünenler ise %11,1 oranındadır. Katılımcılardan %2,4’ü soruya cevap vermemiştir.

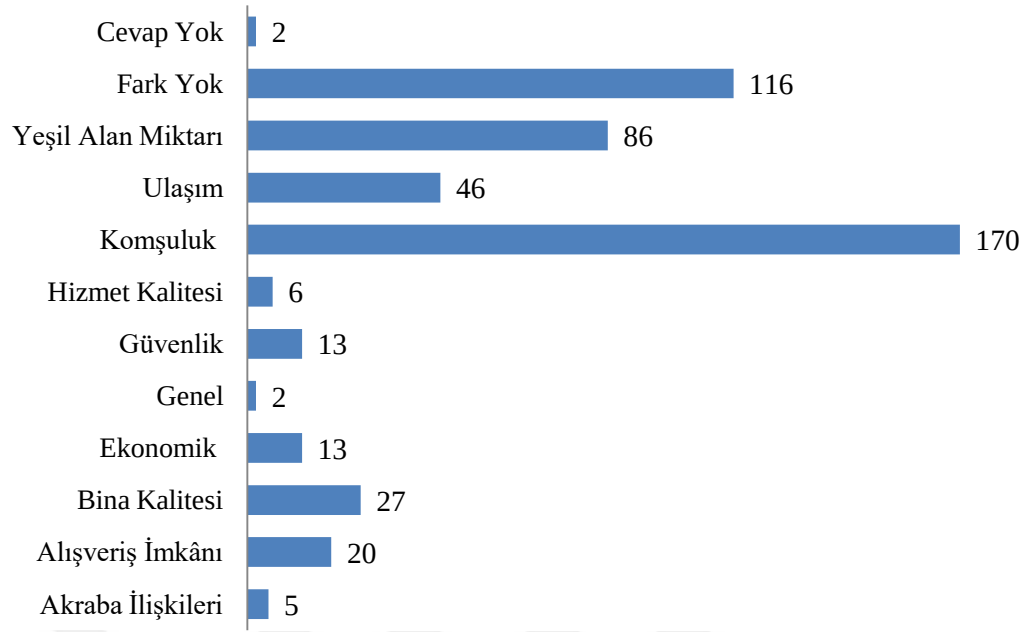
Şekil 4.25 : Ekonomik memnuniyet.

Katılımcılardan ekonomik olarak kazançlı çıktığını düşünenler ile kazançlı çıkmadığını düşünenler ağırlıklı olarak hemen hemen aynı oranda bulunmaktadır. Geri kalanlar ise fark olmadığını ifade etmiştir (Şekil 4.25).

Çizelge 4.31 : Eksikliği duyulan şeyler.

	Sayı	%
Akraba İlişkileri	5	1.0
Alışveriş İmkânı	20	4.0
Bina Kalitesi	27	5.3
Ekonomik	13	2.6
Genel	2	0.4
Güvenlik	13	2.6
Hizmet Kalitesi	6	1.2
Komşuluk	170	33.5
Ulaşım	46	9.1
Yeşil Alan Miktarı	86	17.0
Fark Yok	116	22.9
Cevap Yok	2	0.4
Toplam	506	100.0

Çizelge 4.31’de görüldüğü şekilde, katılımcılardan yaşadıkları konutlarda eksikliğini hissettiği şeyler %33,5 komşuluk, %17,0 yeşil alan miktarı, %9,1 ulaşım, %5,3 bina kalitesi, %4,0 alışveriş imkânı, %2,6 ayrı ayrı ekonomik koşullar ve güvenlik, %1,2 hizmet kalitesi, %1,0 akraba ilişkileri, %0,4 genel şeylerdir. Katılımcılardan %0,4’ü soruya cevap vermemiş ve %22,9’u fark olmadığını belirtmiştir.

Şekil 4.26 : Eksikliği duyulan şeyler.

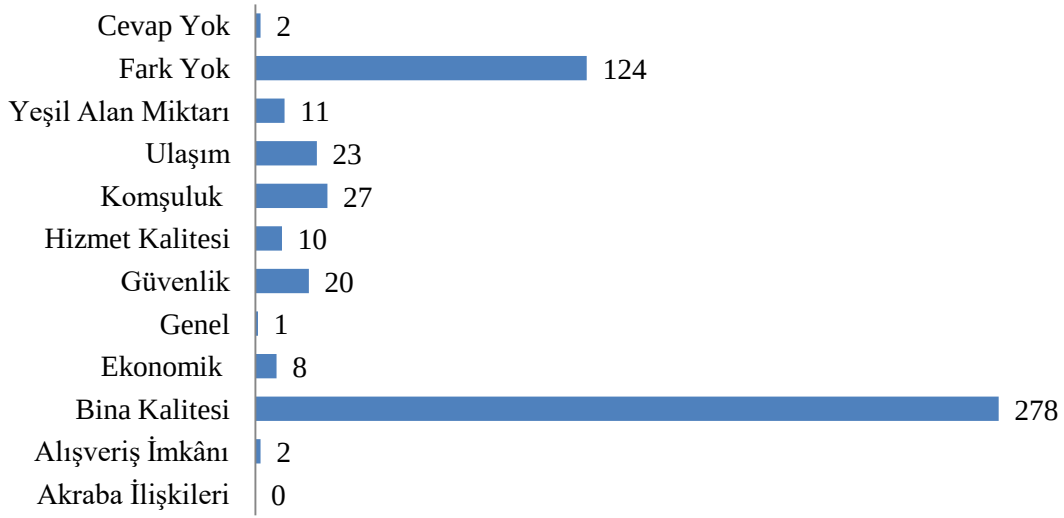
Buna göre, katılımcılar yaşadıkları konutta en fazla % 33,5 oranında komşuluk, %17,0 oranında yeşil alan miktarı, % 9,1 oranında ulaşım konusunda eksiklik çektiklerini belirtmişlerdir (Şekil 4.26).

Çizelge 4.32 : Sosyal konutun olumlu tarafları.

	Sayı	%
Akraba İlişkileri	0	0.0
Alışveriş İmkânı	2	0.4
Bina Kalitesi	278	54.9
Ekonomik	8	1.6
Genel	1	0.2
Güvenlik	20	4.0
Hizmet Kalitesi	10	2.0
Komşuluk	27	5.3
Ulaşım	23	4.5
Yeşil Alan Miktarı	11	2.2
Fark Yok	124	24.5
Cevap Yok	2	0.4
Toplam	506	100.0

Çizelge 4.32’de görüldüğü şekilde, katılımcılardan sosyal konut ile gecekondudaki yaşantılarını kıyasladıklarında en olumlu tarafları %54,9 bina kalitesi, %5,3 komşuluk, %4,0 güvenlik, %2,2 yeşil alan miktarı, %2,0 hizmet kalitesi, %1,6 ekonomik koşullar, %0,4 alışveriş imkânı, %0,2 genel şeylerdir. Katılımcılardan %0,4’ü soruya cevap vermemiş ve %24,5’i fark olmadığını belirtmiştir.

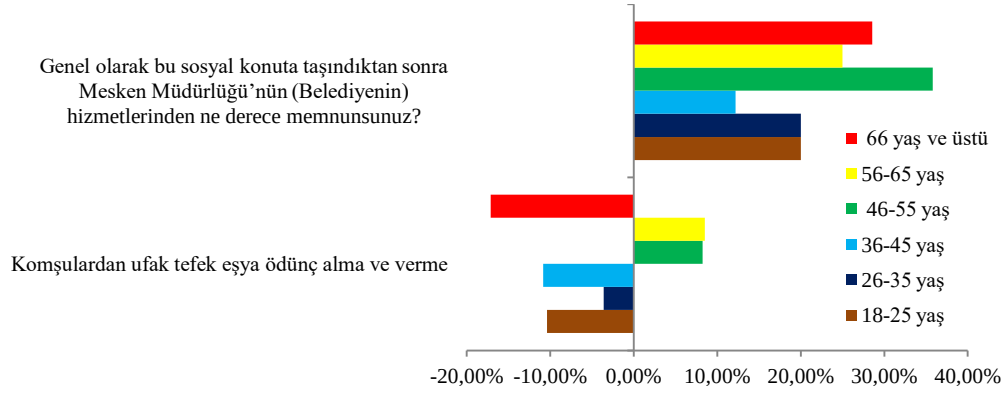
Buna göre, katılımcılar yaşadıkları konutun en olumlu tarafını en fazla % 54,9 oranında bina kalitesi olduğunu ifade etmişlerdir. % 24,5 oranında katılımcı ise fark olmadığını belirtmiştir (Şekil 4.27).

Şekil 4.27 : Sosyal konutun olumlu tarafları.

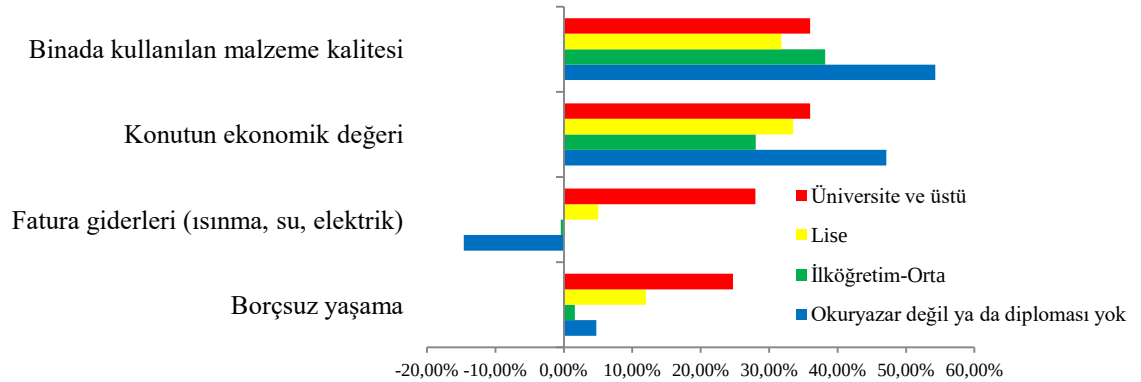
4.5 Analizler

Bu çalışmada, gecekondu sahiplerinin gecekonduları yıkıldıktan sonra sosyal konuta tahsisinden sonra yaşam kalitelerinde nelerin değiştiği ile ilgili bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Aşağıda çapraz tablo analizlerinde, demografik özelliklere göre yaşam kalitesindeki değişikliklerin nasıl algılandığı gösterilmektedir. Çapraz tablolar temel olarak, Eyman’ında (2007) belirttiği gibi, iki değişken arasındaki ilişkiyi analiz etmek için kullanılır. Bu, araştırmacıya değişkenler arasındaki ilişkiyi ilgili her bir değişkenin kategorilerinin kesişimlerini inceleyerek keşfetme olanağı sağlar (Kara, 2012’de atıfta bulunduğu gibi). EK C’de, değişkenler arasındaki ilişkilerin anlamlı olup olmadığı ile ilgili ilişki çizelgeleri oluşturulmuştur.

Şekil 4.28 : Yaş ve faktörler.

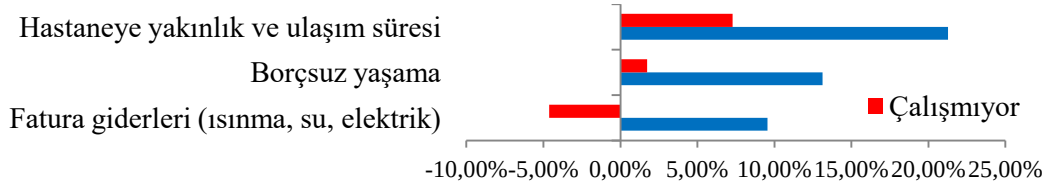
Şekil 4.28’de yaş ve faktörlerle ilgili çapraz sorgu sonucunda ortaya çıkan anlamlı farklılıklar gösterilmektedir. Buna göre, “Komşulardan Ufak Tefek Eşya Ödünç Alma Ve Verme” ve “Belediye Hizmetleri Genel Memnuniyet” değişkenleri arasındaki ilişkilerin bazı yaş aralıklarında anlamlı ve farklı düşüncelere sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Şekil 4.29 : Eğitim ve faktörler.

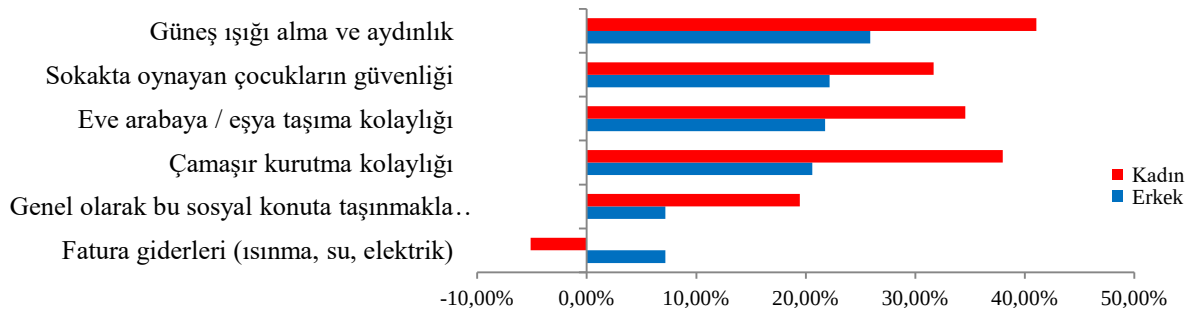
Eğitim bireylerin toplumsallaşması ve çevreye uyum sağlamasında en etkin toplumsal kurumdur. Aynı zamanda, eğitim ve öğrenme süreçlerinin kişilerin kentsel yaşam kalitelerinin gelişmesine olumlu etkileri de vardır (Yavuzçehre ve Torlak, 2006).

Şekil 4.29’da eğitim ve faktörlerle ilgili çapraz sorgu sonucunda ortaya çıkan anlamlı farklılıklar gösterilmektedir. Buna göre, “Binada Kullanılan Malzeme Kalitesi”, “Konutun Ekonomik Değeri”, “Fatura Giderleri” ve “Borçsuz Yaşama” değişkenleri arasındaki ilişkilerin bazı eğitim aralıklarında anlamlı ve farklı düşüncelere sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

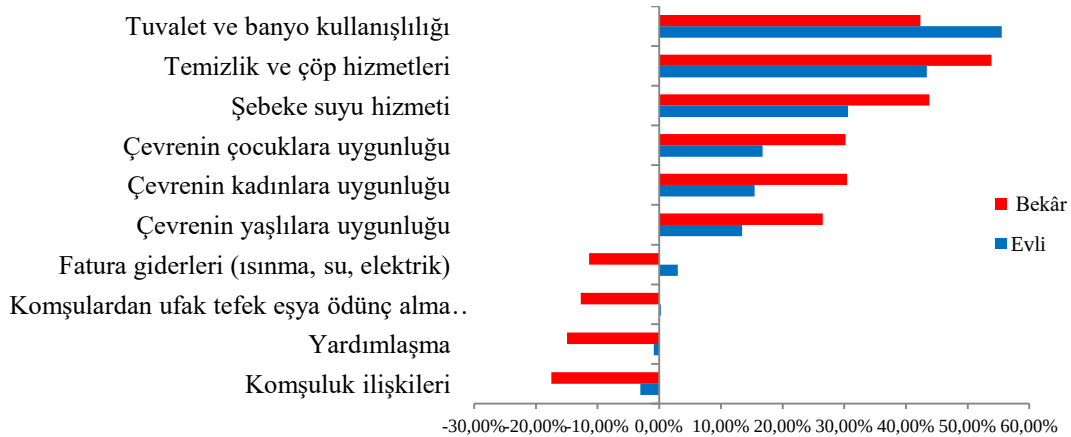
Şekil 4.30 : Meslek ve faktörler.

Şekil 4.30’da meslek ve faktörlerle ilgili çapraz sorgu sonucunda ortaya çıkan anlamlı farklılıklar gösterilmektedir. Buna göre, “Hastaneye Yakınlık ve Ulaşım Süresi”, “Borçsuz Yaşama” ve Fatura Giderleri” değişkenleri arasındaki ilişkilerin bazı meslek aralıklarında anlamlı ve farklı düşüncelere sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

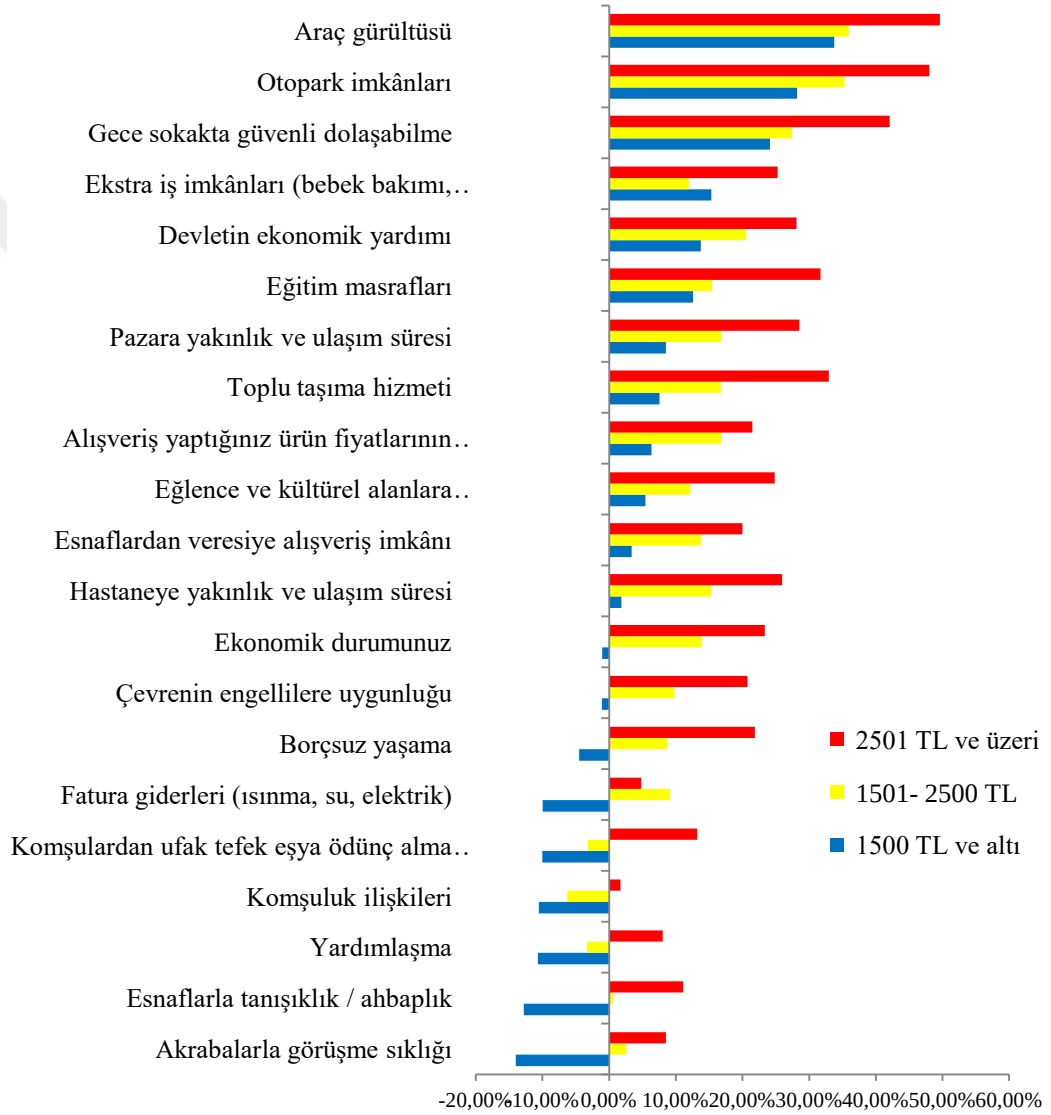
Şekil 4.31 : Cinsiyet ve faktörler.

Şekil 4.31’de cinsiyet ve faktörlerle ilgili çapraz sorgu sonucunda ortaya çıkan anlamlı farklılıklar gösterilmektedir. Buna göre, “Güneş Işığı Alma ve Aydınlık”, “Sokakta Oynayan Çocukların Güvenliği”, “Eve Arabaya Eşya Taşıma Kolaylığı”, “Çamaşır Kurutma Kolaylığı”, Genel Olarak Konuttan Memnuniyet” ve Fatura Giderleri” değişkenleri arasındaki ilişkilerin bazı cinsiyet aralıklarında anlamlı ve farklı düşüncelere sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Şekil 4.32 : Medeni durum ve faktörler.

Şekil 4.32’de medeni durum ve faktörlerle ilgili çapraz sorgu sonucunda ortaya çıkan anlamlı farklılıklar gösterilmektedir. Buna göre, “Tuvalet ve Banyo Kullanışlılığı”, “Temizlik ve Çöp Hizmetleri”, “Şebeke Suyu Hizmetleri”, “Çevrenin Çocuklara Uygunluğu”, “Çevrenin Kadınlara Uygunluğu”, “Çevrenin Yaşlılara Uygunluğu”, “Fatura Giderleri”, “Komşulardan Ufak Tefek Eşya Ödünç Alma”, Yardımlaşma”, “Komşuluk İlişkileri” değişkenleri arasındaki ilişkilerin bazı medeni durum aralıklarında anlamlı ve farklı düşüncelere sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

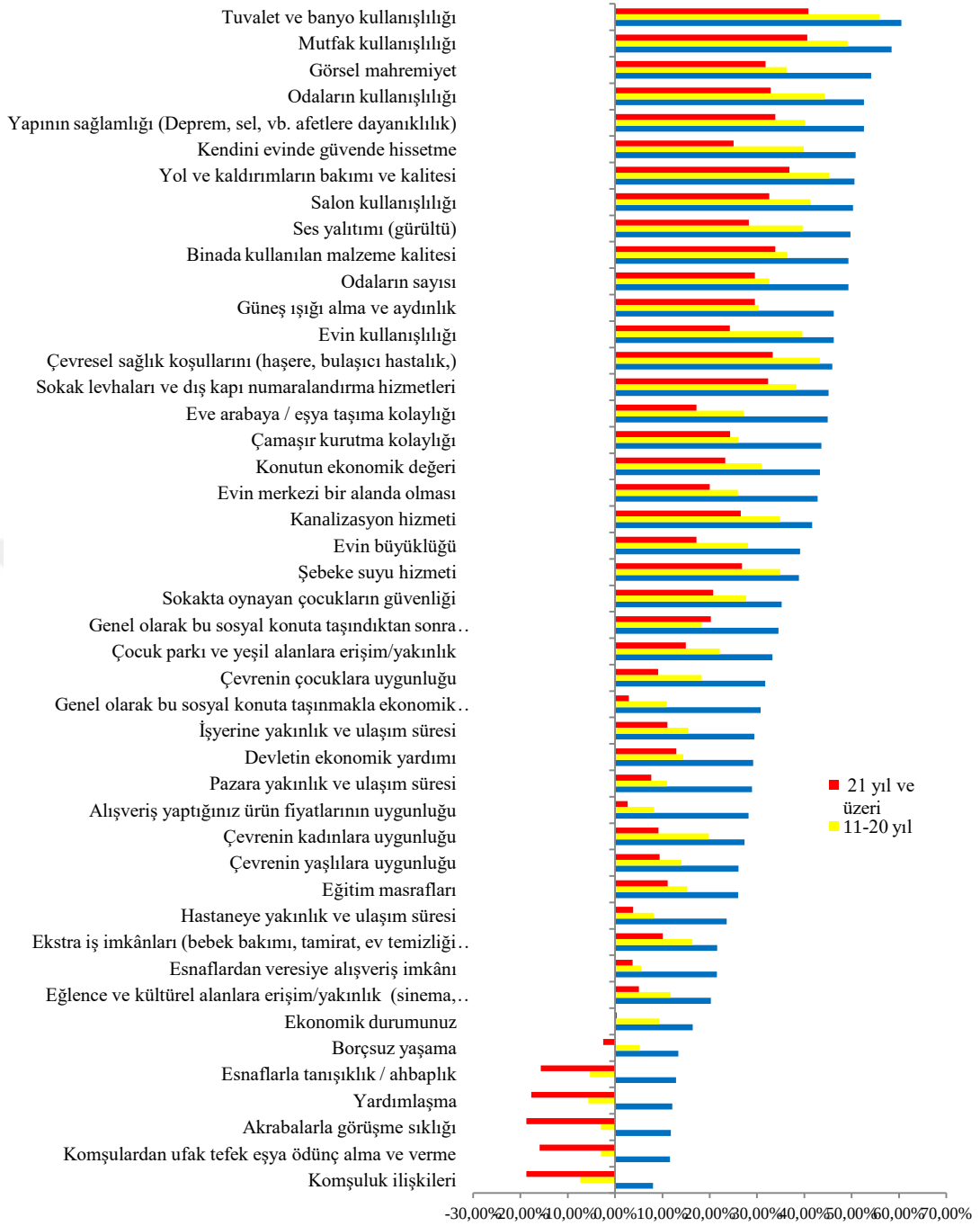

Şekil 4.33 : Gelir ve faktörler.

Gelirin toplumdaki sınıflar arasında dağılımı dengeli olduğu sürece yaşam kalitesi yükselir (Yavuzçehre ve Torlak, 2006). Şekil 4.33’te gelir ve faktörlerle ilgili çapraz sorgu sonucunda ortaya çıkan anlamlı farklılıklar gösterilmektedir. Buna göre, “Araç Gürültüsü”, “Otopark İmkanları”, “Gece Sokakta Güvenli Dolaşabilme”, “Ekstra İş

İmkanları”, “Devletin Ekonomik Yardımı”, “Eğitim Masrafları”, “Pazara Yakınlık Ve Ulaşım Süresi”, “Toplu Taşıma Hizmeti”, “Alışveriş Yaptığınız Ürün Fiyatlarının Uygunluğu”, “Eğlence Ve Kültürel Alanlara Erişim/Yakınlık “, “Esnaflardan Veresiye Alışveriş İmkânı”, “Hastaneye Yakınlık Ve Ulaşım Süresi”, “Ekonomik Durumunuz”, “Çevrenin Engellilere Uygunluğu”, “Borçsuz Yaşama”, “Fatura Giderleri”, “Komşulardan Ufak Tefek Eşya Ödünç Alma Ve Verme”, “Komşuluk İlişkileri”, “Yardımlaşma”, “Esnaflarla Tanışıklık / Ahbaplık”, “Akrabalarla Görüşme Sıklığı” değişkenleri arasındaki ilişkilerin bazı gelir aralıklarında anlamlı ve farklı düşüncelere sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

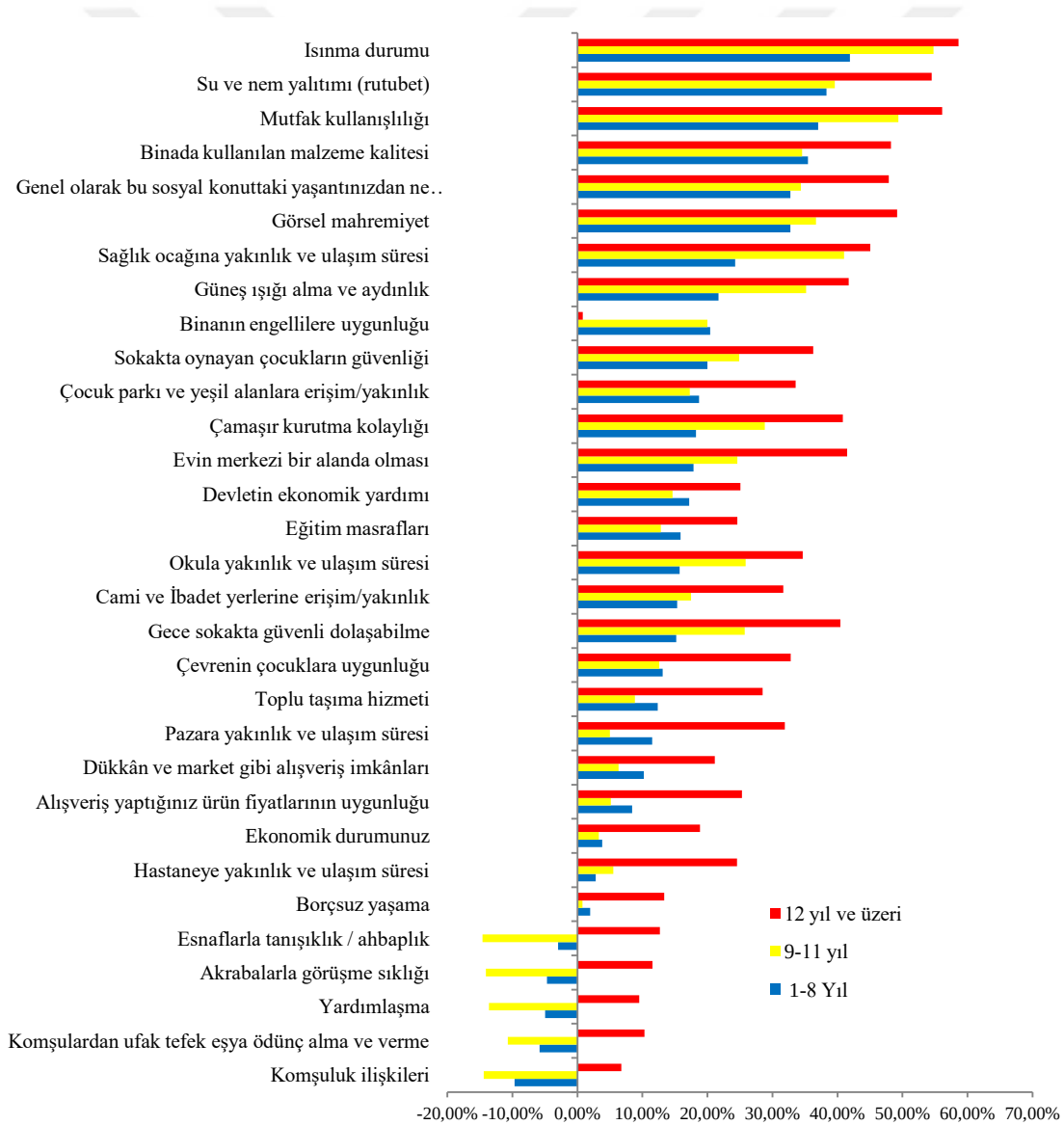
Şekil 4.34’te gecekonduda yaşanan süre ve faktörlerle ilgili çapraz sorgu sonucunda ortaya çıkan anlamlı farklılıklar gösterilmektedir. Buna göre, “Evin Büyüklüğü” , “Evin Kullanışlılığı”, “Eve Arabaya / Eşya Taşıma Kolaylığı”, “Odaların Sayısı”, “Salon Kullanışlılığı”, “Odaların Kullanışlılığı”, “Mutfak Kullanışlılığı”, “Tuvalet Ve Banyo Kullanışlılığı”, “Ses Yalıtımı”, “Çamaşır Kurutma Kolaylığı”, “Güneş Işığı Alma Ve Aydınlik”, “Görsel Mahremiyet”, “Binada Kullanılan Malzeme Kalitesi”, “Evin Merkezi Bir Alanda Olması”, “Konutun Ekonomik Değeri”, “Yapının Sağlamlığı”, “Şebeke Suyu Hizmeti”, “Kanalizasyon Hizmeti”, “Sokak Levhaları Ve Dış Kapı Numaralandırma Hizmetleri”, “Çevresel Sağlık Koşulları”, “Yol Ve Kaldırımların Bakımı Ve Kalitesi”, “Çevrenin Çocuklara Uygunluğu”, “Çevrenin Yaşlılara Uygunluğu”, “Çevrenin Kadınlara Uygunluğu”, “Sokakta Oynayan Çocukların Güvenliği”, “Komşuluk İlişkileri”, “Yardımlaşma”, “Komşulardan Ufak Tefek Eşya Ödünç Alma Ve Verme”, “Akrabalarla Görüşme Sıklığı”, “Esnaflarla Tanışıklık / Ahbaplık”, “İşyerine Yakınlık Ve Ulaşım Süresi”, “Hastaneye Yakınlık Ve Ulaşım Süresi”, “Pazara Yakınlık Ve Ulaşım Süresi”, “Çocuk Parkı Ve Yeşil Alanlara Erişim/Yakınlık”, “Eğlence Ve Kültürel Alanlara Erişim/Yakınlık”, “Ekonomik Durumunuz”, “Ekstra İş İmkânları”, “Alışveriş Yaptığınız Ürün Fiyatlarının Uygunluğu”, “Borçsuz Yaşama”, “Eğitim Masrafları”, “Esnaflardan Veresiye Alışveriş İmkânı”, “Devletin Ekonomik Yardımı”, “Genel Olarak Bu Sosyal Konuta Taşındıktan Sonra Mesken Müdürlüğü’nün (Belediyenin) Hizmetlerinden Ne Derece Memnunsunuz?”, “Genel Olarak Bu Sosyal Konuta Taşınmakla Ekonomik Açıdan Kazançlı Çıktığınızı Düşünüyor Musunuz?” değişkenleri arasındaki ilişkilerin bazı süre aralıklarında anlamlı ve farklı düşüncelere sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Şekil 4.34 : Gecekonduya yaşanan süre ve faktörler.

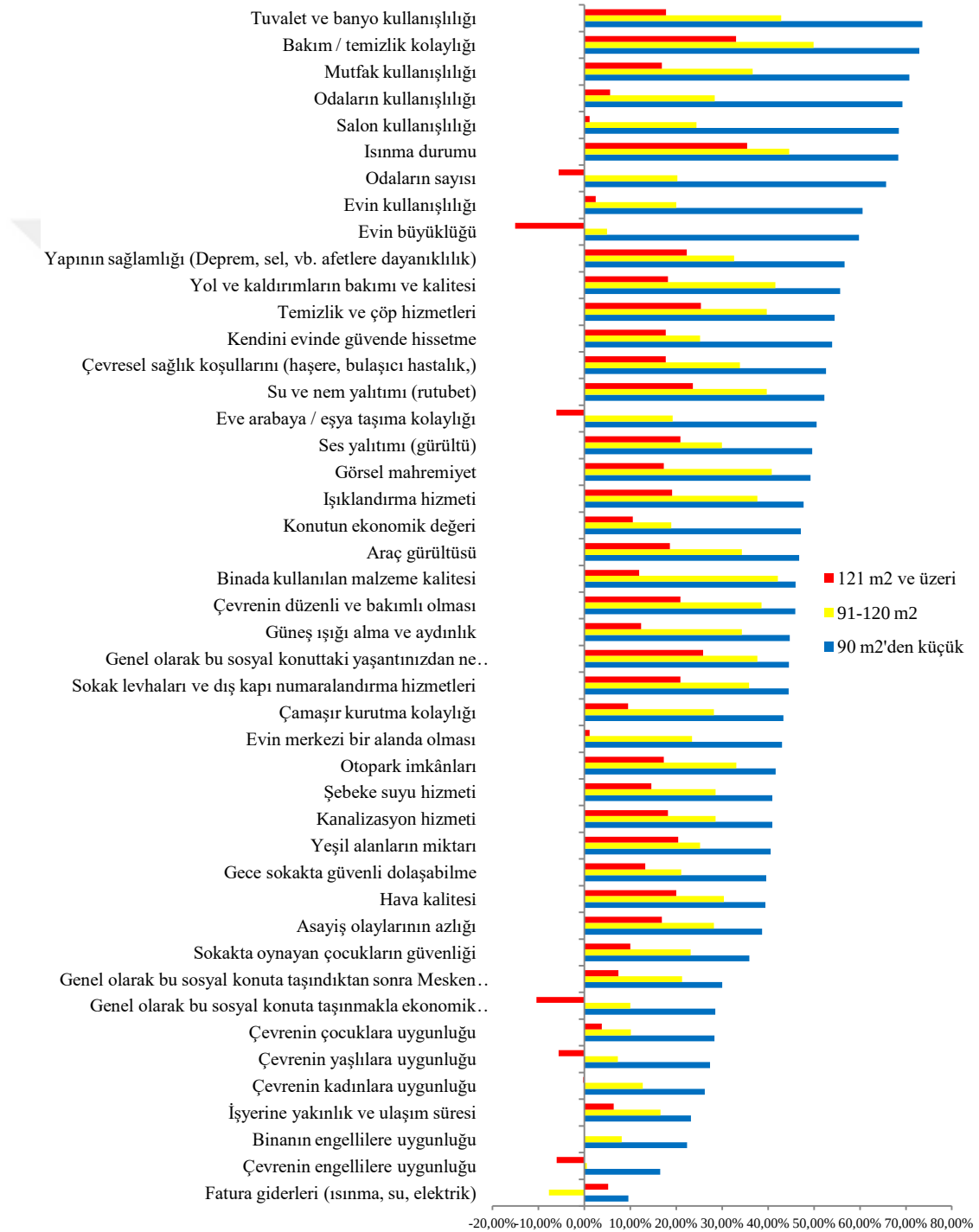
Şekil 4.35'ta sosyal konutta yaşanan süre ve faktörlerle ilgili çapraz sorgu sonucunda ortaya çıkan anlamlı farklılıklar gösterilmektedir. Buna göre, “Mutfak Kullanışlılığı”, “Isınma Durumu”, “Su Ve Nem Yalıtımı”, “Çamaşır Kurutma Kolaylığı”, “Güneş Işığı Alma Ve Aydınlık”, “Görsel Mahremiyet”, “Binada Kullanılan Malzeme Kalitesi”, “Evin Merkezi Bir Alanda Olması”, “Çevrenin Çocuklara Uygunluğu”, “Sokakta Oynayan Çocukların Güvenliği”, “Gece Sokakta Güvenli Dolaşabilme”, “Komşuluk İlişkileri”, “Yardımlaşma”, “Komşulardan Ufak

Tefek Eşya Ödünç Alma Ve Verme”, “Akrabalarla Görüşme Sıklığı”, “Esnaflarla Tanışıklık / Ahbaplık”, “Okula Yakınlık Ve Ulaşım Süresi”, “Sağlık Ocağına Yakınlık Ve Ulaşım Süresi”, “Hastaneye Yakınlık Ve Ulaşım Süresi”, “Pazara Yakınlık Ve Ulaşım Süresi”, “Toplu Taşıma Hizmeti”, “Cami Ve İbadet Yerlerine Erişim/Yakınlık”, “Çocuk Parkı Ve Yeşil Alanlara Erişim/Yakınlık”, “Dükkân Ve Market Gibi Alışveriş İmkânları”, “Ekonomik Durumunuz”, “Alışveriş Yaptığınız Ürün Fiyatlarının Uygunluğu”, “Borçsuz Yaşama”, “Eğitim Masrafları”, “Devletin Ekonomik Yardımı”, “Genel Olarak Bu Sosyal Konuttaki Yaşantınızdan Ne Derece Memnunsunuz?” değişkenleri arasındaki ilişkilerin bazı süre aralıklarında anlamlı ve farklı düşüncelere sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

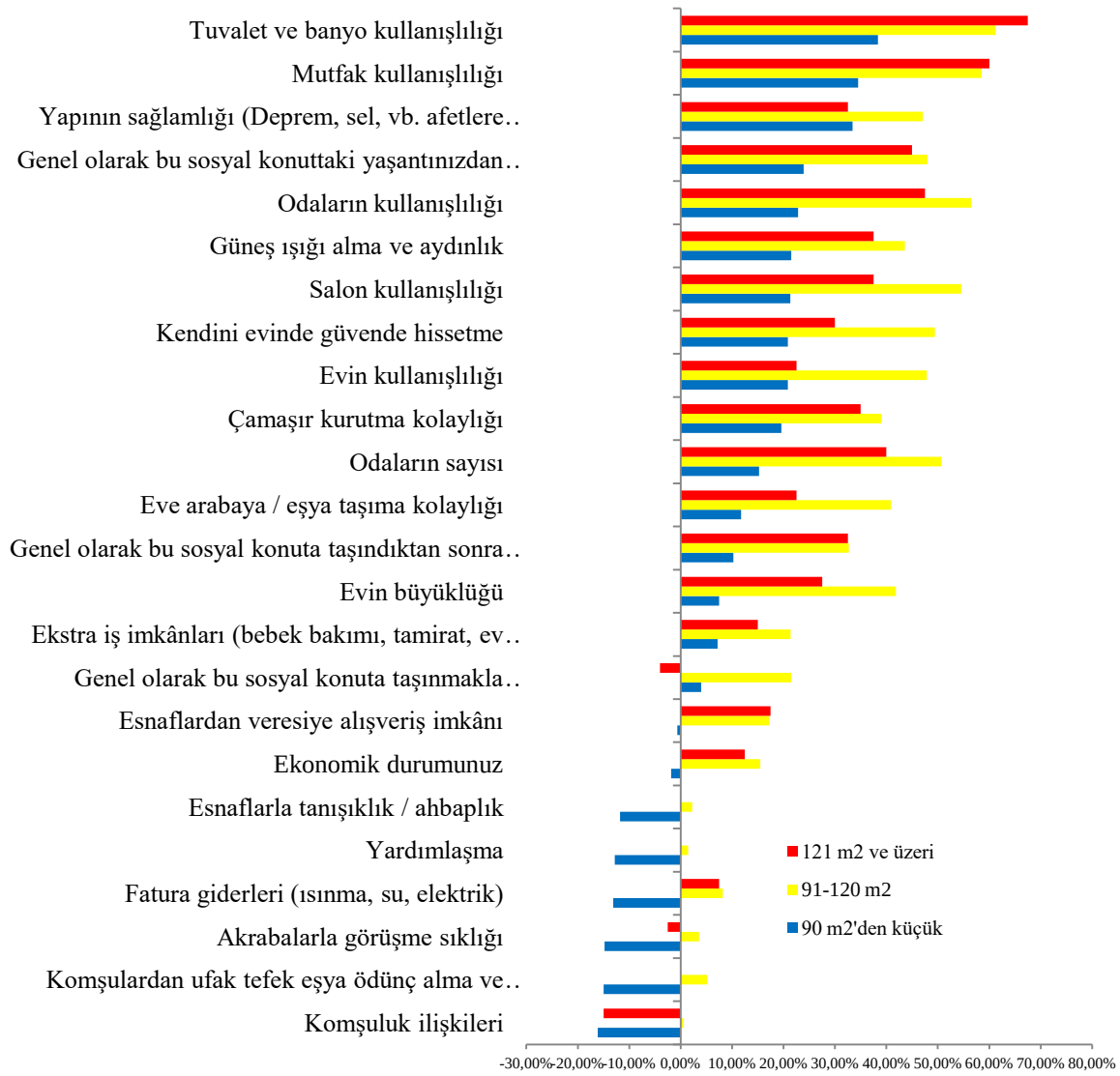

Şekil 4.35 : Sosyal konutta yaşanan süre ve faktörler.

Sosyal konutta yaşanan sürenin, gecekonduda yaşanan süre kadar olmasada yaşam kalitesindeki algılarda önemli rol oynadığı görülmüştür. Sosyal konutta yaşama süresi uzadıkça, memnuniyetde artmaktadır. Bu sonuç, Yavuzçehre ve Torlak'ında (2006) belirttiği gibi, şöyle açıklanabilir: sosyal konutta uzun süre oturanlar, zaman geçtikçe yaşam koşullarını iyileştirebilmektedirler. Sosyal konutta yaşama süresi kriteri tamamen belirleyici olmasada, yaşam kalitesi algılamasını etkilemektedir.

Şekil 4.36 : Gecekondu büyüklüğü ve faktörler.

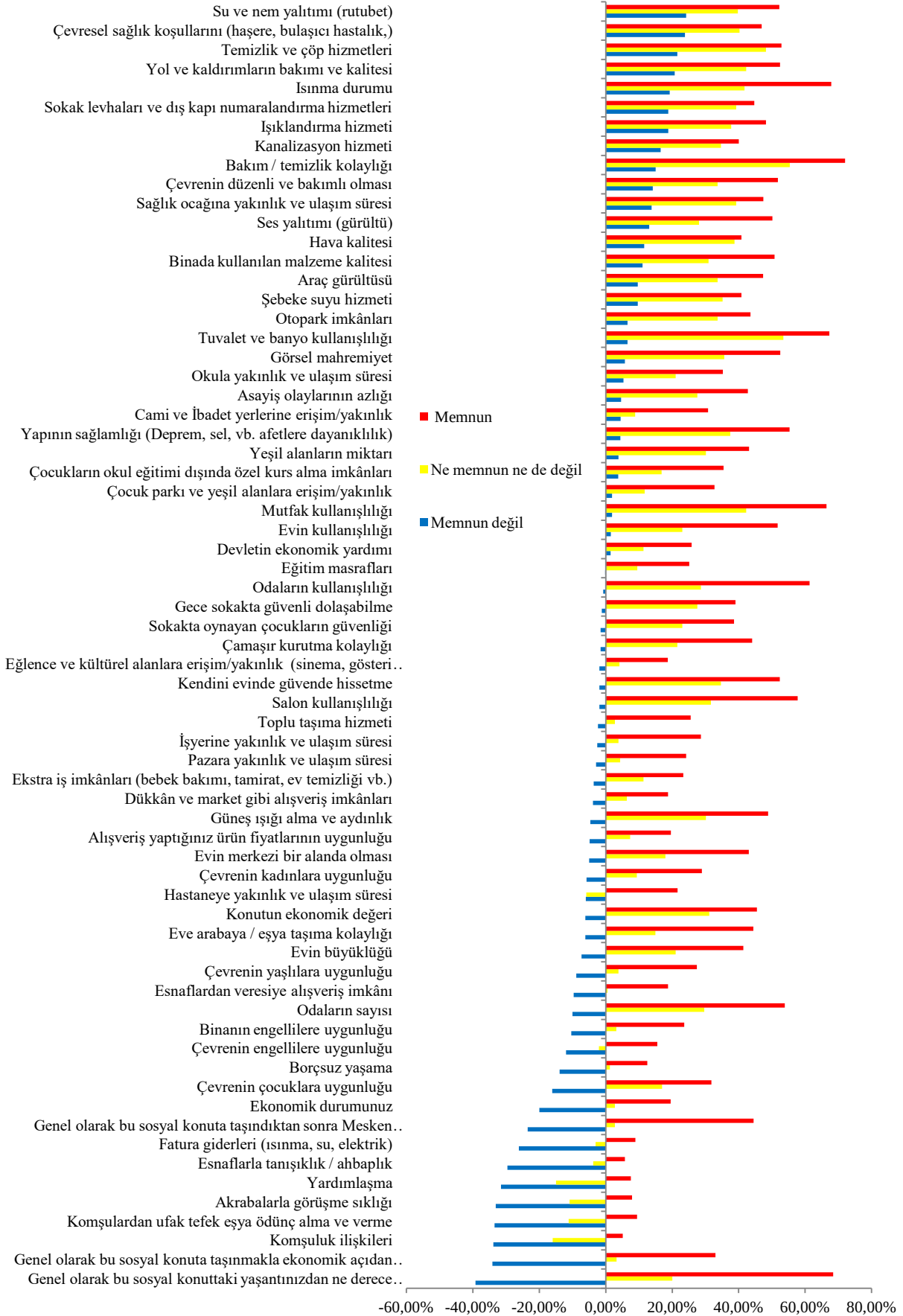
Şekil 4.37 : Sosyal konut büyüklüğü ve faktörler.

Şekil 4.36’da gecekondü büyüklüğü ve faktörlerle ilgili çapraz sorgu sonucunda ortaya çıkan anlamlı farklılıklar gösterilmektedir. Buna göre, “Evin Büyüklüğü” , “Evin Kullanışlılığı”, “Eve Arabaya / Eşya Taşıma Kolaylığı”, “Kendini Evinde Güvende Hissetme”, “Odaların Sayısı”, “Salon Kullanışlılığı”, “Odaların Kullanışlılığı”, “Mutfak Kullanışlılığı”, “Tuvalet Ve Banyo Kullanışlılığı”, “Bakım / Temizlik Kolaylığı”, “Isınma Durumu”, “Ses Yalıtımı”, “Su Ve Nem Yalıtımı”, “Çamaşır Kurutma Kolaylığı”, “Güneş Işığı Alma Ve Aydınlık”, “Görsel Mahremiyet”, “Binada Kullanılan Malzeme Kalitesi”, “Evin Merkezi Bir Alanda Olması”, “Konutun Ekonomik Değeri”, “Yapının Sağlamlığı”, “Binanın Engellilere Uygunluğu”, “Çevrenin Düzenli Ve Bakımlı Olması”, “Hava Kalitesi”, “Şebeke Suyu Hizmeti”, “Kanalizasyon Hizmeti”, “Sokak Levhaları Ve Dış Kapı

Numaralandırma Hizmetleri”, “Işıklandırma Hizmeti”, “Temizlik Ve Çöp Hizmetleri”, “Çevresel Sağlık Koşulları”, “Yol Ve Kaldırımların Bakımı Ve Kalitesi”, “Yeşil Alanların Miktarı”, “Çevrenin Çocuklara Uygunluğu”, “Çevrenin Yaşlılara Uygunluğu”, “Çevrenin Kadınlara Uygunluğu”, “Çevrenin Engellilere Uygunluğu”, “Asayiş Olaylarının Azlığı”, “Sokakta Oynayan Çocukların Güvenliği”, “Gece Sokakta Güvenli Dolaşabilme”, “Otopark İmkânları”, “Araç Gürültüsü”, “İşyerine Yakınlık Ve Ulaşım Süresi”, “Çocuk Parkı Ve Yeşil Alanlara Erişim/Yakınlık”, “Dükkân Ve Market Gibi Alışveriş İmkânları”, “Fatura Giderleri”, “Genel Olarak Bu Sosyal Konuttaki Yaşantınızdan Ne Derece Memnunsunuz?”, “Genel Olarak Bu Sosyal Konuta Taşındıktan Sonra Mesken Müdürlüğü’nün (Belediyenin) Hizmetlerinden Ne Derece Memnunsunuz?”, “Genel Olarak Bu Sosyal Konuta Taşınmakla Ekonomik Açıdan Kazançlı Çıktığınızı Düşünüyor Musunuz?” değişkenleri arasındaki ilişkilerin bazı aralıklarda anlamlı ve farklı düşüncelere sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

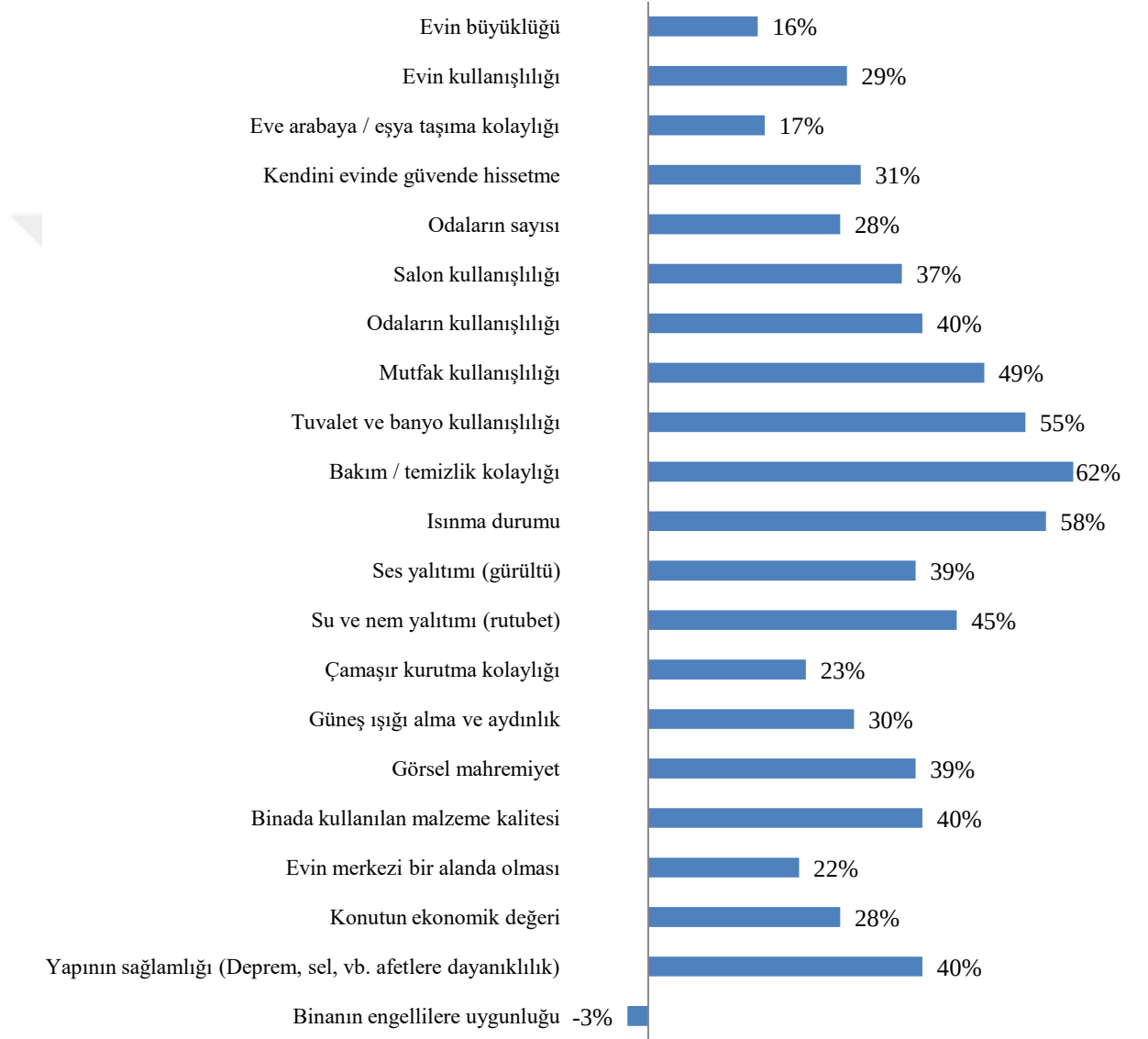
Şekil 4.37’de sosyal konut büyüklüğü ve faktörlerle ilgili çapraz sorgu sonucunda ortaya çıkan anlamlı farklılıklar gösterilmektedir. Buna göre, “Evin Büyüklüğü” , “Evin Kullanışlılığı”, “Eve Arabaya / Eşya Taşıma Kolaylığı”, “Kendini Evinde Güvende Hissetme”, “Odaların Sayısı”, “Salon Kullanışlılığı”, “Odaların Kullanışlılığı”, “Mutfak Kullanışlılığı”, “Tuvalet Ve Banyo Kullanışlılığı”, “Çamaşır Kurutma Kolaylığı”, “Güneş Işığı Alma Ve Aydınlik”, “Komşuluk İlişkileri”, “Yardımlaşma”, “Komşulardan Ufak Tefek Eşya Ödünç Alma Ve Verme”, “Akrabalarla Görüşme Sıklığı”, “Esnaflarla Tanışıklık / Ahbablık”, “Ekonomik Durumunuz”, “Ekstra İş İmkânları”, “Fatura Giderleri”, “Esnaflardan Veresiye Alışveriş İmkânı”, “Genel Olarak Bu Sosyal Konuttaki Yaşantınızdan Ne Derece Memnunsunuz?”, “Genel Olarak Bu Sosyal Konuta Taşındıktan Sonra Mesken Müdürlüğü’nün (Belediyenin) Hizmetlerinden Ne Derece Memnunsunuz?”, “Genel Olarak Bu Sosyal Konuta Taşınmakla Ekonomik Açıdan Kazançlı Çıktığınızı Düşünüyor Musunuz?” değişkenleri arasındaki ilişkilerin bazı aralıklarda anlamlı ve farklı düşüncelere sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Şekil 4.38’de genel memnuniyet ve faktörlerle ilgili çapraz sorgu sonucunda ortaya çıkan anlamlı farklılıklar gösterilmektedir. Buna göre, tüm değişkenler arasındaki ilişkilerin bütün aralıklarda anlamlı ve farklı düşüncelere sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Şekil 4.38 : Genel memnuniyet ve faktörler.

Fiziksel faktörlerde tercih ve genel eğilim sosyal konut yönünde iken, ağırlıklı olarak sosyal konut tercihinde bulunan katılımcılar, 18-25 yaş aralığında, okuryazar değil ya da diploması olmayan, çalışmayan, kadın, bekar, 2501 TL ve üzeri gelire sahip, 10 yıl ve altı süre gecekonduda yaşayan, 1-8 yıl arası sosyal konutta yaşayan, gecekondusu 90 m2'den küçük, sosyal konutu 91-120 m2 arası, genel olarak sosyal konut yaşamından memnun kişilerden oluşmaktadır.

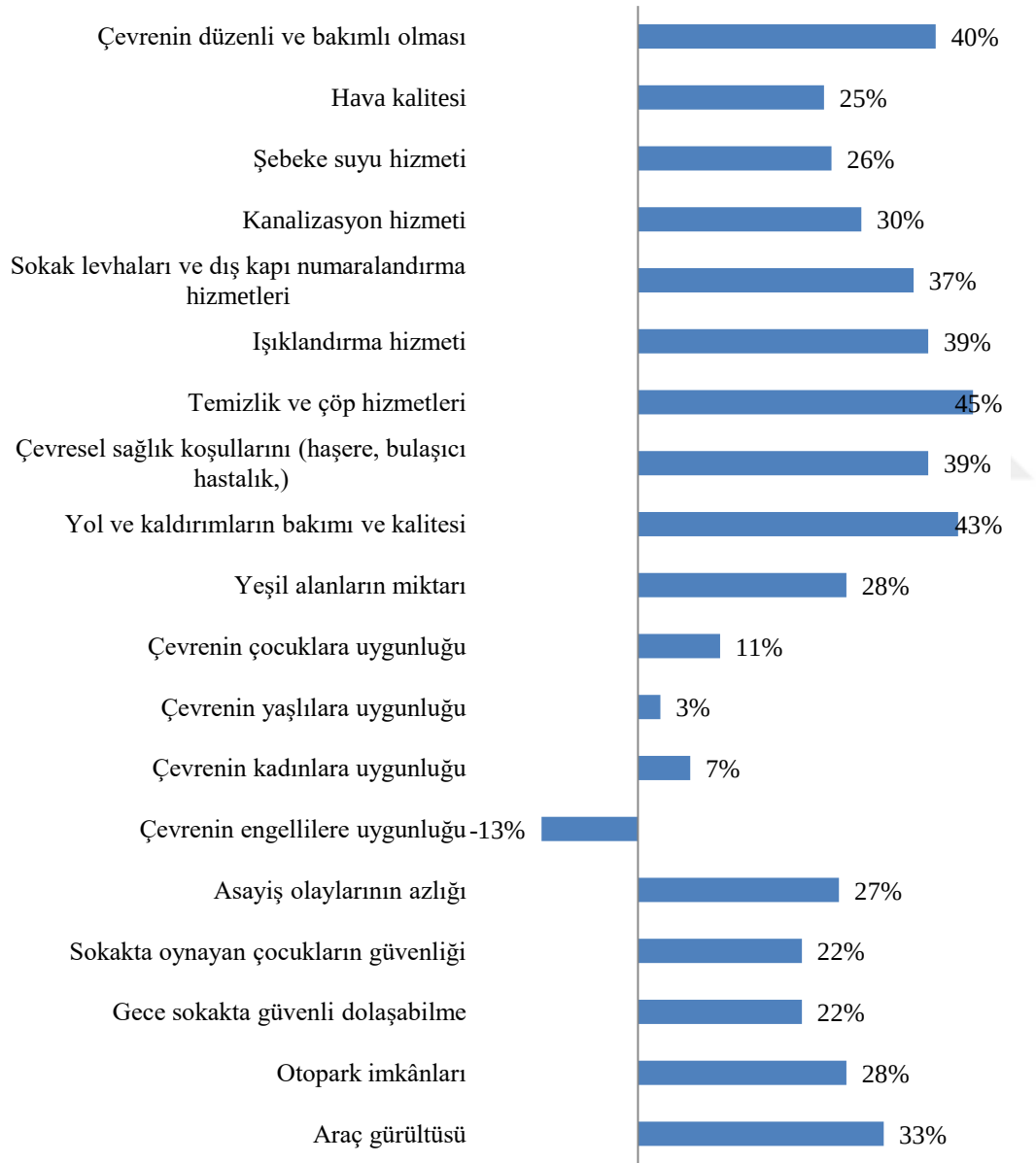

Şekil 4.39 : Fiziksel faktörlere göre konut tercihleri.

Şekil 4.39’da katılımcıların fiziksel özelliklere göre tercih farklılıkları gösterilmektedir. Şekil 4.40’tan da anlaşılacağı gibi, fiziksel faktörlere yönelik tercihlerde, binanın engellilere uygunluğu faktörü haricinde diğer faktörlerde sosyal

konutun daha iyi olduğu belirtilmiştir. Fiziksel faktörlerde genel itibariyle az da olsa bir iyileşmeden bahsedilebilir.

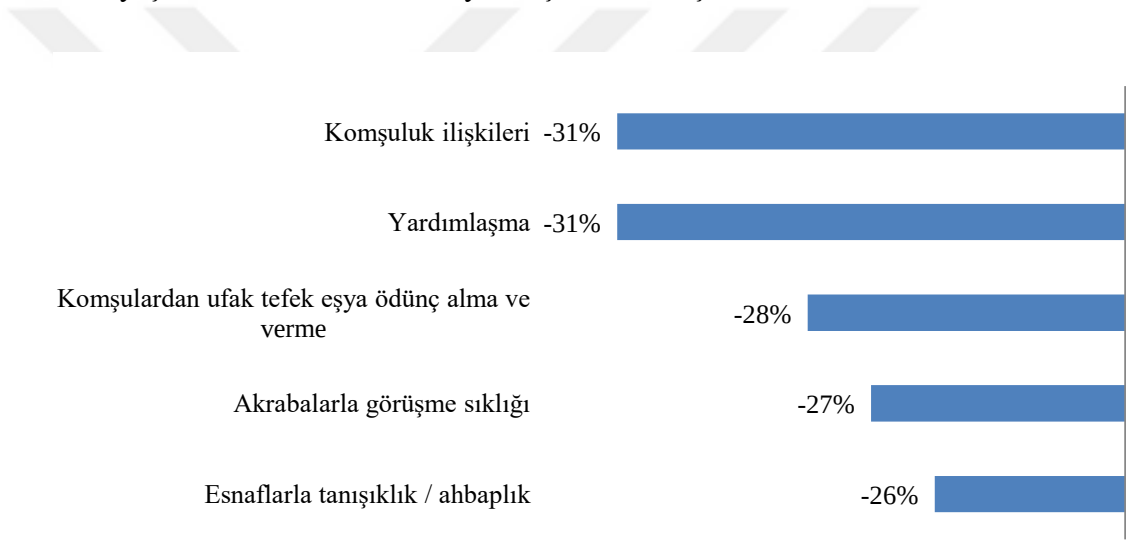
Çevresel faktörlerde tercih ve genel eğilim sosyal konut yönünde iken, ağırlıklı olarak sosyal konut tercihinde bulunan katılımcılar, 18-25 yaş aralığında, okuryazar değıl ya da diploması olmayan, çalışmayan, kadın, bekar, 2501 TL ve üzeri gelire sahip, 10 yıl ve altı süre gecekonduda yaşayan, 12 Yıl ve üzeri sosyal konutta yaşayan, gecekondusu 90 m2'den küçük, sosyal konutu 91-120 m2 arası, genel olarak sosyal konut yaşamından memnun kişilerden oluşmaktadır.

Şekil 4.40 : Çevresel faktörlere göre konut tercihleri.

Şekil 4.40’da katılımcıların çevresel özelliklere göre tercih farklılıkları gösterilmektedir. Şekil 4.40’dan da anlaşılabileceği gibi, çevresel faktörlere yönelik tercihlerde, çevrenin engellilere uygunluğu faktörü haricinde diğer faktörlerde sosyal konutun daha iyi olduğu belirtilmiştir. Çevresel faktörlerde genel bir iyileşmeden söz edilebilir.

Sosyal ilişkilere yönelik faktörlerde tercih ve genel eğilim gecekondu yönünde iken, ağırlıklı olarak sosyal konut tercihinde bulunan katılımcılar, 66 ve üstü yaş aralığında, lise mezunu, çalışmayan, kadın, bekar, 1500 TL ve altı gelire sahip, 21 Yıl ve üzeri süre gecekonduda yaşayan, 9-11 yıl arası sosyal konutta yaşayan, gecekondusu 90 m2’den küçük, sosyal konutu 90 m2’den küçük, genel olarak sosyal konut yaşamından memnun olmayan kişilerden oluşmaktadır.

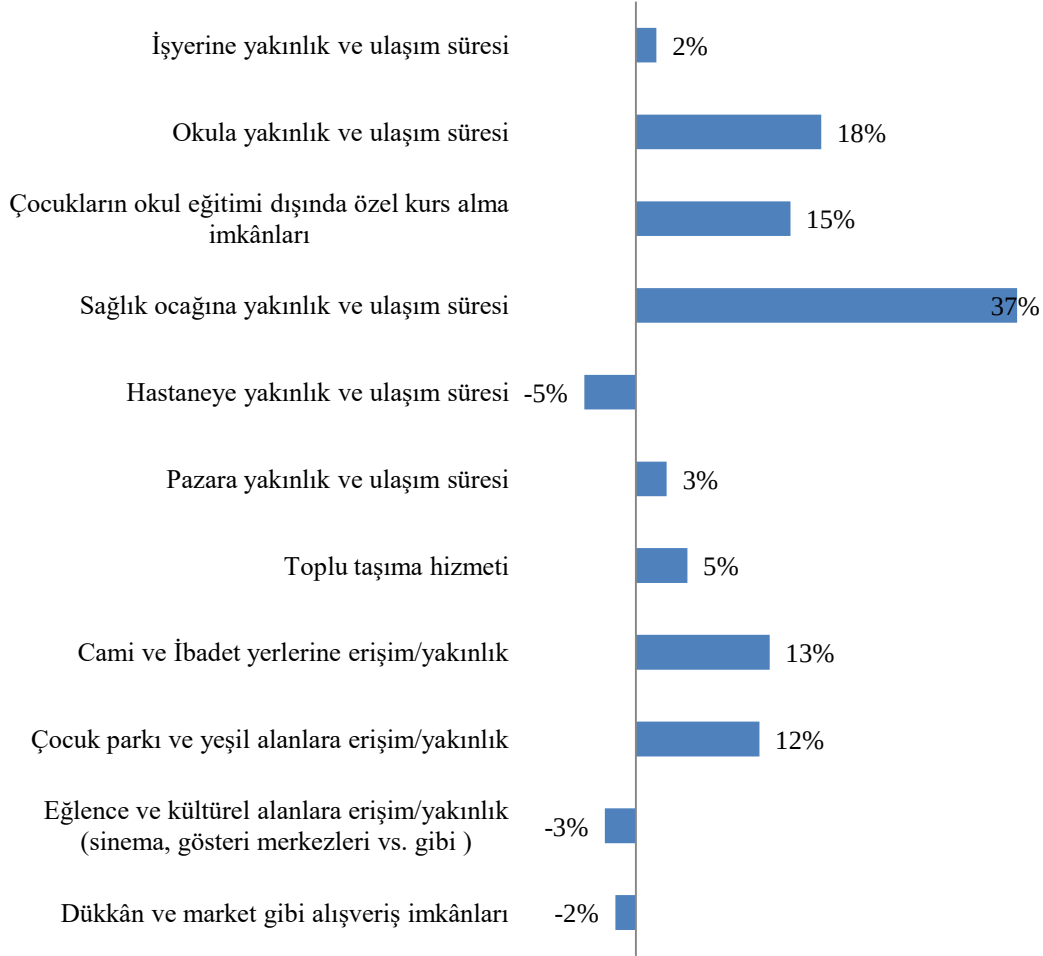

Şekil 4.41 : Sosyal faktörlere göre konut tercihleri.

Şekil 4.41’de katılımcıların sosyal ilişkilere göre tercih farklılıkları gösterilmektedir. Sosyal ilişkilere yönelik tercihlerde, faktörlerin tamamında gecekondu yaşamının daha iyi olduğu belirtilmiştir. Şekil 4.41’den de anlaşılabileceği üzere, sosyal faktörlerde iyileşmeye yönelik herhangi bir durum olmadığı belirtilebilir.

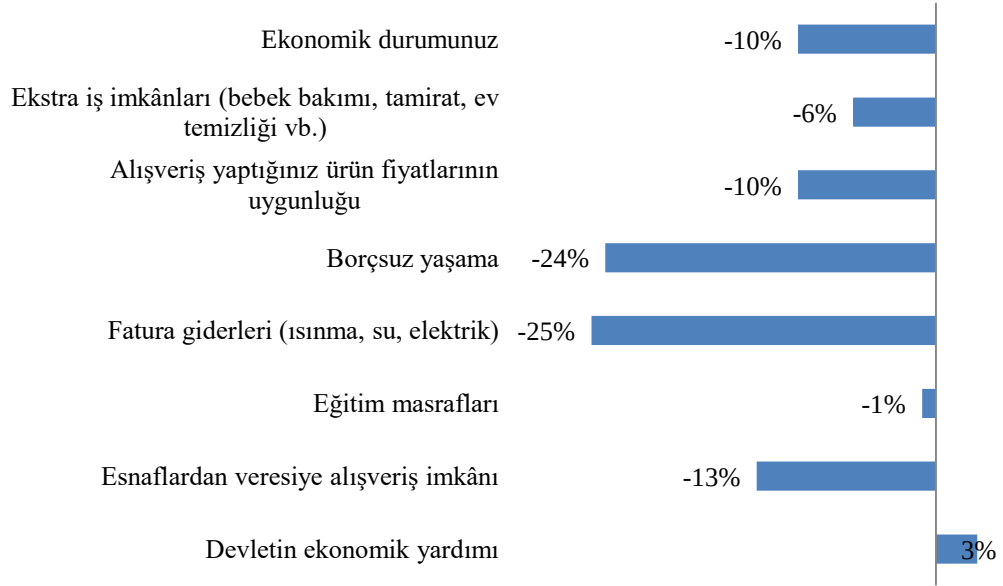
Hizmetlere erişimde tercih ve genel eğilim sosyal konut yönünde iken, ağırlıklı olarak sosyal konut tercihinde bulunan katılımcılar, 46-55 yaş aralığında, lise mezunu, çalışan, kadın, bekar, 2501 TL ve üzeri gelire sahip, 10 yıl ve altı süre gecekonduda yaşayan, 12 yıl ve üzeri sosyal konutta yaşayan, gecekondusu 90 m2’den küçük, sosyal konutu 91-120 m2 arası, genel olarak sosyal konut yaşamından memnun kişilerden oluşmaktadır.

Şekil 4.42’de katılımcıların hizmet faktörlerine göre tercih farklılıkları gösterilmektedir. Şekil 4.42’den de anlaşılacağı gibi, hizmet faktörlerine yönelik tercihlerde, hastane, eğlence ve kültürel alanlara yakınlık ve dükkân ve market gibi alışveriş imkânları faktörleri haricinde diğer faktörlerde sosyal konutun daha iyi olduğu belirtilmiştir. Hizmet faktörlerinde bazı alanlarda iyileşme gözlemlenirken bazı faktörlerde hizmetin yeterince iyileşmediği söylenebilir.

Şekil 4.42 : Hizmet faktörlerine göre konut tercihleri.

Ekonomik faktörlerde ağırlıklı olarak sosyal konut tercihinde bulunan katılımcılar, 18-25 yaş aralığında, üniversite ve üstü mezunu, çalışan, erkek, evli, 2501 TL ve üzeri gelire sahip, 10 yıl ve altı süre gecekonduda yaşayan, 12 yıl ve üzeri sosyal konutta yaşayan, gecekondusu 90 m²'den küçük, sosyal konutu 121 m² ve üzeri, genel olarak sosyal konut yaşamından memnun kişilerden oluşmaktadır.

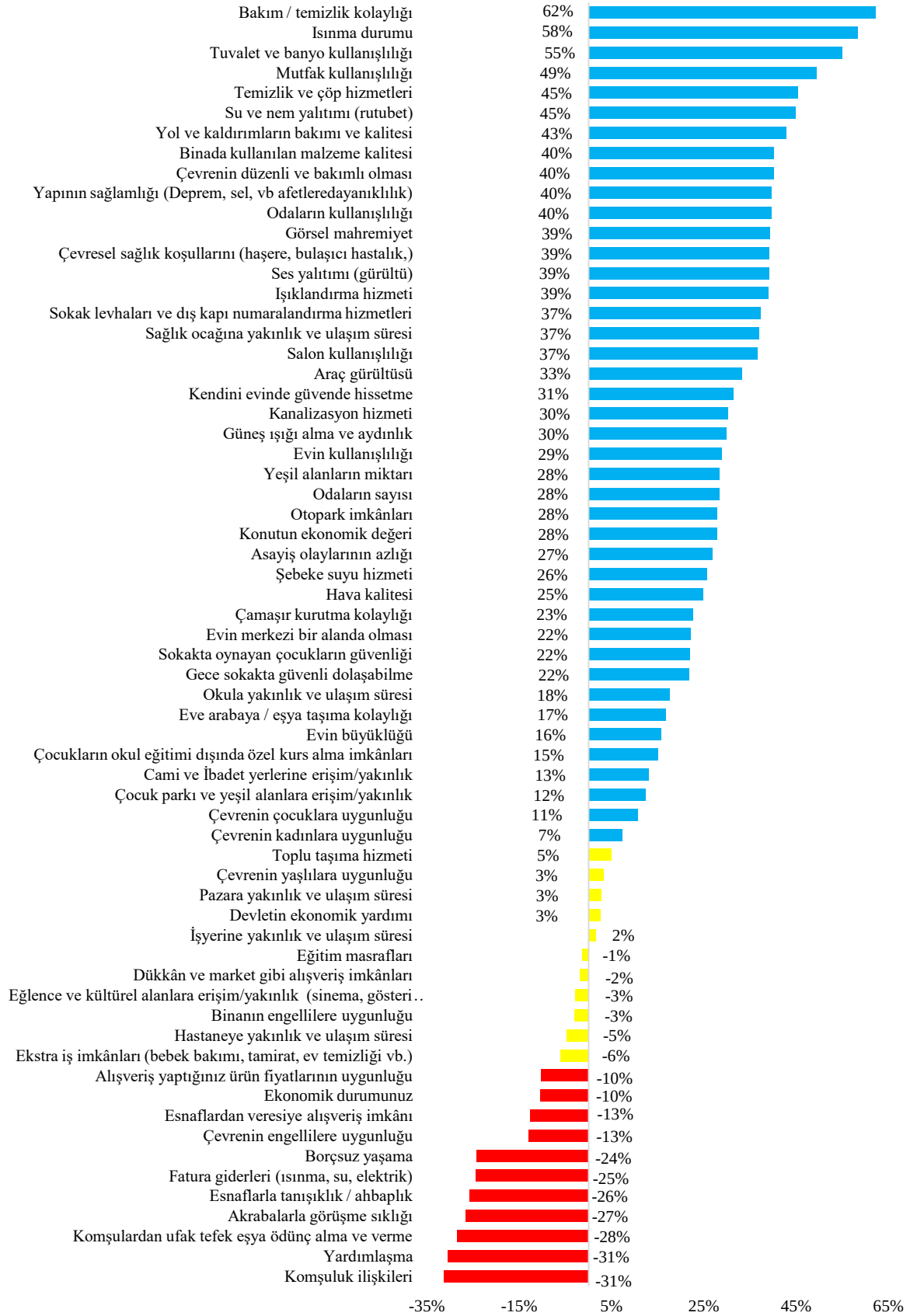

Şekil 4.43 : Ekonomik faktörlere göre konut tercihleri.

Şekil 4.43’te katılımcıların ekonomik faktörlere göre tercih farklılıkları gösterilmektedir. Şekil 4.43’ten de anlaşılacağı gibi, ekonomik faktörlere yönelik tercihlerde, devletin ekonomik yardımı faktörü haricinde diğer faktörlerde gecekondunun yaşamının daha iyi olduğu belirtilmiştir. Ekonomik faktörlerde genel olarak iyileşme olmadığı belirtilebilir.

Şekil 4.44’te tüm faktörlere yönelik ortaya çıkan genel sonuçlar gösterilmektedir. Şekilde verilen yüzde ifadeleri, sosyal konut tercihi yapanlar ile gecekondunun tercihi yapanlar arasındaki **net farkı** ifade etmektedir. Yüzdelerin pozitif olduğu durumlar sosyal konuttaki yaşamın tercih edildiğini ve ağırlığını gösterirken negatif olduğu durumlar gecekondunun yaşamının tercih edildiğini ve ağırlığını ifade etmektedir.

Şekil 4.44’te , “Komşuluk İlişkileri”, “Yardımlaşma”, “Komşulardan Ufak Tefek Eşya Ödünç Alma Ve Verme”, “Akrabalarla Görüşme Sıklığı”, “Esnaflarla Tanışıklık / Ahbaplık”, “Esnaflardan Veresiye Alışveriş İmkânı”, “Çevrenin Engellilere Uygunluğu”, “Fatura Giderleri”, “Hastaneye Yakınlık Ve Ulaşım Süresi”, “Ekstra İş İmkânları”, “Ekonomik Durumunuz”, “Alışveriş Yaptığınız Ürün Fiyatlarının Uygunluğu”, “Borçsuz Yaşama” **faktörlerinde sosyal konuta taşındıktan sonra negatif bir ilerleme kaydedildiği görülmektedir.**

Şekil 4.44 : Göstergelerin ayrıntılı analizinden çıkan bütüncül memnuniyet değerlendirmesi.

Tüm faktörlerde sosyal konut ve gecekondü yaşamı ile ilgili tercihler görülmektedir. “Evin Büyüklüğü”, “Evin Kullanışlılığı”, “Eve Arabaya / Eşya Taşıma Kolaylığı”, “Kendini Evinde Güvende Hissetme”, “Odaların Sayısı”, “Salon Kullanışlılığı”, “Odaların Kullanışlılığı”, “Mutfak Kullanışlılığı”, “Tuvalet Ve Banyo Kullanışlılığı”, “Bakım / Temizlik Kolaylığı”, “Isınma Durumu”, “Ses Yalıtımı”, “Su Ve Nem Yalıtımı”, “Çamaşır Kurutma Kolaylığı”, “Güneş Işığı Alma Ve Aydınlik”, “Görsel Mahremiyet”, “Binada Kullanılan Malzeme Kalitesi”, “Evin Merkezi Bir Alanda Olması”, “Konutun Ekonomik Değeri”, “Yapının Sağlamlığı”, “Çevrenin Düzenli Ve Bakımlı Olması”, “Hava Kalitesi”, “Şebeke Suyu Hizmeti”, “Kanalizasyon Hizmeti”, “Sokak Levhaları Ve Dış Kapı Numaralandırma Hizmetleri”, “Işıklandırma Hizmeti”, “Temizlik Ve Çöp Hizmetleri”, “Çevresel Sağlık Koşulları”, “Yol Ve Kaldırımların Bakımı Ve Kalitesi”, “Yeşil Alanların Miktarı”, “Çevrenin Çocuklara Uygunluğu”, “Çevrenin Kadınlara Uygunluğu”, “Asayiş Olaylarının Azlığı”, “Sokakta Oynayan Çocukların Güvenliği”, “Gece Sokakta Güvenli Dolaşabilme”, “Otopark İmkânları”, “Araç Gürültüsü”, “Sağlık Ocağına Yakınlık”, “Okula Yakınlık ve Ulaşım Süresi”, “Çocukların Okul Eğitimi Dışında Özel Kurs Alma İmkânları”, “Cami ve İbadet Yerlerine Erişim/Yakınlık”, “Toplu Taşıma Hizmeti”, “Çocuk Parkı Ve Yeşil Alanlara Erişim/Yakınlık” **faktörlerinde sosyal konuta taşındıktan sonra bir miktarda olsa ilerleme kaydedildiği görülmektedir.** “Binanın Engellilere Uygunluğu”, “Eğlence ve kültürel alanlara erişim/yakınlık (sinema, gösteri merkezleri vs. gibi)”, “Çevrenin Yaşlılara Uygunluğu”, “İşyerine Yakınlık Ve Ulaşım Süresi”, “Dükkan Ve Market Gibi Alışveriş İmkânları”, “Devletin ekonomik Yardımı”, “Pazara Yakınlık Ve Ulaşım Süresi”, “Eğitim Masrafları” **faktörlerinde katılımcılar, sosyal konuta taşındıktan sonra pek bir şey değişmediğini ifade etmiştir.**

Araştırma sonuçları doğrultusunda temel göstergelerden, fiziksel, çevresel, hizmetlere erişim ve genel memnuniyetle ilgili genel itibariyle ilerleme olduğu, sosyal ilişkilerde ve ekonomik durumda ise gerileme olduğu görülmektedir.

4.6 Tartışma ve Değerlendirme

Çizelge 4.33’te, çapraz tablo yardımıyla analiz edilen yaş, eğitim, meslek, cinsiyet, medeni durum, gelir, gecekonduda yaşanan süre, sosyal konutta yaşanan süre, gecekondü büyüklüğü, sosyal konut büyüklüğü gibi özellikler ile sosyal konut ve gecekondü yaşamı tercihi sonuçları gösterilmektedir.

Çizelge 4.33 : Bulguların özeti.

	Fiziksel Değişim	Çevresel Değişim	Sosyal Değişim	Hizmetlerde Değişim	Ekonomik Değişim	Sosyal Konut Genel Memnuniyeti	Belediye Hizmetleri Memnuniyeti	Ekonomik Kazanç Durumu
Yaş	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ancak fiziksel yönde iyileşmenin daha fazla olduğu algısı, genç nüfus arasında daha fazladır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ancak çevredeki iyileşmenin daha fazla olduğu algısı genç nüfus arasında daha fazladır.	Gecekondu yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ancak sosyal yaşamdaki kötüleşmenin daha fazla olduğu algısı yaşlı nüfus arasında daha fazladır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ancak hizmetlerdeki iyileşmenin daha fazla olduğu algısı orta yaş arasında daha fazladır.	Ekonomideki iyileşme algısında tam bir iyileşmeden söz edilememektedir. İyileşme olduğu fikri genç nüfus arasında biraz daha fazladır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ancak sosyal konut yaşamından memnuniyetin daha fazla olduğu algısı orta yaş arasında daha fazladır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ancak belediye hizmetlerindeki iyileşmenin daha iyi olduğu algısı orta yaş arasında daha fazladır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ancak ekonomik olarak kazançlı çıkma algısı genç nüfus arasında daha fazladır.
Eğitim	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ancak fiziksel yönde iyileşmenin daha fazla olduğu algısı okuryazar olmayanlar arasında daha fazladır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ancak çevredeki iyileşmenin daha fazla olduğu algısı okuryazar olmayanlar arasında daha fazladır.	Gecekondu yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ancak gecekondudaki yaşamın daha iyi olduğu algısı lise seviyesindeki katılımcılar arasında hâkimdir.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ancak hizmetlerdeki iyileşmenin daha fazla olduğu algısı lise seviyesindeki katılımcılar arasında hâkimdir.	Hem gecekondu hem de sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ekonomideki iyileşmenin daha fazla olduğu algısı üniversite ve üstü mezunu seviyesindeki katılımcılar arasında hâkimdir.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Sosyal konuttaki yaşamın daha iyi olduğu algısında eğitim seviyeleri düşünceleri birbirine yakındır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ancak belediye hizmetlerindeki iyileşmenin daha fazla olduğu algısında eğitim seviyeleri düşünceleri birbirine yakındır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ancak ekonomik olarak kazançlı çıkma algısında eğitim seviyeleri düşünceleri birbirine yakındır.
Meslek	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Fiziksel yönde iyileşmenin daha fazla olduğu algısında meslek farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Çevresel yönde iyileşmenin daha fazla olduğu algısında meslek farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Gecekondu yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Gecekondudaki yaşamın daha iyi olduğu algısında meslek farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Hizmetlerdeki iyileşmenin daha fazla olduğu algısında meslek farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Hem gecekondu hem de sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Meslek farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Sosyal konuttaki yaşamın daha iyi olduğu algısında meslek farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Belediye hizmetlerindeki iyileşmenin daha fazla olduğu algısında meslek farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ekonomik olarak kazançlı çıkma algısında meslek farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.
Cinsiyet	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Fiziksel yönde iyileşmenin daha fazla olduğu algısında cinsiyet farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Çevresel yönde iyileşmenin daha fazla olduğu algısında cinsiyet farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Gecekondu yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Gecekondudaki yaşamın daha iyi olduğu algısında cinsiyet farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Hizmetlerdeki iyileşmenin daha fazla olduğu algısında cinsiyet farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Hem gecekondu hem de sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Cinsiyet farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Sosyal konuttaki yaşamın daha iyi olduğu algısında cinsiyet farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Belediye hizmetlerindeki iyileşmenin daha fazla olduğu algısında cinsiyet farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ekonomik olarak kazançlı çıkma algısında cinsiyet farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.

Çizelge 4.33 (devam) : Bulguların özeti.

	Fiziksel Değişim	Çevresel Değişim	Sosyal Değişim	Hizmetlerde Değişim	Ekonomik Değişim	Sosyal Konut Genel Memnuniyeti	Belediye Hizmetleri Memnuniyeti	Ekonomik Kazanç Durumu
Medeni Durum	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Fiziksel yönde iyileşmenin daha fazla olduğu algısında medeni durum farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Çevresel yönde iyileşmenin daha fazla olduğu algısında medeni durum farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Gecekondu yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Gecekondudaki yaşamın daha iyi olduğu algısında medeni durum farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ancak hizmetlerdeki iyileşmenin daha fazla olduğu algısında medeni durum farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Hem gecekondu hem de sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Medeni durum farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Sosyal konuttaki yaşamın daha iyi olduğu algısında medeni durum farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Belediye hizmetlerindeki iyileşmenin daha fazla olduğu algısında medeni durum farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ekonomik olarak kazançlı çıkma algısında medeni durum farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.
Gelir	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Fiziksel yönde iyileşmenin daha fazla olduğu algısında gelir farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Çevresel yönde iyileşmenin daha fazla olduğu algısında gelir farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Hem gecekondu hem de sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Gecekondudaki yaşamın daha iyi olduğu algısı gelirdeki azalışla beraber artmaktadır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Hizmetlerdeki iyileşmenin daha fazla olduğu algısında gelir farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Hem gecekondu hem de sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ekonomideki iyileşmenin daha fazla olduğu algısı gelirdeki artışla beraber artmaktadır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Sosyal konuttaki yaşamın daha iyi olduğu algısında gelir farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Belediye hizmetlerindeki iyileşmenin daha fazla olduğu algısında gelir farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ekonomik olarak kazançlı çıkma algısında gelir farklılıklarındaki düşünceler birbirine yakındır.
Gecekondu Yaşanılan Süre	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Gecekonduya yaşanılan süre azaldıkça fiziksel yönde iyileşme algısı daha fazladır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Gecekonduya yaşanılan süre azaldıkça çevresel yönde iyileşme algısı daha fazladır.	Hem gecekondu hem de sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Gecekondudaki yaşamın daha iyi olduğu algısı gecekonduya yaşanılan süredeki artışla beraber artmaktadır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Gecekonduya yaşanılan süre azaldıkça hizmetlere yönelik iyileşme algısı daha fazladır.	Hem gecekondu hem de sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ekonomideki iyileşmenin daha fazla olduğu algısı gecekonduya yaşanılan sürenin azalması ile beraber artmaktadır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Gecekonduya yaşanılan süre farklılıkları sosyal konuttaki yaşamın daha iyi olduğu algısında değişikliğe yol açmamaktadır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Gecekonduya yaşanılan süre azaldıkça belediye hizmetlerindeki iyileşme algısı daha fazladır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Gecekonduya yaşanılan süre azaldıkça ekonomik olarak kazançlı çıkma algısı daha fazladır.
Sosyal Konutta Yaşanılan Süre	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Sosyal konutta yaşanılan süre arttıkça fiziksel yönde iyileşme algısı daha fazladır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Sosyal konutta yaşanılan süre arttıkça çevresel yönde iyileşme algısı daha fazladır.	Hem gecekondu hem de sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Gecekondudaki yaşamın daha iyi olduğu algısı 9 ile 11 yıl arası sosyal konutta yaşanılan sürede en fazladır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Sosyal konutta yaşanılan süre arttıkça hizmetlere yönelik iyileşme algısı daha fazladır.	Hem gecekondu hem de sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ekonomideki iyileşmenin daha fazla olduğu algısı sosyal konutta yaşanılan süredeki artışla beraber artmaktadır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Sosyal konutta yaşanılan süre arttıkça sosyal konuttaki yaşamın daha iyi olduğu algısı artmaktadır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Sosyal konutta yaşanılan süre farklılıkları belediye hizmetlerinin daha iyi olduğu algısında değişikliğe yol açmamaktadır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Sosyal konutta yaşanılan süre farklılıkları ekonomik olarak kazançlı çıkma algısında değişikliğe yol açmamaktadır.

Çizelge 4.33 (devam) : Bulguların özeti.

	Fiziksel Değişim	Çevresel Değişim	Sosyal Değişim	Hizmetlerde Değişim	Ekonomik Değişim	Sosyal Konut Genel Memnuniyeti	Belediye Hizmetleri Memnuniyeti	Ekonomik Kazanç Durumu
Gecekondu Büyüklüğü	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Gecekondu büyüklüğü azaldıkça fiziksel yönde iyileşme algısı daha fazladır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Gecekondu büyüklüğü azaldıkça çevresel yönde iyileşme algısı daha fazladır.	Hem gecekondu hem de sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Gecekondu büyüklüğündeki farklılıklar algıda değişikliklere yol açmamaktadır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Gecekondu büyüklüğündeki farklılıklar algıda değişikliklere yol açmamaktadır.	Hem gecekondu hem de sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ekonomideki iyileşme algısı gecekondu büyüklüğündeki farklılıklar ile değişmemektedir.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Gecekondu büyüklüğü azaldıkça sosyal konuttaki yaşamın daha iyi olduğu algısı artmaktadır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Gecekondu büyüklüğü azaldıkça belediye hizmetlerinin daha iyi olduğu algısı artmaktadır.	Hem gecekondu hem de sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Gecekondu büyüklüğü azaldıkça ekonomik olarak kazançlı çıkmanın daha fazla olduğu algısı artmaktadır.
Sosyal Konut Büyüklüğü	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. 91 ile 120 m ² arası sosyal konut büyüklüğünde iyileşme algısı en fazladır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Sosyal konut büyüklüğündeki farklılıklar algıda değişikliklere yol açmamaktadır.	Hem gecekondu hem de sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ancak sosyal konut büyüklüğü azaldıkça sosyal ilişkilerdeki iyileşme algısı azalmaktadır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Sosyal konut büyüklüğündeki farklılıklar algıda değişikliklere yol açmamaktadır.	Hem gecekondu hem de sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ekonomideki iyileşmenin daha fazla olduğu algısı sosyal konut büyüklüğündeki farklılıklar ile değişmemektedir.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Sosyal konut büyüklüğü 90-120 m ² arasında iken sosyal konuttaki yaşamın daha iyi olduğu algısı artmaktadır.	Sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Sosyal konut büyüklüğü 91-120 m ² arasında iken belediye hizmetlerinin daha iyi olduğu algısı en fazladır.	Hem gecekondu hem de sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Sosyal konut büyüklüğü 91-120 m ² arasında iken ekonomik olarak kazançlı çıkma algısı en fazladır.
Genel Sonuç	Fiziksel faktörlerde genel itibariyle bir iyileşmeden bahsedilebilir. Fiziksel faktörlere yönelik tercihlerde, binanın engellilere uygunluğu faktörü haricinde diğer faktörlerde sosyal konutun daha iyi olduğu belirtilmiştir.	Çevresel faktörlerde genel bir iyileşmeden söz edilebilir. Çevresel faktörlere yönelik tercihlerde, çevrenin engellilere uygunluğu faktörü haricinde diğer faktörlerde sosyal konutun daha iyi olduğu belirtilmiştir.	Hem gecekondu hem de sosyal konut yaşamı yönünde tercihte bulunulmuştur. Ancak, sosyal faktörlerde iyileşmeye yönelik genel bir durumdan bahsedilemez.	Hizmet faktörlerinde bazı alanlarda iyileşme gözlemlenirken bazı faktörlerde hizmetin yeterince iyileşmediği söylenebilir. Hizmet faktörlerine yönelik tercihlerde, hastane, eğlence ve kültürel alanlara yakınlık ve dükkân ve market gibi alışveriş imkânları faktörleri haricinde diğer faktörlerde sosyal konutun daha iyi olduğu belirtilmiştir.	Ekonomik faktörlerde genel olarak iyileşme olmadığı belirtilebilir. Ekonomik faktörlere yönelik tercihlerde, devletin ekonomik yardımı faktörü haricinde diğer faktörlerde gecekondu yaşamının daha iyi olduğu belirtilmiştir.	Katılımcıların çoğunluğu sosyal konuttan genel olarak memnun, dörtte birine yakın bir kısım ise memnun olmadığını ifade etmiştir.	Katılımcıların yarısından biraz fazlası belediye hizmetlerinden memnun olduğunu, üçte biri ise memnun olmadığını ifade etmiştir.	Katılımcıların, kazançlı çıktığını düşünenler biraz fazla olmak üzere, kazançlı çıktığını düşünenler ile kazançlı çıkmadığını düşünenlerin oranı birbirine yakındır. Beşte bir oranına yakın fark olmadığını ifade etmiştir.

Çizelge 4.33'te görüldüğü üzere, yaş, eğitim, meslek, cinsiyet ve medeni durum değişkenlerine göre algılamalarda çok farklı düşünülmediği anket sonuçlarına göre ortaya çıkmıştır. Ancak sırasıyla, genel memnuniyet, gecekondulu büyüklüğü, gecekonduda yaşanan süre, sosyal konutta yaşanan süre, sosyal konut büyüklüğü ve gelir özelliklerinde katılımcılar arasında görüş ayrılıkları artmaktadır.

Aynı memleketten olma, hemşerilik ilişkisi vb. gecekondulaşma sürecinde oldukça önemli iken, bu çalışma sonucunda, sosyal konut üretimi sürecinde mevcut hemşerilik ilişkisi ve sosyal konut üretimi sonucunda ne olacağı ile ilgili belediye tarafından ön çalışmaların yapılmadığı tespit edilmiştir. Hanehalklarının demografik özelliklerinin belediye tarafından dönüşüm çalışmalarında değerlendirilmediği de çalışmanın sonucunda ortaya çıkmıştır. Hanehalkı büyüklüğünün sosyal konuta taşındıktan sonra az da olsa küçülmesi, kültürde bir değişme meydana geldiğini göstermektedir. Kültürdeki bu değişme, sosyal konutta yaşama süresinin uzamasıyla daha da artacak, nesil değiştikçe belki tamamen eski kültür kaybolacaktır. Bu sebeple, sosyal konut çalışmalarında demografik özelliklerin öncelikle bilinmesi gerekmektedir.

Demografik özellikler incelendiğinde, katılımcıların genel itibarıyla genç bir nüfusa sahip olduğu görülmektedir. Çapraz tablo sorgulamalarına göre sosyal konutta yaşam standartlarının yükselmesinde yaşı'nı göreceli olarak etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Yaş ilerledikçe sosyal konut yaşamından göreceli olarak memnuniyet azalmakta, yaş azaldıkça sosyal konuttaki yaşamdaki iyileşmeye yönelik algı artmaktadır. Tahmin edildiği gibi, katılımcıların yarısından fazlası Türkiye'nin doğusundan taşınmış hanehalklarından oluşmaktadır. Bu sonuç yapılacak çalışmalar ve atılacak adımların mevcut kültür koşullarına göre yapılmasını gerektirmektedir. Katılımcıların yarısından fazlası ilköğretim ve ortaokul mezunudur. Araştırmaya göre, katılımcıların eğitim seviyesi düşüktür. Eğitim düzeyinin artmasıyla farklı bakış açıları ve beklentiler oluşacağından, eğitim seviyesinin artmasıyla sosyal konuttaki yaşamdaki iyileşme algısının az da olsa azalması açıklanabilir bir durumdur. Sosyal konutlara taşınması ile eğitim seviyesinin artmadığı, belediyenin bu yönde çalışmalar yapmadığı sonucu ortaya çıkabilir. Yaşam kalitesinin artırılması amacıyla sosyal belediyecilik kapsamında eğitim seviyesini artıracak faaliyetlerde bulunulması gerekmektedir.

Katılımcıların yarıya yakını ev hanımı, bir kısmı emekli, bir kısmı ise işçi statüsünde çalışmaktadır. Çalışan ve çalışmayanların sosyal konuttaki yaşam kalitesi algılamaları birbirine oldukça yakındır. İki tarafta genel olarak sosyal konut yaşamından memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Ancak, genel yaşam koşullarının iyileşmesi için çalışan oranının

mutlak surette en üst seviyeye çıkarılması gerekmekte ve sosyal konut projelerinin önceliklerinden bir tanesi işsizliğin azaltılması olmalıdır.

Katılımcıların yarısından fazlası kadınlardan oluşmaktadır. Araştırma sonucuna göre, kadınlar sosyal konut yaşamında gecekonduya nazaran biraz daha fazla iyileşme olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların çoğunluğu evlidir. Genel itibariyle bekar olanlar yaşamlarında daha fazla iyileşme olduğu sonucuna varmaktadır. Ancak, cinsiyet ve medeni durumun yaşam kalitesine yönelik algılamalarda genel bir etkisi bulunmamaktadır. Yani, bekar veya evli olma durumu veya erkek veya kadın olma durumu yaşam kalitesinin iyileşmesine yönelik algılamalarda büyük farklılıklar ortaya koymamaktadır.

Katılımcıların yarısından fazlasında aileler geçimini tek başına karşılamaktadır. Katılımcıların yarısından fazlası 1000 TL ile 2500 TL arasında bir gelire sahip olup en fazladır. Ankete katılanların neredeyse tamamında çamaşır makinesi, tamamına yakınında bulaşık makinesi, yarısında ise bilgisayar ve evde internet erişimi bulunmaktadır. Kredi kartı, aylık ödemeli TV yayını ile araba sahipliği oranı ise düşüktür. Araştırmada, yaşam koşullarındaki değişikliklerin algılanmasında gelirin etkisi olduğu görülmektedir. Gelir düzeyinin artmasıyla, fiziksel, çevresel, hizmetlere erişim ve ekonomik faktörlerde iyileşmenin daha fazla olduğu belirtilmiştir. Gelirin azaldığı durumlarda, memnuniyetinde azaldığı görülmektedir. Yukarıda da değinildiği gibi, sosyal konut üretiminin bir amacı da işsizliğin azaltılarak işgücünü artırmak ve böylece yaşam koşullarının iyileşmesine olanak sağlamak olmalıdır. Buna göre, belediyenin bundan sonra yapacağı sosyal konut faaliyetlerinde gelir artırıcı tedbirleri alması gerekmektedir.

Anket sonuçlarına göre sosyal konuta taşındıktan sonra aile büyüklüğünde azalma meydana geldiği anlaşılmaktadır. Sosyal konuta taşındıktan sonra, 4 ve daha az sayıdaki aile büyüklükleri sayısının daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Bu, aile yapısının bundan sonraki süreçte değişmeye başladığını ortaya koymaktadır. Aile büyüklüğü, sosyal konut tasarımında büyüklük ve diğer birçok konuda önemli bir etken olup tasarımlarda ve uygulamalarda dikkate alınması gerekmektedir.

Bu araştırmanın sonucuna benzer şekilde, Kleinhans (2003), Hollanda'da iki farklı alanda yaptığı çalışmada, katılımcıların çoğunluğunun yeni konutları için olumlu ifadeler kullandığını belirtmiştir. Wongbumru ve Dewancker (2015), Bangkok'ta 740 adet anketle sonuçlandırdıkları çalışmada, kullanılan malzemenin daha kaliteli olmasından dolayı, hanhalklarının yaşam kalitesinin arttığını belirtmişlerdir. Kleinhans ve Van der Laan Bouma-Doff (2008), Hollanda Haaglanden'de yaptıkları çalışmada, katılımcıların yeni konutların

fiziksel açıdan daha iyi olduğunu ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Cavalheiro ve Abiko (2015), Brezilya’da yaptıkları çalışmada, fiziksel koşullara göre favelaların daha kötü olduğu, ancak yeni konutların, büyüklük açısından hanehalklarını tatmin etmediği ortaya çıkmıştır.

İçli (2011), Denizli’de yaptığı çalışmada, katılımcıların apartman hayatına alışamadıklarını ifade ettiklerini, ancak yeni konutlardan memnun olduklarını belirtmiştir. Türkoğlu ve diğ.’nin (2008) İstanbul’da yaptığı çalışmada, konuttan memnuniyet 7 üzerinden 5.2 olarak çıkarken, bu seviyenin iyi olduğu düşünülürse bu çalışmada da fiziki iyileşme açısından benzer durumlar ortaya çıkmıştır.

Konut çevresinin özellikleri yaşam kalitesinin en önemli göstergelerinden biridir ve yaşam kalitesi araştırmalarının sonuçları konut çevreleri tasarımlarına doğrudan yansır. Yaşam kalitesi açısından konut çevresinin hem fiziksel hem de sosyal boyutunun ele alınması gereklidir. Sosyal birleşmenin sağlanması yaşam kalitesinin yükseltilmesi açısından önemlidir (Türkoğlu ve diğ, 2008).

Katılımcılar kaliteli yaşamın, çoğunlukla güvenli, geçim zorluğu olmayan, sağlık ve sosyal imkanları iyi olan bir kentte yaşamak olduğunu ifade etmişlerdir. Bu kriterlerin, oranı değişse de, kent halkının tamamı için istenildiği ve geçerli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. İstenilen kaliteli yaşam kriterlerinin hayata geçirilmesi için bütüncül ve uzun vadeli planlama kararlarının uygulanması gerekmektedir. Bu minvalde, yerel yönetimler üzerine düşen görevleri yapmalı, merkezi yönetim ise bu çalışmalara siyasi ve diğer destekleri sağlamalıdır. Aksi takdirde, yaşamın kalitesinin artırılması uygulamaya konulamadığından gerçeklik kazanamayacaktır.

Gecekonuda yaşanan sürenin, yaşam kalitesindeki algılardaki değişikliklerde önemli olduğu ortaya çıkmıştır. 10 yıl ve altı süre gecekonuda yaşayanların sosyal konut hayatından daha fazla memnun olduğu ve yaşamlarındaki kalitenin daha fazla arttığı sonucu çıkmıştır. Gecekonuda yaşanan süre artıkça, sosyal konuttaki yaşamdan memnuniyet azalmaktadır. Bu sebeple, sosyal konuttaki yaşama alışma süresini azaltmak amacıyla, Belediye tarafından aidiyet duygusunu güçlendirici çalışmalar yapılmalı ve sosyal konuttaki memnuniyetin artırılması sağlanmalıdır.

Katılımcılardan yaklaşık yarısı 70 ile 100 m² arasında büyüklüğe sahip gecekondu sahipleri yaşamışken 120 m² üzerindeki büyüklüklerde de yaşayan gecekondu sahipleri bulunmaktadır. Katılımcılardan yarısından fazlası 90 ile 110 m² arasında büyüklüğe sahip sosyal konutlarda yaşamakta iken 75 ve 85 m² aralığında büyüklüklerdeki sosyal konutlarda yaşayan gecekondu

sahipleri de bulunmaktadır. Gecekondu büyüklüğü, yaşam kalitesi algısını önemli ölçüde etkilemektedir. Gecekondu büyüklüğü azaldıkça, sosyal konuttan memnuniyet artmaktadır. Belediye tarafından yapılacak ön çalışmalarda, hanehalklarının demografik özellikleri ile ilgili bilgi edinilirken, içinde yaşadıkları gecekondu büyüklüğü ile de fikir sahibi olunmalıdır. Bu, uygulaması yapılacak konutların tasarımına doğrudan yansıtılmalıdır.

Katılımcıların çoğunluğuna göre ideal konut, bahçeli ve tek katlı olmalıdır. Katılımcılara göre ideal konut, merkeze yakın, manzaralı ve ileride değer kazanacak bir yerde olmalıdır. Katılımcılardan yarıdan fazlası sosyal konuttan taşınmayı istememekte olup, yaklaşık dörtte biri taşınmayı istemektedir. Katılımcılar taşınma isteğinin sebebi olarak daha büyük ve rahat bir eve ihtiyaç olduğunu ifade etmektedir. Genel eğilimin taşınmayı istememek yönünde olduğu ifade edilebilir. Buna göre, taşınma isteğinin de azlığı göz önünde bulundurulursa, İstanbul şartlarında sosyal konut sahibi hanehalklarının ideallerindeki konuta erişimi yakın zamanda mümkün görülmemekte, ancak katılımcıların ideali nasıl tanımladığı bununla ortaya çıkmaktadır.

Yaşam kalitesinin en temel unsuru, şüphesiz gelir düzeyidir. Gelir düzeyi, ailelerin ihtiyaçlarını karşılama düzeylerini belirlemenin yanı sıra sağlık, eğitim, sosyal etkileşim, konut, serbest zaman ve genel yaşam tarzı koşulları ile de doğrudan ilgilidir (Aydiner-Boylu ve Terzioğlu, 2008). Gelirin toplumdaki sınıflar arasında dağılımı dengeli olduğu sürece kentsel yaşam kalitesi de yükselir (Yavuzçehre ve Torlak, 2006).

Bu çalışmada, katılımcılardan ekonomik olarak kazançlı çıktığını düşünenler ile kazançlı çıkmadığını düşünenler ağırlıklı olarak hemen hemen aynı oranda bulunmaktadır. Geri kalanlar ise fark olmadığını ifade etmiştir. Belediye tarafından yaşam kalitesinin iyileştirilmesi hedefiyle yapılan sosyal konutlar bu anlamda hedefe ulaşamamış görünmektedir. Bu sebeple, hanehalklarının ekonomik seviyelerini artırıcı tedbirlerin sosyal belediyecilik çerçevesinde değerlendirilerek alınması gerekmektedir.

Katılımcılar yaşadıkları konutun en olumlu tarafını en fazla % 54,9 oranında bina kalitesi olduğunu ifade etmişlerdir. % 24,5 oranında katılımcı ise fark olmadığını belirtmiştir. Açıkçası, fiziksel açıdan yaşam koşullarının iyileştiğini belirtebilmek için en azından bina kalitesi ile ilgili olumlu yaklaşımın daha fazla olması gerekmektedir. Bu sonuçlara göre, bina kalitesinde de birtakım iyileştirmelere gidilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Gecekondu alanlarında yapılan çalışmalar, daha iyi işleyen bir sisteme sahip sosyal konut üretmek amacı taşımaktadır (Kintrea, 2007). Bir komşuluğun yıkılması, değişen şehirlerde

önemli bir neticedir (Eke, 2000). Çevredeki akraba ve arkadaş sayısı sosyal ilişkilerin varlığı için objektif bir göstergedir (Türkoğlu ve diğ, 2008; Salleh ve Badarulzaman, 2012).

Clampet-Lundquist'in yaptığı çalışmada (2004), Amerika'da birçok insan önceki konutuna yakın yerlere taşınmak istemektedir. Kleinhans (2003), Gaumer ve diğ. (2014), Cavalheiro (2015), İçli (2011), komşuluk ilişkileri ile ilgili, toplumsal etkileşimlerin eskiye oranla azaldığını ortaya koymuştur. Bolt ve diğ. (2010), Phillips ve Harrison (2010) yaptıkları çalışmalarda, gecekondü tasfiyesi ile sadece evlerin değil, sosyal ilişkilerinde yıkıldığını belirtmiştir. Araştırma sonuçlarında, sosyal ilişkilere yönelik faktörlerle ilgili algılamalar incelendiğinde, diğer çalışmalara benzer şekilde, sosyal ilişkilerin gecekondü yaşamında çok daha iyi olduğu, sosyal konuta taşındıktan sonra kötüleştiği ortaya çıkmıştır.

Katılımcılar yaşadıkları konutta % 33,5 oranında komşuluk, %17,0 oranında yeşil alan miktarı, % 9,1 oranında ulaşım konusunda eksiklik çektiklerini belirtmişlerdir. Sosyal konuta taşınmak, gecekondü sahiplerinin sosyal ilişkileri açısından yapıcı olmaktan ziyade yıkıcı bir faaliyete dönüşmektedir. Sosyal ilişkilerin bozulması, taşınılan sosyal konutlara aidiyet duygusunu artırmaktan ziyade geçmişe olan bağlılıkları artırıcı bir rolde üstlenmektedir. Kullanıcıların eksikliğini hissettiği konularda yapıcı bir takım faaliyetlerin yapılması gerekmektedir.

Kentsel yaşam kalitesinin temel bileşenlerinden biri olan hizmetler, yaşam kalitesine odaklanan politikaların oluşumunda önemli bir etkidir. Belediyeler, sorumluluk ve yetki açısından sundukları hizmetlerle, kentlerde yaşam kalitesini etkilemektedir (Üçer, 2009). Ulaşım konusu, yaşam kalitesinin başlıca bileşenlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Diğer yandan yeterli ve ekonomik olarak karşılanabilir ulaşım, halkın kent içerisindeki hareketliliğini artırmakta, böylelikle hem halkın rekreasyon amaçlı kamu hizmetlerinden yararlanma olanaklarına katkıda bulunmakta, hem de haneler arasındaki ziyaretler aracılığıyla sosyal ilişkilerin gelişmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla ulaşımın, toplum genelinde sosyal bütünleşmeyi destekleyen unsurlardan biri olduğu söylenebilir (Türkoğlu ve diğ, 2008).

Türkoğlu ve diğ, (2008), raylı sistem açısından eksiklikleri olsa da İstanbul'da toplu taşıma imkânının yüksek düzeyde olduğunu belirtmiştir. Yavuzçehre ve Torlak'ın (2006) Denizli'de yaptığı çalışmada ise hizmetlere erişim çoğunlukla yetersiz olarak yorumlanmıştır. Araştırma sonuçlarında hizmetlere erişime yönelik faktörlerle ilgili algılamalar incelendiğinde, algılamalarda farklı görüşlerin olduğu görülmüş, ancak hizmetlere erişimle ilgili sosyal konuta taşındıktan sonra pozitif yönde algı oluştuğu görülmüştür. Katılımcıların yarısından biraz fazlası belediyenin hizmetlerinden genel olarak memnun olduklarını ifade etmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünya nüfusunun artması, kaynakların verimsizce tüketilmesi, doğal alanlarda oluşan tahribatlar sebebiyle her bir birey için insanca yaşama ve yaşam kalitesinin artırılması konuları gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Olumsuz koşullara rağmen, küresel, ulusal ve yerel ölçekte yaşamın kolaylaştırılması ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi yönünde ciddi çalışmalar yapılmaktadır. 2. Dünya Savaşı'nın Avrupa ülkeleri üzerindeki yıkıcı etkisi dolayısıyla ortaya çıkan barınma sorunuyla beraber sosyal devlet anlayışı ve sosyal konut uygulamaları ön plana çıkmış ve sonrasında ise tüm dünyaya yayılmıştır.

Gelişmekte olan ülkelerde kentte nüfus artışı ve planlama süreci daha tamamlanmadığından ve halen kaçak yapılaşma ile mücadele sürdüğünden gecekondular iyileştirme süreçleri devam etmektedir. Türkiye'de uzun yıllar boyunca planlama anlayışlarındaki tutarsızlıklardan ve farklı söylemlerden kaynaklanan gecekondulaşma süreci çözülememiş, bugünlerde boyut değiştirerek, eskiye nazaran farklı planlama ve siyasi söylemlerle sorunun çözülmesi gündemde yerini almıştır. Uzun yıllardır çözülmeye çalışılan, ancak teori ve pratiğin, doğru zamanda doğru çözümlerin sunulamayışı sorunlar yumağını büyütürken sorunlar yine yanıtsız bırakılmıştır. Öncelikle yönetimlerce uygulanması gereken yasalar, yönetimlerin konuya farklı açılardan bakması neticesinde uygulanamamıştır. Birçok planlama faaliyetleri süratli bir şekilde yürürlüğe konulmuş, ancak konut sorunu hızlı nüfus artışı ve kentleşme ile gittikçe artmıştır. Beraberinde, konut sorununa çözüm arayışlarında, en az merkezi ve yerel yönetimlerin etkisi olduğu kadar, hane halklarının bireysel uygulamaları da konut üretiminin seyrine etki etmiştir. Bu sebeple, insanlar kendi sorununa kendisi çözüm ararken, bütüncül yaklaşımlı bir planlama faaliyeti pratiğe yansıtılamamış ve en temel gereksinimlerden biri olan barınma, gerek siyasi gerek ekonomik yollardan kar sağlamaya dönük faaliyetlere dönüşmüştür.

Türkiye'de yaşanan hızlı kentleşme ile birlikte ortaya çıkan işsizlik, ekonomik problemler, konut, altyapı yetersizlikleri, çarpık kentleşme gibi sorunların önlenmesi gibi sorunların çözülmesi amacıyla merkezi ve yerel yönetimler birçok faaliyet başlatmıştır. Konut talebinin karşılanmasının ilk hedeflerden biri olduğu bu çalışmalarda, nicel yeterliliğin ön plana çıktığı görülmekle beraber, söylemlerde ayrıca çevre ve yaşam kalitesi ile ilgili iyileştirici

faaliyetlerinde yapıldığı belirtilmektedir. Yakın zamana kadar sorunun çözümü sayı ile ifade edilerek çözüm yolları arandığı gözlemlenirken, bugünlerde sayı ile birlikte mevcut yaşam koşullarının da bu tür projelerle iyileştirilebileceği ifadeleriyle sıklıkla karşılaşılmaktadır.

Yerel ve merkezi karar vericilerin temel ilgi alanlarından biri olan ve zamanla değişen yaşam koşullarının iyileştirilmesi, beraberinde algılamalarda da değişikliğe sebep olmaktadır. Yaşam kalitesi ile ilgili hangi koşulların tercih edileceği karar vericiler tarafından belirlenmeye çalışılmaktadır. Koşullar belirlenirken karar vericilerin beklentileri olumlu yönde artarken, katılımın çok az olması dolayısıyla iyileştirmeye yönelik faaliyetler beklenen sonuçlara ulaşamamakta ve istenen performans gösterilememektedir. Yaşamda iyileşmeye odaklanan politika ve planlamalar, siyasi iktidarda bulunma süresinin kısıtlılığı nedeniyle süratle yapılmakta, iyileşmeye yönelik konularda detaya inilememekte, bunun sonucunda birtakım negatif etkiler yaşam koşullarındaki iyileşmeye engel olmaktadır.

Kentlerde hizmetler, gün geçtikçe yerelleşmekte, yerel yönetimler ise hizmetlerini en üst seviyeye çıkarmak için çaba sarf etmektedirler. Merkezi yönetim ise bu konuya çıkardığı kanun, yönetmelik çerçevesinde destek olmaya çalışmaktadır. Mevcut personel ve kaynakların hem kalite açısından, hem de nicelik açısından yeterli olmaması belediyeler için hizmet sürecini uzatmakta, ancak verilen hizmetlerin bir an evvel hayata geçirilmesi fikrinin ana politika olması nedeniyle eldeki veriler ve kaynak ışığında hizmet üretilmektedir. Bununla beraber, önümüzdeki dönemde kentlinin yaşamındaki bir takım sorunların çözümünde, çalışmaların aynı yöntemlerle devam etmesi, kentlerin gelişimi ve kentlilerin yaşam kalitesindeki iyileşmelerde aksamalar olacağı, hatta bu kararlar sonucunda yeni bir takım sorunlar ortaya çıkabileceği söylenebilir.

Yaşamdaki her bir değişikliğe uyum göstermesi gereken kentli, genelde merkezi, özel de ise yerel yönetimlerce alınan kararlara doğrudan muhatap olmaktadır. Karar vericiler tarafından verilen hizmetlere bir an evvel uyum sağlayarak yaşamına devam etmesi beklenen kentli, verilen hizmetlerde karar alma sürecine yeterince katılamadığından, karar vericiler ile kent sakinlerinin anlaşılmadığı birtakım sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Oysa kent sakinlerinin olabildiğince katılımının yüksek olması, bu katılımın alınan kararlarda ve verilen hizmetlerde doğrudan etkisinin olması, kalite, zaman, maliyet gibi birçok konuda çok daha fazla iyileşme sağlayabilecektir. Toplumun tüm kesimlerinin kent yaşamına katılımının sağlanması oldukça önemlidir. Zira karar verme sürecinde en önemli fonksiyonlardan bir tanesi maksimum katılım seviyesine ulaşabilmektir. Böylelikle hizmetler, bir problem olarak algılanmaktan ziyade, kent insanının yaşam kalitesinin artırılması yönünde kuvvetli bir destek olacaktır.

İnsanlar, yaşamını sürdürdüğü toplumda isteklerini en yüksek seviyede gerçekleştirmek istemektedir. Karar vericiler tarafından yapılan değişikliklere uyum sağlaması beklenen insanların, bu değişikliklere uyum sağlayamadığında, o topluma ait olma konusunda olumsuz birtakım fikirler aklına gelebilmektedir. Hızlı şehirleşme sürecinde toplumsal değişiminde hızlı bir şekilde olması beklentisi, şehir insanına olumlu bir şekilde yansıyamamaktadır.

Hızlı şehirleşmenin sonuçlarından biri olan gecekondulaşma ile mücadele konusu, günümüzde gecekondulu alanlarının dönüşümü olarak gündemde yer edinmiştir. Bu dönüşümle beraber, gecekondulu alanlarının sağlıklı yapıya kavuşturulması ve gecekondulu ailelerinin yaşam koşullarının iyileştirilmesi öncelikli hedefler olmuştur. Türkiye'deki gecekondulu sayısının toplam konut sayısı içerisinde önemli bir oranda bulunduğu göz önüne alındığında, konut konusu önemli bir sorun olarak halen önümüzde durmaktadır.

İşbirliği şeklinde cereyan eden kentsel dönüşüm çalışmaları, özelinde gecekondulu alanlarının tasfiyesini de içine almaktadır. Böylelikle, gecekondulu alanlarında konut ve çevre kalitesinin artırıldığı öne sürülmektedir. Fakat belli süreçler çerçevesinden hareketle ortaya konulan bu dönüşüm çalışmaları mahalle düzeyinde bulunan farklılıklara cevap veremeyecek nitelikte bulunmaktadır. Genel itibariyle gecekondulu alanlarında yapılan faaliyetler başka bir alana taşıma yoluyla tamamlanmaktadır. Uzun yıllardır bölgede yaşayan gecekondulu sakinlerinin başka alana taşınması bu yönetime göre bir zorunluluk olmakta ve hane halkları böylelikle yerlerinden edilmektedir. Fakat dönüşümün yaşam kalitesini yükseltmesi ve sağlıklı alanlara dönüşmesi konusu bu aşamada önem kazanmaktadır.

Gecekondulu alanlarında yapılan dönüşüm sürecinden sonra alan bambaşka bir fiziki yapıya bürünmektedir. Bölgeden taşınan hane halklarının bu fiziki yapıdan ve dönüşümden etkilendikleri muhakkaktır. Ayrıca, hane halklarının ekonomik, sosyal ve diğer birçok faktörlerden dolayı yaşamları değişikliğe uğramaktadır. Her ne kadar karar vericiler ve proje geliştiriciler tarafından yaşam kalitesinin artırılması yönünde projeler uygulandığı belirtilse de, bölgede yaşayan halkın görüşleri ve kanaatleri oldukça önemlidir.

Bu tezin ortaya çıkış sebebi, bütün bu çalışmalar sonucu yaşam kalitesinin iyileştirilmesine yönelik tedbirler ve çalışmalarda hangi aşamada olunduğu ile ilgili fikir sahibi olmak ve konuya bilimsel bir perspektiften bakarak sorunları tespit etmek ve çözüm önerileri getirmek olmuştur. Bu aşamada, gecekondulu alanlarında taşınma sonrası yaşam kalitesindeki değişikliğin nasıl ölçüleceği ve değerlendirileceği önem kazanmaktadır.

“Gecekondu Tasfiyesine Dayalı Konut Üretim Sürecinin Yaşam Kalitesi Üzerindeki Etkilerine Yönelik Bir Çözümleme: İBB Örneği” başlıklı bu çalışmanın amacı, gecekondu alanlarında yapılan sosyal konutların, tahsis edilen hane halklarının yaşam kalitesindeki hangi değişikliklere sebep olduğunu araştırmaktır. Sosyal konut tahsisıyla yaşam kalitesinin yükseltilmesi hedefinin gerçekleşip gerçekleşmediği bu çalışmayla ortaya konulmaktadır. Yaşam kalitesinin nasıl değiştiği ve yönlendiğinin çözümlenmesi doğrultusunda, yaşam kalitesinin demografik özelliklere göre nasıl algılandığı, fiziksel, ekonomik, sosyal ve diğer bağlamlarla hangi yönde değiştiğinin belirlenmesi çalışmanın başlıca hedefleri olmuştur.

Çalışmanın hedefleri doğrultusunda, ilk olarak yaşam kalitesi kavramı, tanımı, göstergeleri ve ölçümü ile ilgili literatür çalışmaları incelenmiştir. Çalışmanın özgün bölümünde ise, yaşam kalitesinin yükseltilmesi amacıyla üretilen sosyal konutlarda konuyu derinlemesine tespit etmek ve öneriler geliştirmek amacıyla saha çalışması ve anket uygulamaları gerçekleştirilmiştir.

Literatür incelendiğinde, yaşam kalitesinin gerek tanımlanmasında, gerek göstergelerin belirlenmesi ve ölçümlerin değerlendirilmesinde görüş ayrılıkları bulunduğu görülmüştür. Yaşam kalitesinin, çok boyutlu bir kavram olduğu, çeşitli bilim dallarında birçok araştırmaya konu olduğu, yaşamın farklı alanlarında farklı tanımlamalar yapıldığı, tek ve anlaşılmış bir tanımın olmadığı konularında fikir birliğine varıldığı anlaşılmıştır. Uluslararası kurum ve kuruluşlarca da konu ile ilgili birçok çalışmalar yapıldığı, bu çalışmaların sürekli nitelikte olduğu, ayrıca merkezi ve yerel yönetimlerinde gündeminde kendine yer edindiği, böylece gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde halen gündemini koruduğu ve günümüzde de çalışmaların devam ettiği görülmüştür.

Bu çalışmada, literatürde ortaya atılan tanımlardan hareketle, uluslararası kurumlar, gelişmiş ülke ve kentlerde yapılan ve ortaya atılan göstergelerin yönlendiriciliğiyle, tez kapsamında göstergeler ortaya koyulmuştur. Bu göstergeler, pilot saha çalışmaları ile irdelenmiş ve saha çalışmaları sonucunda son şeklini almıştır. Literatür araştırmalarından elde edilen bulgulardan hareketle, (1) yaşam durumu, (2) fiziksel faktörler, (3) çevresel faktörler, (4) sosyal ilişkilere yönelik karşılaştırmalar, (5) hizmetlere erişim, (6) ekonomik faktörler, (7) genele yönelik memnuniyet başlıklarından oluşan 7 temel kategori belirlenmiştir. Özgün bölümde, araştırma doğrultusunda anket çalışmaları gerçekleştirilmiş, anket uygulamasıyla her bir konuya ilişkin algısal özellikler ortaya çıkarılmıştır. Araştırmanın gerçekleştirildiği örneklem alanının belirlenmesinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından üretilen sosyal konutların özellikleri dikkate alınmıştır. Özellikleri doğrultusunda, Eyüp, Şişli ve Kartal’da üretilen

sosyal konutlar örneklem alanı olarak belirlenmiş, anket araştırması kapsamında dengeli olarak dağıtılmak üzere 506 adet konut kullanıcısıyla anket görüşmeleri yapılmıştır.

Saha araştırması, sadece İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından üretilen sosyal konutlarda yapılmıştır. Çalışmanın sınırları ve sonuçları her ne kadar İstanbul Büyükşehir Belediyesi uygulamalarından ortaya çıkmış ve özellikle belediye için öneriler getirmek maksadıyla yapılmış olsa da, ülke içindeki diğer kurum, kuruluş, konu ile ilgili çalışma yapan veya yapmak isteyen sivil toplum örgütleri ve araştırmacılar için önemli bir kaynak olacaktır.

Çalışmanın sonucunda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından üretilen sosyal konutlarla ilgili özgün ve değerli bilgilere ulaşılmıştır. Hizmetlerin ve süreçlerin aynı nitelikte olmasına rağmen çalışmayla elde edilen bilgiler, bu hizmetlerin hane halkları tarafından oldukça farklı algılandığını ortaya koymaktadır.

Tezin hazırlık süresince, literatür geniş bir şekilde derinlemesine incelenmiştir. Saha çalışmaları sonucunda hanehalkları ile ilgili detaylı bilgilere ulaşılmıştır. Literatürden anlaşılmaktadır ki, yaşam kalitesi ile ilgili çalışmalarda tek bir modelden söz edilmesi mümkün değildir. Ayrıca, ortaya konulan modellerin, sorunun cevaplandırılması ve gecekondulu hanehalklarının taleplerini karşılamada yetersiz kalacağı aşikardır. Literatürde yer alan modeller, sorunun çözümünün basit olmadığına açıklamasında yardımcı olurken, sorunun çözümünün dinamik şekilde, tek bir formüle indirgenmeden, sorun odaklı çözümlerin üretilmesi şeklinde olması gerektiğini göstermektedir.

Çalışmanın başında belirtilen kabullerde belirtildiği şekilde, gecekondudaki yaşam ile sosyal konuttaki yaşam arasında olumlu ve olumsuz birçok farklılıklar vardır. Olumsuz farklılıklarla ilgili yaşam kalitesini artırmak için mevcut yaşam koşullarının bilinmesi gerekmektedir. Bundan dolayı, kurum politikaları uygulamayı ve sonuçlarını biçimlendirmektedir. Sonuç olarak denilebilir ki, yerel yönetimler sosyal konut uygulamalarında gecekondulu sahibi vatandaşların istek ve gereksinimlerini yeterince karşılayamamaktadır.

Tez kapsamında ortaya konulan varsayımlarla ilgili görüş ve öneriler çalışma sonucunda değerlendirilmiştir. Birincil olarak; *gecekondulu dönüşüm projeleri fiziksel faktörlerin artırılması açısından tatminkâr olabilir, ancak sosyal faktörlerin artırılması açısından ise yeterince tatminkâr değildir* varsayımı ortaya atılmıştır. Araştırma sonucuna göre, faktörlerin yeterince tatminkâr olup olmadığı ile ilgili kesin ve net bir sonuç çıkarmak mümkün görünmemektedir. Genel olarak sosyal ilişkilerin geliştirilmesi yönünden oldukça yetersiz gözükken sosyal konut uygulamaları, fiziksel açıdan ise bir miktar yeterlidir. Bu, yeni bir takım

fikirlerin ve çabaların oluşturulması gerektiğini göstermektedir. Bu açıdan araştırma sonucunda varsayıma yakın bir sonuç çıkmıştır.

İkinci olarak; *yaşam kalitesinin artırılması için sorunun çözümünün sadece fiziksel boyuta indirilmeden, sosyal, kültürel ve geleneksel boyutlarıyla bir bütün olarak günün verilerine göre yeniden tanımlanması bir zorunluluktur* varsayımı ortaya konulmuştur. Hemen hemen bütün çalışmalarda, farklı boyutlarda açıklama getirilmiş olsa da, konunun bütüncül bir şekilde ele alınması gerektiği belirtilmektedir. Ancak belediyenin sosyal konut uygulamalarını yaparken, bütüncül bakış açısı geliştiremediği, bunun sonucunda ise istenilen düzeyde yaşamda iyileşme meydana gelmediği görülmektedir. Buna göre, çalışma sonucu varsayımı destekler mahiyettedir.

3. varsayımda *mevcut uygulamalar ve yöntemlerle yerel yönetimlerin sosyal konutlara taşınan hanehalklarının yaşam kalitesini artırmada yeterli olması olanaksızdır* denilmektedir. Araştırmanın sonucunun üçüncü varsayım ile tamamen örtüşmediği ortaya çıkmıştır. Araştırmaya göre, ekonomik ve sosyal ilişkilere yönelik algıda yaşam kalitesinde düşüş yaşandığı ortaya çıkmış, aynı zamanda diğer faktörlerdeki algılarda ise yaşamın iyileştiği yönünde sonuçlar ortaya çıkmıştır. Mevcut uygulama ve yöntemlerle yaşam ile ilgili faktörlerden fiziksel, hizmetlere erişim gibi faktörlerde az da olsa bir iyileşmeden söz edilebilir. Ancak, yaşam kalitesi çalışmalarını bir bütün olarak değerlendirildiğinde, algıların tamamında iyileşmeye yönelik sonuçların oluşması gerekmektedir.

Varsayım 4'te *yeni anlayışların, yaklaşımların, yeni uygulamalarda özellikle gecekondü sahiplerinin karar verme süreçlerine katılımını sağlayıcı ve yaşam kalitesini artırıcı yeniden yapılanma veya model uygulamalarının oluşturulması gereklidir* denilmektedir. Varsayımda, sosyal konut çalışmalarının hedeflerinden olan sosyal yaşamın iyileşmesi yönünde mevcut modellerin yeterli olmadığı, mevcut yöntemlerin kullanılmaya devam edildiği sürece tam manasıyla yaşamda iyileşme sağlanamayacağı, yeni yaklaşımların eldeki bilgi ve kaynaklarla geliştirilebileceği çalışma sonucunda ortaya konulmuştur. Teknolojinin hızla geliştiği bir dönemde, teknolojiye ayak uydurmak bir zorunluluk olmuştur. Günümüzde kaynak israfını önlemek için birçok faaliyet teknolojik verilerden yararlanarak yapılmaktadır. Bu ve buna benzer çalışmalar, belediye tarafından yaşam kalitesinin iyileştirilmesi yönünde yapılacak çalışmalarda yardımcı bir kaynak olacağından varsayım çalışmanın sonucunu desteklemektedir.

Öneriler

İstanbul’da gecekonduların tasfiyesine dayalı olarak üretilen sosyal konutlarla ilgili çalışma sonucunda elde edilen veriler ve yapılan anket araştırması ile ortaya çıkan sonuçlar üzerinden yapılan inceleme sonucunda karar vericilere ve araştırmacılara katkıları olabilecek önemli görülen diğer bazı öneriler aşağıda sunulmaktadır.

İstanbul’da geçmişten günümüze yasal ve yasal olmayan yollardan birçok konut üretimi gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple, konut bir ihtiyaç olarak gündemden düşmeyecek, talebe yön verilmesi gerekecektir. Bu amaçla, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, yasal olmayan yollardan üretilen gecekonduların tasfiyesini yapmakta, tasfiye yaptığı alanlarda sosyal konut üretmekte ve stratejik hedeflerinde bu çalışmalara devam edeceğini belirtmektedir. Ancak, gecekonduda yaşayan nüfus göz önüne alındığında yapılan çalışmalar oldukça yetersiz kalmaktadır. Bu sebeple, İstanbul için gecekonduda yaşayan hanehalklarının bütünü ele alan bütüncül hizmetler planlanmalı ve hayata geçirilmelidir. Sorunun genel ölçekte anlaşılabilmesi ve çözümlenmesi amacıyla, İstanbul sınırları içerisinde bulunan mevcut gecekonduların tespiti, gecekonduların tasfiyesine dayalı üretilen sosyal konutların durumu ve yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik bir “Master Plan” ortaya konulmalı, disiplinlerarası bir yaklaşımla sorun masaya yatırılmalı, farklı çevrelerden aktörlerle çalışma nihai haline getirilmelidir. İstanbul ili sınırları içerisinde olsa bile, kentin büyüklüğü dikkate alındığında sorun eksenli çözüm yolları ortaya konulmalı, sadece gecekonduların yıkımı ön plana çıkmamalı, kentin bütünü için değerlendirilerek çalışmalar baştan sona kent ölçeğinde kontrollü bir şekilde planlanmalıdır.

Yerel yönetimler, yaşam kalitesi çalışmalarında oldukça önemli bir yere sahiptir. Yerel yönetimlerce gecekonduların tasfiyesine dayalı üretilen sosyal konutlarda yaşam kalitesinin artırılması amacıyla her bir ölçeğe göre göstergeler belirlenmeli, üniversiteler, sendikalar gibi diğer kuruluşlarla işbirliği yaparak bu göstergelere ilişkin bütüncül yaklaşım sergilenmeli ve her anlamda yaşam koşullarının iyileştirilmesine çalışılmalıdır. İstanbul’da belediye eliyle üretilen sosyal konutlarla ilgili belediye tarafından belirlenmiş yaşam kalitesi göstergeleri bulunmamaktadır. Özellikle tasfiye yapılacak alanlarda, demografik yapının da dikkate alınarak, oluşturulacak göstergelerle tekrarlı çalışmalar yapılmalıdır. Yapılan sosyal konut uygulamalarında özellikle yaşlılar, engelliler, çocuklar gibi muhtaç grupların ihtiyaçlarına yönelik daha uygun ve kullanılabilir yaşam alanlarının oluşturulması gerekmektedir. Bu yaklaşımla, yaşlılar, engelliler, çocuklar gibi muhtaç kesimlere yönelik yaşanabilir ve güvenli mekânların artırılması ve bu grupların şehir yaşamına katılımlarının desteklenmesi oldukça önemlidir.

Kentlerde yaşam kalitelerini artırmanın bir yolu da herkesin eşit bir şekilde kent hizmetlerinden yararlanabilmesi sağlanmalıdır. Sosyal konut projelerinin, kent sakinlerine sağlayacağı yarar, kentin bütününe yansıtılacağından, bu yararın kentin bütününe içerecek şekilde ele alınması gerekmektedir. Fiziksel açıdan tatminkâr olabilecek sosyal konut uygulamalarında, sosyal ilişkileri artırıcı bir takım çalışmalar yapılması kaçınılmazdır. Bu çalışmalar yapılmadığı müddetçe, sorunların çözümü tam olarak gerçekleşememiş, sosyal amaçlar hedefine ulaşamamış olacaktır. Hanehalklarının genel algısı açısından sosyal konutlarda yaşamak olumludur. Ancak, ailelerin özelliklerinin önceden planlamalara yansımaması, yaşam kalitesi ile ilgili algıları kötü yönde etkilemektedir. Sosyal konut uygulamalarında, ailelerin sosyal ve demografik özellikleri, istek ve ihtiyaçları dikkate alınmalıdır. Farklılıklar ortaya çıkarılmalı, tedbirler bu yönde alınmalıdır. Çünkü farklı özelliklere sahip birey ve ailelerin yaşam kalitesi algılamaları farklılık göstermektedir.

Konuyla ilgili, konuya farklı perspektiflerden bakan bilimsel çalışmaların artırılması gerekmektedir. Sivil toplum kuruluşları yaşam kalitesi ile ilgili çalışmalar yapmalıdırlar. Bu çalışmalarda, günlük ihtiyaçların karşılanmasından ziyade, kalıcı çözümlerle ilgilenilmeli ve bunların ilgililerle paylaşılması gerekmektedir.

Yaşam kalitesini artırıcı sosyal konut üretimi faaliyetleri ile ilgili mevcut politika ve yaklaşımların, mevcut hukuk kuralları çerçevesinde yapılmaya devam edilmektedir. İstanbul İmar Yönetmeliği incelendiğinde, gecekondu alanlarında yapılacak çalışmalarda yaşam kalitesinin nasıl artırılacağı yönünde bir görüş, yöntem veya modele rastlanılamamaktadır. Mesken Müdürlüğü faaliyet raporlarında da, yaşam kalitesini artırmak için çalışmalar yapıldığı belirtilmiş ancak bu çalışmaların hangi yöntemlerle yapıldığı veya yapılması gerektiği belirtilmemiştir. İstanbul'da yapılması planlanan konutlarla ilgili genel geçer ifadelerden ziyade, imar yönetmeliği, sosyal konut kullanıcıların yaşam kalitesini artırıcı -sosyal konutlarda engellilere yönelik özel çözümler v.b- birtakım yenilikler içermeli, Mesken Müdürlüğü yapacağı çalışmaların bir yöntem üzerinde şekillenmesini sağlamalıdır. Bu çalışmaların, gelişmiş ülkelerde yapılmış olan çalışmalarla koordineli bir şekilde yapılması ve bir standart çerçevesinde sürdürülmesi, zaman yönetimi açısından da önem teşkil etmektedir. Teknik, idari ve mali yapının güçlendirilmesi ve karar alma mekanizmalarına hane halkları ve diğer aktörlerin de katılımın sağlanması için uygun planlamalar gerçekleştirilmelidir.

Bir defa uygulanan bu çalışma, statik bir durumu ifade ettiğinden, dinamik süreçler ortaya konulmalı, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi bu ve buna benzer çalışmalar belirli aralıklarla tekrarlanmalı, bilgi sistemi oluşturulmalı, bütün veriler bu sisteme girilmeli, yaşam

kalitesinde meydana gelen değişiklikler izlenmeli ve değerlendirilmelidir. Yerel yönetimleri başarılı olma yönünde motive edeceğinden, stratejik hedeflerde bu çalışmalar doğrultusunda yönlendirilmelidir.

Muhakkak ki, Türkiye’de gecekondulu alanlarındaki yaşam koşulları zordur. Türkiye’de bu alanlarda yaşam kalitesinin tespiti ve iyileştirilmesi ile ilgili birçok çalışma yapılmış ve yapılmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından gecekondulu tasfiyesine dayalı üretilen sosyal konutlar ile ilgili yapılan bu tez çalışmasıyla, belediyelerin sosyal belediyeçilik yönünün kuvvetlendirilmesi yönünde önemli bilgiler ortaya çıkmaktadır. Belediyeler ve araştırmacılar tarafından konunun daha geniş bir bakış açısıyla değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Çalışma, sosyal konut üretimi çalışmalarında, kullanıcılar ile ön görüşmelerin yapılmasının son derece önemli olduğunu göstermektedir. Bu tez kapsamında nispeten kısa zamanda tamamlanan saha çalışmaları sırasında bile birçok bilgi edinilebildiği varsayıldığında, karar vericiler ve uygulayıcılar tarafından kullanıcılarla ön görüşme yapılması, yaşam koşullarındaki iyileşmenin maksimize edilmesine imkân verecektir. Uygulamalar yapılırken saha çalışmaları gerçekleştirilmeli, demografik özellikler, algılar, beklentiler gibi dikkat edilmesi gereken noktalar tespit edilmelidir. Sonraki süreçte, yapılan saha çalışmalarının tekrarı, karar verme sürecinin hedeflerinin gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti ve yönünü belirlemede yardımcı olacaktır.

Çalışmanın teoriye ve uygulamaya en önemli katkılarından biri, hedef kitle özelliklerine göre sosyal belediyeçilik anlayışının sosyal konut uygulamalarına yansımaları gerektiğini ortaya koymasıdır. Hedef kitlenin demografik özellikleri kadar, öncesinde yaşamış oldukları konutun özellikleri de oldukça önemlidir. Bu özellikler fiziksel olabildiği gibi, sosyal, ekonomik, hizmetlerin algılanma biçimi vs. şeklinde de olabilir. Sosyal konut üretiminde amaç, hanehalklarının daha sağlıklı ve kaliteli bir çevrede mutlu yaşam üretmek olduğundan çalışma sonucuna göre, bu hedeflerin hedef kitlenin özellikleri bilinmeden gerçekleştirilmesi mümkün olamamaktadır. Tezin, bu anlamda karar vericilere ve araştırmacılara yapılan çalışmalarda farklı bir bakış açısı getirmesi bakımından yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma, gecekondudan sosyal konuta yerleşmede yaşam kalitesinin geliştirilmesine yönelik yol gösterici nitelik taşımaktadır. Öncelikle bu alanda çalışma yapan akademisyenler, daha sonra kentin planlanmasından sorumlu olan yöneticiler ve diğer ilgililer için önemli bir veri niteliğindedir.

Geçmişten günümüze devam eden çarpık kentleşme ile beraber ortaya çıkan konut sorununa ilişkin çözümler ve uygulamalar gelecekte de devam edecektir. Bu sorunların çözümü ve kurumların başarısı, katılımcılar ve aktörlerin bir araya gelerek ve mevcut koşullar göz önünde bulundurularak yapılmasından geçmektedir. Bu aşamada, merkezi ve yerel yönetimlerin konut politikalarını mevcut yaşam koşullarını dikkate alarak planlaması önem kazanmaktadır. Sonuç olarak, yapılan analizler ile elde edilen bulgular birarada değerlendirildiğinde, sosyal konut alanlarında yaşam kalitesinin artırılması çok yönlü ve gerçekçi olarak ele alındığında Türkiye için çözümlenecek bir sorun olarak karşımızda durmaktadır.

KAYNAKLAR

- Akdemir, M.** (1998). *Gecekondu ıslah projeleri uygulamaları ve hazine taşınmaz malları ile ilişkileri*. Ankara, Milli Emlak Genel Müdürlüğü.
- Aksoylu, Y.** (1987). *Kent gecekonducularının sosyal dayanışma bağları ve yerel yönetimle etkileşimleri*. Ankara, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı.
- Alkışer, Y. ve Yürekli, H.** (2004). Türkiye’de “Devlet Konutu”nun dünü, bugünü, yarını. *İTÜ Dergisi/A Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 3 (1), 63-74.
- Alkışer, Y., Dülgeroğlu-Yüksel, Y., Pulat-Gökmen, G.** (2009). An evaluation of urban transformation projects. *Archnet-IJAR, International Journal of Architectural Research*, 3 (1), 30-44.
- Atik, A., Taçoral, E., Altunkasa, M.F.** (2014). Kent halkının kentsel yaşam memnuniyeti üzerinde etkili sosyo-demografik özelliklerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma: Kemaliye örneği, *İnönü Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi*, 4 (9), 21-33.
- Aydemir, O.** (2008). *Kentsel yaşam kalitesi değerlendirmesinde bulanık küme modeli: örnek alan: Zeytinburnu ilçesi*. (Doktora tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydiner Boylu, A., ve Terzioğlu, G.,** (2008). Ailelerin yaşam kalitesini etkileyen bazı objektif ve subjektif göstergelerin incelenmesi. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26 (2), 1-27.
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı.** (2009). Kentleşme Şurası, Kentsel Dönüşüm, Konut Ve Arsa Politikaları Komisyonu Raporu, Ankara.
- Bayraktar, E.** (2006). *Gecekondu ve Kentsel Yenileme*. İstanbul, Ekip Ekonomik Araştırmalar Merkezi Yayınları.
- Bayraktar, E.** (2009). Kentsel dönüşüm uygulamalarının sosyal politikalara etkisi, *Çerçeve Dergisi*, 49, 16-22.
- Bežovan, G.** (2008). Social Housing as a Residual Part of Social Care. *Central and East European Workshop on Social Housing, organised by the Metropolitan Research Institute*, Budapest, Hungary: October 6-7.
- Bıçakçı, U.** (2001). *Paradigma ve yaşam kalitesi*. İstanbul, Sistem Yayıncılık.
- Blanc, M.** (2010). The Impact of Social Mix Policies in France, *Housing Studies*, 25 (2), 257-272.
- Bolt, G., Phillips, D., Van Kempen, R.,** (2010). Housing Policy, (De)segregation and Social Mixing: An International Perspective, *Housing Studies*, 25 (2), 129-135.

- Bolt, G. & van Kempen, R.** (2009). Dispersal patterns of households who are forced to move: where do they move to?, *Paper for the 2009 ENHR conference*, Prague, Czech Republic: June 28 - July 1.
- Bodur, A.** (2012). Gecekondu dönüşüm projelerinde hanehalklarının yeni konut memnuniyeti: Kâğıthane örneği. (Yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bonaiuto, M., Fornara, F., & Bonnes, M.** (2003). Indexes of perceived residential environment quality and neighbourhood attachment in urban environments: a confirmation study on the city of Rome, *Landscape and Urban Planning*, 65 (1-2), 41-52.
- Bölen, F., Türkoğlu, H. D., Ergün, N., Yirmibeşoğlu F., Kundak, S., Terzi, F., ve Kaya, S.** (2006). İstanbul'da konut alanlarında fiziksel çevre kalitesi analizi. İstanbul : IMP-BİMTAŞ Konut ve Yaşam Kalitesi Grubu Raporu, Cilt 1.
- Cavalheiro, D. C., & Abiko, A.** (2015). Evaluating slum (favela) resettlements : the case of the Serra do Mar Project, Sao Paulo, Brazil, *Habitat International*, 49 (2015), 340-348.
- Czischke, D. ve Pittini, A.** (2007). *Housing Europe 2007: Review of Social, Cooperative and Public Housing in the 27 EU Member States*. Brussels: the CECODHAS European Social Housing Observatory.
- Clampet-Lundquist, S.** (2004). HOPE VI relocation: moving to new neighbourhoods and building new ties, *Housing Policy Debate*, 15 (2), 415-447.
- Coşkun, S., ve Kunduracı, N. F.** (2013). Dünyada Sosyal Politika ve Sosyal Konut Uygulamaları. Ankara, Ail eve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yarımlar Genel Müdürlüğü.
- Cummins, R. A.** (1999). A Psychometric Evaluation of The Comprehensive Quality of Life Scale. In L. L. Yuan, B. Yuen, C. Low (Eds.), *Urban Quality of Life, Critical Issues and Options* (5th ed., pp. 20-33). Singapore: National University of Singapore Press.
- Cummins, R.A.** (2000). Objective and Subjective Quality of Life: An Interactive Model, *Social Indicators Research*, 52, 55-72.
- Çakır, S.** (2011). Türkiye'de göç, kentleşme/gecekondu sorunu ve üretilen politikalar, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23, 209-222.
- Çetin, İ.** (2010). *Gecekonduunun kentle bütünleşme sürecinde alan mekân faktörü: İzmir örneği*. (Doktora tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı,** (2014). *TÜRKİYE Habitat III Ulusal Raporu*. Ankara: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.
- Demirkaya, Y.** (2010). *Çekmeköy'ün Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Kentsel Yaşam Kalitesi*. İstanbul, Çekmeköy Belediye Başkanlığı.
- Demirkaya, Y.** (2010). Avrupa Birliği'nin yerel kamu şirketleri stratejisi: Türkiye'de hukuki yapı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi uygulamaları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 7 (13), 420-444.
- Diener, E. & Suh, E.** (1997). Measuring quality of life: economic, social and subjective indicators, *Social Indicators Research*, 40 (1), 189-216.

- Dissart, J. C. & S. C. Deller.** (2000). Quality of life in the planning literature, *Journal of Planning Literature*, 15 (1), 135–161.
- Doğanay, H.** (1988). Erzurum’da gecekondulaşma sorunu ve başlıca çözüm yolları, *Fırat Havzası Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Kalkınma Sempozyumu*, Elazığ : 7-9 Nisan 1988.
- Dökmeci, V., Kristensen, G., Uyar, A., ve Kılıçkaya, U.** (1996), İstanbul, Ankara ve İzmir’de yaşam kalitesinin karşılaştırılması, *İstanbul 2020*, İstanbul.
- Dülgeroğlu-Yüksel, Aydın, S., ve Pulat, G.,** (1996). Toplu Konutlarda Nitelik Sorunu: Cilt 1: Toplu Konut Uygulamalarında Niteliksel Değerleri Araştırmaya Yönelik Bir Çevre Analizi. Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Ankara.
- Eke, F.** (2000). Gecekondu alanlarının değerlendirilmesine ilişkin çözümler, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 43-54.
- Ekşioğlu, A.Y.** (2011). Kentsel yaşam kalitesi ve İstanbul örneği. (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ekşioğlu, G.** (2011). Kentlerde yaşam kalitesini artırmak için mevcut mekansal ve sosyal durumun sağlıklılaştırılması: İzmir, Karşıyaka örneği. 7. *Sağlıklı Kentler Birliği Konferansı*, Eskişehir.
- El Ariane, S. A. M.** (2012). *Neighborhood Urban Quality of Life Guidelines for Urban Planning and Development of New Assessment Tool*. (Doktora tezi). Cairo University, Egypt.
- Erol, Ş. Y.** (2011). *Dışa kapalı sitelerde mimariye dayalı yaşam kalitesinin irdelenmesi: İstanbul örneği*. (Doktora tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Felce, D. & Perry, J.** (1995). Quality of life: its definition and measurement, *Research in Developmental Disabilities*, 16 (1), 51-74.
- Ferris, A.L.** (2006). A Theory of Social Structure and the Quality of Life, *Applied Research in Quality of Life*, 1 (1), 117-123.
- Foster, R.** (1977). Economic and Quality of Life Factors in Industrial Location Decisions, *Social Indicators Research*, 4 (3), 247–265.
- Gatt, L.** (2001). *Quality of Life in New Zealand’s Six Large Cities*. New Zealand, Print Strategies Limited.
- Gatt, L.** (2003). *Quality of Life in New Zealand’s Eight Large Cities*. New Zealand, Print Strategies Limited.
- Gaumer, E., Jacobowitz, A., and Brooks-Gunn, J.** (2014). Building Ties: The Social Networks of Affordable-Housing Resident, *4Cityscape: A Journal of Policy Development and Research*, 16 (3), 47-68.
- Geray, C.** (1998). Kentsel Yaşam Kalitesi Ve Belediyeler, *Türk İdare Dergisi*, 70 (421), 323-346.
- Hagerty, M. R.** (1999). Unifying Livability and Comparison Theory: Cross- National Time Series Analysis of Life Satisfaction, *Social Indicators Research*, 47 (3), 343-356.
- Hasol, D.** (2005). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, İstanbul, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.

- Holmqvist, E. & Bergsten, Z.** (2009). Swedish social mix policy: a general policy without an explicit ethnic focus, *Journal of Housing and the Built Environment*, 24, 477-490.
- İBB Mesken Müdürlüğü.** (2005). *Müdürlük sunumu*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi.
- İBB Mesken Müdürlüğü.** (2008). *Faaliyet raporu*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi.
- İBB Mesken Müdürlüğü.** (2013). *Faaliyet raporu*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi.
- İBB.** (2011). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Performans Programı*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi.
- İBB Şehir Planlama Müdürlüğü.** (2006). *1/100000 Çevre düzeni planı raporu*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi.
- İçli, G.** (2011). Kentsel dönüşümüne ilişkin sosyolojik bir değerlendirme - Denizli örneği, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3 (1), 43-57.
- İslamoğlu, H.** (2009). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri- SPSS Uygulamalı*. Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., İzmit.
- Jha, D.K., & Tripathi, V.K.** (2014), Quality of life in slums of Varanasi city: a comparative study, *Transactions*, 36 (2), 171-183.
- Kalkınma Bakanlığı.** (2013). Onuncu kalkınma planı (2014-2018). Ankara: Kalkınma Bakanlığı.
- Kara, M.** (2012). *Gecekondu dönüşüm projelerinin konut sorununun çözümündeki rolü: Ankara ili Gültepe ve Yatıkmusluk mahalleleri örneği*. (Doktora tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Karasu, M.A.** (2005). Türkiye’de konut sorununun çözümünde farklı bir yaklaşım; belediye-toplu konut idaresi-konut kooperatifleri işbirliği modeli, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1, 56-87.
- Keith, N. S.,** (1973). *Politics and the Housing Crisis since 1930*. New York : Universe Books.
- Keleş, R.** (1972). *100 Soruda Türkiye’de Şehirleşme Konut ve Gecekondu*. İstanbul, Gerçek Yayınevi.
- Keleş, R.** (2004). *Kentleşme Politikası*. Ankara : İmge Kitabevi.
- Kılıç, A.** (2006). Dönüşüm-kentsel yenileme kavramları ve yaklaşımlar, *Ege Mimarlık*, 12-15.
- Kılıç, S. ve Ercoşkun, Ö.** (2016). Kentsel sürdürülebilirlik yolunda Türkiye’deki belediyelerin durumu. *Yapı Dergisi*, 421, 50-53.
- Kintrea, K.** (2007). Policies and programmes for disadvantaged neighbourhoods: recent english experience, *Housing Studies*, 22 (2), 261-282.
- Kleinhans, R.** (2003). Displaced but still moving upwards in the housing career? Implications of Forced Residential Relocation in the Netherlands, *Housing Studies*, 18 (4), 473-499.
- Kleinhans, R. & Van Der Laan Bouma-Doff, W.** (2008). On priority and progress: forced residential relocation and housing chances in Haaglanden, the Netherlands, *Housing Studies*, 23 (4), 565-587.

- Kleit, R. G. & Manzo, L. C.** (2006). To move or not to move: relationships to place and relocation choices in HOPE VI, *Housing Policy Debate*, 17 (2), 271-308.
- Kocaman, S., Zaman, S., Kara, F., ve Keçeli, A.** (2008). Erzurum kentinde gecekondu önleme ve kentsel dönüşüm çalışmaları, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 18, 179-210.
- Koramaz, E.K.** (2010). *Yaşam kalitesinin yükseltilmesinde yeşil alanların etkinliğinin ölçülmesi ve geliştirilmesine yönelik model önerisi*. (Doktora tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kunduracı, N. F.** (2013). Dünyada ve Türkiye’de Sosyal Konut Uygulamaları, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 22 (3), 53-77.
- Kutsal, S.** (2012). *Türkiye’de dar gelirlilerin konut sorunu bağlamında sosyal konuta bakış; İstanbul Bezirganbahçe örneğinde irdeleme*. (Yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kuzucuoğlu, A. H. (2004).** *1999 Marmara Depremi Sonrası Gecekondu Alanları Dönüşüm Uygulamaları: İBB Örneği*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Lee, Y. J.** (2008). Subjective Quality of Life Measurement in Taipei, *Building and Environment*, 43 (7), 1205-1215.
- Liu, B. C.** (1977). Economic and Non-Economic Quality Of Life: Emprical Indicators and Policy Implications for Large Standart Metropolitan Areas, *American Journal of Economics and Sociology*, 36 (3), 225-240.
- Malpass, P., & Murie, A.** (1999). *Housing Policy and Practice*. Basingstoke, Macmillan.
- Marans, R.** (2007). Kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesi (H. D. Türkoğlu, Çev.) *Mimarlık*, 335, 28-31.
- Meng, F. W., Hui, F. E. & Feng, C.** (2004). Economical Housing provision in China: 1998-2002 a case study in Beijing, *International Journal of Strategic Property Management*, 8 (2), 87-105.
- Mohit, M. A. & Nazyddah, N.** (2011). Social housing programme of Selangor Zakat Board of Malaysia and housing satisfaction, *Journal of Housing and the Built Environment*, 26. 143-164.
- Mutlu, S.** (2007). *Türkiye’de yaşanan gecekondulaşma süreci ve çözüm arayışları: Ankara örneği*. (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- National Commission on Severely Distressed Public Housing** (1992). Final report of the national commission on severely distressed public housing: a report to congress and the Secretary of the US Department of Housing and Urban Development. Washington : US Government Printing Office.
- Oktay, D.** (2007). Sürdürülebilirlik, yaşanılabilirlik ve kentsel yaşam kalitesi, *Mimarlık Dergisi*, 335, 37-40.
- Oktik, N.** (2004). *Huzurevinde yaşam ve yaşam kalitesi (Muğla örneği)*. Muğla Üniversitesi Yayınları.
- Öksüz, E., ve Malhan, S.** (2005). Bir sağlık gösterge aracı olarak kaliteye ayarlanmış yaşam, *Sendrom*, 18 (8), 58-65.

- Oxley, M.** (2009). *Financing Affordable Social Housing in Europe*. Nairobi, UN-HABITAT.
- Öğretmen, İ.** (1957). *Ankara'da 158 Gecekondu*. Ankara, AÜ SBF Yayınları.
- Öncü, A.** (1988). The politics of the urban land market in Turkey: 1950-1980, *International Journal of Urban and Regional Research*, 12 (1), 38-64.
- Ören, K. ve Yüksel, H.** (2013). Türkiye’de konut sorunu ve temel dinamikleri, *SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18 (2013/2), 47-84.
- Özsoy, A.** (1995). Toplu konutlarda kalite ve sürdürülebilirliği, *Mimari ve Kentsel Çevrede Kalite Arayışları Sempozyumu*. İstanbul : 5-7 Haziran 1995.
- Özsoy, A., Esin-Altaş, N., Ok, V., ve Pulat, G.** (1995). Toplu konutlarda davranışsal verilere dayalı nitelik değerlendirilmesi, TÜBİTAK Yayınları, Proje No: İNTAG-102.
- Pacione, M.** (1982). Space Preferences, Locational Decisions, and the Dispersal of Civil Servants from London, *Environment and Planning A*, 14 (3), 323-333.
- Pacione, M.** (1986). Quality of Life in Glasgow: An Applied Geographical Analysis, *Environment and Planning A*. 18 (11), 1499-1520.
- Pacione, M.** (2003). Urban environmental quality and human wellbeing-a social geographical perspective, *Landscape and Urban Planning*, 65 (1-2), 19-30.
- Phillips, D., & Harrison, M.,** (2010). Constructing an integrated society: historical lessons for tackling black and minority ethnic housing segregation in Britain, *Housing Studies*, 25 (2), 221-235.
- Pittini, A.** (2012). Edilizia sociale nell'Unione Europea, *Techne 04, Firenze University Press*, 21-34.
- Priemus, H.** (2010). The Future of Social Housing – The Dutch Case. *ENHR 22nd International Housing Research Conference*, Istanbul, Turkey : July 4-7.
- Pulat, G.** (1992). Dar gelirli kentlilerin konut sorunu ve soruna sosyal içerikli mekansal çözüm arayışları, *Kent-Koop. Yayınları*, Ankara.
- Rapley, M.** (2003). *Quality of life research: a critical introduction*, SAGE Publications, London.
- Reinecke, C.** (2015). Localising the Social: The Rediscovery of Urban Poverty in Western European ‘Affluent Societies, *Contemporary European History*, 24 (4), 555-576.
- Reinprecht, C., Lévy-Vroelant, C., and Wasseberg, F.** (2008). Learning From History: Changes and Path Dependency in the Social Housing Sector in Austria, France And the Netherlands (1889-2008). In K. Scanlon, C. Whitehead (Eds.), *Social Housing in Europe II A Review of Policies and Outcomes* (Vol. 1, pp. 31-46). London: London School of Economics and Political Science.
- Rogerson, R. J.** (1997). *Quality of Life In Britain*. Glasgow, Department of Geography University of Strathclyde.
- Rogerson, R. J.** (1999). Quality of Life, Place and The Global City. In L.L. Yuan, B. Yuen, C. Low (Eds.), *Urban Quality of Life, Critical Issues and Options*. Singapore : National University of Singapore Press.
- Rogerson, R. J.** (1999). Quality of Life and City Competitiveness, *Urban Studies*, 36 (5-6), 319-328.

- Salleh, A. G., & Badarulzaman, N.** (2012). Quality of Life of Residents in Urban Neighbourhoods of Pulau Pinang, Malaysia, *Journal of Construction in Developing Countries*, 17 (2), 117-123.
- Sapancalı, F.** (2009). Toplumsal Açıdan Yaşam Kalitesi. İzmir, Altın Nokta Yayınevi.
- Seik, F. T.** (2000). Subjective assessment of urban quality of life in Singapore, *Habitat International*, 24 (1), 31-49.
- Seik F. T., Yuen B., & Chin L.** (1999). Studies on Quality of Life of Singaporeans. In L. Y. Lim, B. Yuen & C. Low (Eds.), *Urban Quality of Life: Critical Issues and Options*. Singapore: School of Building and Real Estate, National University of Singapore.
- Schubert, D.** (1996). Londra: Metropol ve Slum Merkezi, *Arredemento Mimarlık Dergisi*, 79, 84-91.
- Schyns, P. & Boelhouwer, J.** (2004). *Measuring Quality of Life in Amsterdam from the Viewpoint of Participation*. Amsterdam, The Amsterdam Bureau for Research and Statistics / Social and Cultural Planning Office.
- Soliman, H. H., Alzamil, A. F., Alsharqawi, N. I., Hegazy, H. M., and Almeshaal, M. A.** (2015). Families' Satisfaction With Public Housing in Saudi Arabia and Its Effect on the Quality of Their Lives, *Journal of Social Service Research*, 41, 385-397.
- Stimson, R. J., Western, J., Mullins, P., and Simpson, R.** (1999). Urban Metabolism as a Framework for Investigating Quality of Life and Sustainable Development in the Brisbane-Southeast Queensland Metro Region. In L. Y. Lim, B. Yuen & C. Low (Eds.), *Urban Quality of Life: Critical Issues and Options*. Singapore: School of Building and Real Estate, National University of Singapore.
- Stone, M. E.** (2003). *Social Housing in the UK and US: Evolution, Issues and Prospects*. London, Atlantic Fellow in Public Policy.
- Şeker, M.** (2011). *İstanbul'da Yaşam Kalitesi Araştırması*. İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın No: 2010-103.
- Şenlier, N., Yıldız, R., ve Aktaş, D.** (2009). A Perception Survey for the Evaluation of Urban Quality of Life in Kocaeli and a Comparison of the Life Satisfaction with the European Cities, *Social Indicators Research*, 94 (2), 213-226.
- Tapan, M.** (1996). *Toplu Konut ve Türkiye'deki Gelişimi, Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşim*. In Y. Sey (Ed), 366-378, İstanbul, Tarih Vakfı.
- Taşar, O. ve Çevik, S.** (2009). Sosyal konut ve konut sektörüne devlet müdahalesi: Avrupa ülkeleri ve Türkiye, *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, 1 (2), 133-163.
- Tekeli, İ.** (2004). Yaşam kalitesi göstergeleri: Türkiye için bir veri sistemi önerisi (Rapor No: 6). Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları.
- Tosun, E. K., ve Fırat Z.** (2012). Kentsel mekândaki değişimler ve kişilerin konut tercihleri : Bursa örneği, *Business and Economics Research Journal*, 3 (1), 173-195.
- Tutin, C.** (2008). Social Housing: Another French Exception?. *The Central and East European Workshop on Social Housing, organised by the Metropolitan Research Institute*, Budapest, Hungary: October 6-7.

- Türk, S. S. ve Ayataç, H. A.** (2003). Study of QoL With Objective Indicators: The Case of Istanbul. In N. Z. Gülersoy, N. Esin, A. Özsoy (Eds.), *Quality of Urban Life: Policy Versus Practice*. Istanbul, Istanbul Technical University Urban and Environmental Planning and Research Center.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982). T. C. Resmi Gazete, 2709, 18 Ekim 1982.**
- Türkiye İstatistik Kurumu.** (2013). Yaşam memnuniyeti araştırması 2013. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.
- Türkoğlu, H. D., Bölen, F., Baran, P. K., Marans, ve R. W.** (2008). İstanbul'da yaşam kalitesinin ölçülmesi, *İTÜ Dergisi, Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 7 (2), 103-113.
- Türksever, A. N. E.** (2001). *Türkiye'de büyük şehir alanlarında yaşam kalitesinin değerlendirilmesine yönelik bir yöntem denemesi.* (Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Türksever, A. N. E., ve Atalık, G.** (2001). Possibilities and Limitations For The Measurement of the Quality of Life in Urban Areas, *Social Indicators Research*, 53 (2), 163-187.
- UN.** (2001). *Global Urban Indicators Database Version 2*. United Nations Publications.
- UNC.** (2002). *Charlotte Neighborhood Quality of Life Study 2002*. Department of Geography and Earth Sciences, University of North Carolina.
- UNECE.** (2005). *Housing Finance Systems for Countries in Transition-Principles and Examples*. New York and Geneva, United Nations.
- Url-1** <<http://www.toki.gov.tr/docs/KonutEdinmeRehberi.pdf>>, erişim tarihi 31.10.2016.
- Url-2** <<http://www2.cevreorman.gov.tr/Ucep.html>>, erişim tarihi 08.12.2016.
- Url-3** <http://www.who.int/hpr/NPH/docs/ottawa_charter_hp.pdf>, erişim tarihi 24.12.2016.
- Url-4** <<http://ec.europa.eu/eurostat/web/main/home>>, erişim tarihi 12.06.2015.
- Url-5** <<http://ec.europa.eu/eurostat/web/cities>>, erişim tarihi 12.06.2015.
- Url-6** <<http://www.mercer.com/articles/quality-of-living-survey-report-2011>>, erişim tarihi 12.06.2015.
- Url-7** <<https://www.iso.org/standard/62436.html>>, erişim tarihi 12.06.2016.
- Url-8** <<http://www.jcci.org/indicators>>, erişim tarihi 12.06.2015.
- Url-9** <http://www.cevremuhendisligi.org/index.php?option=com_content&view=article&id=27:ucep->, erişim tarihi 12.06.2015.
- Url-10** <<http://www.skb.gov.tr/birlik-hakkinda/birlik-hakkinda/>>, erişim tarihi 24.12.2016.
- Url-11** <http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=7&KITAP_ID=232>, erişim tarihi 20.02.2016.
- Url-12** <<http://www.planlama.org/index.php/haberler/guncelhaberler/1180-1100000-oelcekli-istanbul-cevre-duezeni-plan-ve-plan-raporu>>, erişim tarihi 24.12.2016.
- Url-13** <<http://www.toki.gov.tr/AppResources/UserFiles/files/FaaliyetOzeti/ozet.pdf>>, erişim tarihi 08.12.2016.

- Url-14** <[http://www.ibb.gov.tr/tr-Kurumsal/Birimler/MeskenMud/Pages/ AnaSayfa.aspx#WEj8OVysIUI](http://www.ibb.gov.tr/tr-Kurumsal/Birimler/MeskenMud/Pages/AnaSayfa.aspx#WEj8OVysIUI)>, erişim tarihi 08.12.2016.
- Üçer, Z. A. G.** (2009). *Kentsel yaşam kalitesinin belediye hizmetleri kapsamında belirlenmesine ve geliştirilmesine yönelik bir yaklaşım: orta ölçekli kent örnekleri*. (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ülengin, B., Ülengin, F., Güvenç, Ü.** (1998). Urban quality of life in İstanbul: Priorities and segmentation. *38th Congress of the European Regional Science Association*, (pp.. 297-314). Vienna, Austria: 28 August - 1 September 1998.
- Ülengin, B., Ülengin, F., Güvenç, Ü.** (2001), “A multidimensional approach to urban quality of life: The case of İstanbul”. *European Journal of Operational Research* 130: 361-374.
- van Beckhoven, E. & van Kempen, R.** (2003). Social effects of urban restructuring: a case study in Amsterdam and Utrecht, the Netherlands, *Housing Studies*, 18 (6), 853–875.
- Van Kamp, I., Leidelmeijer, K., Marsman G., and de Hollander, A.** (2003). Urban environmental quality and human well-being: towards a conceptual framework and demarcation of concepts: a literature study, *Landscape and Urban Planning*, 65 (1-2), 5-18.
- Varady, D. P. & Schulman, H.** (2007). Social Disorders in the Early Stages of Public Housing Decline: A Helsinki Case Study, *Housing Studies*, 22 (3), 313–332.
- Von Hoffman, A.** (1996). High ambitions: the past and future of American Low-Income Housing Policy, *Housing Policy Debate*, 7 (3), 423-446.
- Whitehead, C. & Scanlon, K.** (2007). *Social Housing in Europe*. London, London School of Economics and Political Science.
- WHOQOL Group.** (1995). The World Health Organization Quality of Life Assessment (WHOQOL): Position Paper from the World Health Organization, *Social Science And Medicine* , 41, 1403–1409.
- WHO,** (1999). *Men, ageing and health: achieving health across the life span*. World Health Organization, Ageing and Life Course Unit, Geneva.
- WHO.** (2012). Healty indicators of sustainable cities , Retrieved from http://www.who.int/hia/green_economy/indicators_cities.pdf.
- Wish, N.B.** (1986). Are we really measuring quality of life, *American Journal of Economics and Sociology*, 45 (1), 93-99.
- Wongbumru, T. & Dewancker, B.** (2015). Post-occupancy evaluation of user satisfaction: a case study of “old” and “new” public housing schemes in Bangkok, *Architectural Engineering and Design Management*, 12 (2), 107-124.
- Yavuzçehre, P. S. ve Torlak, S.E.** (2006). Kentsel yaşam kalitesi ve belediyeler: Denizli Karşıyaka mahallesi örneği, *SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (4), 184-207.
- Yavuzçehre, P. S. ve Torlak, S.E.** (2008). Denizli kent yoksullarının yaşam kalitesi üzerine bir inceleme, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 17 (2), 23-44.

- Zainal, N. R., Kaur, G., Ahmad, N. A., Khalili, J. M.** (2012). Housing Conditions and Quality of Life of the Urban Poor in Malaysia, *Social and Behavioral Sciences*, 50, 827-838.
- Žarković, B.** (2008). Social Housing In Supportive Environment (SHSE). *The Central and East European Workshop on Social Housing, organised by the Metropolitan Research Institute*, Budapest, Hungary: October 6-7.

EKLER

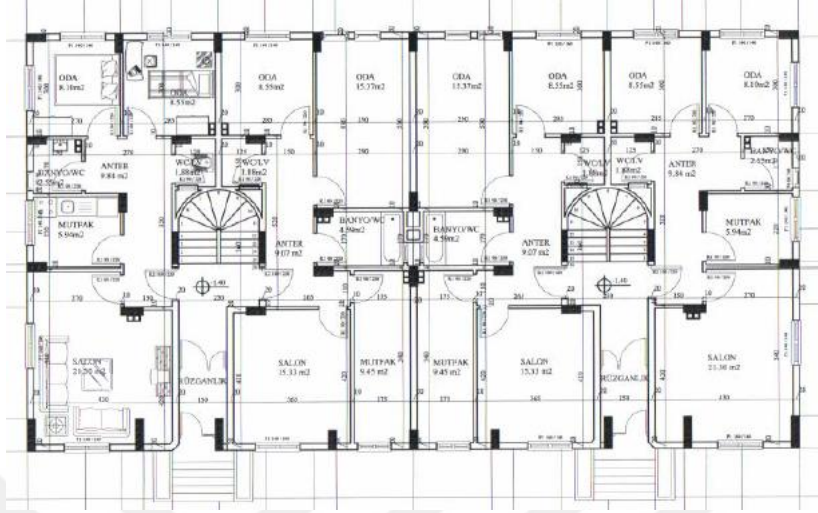
EK A: Sosyal konut planları.

EK B: Anket soruları.

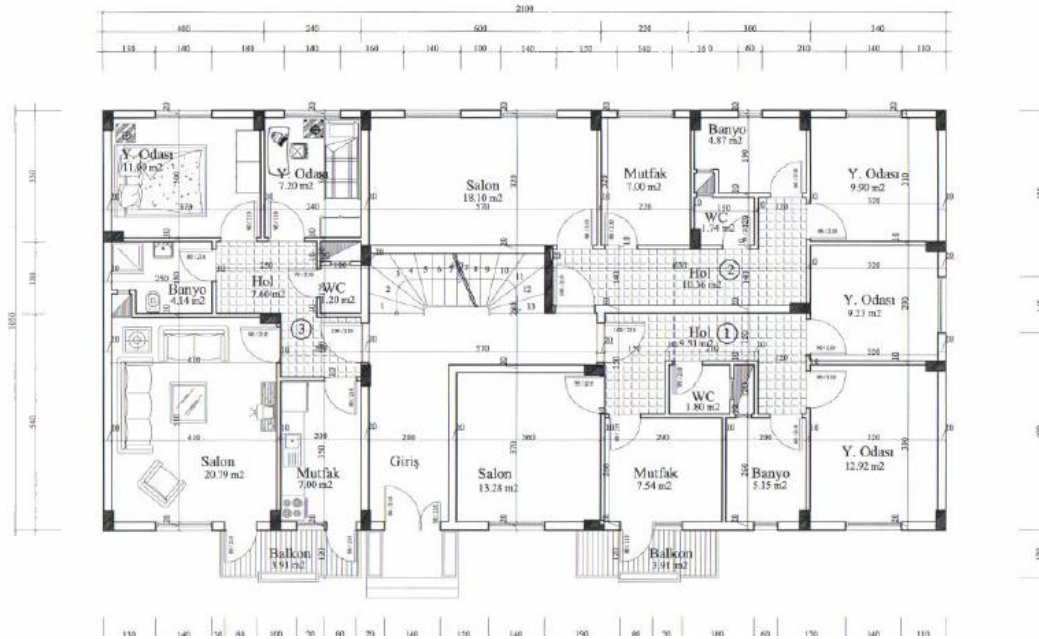
EK C: Demografik özellikler ve faktörlerin ilişkileri.

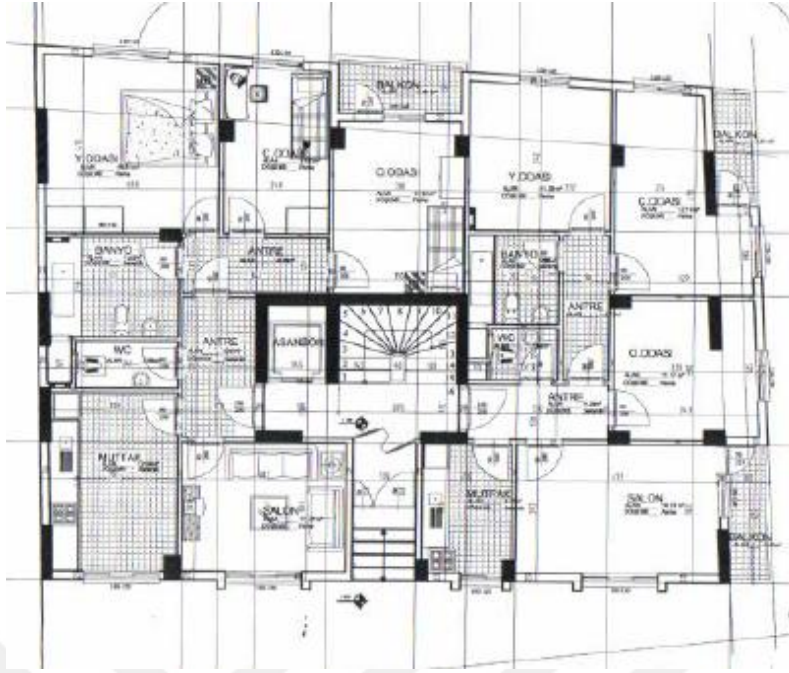
EK A

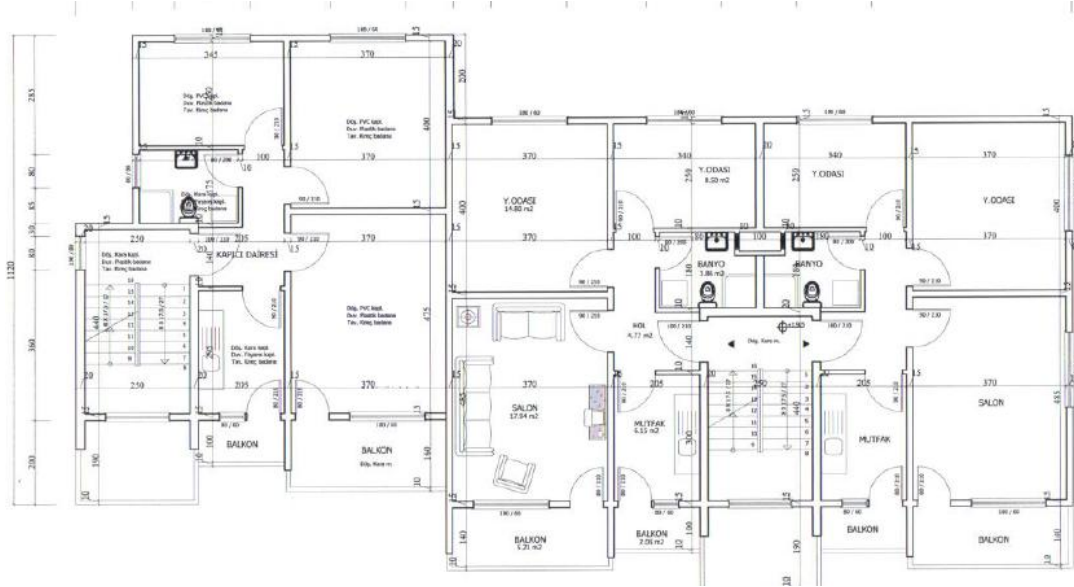
Şekil A.1 : Eyüp ilçesi sosyal konut planı örneği.

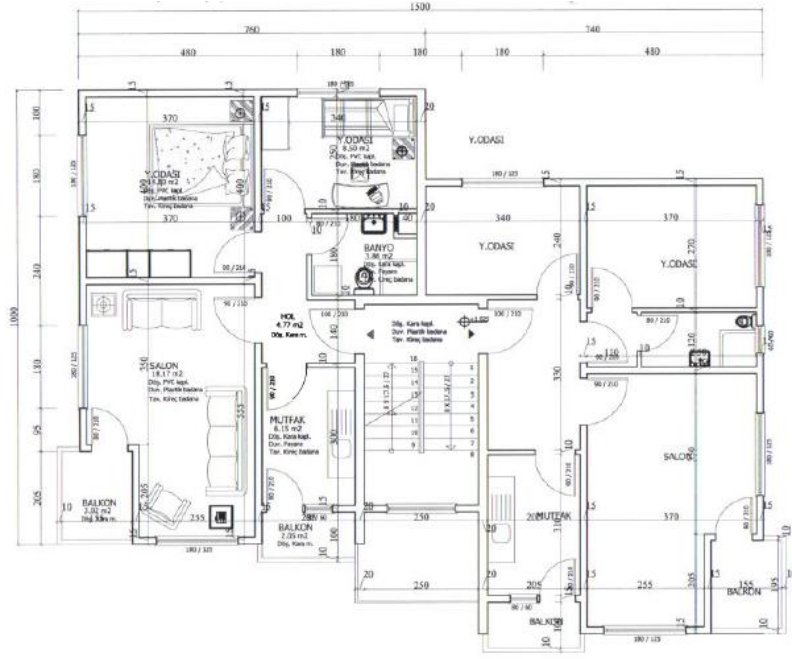
Şekil A.2 : Pendik ilçesi sosyal konut planı örneği.

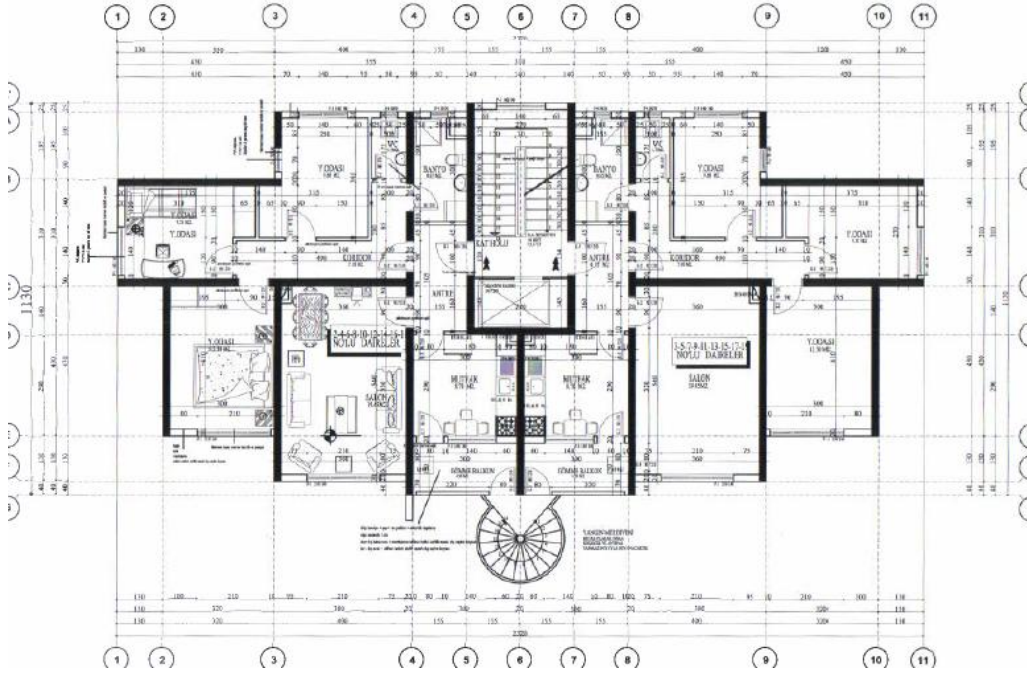
Şekil A.3 : Gaziosmanpaşa ilçesi sosyal konut planı örneği.

Şekil A.4 : Şişli ilçesi sosyal konut planı örneği.

Şekil A.5 : Şişli ilçesi sosyal konut planı örneği.

Şekil A.6 : Kağıthane ilçesi sosyal konut planı örneği.

	Yaşam Kalitesindeki Değişimin Araştırılması (2016)	Anket No
---	---	----------

İyi günler dilerim. İsmim, Frekans Araştırma adına çalışıyorum.

“Konut tahsis ve gecekondü sahiplerinin yaşam kalitesindeki değişimler” konulu akademik bir anket çalışması yürütüyoruz. Bu çalışma kapsamında İstanbul genelinde farklı mahallerde toplam 500 hane ile görüşmeler yapılmaktadır.

Eğer izin verirseniz size birkaç soru sormak isterim. Bu sorulara vereceğiniz cevaplar hiçbir zaman sizin isminizle birlikte kullanılmayacak ve kişisel bilgileriniz tamamen gizli tutulacaktır.

Adı Soyadı :
 İlçe :
 Mahalle :
 Blok No :
 Daire No :
 Telefon No :

A. DEMOGRAFİK BİLGİLER

A.1. Görüşülen kişinin yaşı :

A.2. Memleketi :

A.3. Cinsiyeti

1 Erkek

2 Kadın

A.4. Eğitim Durumu

1> Okuma yazması yok

2> Okur-yazar ama diploması yok

3> İlköğretim-Orta

4> Lise

5> Üniversite- ve üstü

A.5. Medeni Durumu

1> Evli

2> Bekar

A.6. Mesleği :

A.7. Şu an hanede yaşayan toplam kişi sayısı :

A.8. Gecekonduyken hanede yaşayan toplam kişi sayısı :

A.9. Hanede çalışan toplam kişi sayısı :

A.10. Her hangi bir sosyal güvenceniz var mı (SGK/Bağkur/Emekli sandığı vb) ?

1> Evet

2> Hayır

A.11. Hane halkı aylık geliriniz ortalama ne kadardır?

1> 500 TL ve altı

2> 501-1000 TL

3> 1001-1500 TL

4> 1501-2000 TL

5> 2001-2500 TL

6> 2501-3000 TL

7> 3001-3500 TL

8> 3501 TL ve üstü

A.12. Aşağıdakilerden hangilerine sahipsiniz?

	VAR	YOK
Çamaşır Makinesi	1	0
Bulaşık Makinesi	1	0
Bilgisayar	1	0
Kredi kartı	1	0
Aylık ödemeli (dijital kutulu ya da kablolu) TV	1	0
Evde internet erişimi	1	0
Araba	1	0

B. YAŞAM DURUMU İLE İLGİLİ FAKTÖRLER

Şimdi sizden, şimdiki eviniz ve gecekondunuz ile ilgili soruları değerlendirerek cevaplamanızı isteyeceğim. Lütfen her bir soruyu dikkatle dinleyerek mevcut durumunuzu en iyi yansıtan seçeneği belirtiniz.

B.1. “Kaliteli Yaşam” denilince ne anlıyorsunuz? (Birden fazla seçenek belirtebilirsiniz)

- 1) Güvenli bir kentte yaşamak
- 2) Çevre kirliliği olmayan bir kentte yaşamak
- 3) Sağlık imkânları iyi olan bir kentte yaşamak
- 4) Park ve yeşil alanların çok olduğu bir kentte yaşamak
- 5) Sosyal imkânları (sinema, tiyatro vb.) çok olan bir kentte yaşamak
- 6) Trafik sıkışıklığı olmayan bir kentte yaşamak
- 7) Geçim zorluğu olmayan bir hayat yaşamak
- 8) Ulaşım imkânlarının iyi olduğu bir kentte yaşamak
- 9) İş bulma imkânlarının iyi olduğu bir kentte yaşamak
- 10) Hava ve gürültü kirliliği olmayan bir kentte yaşamak

B.2. Gecekonduda hangi ilçede oturuyordunuz?

B.3. Gecekonduda ne kadar süre yaşadınız?

B.4. Bu sosyal konutta ne kadar süredir yaşıyorsunuz?

B.5. Gecekondunuz kaç metrekareydi?

B.6. Sosyal konutunuz kaç metrekaredir?

B.7. İdeal konut sizce nasıl olmalıdır?

- 1) Apartman / Site
- 2) Bahçeli dubleks
- 3) Bahçeli tek katlı
- 4) Sıra evler
- 5) Diğer.....

B.8. İdeal konut sizce öncelikle nerede olmalıdır?

- 1) İlerde değer kazanacak yerde
- 2) Manzaralı bir yerde
- 3) İşe / şehir merkezine yakın
- 4) Akraba / arkadaşlara yakın
- 5) Diğer.....

B.9. Bu sosyal konuttan taşınmak ister misiniz?

- 1) Kesinlikle isterim
- 2) Biraz isterim
- 3) Ne isterim ne istemem
- 4) İstemem
- 5) Hiç istemem

B.10. Bu sosyal konuttan taşınmak istemenizin ana sebebi nedir? (Birden fazla seçenek belirtebilirsiniz)

- 1) Daha büyük ve rahat bir eve ihtiyaç
- 2) Okula yakın bir konut isteği
- 3) Komşularla anlaşamama
- 4) Farklı tipte konut isteği
- 5) Akrabaya yakın bir konut isteği
- 6) Altyapı/ tesisat zayıf olduğu için
- 7) İşe yakın bir konut isteği
- 8) Semti beğenmeme
- 9) Gürültü, trafik, hava kirliliği varlığı
- 10) Diğer.....

C. FİZİKSEL FAKTÖRLER

Şimdi sizden gecekondunuz ile şimdiki evinizi karşılaştırmanızı isteyeceğim. Lütfen her bir soruyu dikkatle dinleyerek mevcut durumunuzu en iyi yansıtan seçeneği belirtiniz.

		Gecekonduda Çok daha iyi	Gecekonduda Biraz daha iyi	Fark yok (Aynı)	Sosyal konutta Biraz daha iyi	Sosyal konutta Çok daha iyi	CY/F Y
C.1	Evin büyüklüğü	1	2	3	4	5	99
C.2	Evin kullanışlılığı	1	2	3	4	5	99
C.3	Eve arabaya / eşya taşıma kolaylığı	1	2	3	4	5	99
C.4	Kendini evinde güvende hissetme	1	2	3	4	5	99
C.5	Odaların sayısı	1	2	3	4	5	99
C.6	Salon kullanışlılığı	1	2	3	4	5	99
C.7	Odaların kullanışlılığı	1	2	3	4	5	99
C.8	Mutfak kullanışlılığı	1	2	3	4	5	99
C.9	Tualet ve banyo kullanışlılığı	1	2	3	4	5	99
C.10	Bakım / temizlik kolaylığı	1	2	3	4	5	99
C.11	Isınma durumu	1	2	3	4	5	99
C.12	Ses yalıtımı (gürültü)	1	2	3	4	5	99
C.13	Su ve nem yalıtımı (rutubet)	1	2	3	4	5	99
C.14	Çamaşır kurutma kolaylığı	1	2	3	4	5	99
C.15	Güneş ışığı alma ve aydınlık	1	2	3	4	5	99
C.16	Görsel mahremiyet	1	2	3	4	5	99
C.17	Binada kullanılan malzeme kalitesi	1	2	3	4	5	99
C.18	Evin merkezi bir alanda olması	1	2	3	4	5	99
C.19	Konutun ekonomik değeri	1	2	3	4	5	99
C.20	Yapının sağlamlığı (Deprem, sel, vb afetleredayanıklılık)	1	2	3	4	5	99
C.21	Binanın engellilere uygunluğu	1	2	3	4	5	99

D. ÇEVRESEL FAKTÖRLER

Lütfen gecekondunuz ile şimdiki evinizdeki ÇEVREYİ karşılaştırır mısınız? Lütfen her bir soruyu dikkatle dinleyerek mevcut durumunuzu en iyi yansıtan seçeneği belirtiniz.

		Gecekonduda Çok daha iyi	Gecekonduda Biraz daha iyi	Fark yok (Aynı)	Sosyal konutta Biraz daha iyi	Sosyal konutta Çok daha iyi	CY/FY
D.1	Çevrenin düzenli ve bakımlı olması	1	2	3	4	5	99
D.2	Hava kalitesi	1	2	3	4	5	99
D.3	Şebeke suyu hizmeti	1	2	3	4	5	99
D.4	Kanalizasyon hizmeti	1	2	3	4	5	99
D.5	Sokak levhaları ve dış kapı numaralandırma hizmetleri	1	2	3	4	5	99
D.6	Işıklandırma hizmeti	1	2	3	4	5	99
D.7	Temizlik ve çöp hizmetleri	1	2	3	4	5	99
D.8	Çevresel sağlık koşullarını (haşere, bulaşıcı hastalık,)	1	2	3	4	5	99
D.9	Yol ve kaldırımların bakımı ve kalitesi	1	2	3	4	5	99
D.10	Yeşil alanların miktarı	1	2	3	4	5	99
D.11	Çevrenin çocuklara uygunluğu	1	2	3	4	5	99
D.12	Çevrenin yaşlılara uygunluğu	1	2	3	4	5	99
D.13	Çevrenin kadınlara uygunluğu	1	2	3	4	5	99
D.14	Çevrenin engellilere uygunluğu	1	2	3	4	5	99
D.15	Asayiş olaylarının azlığı	1	2	3	4	5	99
D.16	Sokakta oynayan çocukların güvenliği	1	2	3	4	5	99
D.17	Gece sokakta güvenli dolaşabilme						
D.18	Otopark imkânları	1	2	3	4	5	99
D.19	Araç gürültüsü	1	2	3	4	5	99

E. SOSYAL İLİŞKİLERE YÖNELİK KARŞILAŞTIRMALAR

Şimdi sizden gecekondunuzdaki ile şimdiki evinizdeki KOMŞULUK İLİŞKİLERİNİZİ karşılaştırmanızı isteyeceğim. Lütfen her bir soruyu dikkatle dinleyerek mevcut durumunuzu en iyi yansıtan seçeneği belirtiniz.

		Gecekonduda Çok daha iyi	Gecekonduda Biraz daha iyi	Fark yok (Aynı)	Sosyal konutta Biraz daha iyi	Sosyal konutta Çok daha iyi	CY/FY
E.1	Komşuluk ilişkileri	1	2	3	4	5	99
E.2	Yardımlaşma	1	2	3	4	5	99
E.3	Komşulardan ufak tefek eşya ödünç alma ve verme	1	2	3	4	5	99
E.4	Akrabalarla görüşme sıklığı	1	2	3	4	5	99
E.5	Esnaflarla tanışıklık / ahbaplık	1	2	3	4	5	99

F. HİZMETLERE ERİŞİM

Lütfen gecekondunuz ile şimdiki evinizi çeşitli HİZMETLERE ERİŞİM açısından karşılaştırır mısınız?
Lütfen her bir soruyu dikkatle dinleyerek mevcut durumunuzu en iyi yansıtan seçeneği belirtiniz.

		Gecekonduda Çok daha iyi	Gecekonduda Biraz daha iyi	Fark yok (Aynı)	Sosyal konutta Biraz daha iyi	Sosyal konutta Çok daha iyi	CY/FY
F.1	İşyerine yakınlık ve ulaşım süresi	1	2	3	4	5	99
F.2	Okula yakınlık ve ulaşım süresi	1	2	3	4	5	99
F.3	Çocukların okul eğitimi dışında özel kurs alma imkânları	1	2	3	4	5	99
F.4	Sağlık ocağına yakınlık ve ulaşım süresi	1	2	3	4	5	99
F.5	Hastaneye yakınlık ve ulaşım süresi	1	2	3	4	5	99
F.6	Pazara yakınlık ve ulaşım süresi	1	2	3	4	5	99
F.7	Toplu taşıma hizmeti	1	2	3	4	5	99
F.8	Cami ve İbadet yerlerine erişim/yakınlık	1	2	3	4	5	99
F.9	Çocuk parkı ve yeşil alanlara erişim/yakınlık	1	2	3	4	5	99
F.10	Eğlence ve kültürel alanlara erişim/yakınlık (sinema, gösteri merkezleri vs. gibi)	1	2	3	4	5	99
F.11	Dükkân ve market gibi alışveriş imkânları	1	2	3	4	5	99

G. EKONOMİK FAKTÖRLER

Şimdi sizden gecekondunuz ile şimdiki evinizdeki AİLENİZİN EKONOMİK DURUMUNU karşılaştırmanızı isteyeceğim. Lütfen her bir soruyu dikkatle dinleyerek mevcut durumunuzu en iyi yansıtan seçeneği belirtiniz.

		Gecekonduda Çok daha iyi	Gecekonduda Biraz daha iyi	Fark yok (Aynı)	Sosyal konutta Biraz daha iyi	Sosyal konutta Çok daha iyi	CY/FY
G.1	Ekonomik durumunuz	1	2	3	4	5	99
G.2	Ekstra iş imkânları (bebek bakımı, tamirat, ev temizliği vb.)	1	2	3	4	5	99
G.3	Alışveriş yaptığınız ürün fiyatlarının uygunluğu	1	2	3	4	5	99
G.4	Borçsuz yaşama	1	2	3	4	5	99
G.5	Fatura giderleri (ısınma, su, elektrik)	1	2	3	4	5	99
G.6	Eğitim masrafları	1	2	3	4	5	99
G.7	Esnaflardan veresiye alışveriş imkânı	1	2	3	4	5	99
G.8	Devletin ekonomik yardımı	1	2	3	4	5	99

Aşağıdaki son sorular sizin sosyal konuttaki yaşamınızla ilgili bazı basit bilgileri anlamamıza yardımcı olacaktır. Bunun için her bir soruyu dikkatle dinleyerek mevcut durumunuzu en iyi yansıtan seçeneği belirtiniz.

H. GENELE YÖNELİK MEMNUNİYET

H.1. Genel olarak bu sosyal konuttaki yaşantınızdan ne derece memnunsunuz?

- 1) Hiç memnun değilim
- 2) Pek memnun değilim
- 3) Ne memnun ne de değilim
- 4) Memnunum
- 5) Çok memnunum

H.2. Genel olarak bu sosyal konuta taşındıktan sonra Mesken Müdürlüğü'nün (Belediyenin) hizmetlerinden ne derece memnunsunuz?

- 1) Hiç memnun değilim
- 2) Pek memnun değilim
- 3) Ne memnun ne de değilim
- 4) Memnunum
- 5) Çok memnunum

H.3. Genel olarak bu sosyal konuta taşınmakla ekonomik açıdan kazançlı çıktığınızı düşünüyor musunuz?

- 1) Hiç kazançlı çıkmadım
- 2) Pek kazançlı çıkmadım
- 3) Ne kazançlı çıktım ne de çıkmadım
- 4) Biraz kazançlı çıktım
- 5) Çok kazançlı çıktım

H.4. Bu sosyal konut ile gecekondudaki yaşantınızı kıyasladığınızda eksikliğini duyduğunuz en önemli konu ya da konular nelerdir?

.....
.....
.....

H.5. Bu sosyal konut ile gecekondudaki yaşantınızı kıyasladığınızda bu sosyal konutun en olumlu tarafları sizce nelerdir?

.....
.....
.....

H.6. Verdiğiniz cevaplara ek olarak belirtmek istediğiniz başka bir konu varsa lütfen belirtir misiniz?

.....
.....
.....

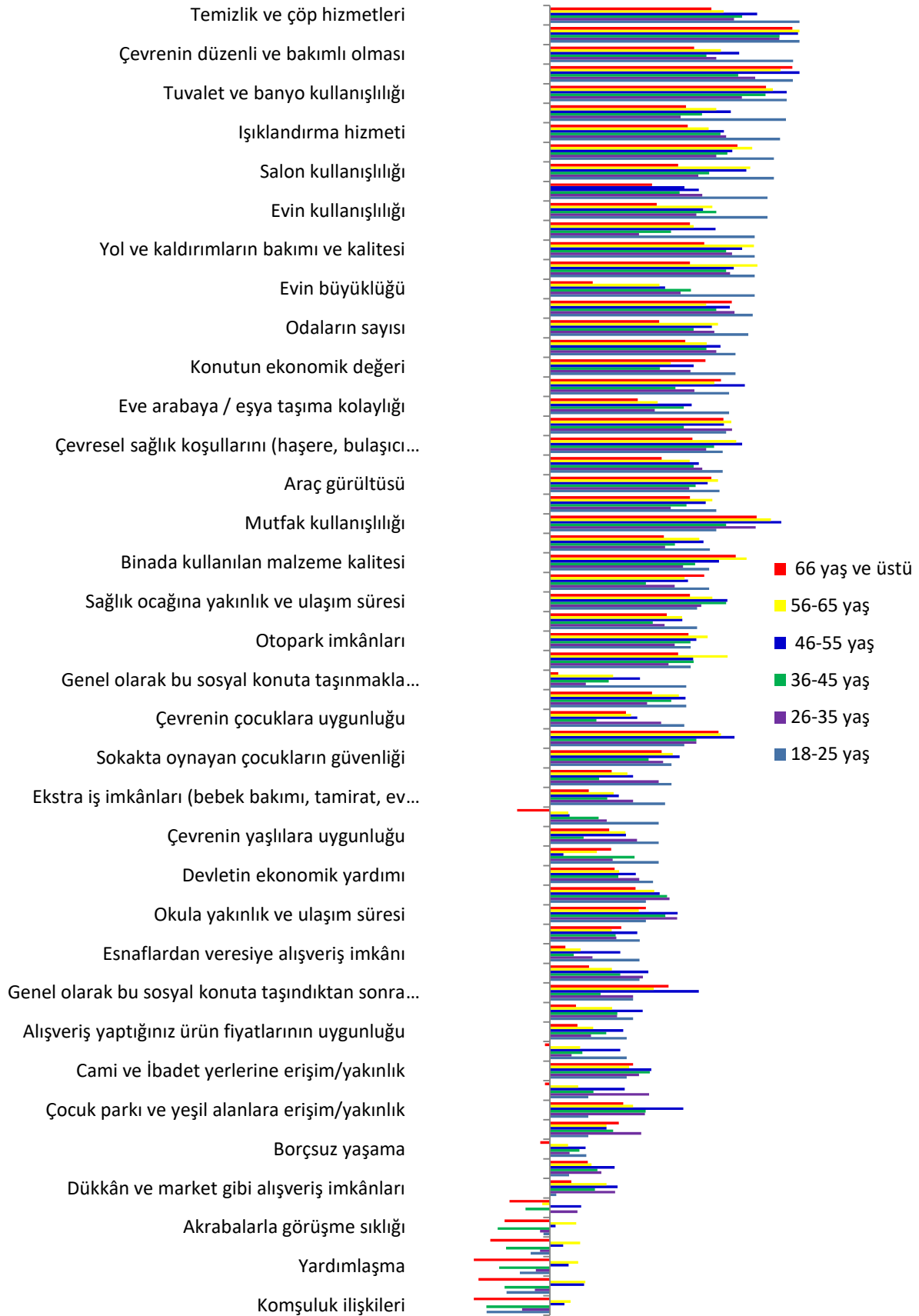
DEĞERLİ KATKILARINIZDAN DOLAYI TEŞEKKÜR EDERİM

ANKETÖR

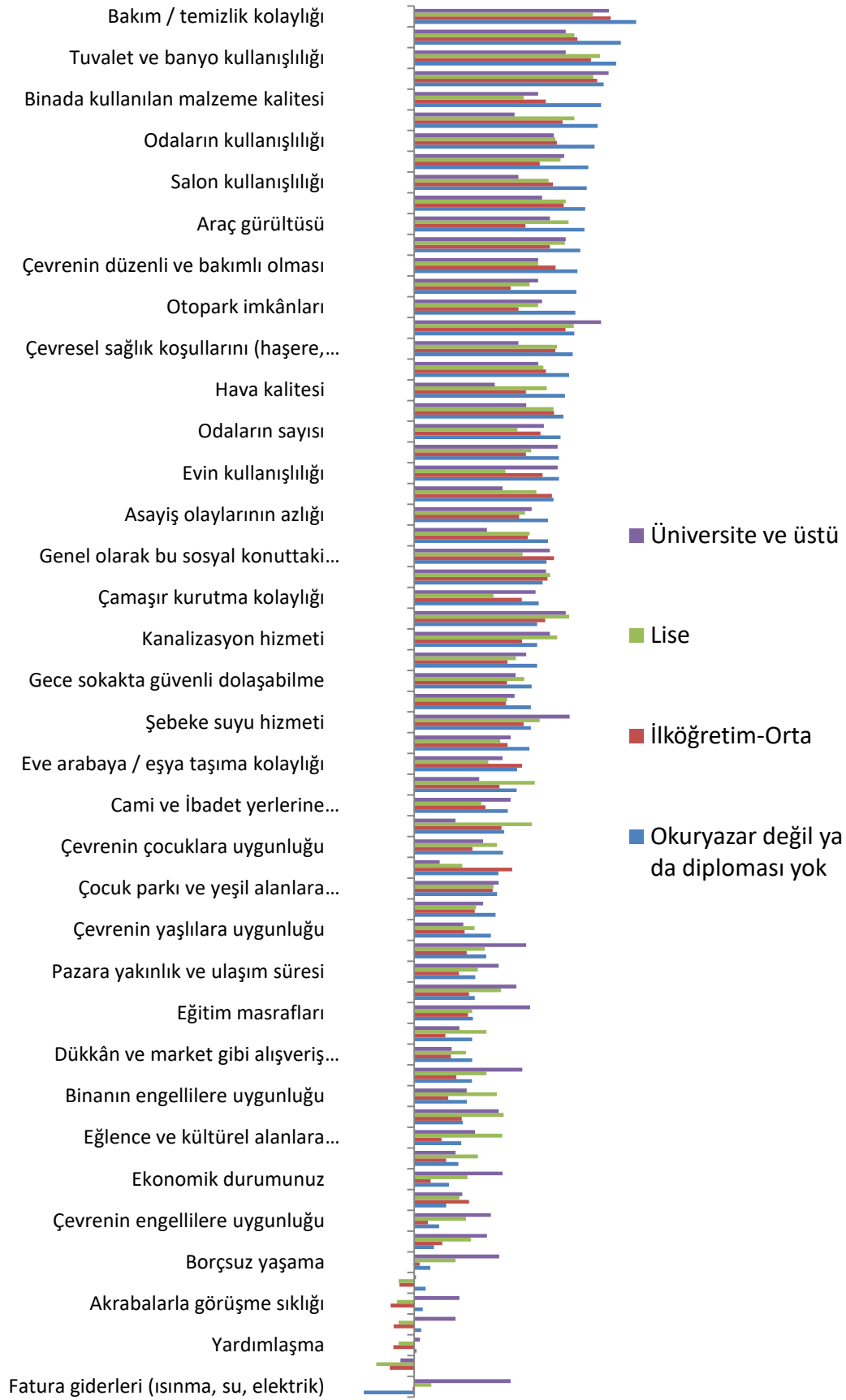
Bu görüşmeyi Araştırma Şirketi, Araştırma Şirketi tedarikçisi ve / veya Araştırmacılar Derneği tarafından verilen eğitime ve ESOMAR kurallarına göre yaptığımı taahhüt ederim.

ANKETÖR ADI SOYADI	TARİH	İMZA
	/...../.....	

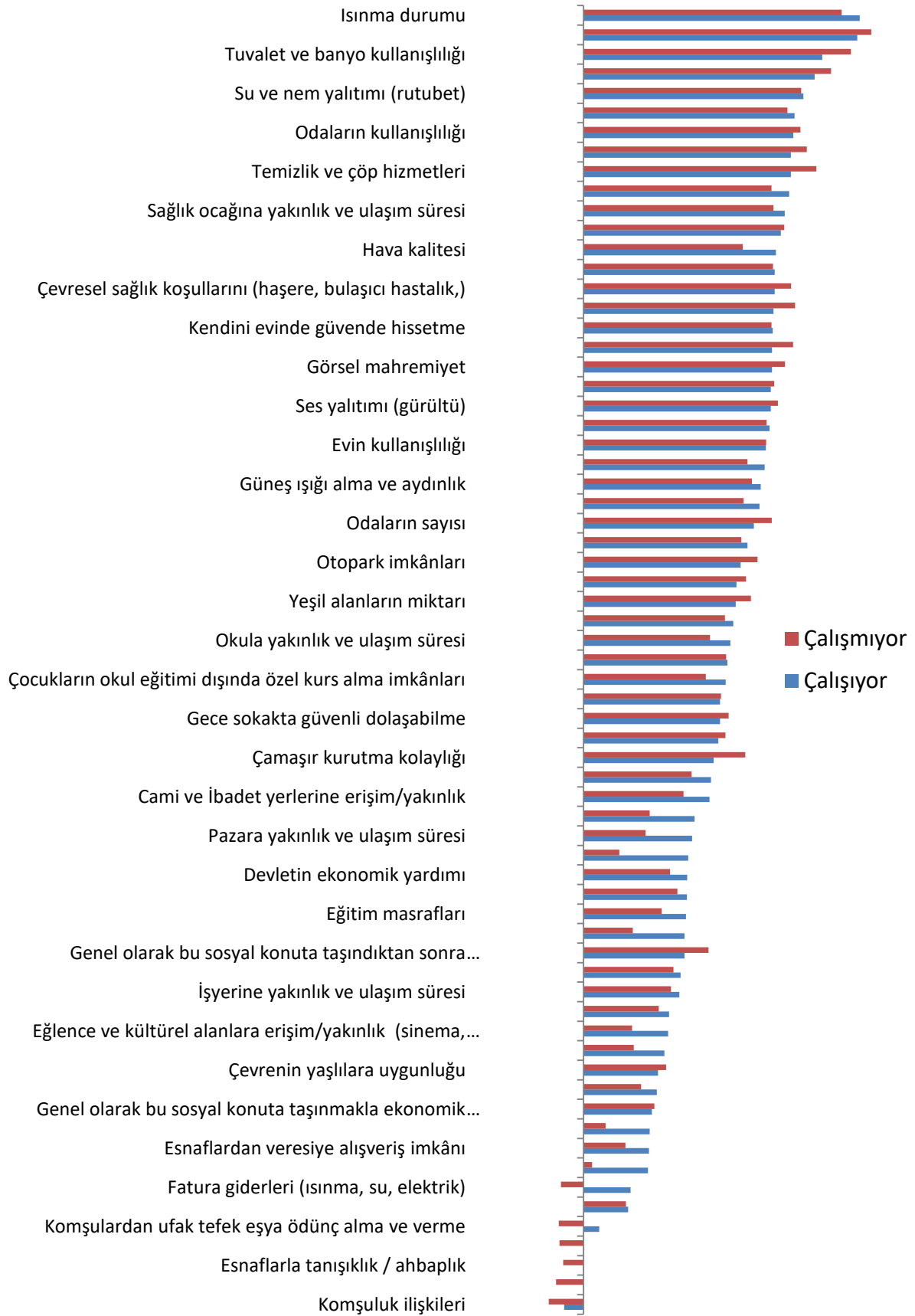
EK C

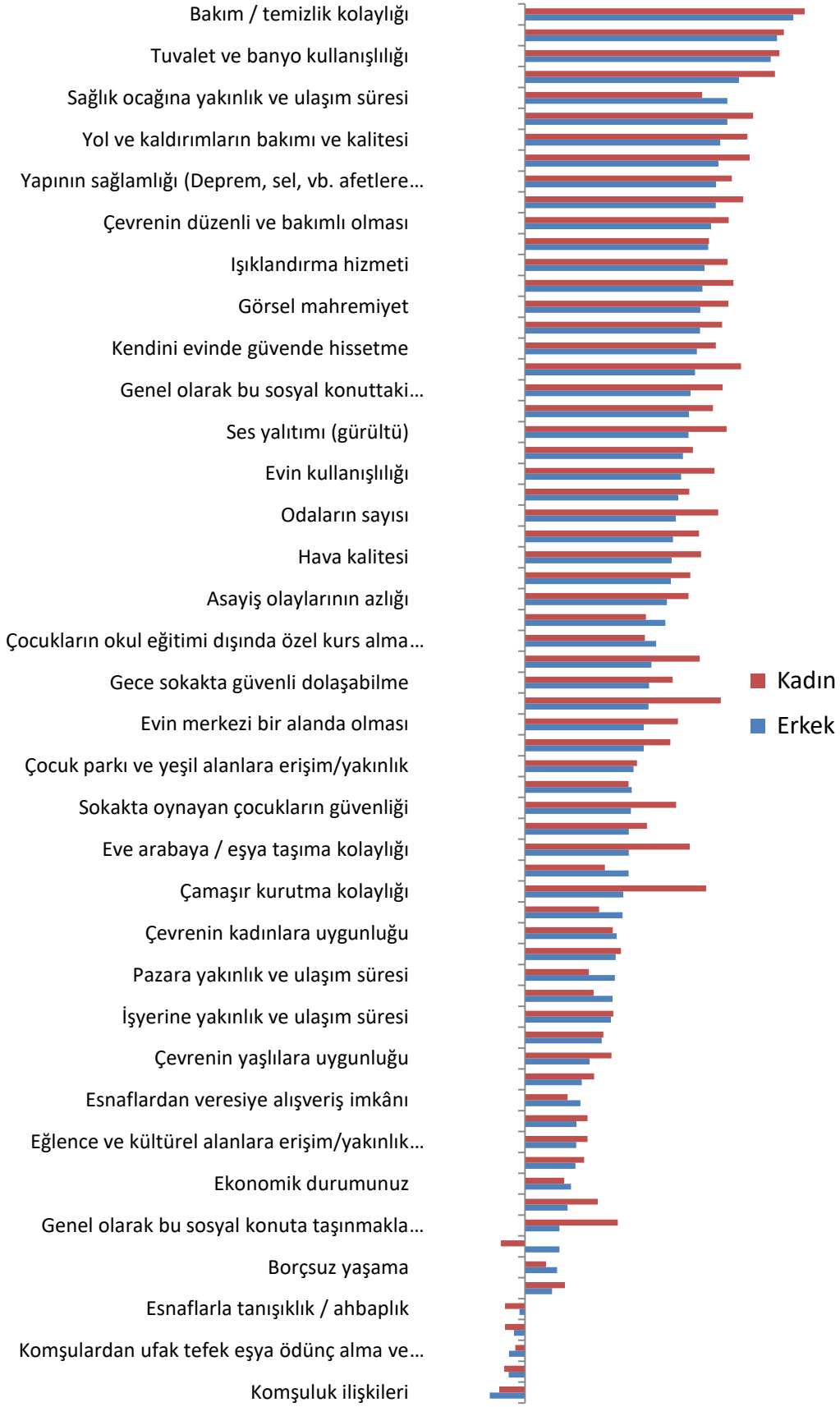
Şekil C.1 : Yaş ve faktörlerin genel ilişkileri.

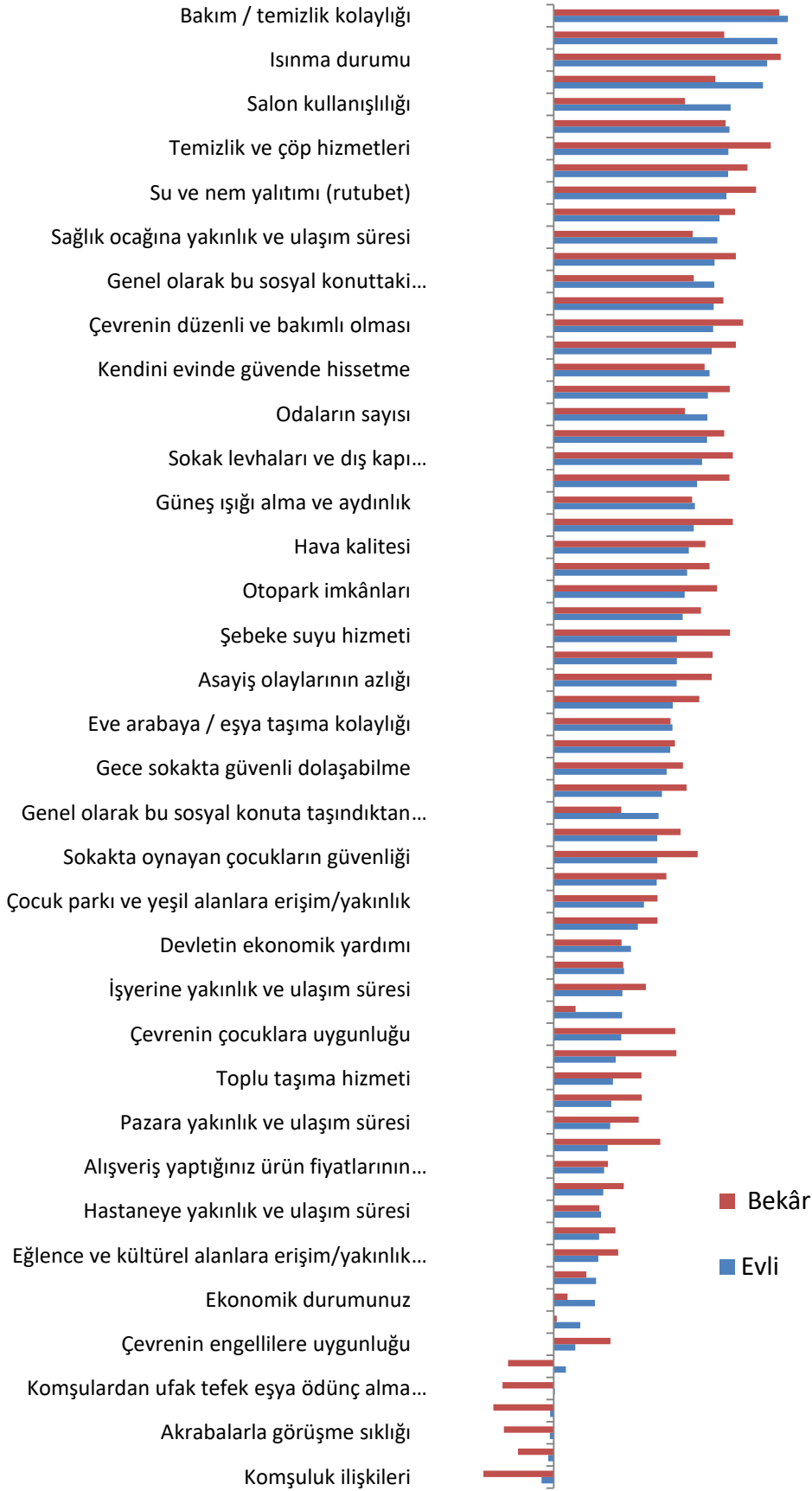
Şekil C.2 : Eğitim ve faktörlerin genel ilişkileri.

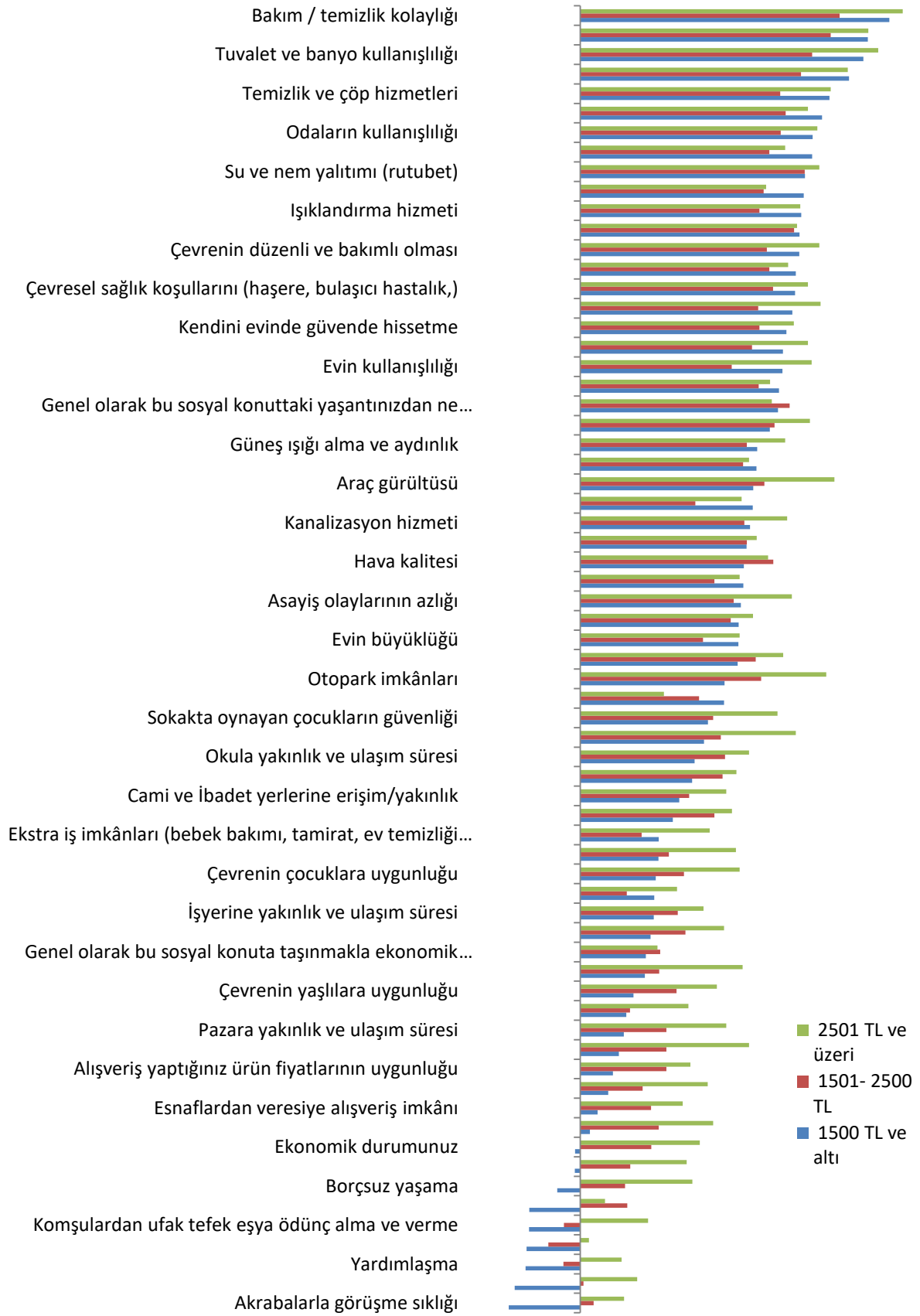
Şekil C.3 : Meslek ve faktörlerin genel ilişkileri.

Şekil C.4 : Cinsiyet ve faktörlerin genel ilişkileri.

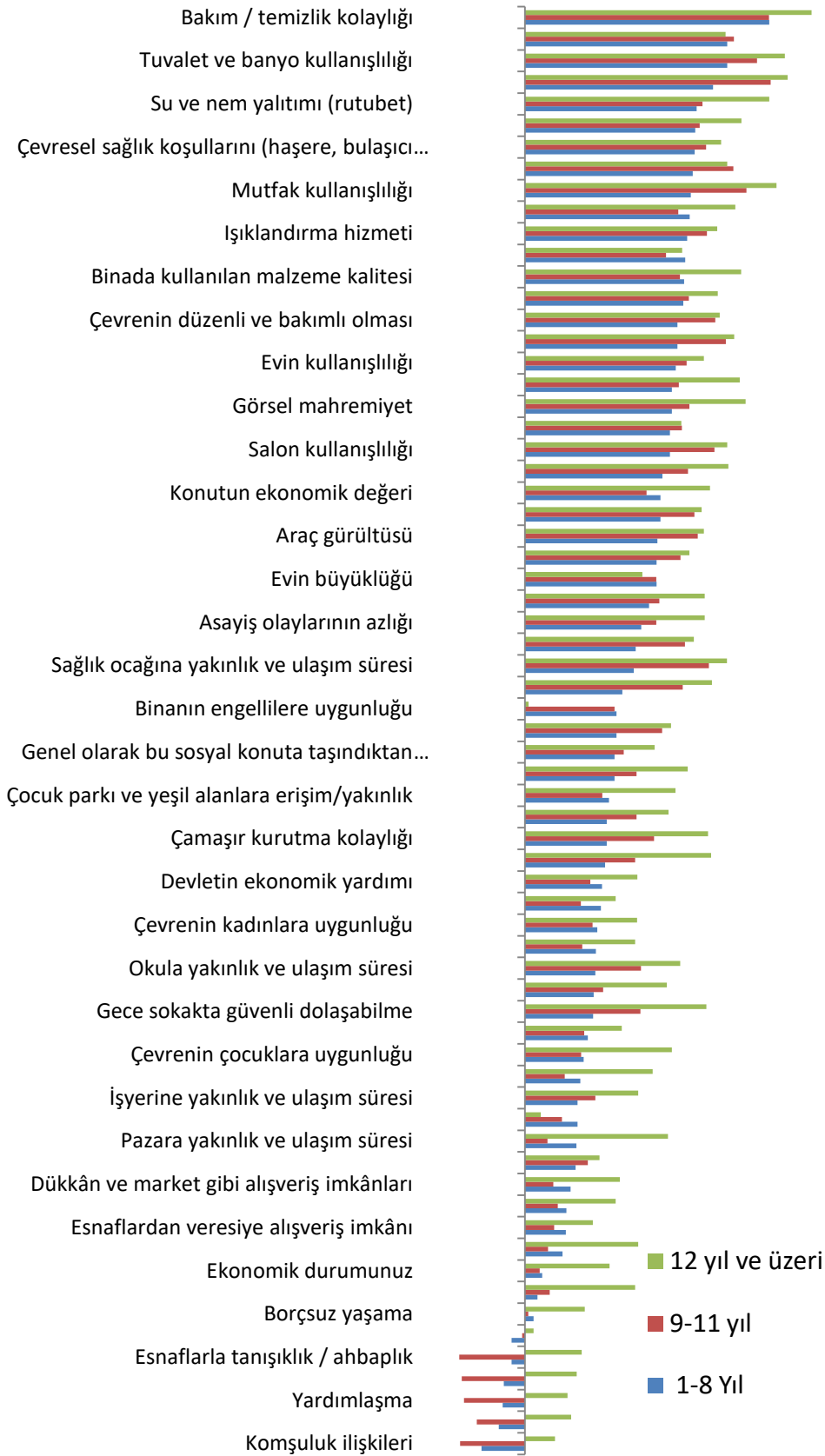
Şekil C.5 : Medeni durum ve faktörlerin genel ilişkileri.

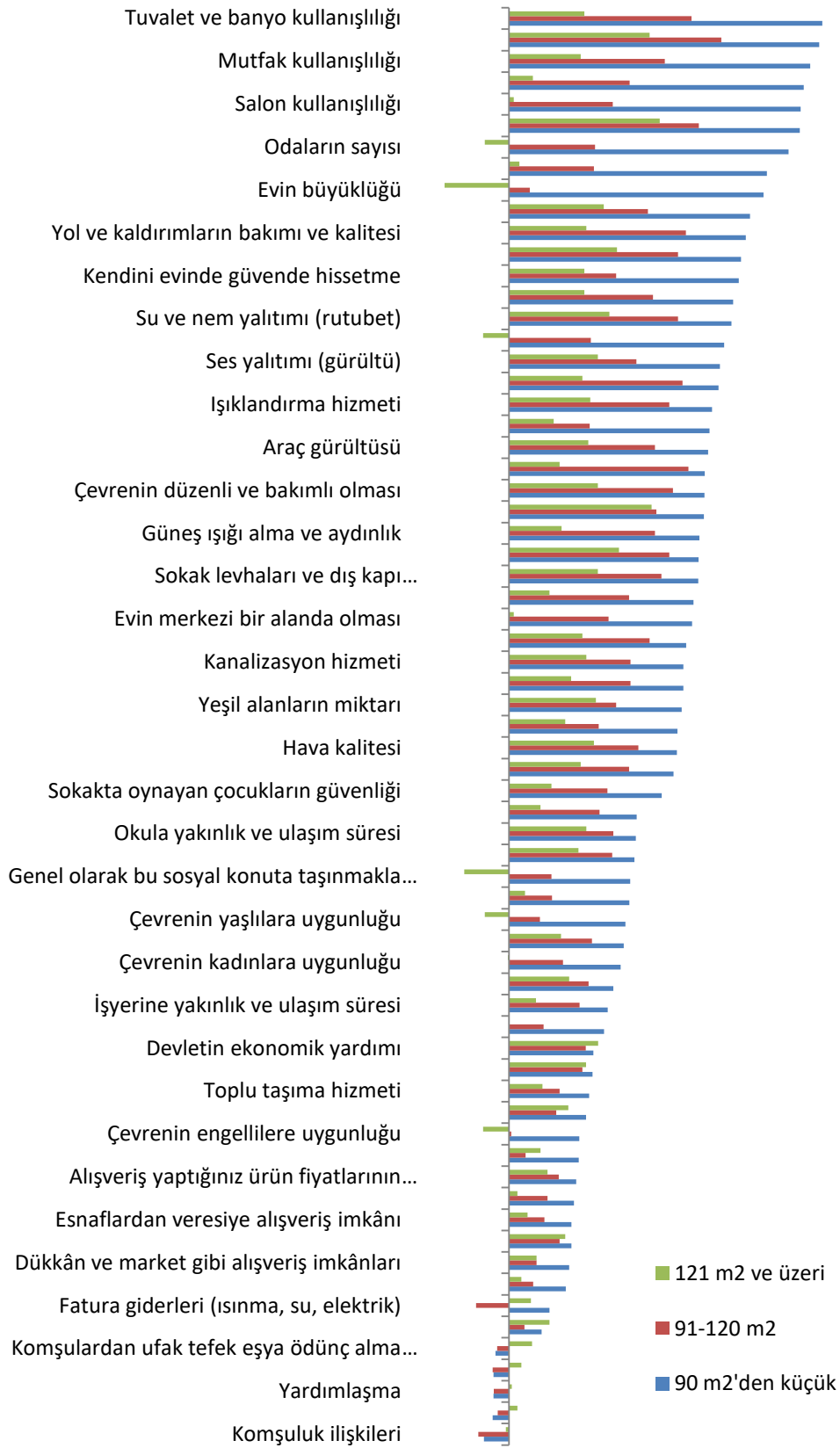
Şekil C.6 : Gelir durumu ve faktörlerin genel ilişkileri.

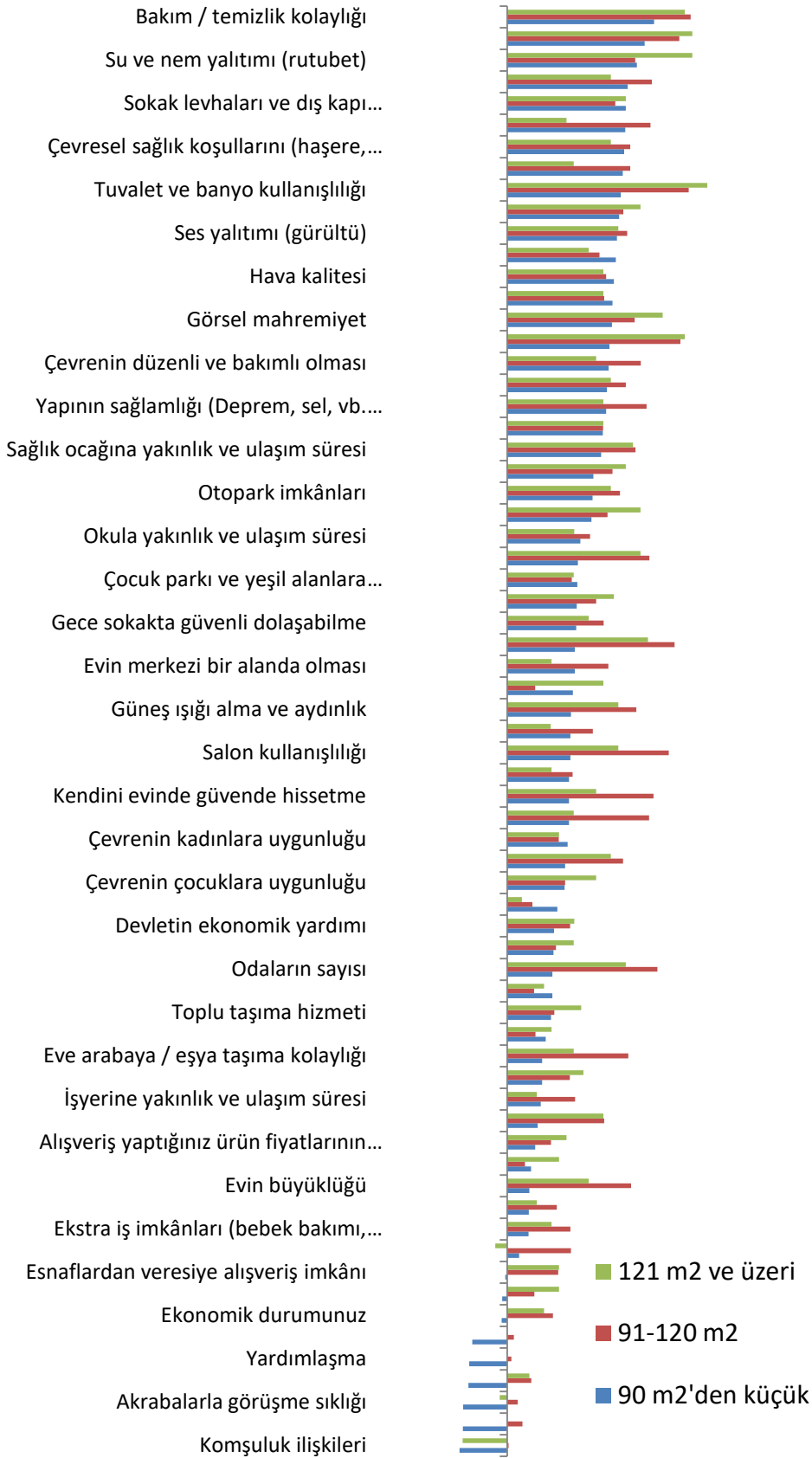
Şekil C.7 : Gecekonduya yaşanan süre ve faktörlerin genel ilişkileri.

Şekil C.8 : Sosyal konutta yaşanan süre ve faktörlerin genel ilişkileri.

Şekil C.9 : Gecekondu büyüklüğü ve faktörlerin genel ilişkileri.

Şekil C.10 : Sosyal konut büyüklüğü ve faktörlerin genel ilişkiler

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : ALPER BODUR
Doğum Tarihi ve Yeri : 20. 08.1980 KONYA
E-posta : boduralper@yandex.com

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2003, İ.T.Ü., Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü
: A.Ü., Açıköğretim Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü (dev. ed.)
- **Yüksek lisans** : 2008, İ.T.Ü., Afet ve Acil Durum Yönetimi Anabilim Dalı,
Afet ve Acil Durum Yönetimi Programı
: 2012, Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kentsel
Sistemler ve Ulaştırma Yönetimi Programı

DOKTORA TEZİNDEN TÜRETİLEN YAYINLAR, SUNUMLAR VE PATENTLER:

- **Bodur, A., Yüksel, Y. D.** 2016.
Shifting Life Qualities in House Production Based On Squatter Housing Demolition.
Environmental Design Research Association (EDRA47) 47th Conference, May 18-21,
2016. Raleigh North Carolina, USA.
- **Bodur, A.** 2016. Sosyal Konut Üretimi ve Yaşam Kalitesinde Değişim. 4. *Uluslararası Kentsel ve Çevresel Sorunlar ve Politikalar Kongresi*, Ekim 20-21, 2016. İstanbul, Türkiye.
- **Bodur, A.** (2016). A pilot study : changes of life quality in house production based on slum demolition in Istanbul. *International Journal of Advanced Research and Review*, 1 (11), 41-52.
- **Bodur, A., Yüksel, Y. D.** 2017. Social Housing Production In Istanbul As A Constructive Destruction And Change In Life Quality. *the 4th International Conference S.ARCH 2017*, June 07-09, 2017. Hong Kong, China. (Kabul edildi)

DİĞER YAYINLAR, SUNUMLAR VE PATENTLER:

- **Bodur, A.,** 2010. Afet Zararlarının Azaltılmasında Yerel Yönetimlerin Türkiye’deki Rolü. *ODTÜ Onikinci Yuvarlak Masa Toplantısı*, 15 Ocak 2010. Ankara, Türkiye.
- **Bodur, A.,** 2011. Kentsel Dönüşüm ve Konut Memnuniyeti: Kâğıthane Hamidiye Mahallesi Örneği, Poster Sunumu. *ODTÜ Onüçüncü Yuvarlak Masa Toplantısı*, 14 Ocak 2011. Ankara, Türkiye.

